

Library of the Theological Seminary,

PRINCETON, N. J.

Presented by Miss Lenox.

PR 3330 .B4 1886 c.1

Bunyan, John, 1628-1688.

Ek end a ya utamuwi oviya h

t ekan e na 'la o he e

Shelf..

Bunyan's
Pilgrim's Progress

EKĚNDĀ YA UTAMUWI

OVIYA

HE TĚKANĚ NA 'LA O HE E VAKĚ. LĚNDWĚNGO PANI
O MĀ NA E YĀTĀKUDWĚNDI O NDĀTĀ.

EKULU YA BOHO.

E levakidĕndi itingidi viya imudĕ 'jaju ; ekĕndĀ eyaju ya mahihi ; na ipĀ
'jaju iyam o ehiki tĕ e vahakudwĕ yenĕ.

Lĕndwĕngo na

JĀN BĀNYANI.

Author of

TRANSLATED INTO THE BENGA LANGUAGE,

BY

REV. C. DE HEER,

OF THE GABOON AND CORISCO MISSION, WEST AFRICA.

NEW YORK:

PRINTED BY EDWARD O. JENKINS' SONS,

20 NORTH WILLIAM STREET.

1886.

EKĚNDĀ YA UTAMUWI.

P A T I.

EKĚNDĀ YA UTAMUWI.

EKULU YA BOHO.

KAPITA I.

O UMBA mbi diyakidi mbi tamwaka o nginga ya he tĕkanĕ, mbi pĕkindi o iboko n' ihuhu vi diyaki na ubwalange, k' umba mba nangiya o jĕ iboko tĕ bya, mbi ka yaka viyĕ ; o umba mbi diyakidi mbi yaka, k' umba mba yĕtĕ ndĕtĕ. O Uмба mbi yĕtidi, k' umba mba hilĕ, na yĕnĕkĕ momo tĕmĕngo o iboko n' ihuhu bĕtĕngo na bevolo, boho bo mbwanakiya na ndabo aju ; a jadi na ejanganangobo o enĕ aju, na jumba inĕnĕ na ngudi o ukĕngĕ mwaju.*

'Umba mbi hilidĕ, k' umba mba yĕnĕ mĕ-a bumwakidĕ ejanganangobo tĕ, a ka langaka omĕ ; o mĕ-a langidi, a ka yaka, na mĕ-a njanjalanaka ; o mĕ-a ha diyakipĕ na ngudi e hukakĕ, ka mĕ-a yama na ukenyo mwa mbembe, na, " Mbi ka ha lĕ na ! " †

Jĕ ndi' jaju ja vala o mbok' aju na jĕ itingidi tĕkavi ; ka mĕ-a lumbidĕ nyolo aju nyang' aju e yĕlĕkidĕ eĕhĕpi, na o banga mwad' aju na bana baju ba ka yowĕ etuniya aju ; ndi au yĕlĕkĕ o diya dĕ ulingo, kabojana njuke aju e hapwakidi sasĕ. Kwĕ ka mĕ-a pulidĕ mwad' aju na bana baju ipikiliya 'jaju ; ka mĕ-a yalĕ o kala na bĕ kakana ; na, " O, mwad' amĕ, a tĕndĕkĕ, na inyĕni, bana bamĕ, umba mbweyi anyu wa itĕndĕ, mbi ndi jelango na tina ya bodilo bwa jumba i di mba hikamiyango ; tepĕ mbi ndi langudwĕngo mbamba na, mboka tĕ eyahu ^{he tĕkanĕ.} ekanĕ e ka dikiyi na veyu vi ka viyĕ oviya hĕvĕn ; jĕ itĕlĕngĕnwĕ tĕ ja mahi:hi, ndi ijahu ja bĕhĕpi, n' umba mĕtĕ,

---

* Aiseiya lxiv. 5 ; Luk xiv. 33 ; Habakĕk ii. 2.

† Behadi ii. 37.

āvě, mwad' amě, n'inyěni, bana bamě, i ka pândi o ijilidě, kabo oningě mba yěně ba njeja (eyamě e ha wě kya těkaně) e kweya-nakě mahihi těmaně."

Majawě maju ba mamanakindi ekaye na ngudi etě mětě; hanga na ba kamakidi mâ, na eyaju e ma langwakiya bâ e diya-kindi pâkwě pâkwě, ndi kabojana ba pikilakiyi na, ipikiliya ibe ja eboki i ngiyendi o molo mwaju; nandi o bulu bo diyakidi bo ka bakamaka, ka bâ ba hungana o validě mâ o ikondo, n' ipite ja na viyâ ndi vi ka hwěměkide mâ. Ndi bulu bo diyakite o mâ-a jadi njuke pani te ka mwehe; o mahana ma viyâ a tombakidi bwâ na ihekuma na manyângâdiba. Nandi o ubwa u pâkidi, ka bâ ba vaha o yowě nyang' aju e jadi. Ka mâ-a languwa bâ, na, "Bobe wa na wa." A ka yalakě tepě o kala na bâ epâkwě njo; ndi ba ya lakiděndi idelidě ja melema. Ba mavahaka tepě o duma itingidi viyaju vibe, na pani jabu ikolo; egombe yâkâ

Bwanga bwa
he opěla cbědi
ya ilina.

ba věhěkě, yěně egombe ba ka hěnjěkě mâ, yěně egombe vâkâna ba panakiyandi o senja mâ mbwe.

Ovaně vâkâna a ngakiyandi o ilika jaju ka kaliya opěl' abu, na mâ-a ka yěněkě bâ ngěbě, na mâ mětě tepě ta; a ka tamwaka dipâ na dipâ o ehiki, egombe yâkâ vâkâna a ka langaka, yěně egombe a ka kalakiya; kakana nd' o mâ-a hakidi ulingo mua hwi.

Nandi mbi yěněkindi o egombe yâkâ, o mâ-a diyakidi a tamwaka o ehiki (nyang' aju e hakě mběmbě) a kěkě a kěkě, a langaka ejanganangobo aju, a yěněkě njuke etě o ipikiliya jaju; o mâ-a diyakidi a langaka kakana, ka mâ-a tumbiya na mbembe, na mâ na yamaka pě na, "Mbi ka ha lě nde e ka yongě mba?"*

K' umba mba yěně mâ-a mbwanakiya ekaně njeja, tepě na epâkwě, o mâ na a mbaka o kweya; ndi mâ te bo těměkě de, kabojana a yowě njeja na 'huhu eyaju e ka valě. Umbi tamuwi pě, k' umba mba yěně momo a vaka o mwa jadi, dina na, Upakuwi mwa ndaga ja Anyambě, ka mua ua na, "O yaka lě na nde?"

Ka mâ-a timbwana na, "Paiya, mbi yěněkěndi na ejanganangobo tě eyamě e di bweyango o 'nâ ekaye, na, mbi ndi kobango

o iwedo, yeně kělēbě, nandi vākāna o yěkě; nandi mbi bě twětwe na ya bohohoho, 'mba yālě tepě ya bebale.*

Jā ndi ja Upakuwi ja vā na, "E lě nde eyāvě e ha bābākā iwedo, emēnā tēkaye e na belombo bebe beite na ngudi?" Momo tē mā na, "Kabojana mbi bangakandi na jumba tē i di 'mba o ukāngā ekadi i ka pangi mba mbi nyāngākā o he wa na malonga, n' umba mbi kwaka tepě o hēl.† Nandi, Paiya, oningě mbi yālě o vala o ndabo ya ivititi. mba yālě tepě o vala o yěkě, na oviya ovaně pē o iboko vi weyakwě bato; ipikiliya ja belombo tēkabe ndi be pangakě 'mba mbi yaka."

Jā ndi ja Upakuwi ja vā na, oningě itingidi viāyvě nd' ekavi, e lě nd' eyāvě e didi bo tēmēkě de? Ka mā-a yavwana na, kabojana 'mba wě pělě amě e ka valě. Já ndi jaju ja vě mba ejanganangobo ya ubāmbā; e jadi lēndwēngo o utema, na, "Kweyaka malingwa ma vakě."‡

Isuliyě opělā
ya mala ma
ikweya.

O momo tē a langi yā, ka mā-a tamuwa Upakuwi dihā sí, mā na, "Mbi kweyake lě o nja pělě?" Já ndi ja Upakuwi ja tundě n' upenjo muaju o utove uněně na ngudi, ka mā-a vā na, "O yēněkěte jāmbě tē ihālě i jadi o kavaně?"§

Momo tē mā na, "Nyawě." Upakuwi mā na, "Wa yēněkě bwe tē e panyakě o kaoně?"|| Mā na, nandi mbi yēnindi. Ka Upakuwi a vā na, "Tataka bwe tē yāně o mihā māvě, o ka kēkě o yā e jadi, ovaně vākāna o ka yēněte jāmbě tē j' ugomba; nd' o āvē o ka tinakidě ovoně, vākāna o ka langudwēndi ka āvē o ka haiyě." Kraist. na njeja o mā-a jadi e ha ibě na ngudi e duwanakiyě oningě o diye na ndaga jaju. K' umba mba yēně o ndātā amě, na moto tē a ka yalakě o vala umbila. Nandi, au diyaka yavidēngo sasě na jāmbě j' ubiyā mwaju, o mwad'aju na bana baju ba yēněki mā, ka bā ba yalě iyama ombuhwa'ju na, a timbake;¶ ndi momo tē a dibaki mepenjo meaju o matā pi, mā bo haka ekēndā, a kēkě a yamaka na, "Emēnā! emēnā! Emēnā ya egombe eēhēpi!" Au timbakě tepě iběyi o mbuhwa,** ndi kabo kēkě umbila na 'la hanganě ya utove.

* Hībru ix. 27; Jobu xvi. 21, 22; Esíkíěl xxii. 14.

† Aiseiya xxx. 35.

‡ Matiyu iii. 7.

§ Matiyu vii. 13, 14.

|| Psami cxix. 105; 2 Pitě i. 19.

¶ Luk xiv. 26.

** Jěn. xix. 17.

Megangano meaju me vaki tepě ka yěně mâ-a kěķě, nd' o mâ-a diyakidi a kěķě, bâkâ ba věhěķě, Ba kweyakě ngambi e vakě ba mbwakudwěndi na ba he. bapâkwě ba hihaka mâ, bâkâ ba yamanakidě o mbuhwa 'ju, na a timbakě; nandi o tango tě ya ba haki nonaně, o diyaki na bato babale ba yanaki na ba kěķi ka bweya mâ, na bâ ba timbě mâ na ngudi. Dina ja umbâkâ ndi Bokolo, ja upâkwě, Bobâbu. Nandi o yâ egombe tě momo tě a diyakindi a bě na maseyi maněně oviya bâ ba jadi; ndi tombekete nonaně ba lilimakiděte iyonganě jaju; o bâ ba hi nonaně, ka bâ ba kâbidě mâ o ulingo uhâlě. Já ndi ja momo tě ja vâ na, Mbweyi jamě o ma viya lě ni ka ha nde? Bâ na, Ho ma viyandi ka homba 'vě na timbaka na hwě o mboka. Nd' a vâki na, Yeně ya yâlâniye na njeya te njeya. Mâ na bâ na, inyěni o diyakandini o mboka ya ujilo; iboko viyamě vi jakudwě tepě; mbi yěněki na e nonaně; nd' oningě inyěni wa wani ovoně, tombe piyělě, tombe o egombe o boho, o ka nyângândini o he wa na malonga, o iboko vi yodakě na veyâ na brimstone; hwěmě-kiyeni, o ka hakani ekěndâ n' umba.

Bokolo.—Na lě, ho dikake mbweyi jahu na mbiya ahu?

Klisâni.—(Dina jaju i ma tubakwi nonaně) mâ na, E, nonaně, kabojana ibeyâvě be ka senjě beěhěpi be bě weyango na be yějě-kwě tombe na vipupuhu via ěyamě e vahakě o peyana;* nd' oningě wa valani n' umba, n' inyěni wa bweyi yâni, vâkâna o ka hawě tepěni pani te k' umba mětě; kabojana iboko viyamě vi kěķě ovoně, moto a ka pahiyandi twětwe na bo tombakě.† Okani, sulakěni ndaga jamě.

Bokolo.—Nja belomboe ibeyâvě be vahakě, ibeyâvě be di dikangango he eěhěpi iduwa ja beyâ?

Klisâni.—Mbi vahakandi ijiga i ha bâkâ, i ha bevaka, na já i sege tepě; kenjwěngo o hěvěn,‡ tatwěngo tepě ome, na ovaně nd' o já i ka věvě, o egombe e di lenudwěngo, o tango tě e vahakě já na jai mětě. Langakate ka yâ e jadi o ejanganangobo amě, oningě wa tândâ.

Bokolo.—Ae, věngěkidě ejanganangobo âvě; o ka timbate na hwě ipě wa timbe?

* 2 Kárint iv. 18.

† Luk xv. 17.

‡ 1 Pitě i. 4-6; Hibru xi. 6, 16.

Klisáni.—Mâ na, Nyawě, hang' umba, kabojana mbi nangi-děndi enâ amě o plau.*

Bokolo.—Nandi, o ka mbweyi amě Bobâbu, ho timbake, tombe a vale, ho kěke o mboka : O na njamba ya ekaba ba didi meolo bevango na beboki, e běkěte oningě ba bweyiděngě ipikiliya n' ihuhu, vâkâna ba běndi na iyowě o mihâ mabu mětě wa na bato hěmbwědi ba didi ba věkě ijabu tina.

Bobâbu.—Jâ ndi ja Bobâbu ja vâ na, o tâbakepě ; oningě ya Klisâni e vâkě e ndi pâkwě pâkwě, belombo 'beayju be mbwakiyě be ndi bwam wa na ibeyahu : ulema muamě u vahakandi na mbi kěke na ju.

Bokolo.—Emě ! etiketike na kena ! Yokakiya 'mba ; o ka timbaka ; nja yowudě pělě ya eboki tě ya momo e ka tumbwaně âvě ? Timbaka, timbaka, o ka diayka na iyowě.

Klisâni.—Nyawě, ndi âvě o ka vaka na ngangano mwâvě Bobâbu ; belombo beyamě be kalakě be ka duwaniyandi ovoně, na bepâkwě beite na ngudi. Oningě na wa kamakidě 'mba, langaka o ejanganangobo těkaye okava ; na o isulě ja be pakwakwě omě, umbwakiyate, be ndi yâdudwěngo na makiya ma Mâ-a velaki yâ.†

Bobâbu.—Nandi mbweyi amě Bokolo, mbi vahaka tepě o vala na momo te ueyamu ekaně, na o nângâ pati amě na 'ju ; nandi uganganano mwamě ueyamu, mětě o youděte njeya tě e kěkě na 'la iboko tě vi vahakwě vině ?

Klisâni.—Mbi tumbwanakwěndi okava, na momo, dina na Upakuwi, mâ nd' a vâki n' umba, na, mbi hunganake o vala o jâmbě tě ihâlě, i didi o boho bwahu dině, omě nd' o hwě ho ka pahiya iyokudwě opěla njeya tě.

Bobâbu.—O ka, uganganano mwamě ueyamu, ho kěke, nandi.

Ka bâ babale ba valanidě njamba pâkâ.

Bokolo.—Nandi mbi timbakandi o iboko viyamě ; mba diyepě mbweyi na bato ba beboki kakana. Jâ nd ija Bokolo ja timbana ikila.

K' umba mba yěně na ndâtâ amě, o Bokolo a diyakidi a timba, Klisâni na Bobâbu ba vala, ba kěkě ba langwaka ; ba yalaki-děndi elâmbě abu kakana.

* Luq ix. 62,

† Hibru ix. 17-22.

Klisáni.—O ka mbweyi amě, wa bě lě na? Mbi yěněki mbya ka ávě o bábidi ivala n' umba. Bokolo mâ mětě a jaka te a yowakě nyang' amě e di yowěngo opělě ya ngudi na mahihi ma belombo be ha bě yeněněngo, te au hungana o kumbiya hwě mbu-hwa kakana.

Bobábu.—Mbweyi amě, Klisáni, o ka, nandi o bato bapákwě ba ha i bě okava, kabo hwě babale, langwakiya 'mba o hwě ho kekě, nyanga ya belombo bejadi, na nyang' ahu e didi ho peyaka na beyâ.

Klisáni.—Mbi ndi mbi yongakidě beyâ n' ulema mwamě, wa na o kala na emi amě; nandi, o ávě o di n' ivaha j' iyowě, mbi ka langate beyâ o ejanganangobo amě.

Bobábu.—O pikilakiyi na ndaga ja ejanganangobo ávě i ndi mbambayě na pákwě pákwě?

Klisáni.—E, mbambayě; jambojana i hakudwi na Mâ-a ha ibě na nangudi e joakě.*

Bobábu.—Wa vwi bwam; be lě nja belombwě?

Klisáni.—Ho ka diyandi ovoně na ipangiya i ha bě n' ihuku, eměná ya egombe eěhěpi e ka věwě hwě, na ovaně nd' o hwě ho ka jigakě ipangiya tě dině egombe eěhěpi.†

Bobábu.—Jambo iyamu; ndi nja belombwě bepákwě?

Klisáni.—Korowa ja ivenda i ka věwě tepě hwě ovoně, na mabâtâ ma ka pangě hwě ho panyaka pani ka joba o ipangiya ja hěvěn.‡

Bobábu.—Ekaye e ndi bwam mětě; ndi nja belombwě bepákwě?

Klisáni.—Mbembe ya diye pě ovoně, tombe ngěhě; kabojana Mâ-a didi Uduwi mwa iboko tě a ka tituwi manyângádiba měhěpi o mihâ mahu.§

Bobábu.—Ho ka diya lě ovoně na nja jângwě ja bato?

Klisáni.—Ho ka diyand' ovoně na ndumba ya benjěl, na malina maiyamu na bekeha be ka haka mihâ mahu iyělě iyělě n' iyěně.¶ Ovoně tepě ho ka lati na tâjen na jom ja tâjen ja ba di

* Taitás i. 2.

† Aiseiya lxv. 17; Jân. x. 27-29.

‡ 2 Timote iv. 8; Ilevudwě xxii. 5; Matiyu xiii. 43.

§ Aiseiya xxv. 8; Ilev. vii. 16, 17; xxi. 4.

¶ Aiseiya vi. 2; 1 Těs. iv. 16, 17.

valango o boho na hwě o iboko těvině ; o bě pě n' umbâkâ a ka diyě na njuke, kabo na itândě, na hole ; bâ běhěpi ba tamwaka o boho bwa Anyambě, na bâ ba těměkě o pwanja 'ju egombe eěhěpi. Omě nd' o hwě ho ka yěně batodu na koroa jabu ja hika,* ho ka yěně tepě lotângâ la hole, na ngâmbi jabu ja hika ovoně ; † ho ka yěně tepě ovoně bato ba lenakudwě bepěhi na he, na bâ ba dikakudwě na veyâ, ba jakudwě na tito, ba nyângâkudwě o manga, opělě ya itândě ijabu i diyanakidi opělě ya Upangiyi mwa iboko tě ; běhěpi ba jadi bwam, bâtângo na eměná bwěšě pani ka ngâyi. ‡

Bobâbu.—Iyoka ja ekaye i te twětwe na jâ i peyakidě ulema mwa moto. Nandi ho ka peyate na belombo tēkabe ? Ho ka diya lě bakabani na beyâ na ?

Klisâni.—Upangiyi, gâven ya ehiki tě, a lëndindi iyavwana o ejanganangobo tēkae, na, “ Oningě ho te bâbângo na ulema mwěhěpi, vâkâna a ka vi jâ o hwě ho jadi o naně.” §

Bobâbu.—Nandi mbweyi amě, mbi yěněki mbya na o yoka belombo tēkabe ; oka ho valakě ekěndâ 'ahu.

Klisâni.—Mba yâlě o tamuwa nangudi sasě, na tina ya jumba tě i di mba o ukângâ ekadi.

Nandi mbi yěněkindi o ndâtâ amě, o bâ ba makidě elâmbě tēkaye, ka bâ ba bakama na iboko vi diyakidi na mabâdâ maitě, o hanganě ya utove, nd' o bâ ba ha diyaki na ibandamidě, ka bâ běhěpi ba kwa o mabâdâ tě. Dina ja iboko tě ndi ivâhâmâ. Ba ka yângâlâkâ omě ulingo, kabo ba bě bo hapuwaka na sěkě ; na Klisâni a nyângâkindi bo nyângâkâ na bo nyângâkâ o mabâdâ na tina ya jumba i diyakidi o ukângâ mwaju.

Bobâbu.—Jâ ndi ja Bobâbu ja vâ na, A ! mbweyi amě Klisâni, wa bě lě pě ove kya tēkaně ?

Klisâni.—Mbambayě, mba wě pě okava.

Bobâbu.—Ndi Bobâbu a yalakiděndi inumba, o mâ-a yökidi ekaye, ka mâ-a vâ na mbweyi aju, paniyango na mbimba na, mbya tě eyâvě e ha dâkâ mba ilanguwa ukili tēkamû mwěhěpi

* Ilevudwě iv. 4.

† Ilevudwě xiv. 1-5.

‡ Jân. xii. 25 ; 2 Kârint v. 2-4.

§ Aiseiya lx. 1-8 ; Jân. vi. 37 ; vii. 37 ; Ilevudwě xxi. 6, 7 ; xxii. 17.

nd' ekaně? O hwě ho hunganidi o lata na njuke pāni o ubota mwahu kakana, nandi ho ka ha lě o hanganě, na o ihuku ja ekě-ndā ahu na? Oningě mba puma oviya iboko těkavi na eměná amě, vākāna āvē nd' o ka pahiyě ehiki tě eyam yeně dipā jāvē. O mā-a bi nonaně vāngo, ka mā-a njingima injingima jākā na ba mabale, ka mā-a hodua nyolo aju oviya mabādā, bo pumaka na pělě e diyaki opěla ya ndabo aju mětě; mā tepě bo haka ekěndā, Klisāni a yěne pě mā.

Nandi Klisāni a diyakindi a dikana a 'lwanakidě dipā na dipā o utābu tě mwa Ivāhāmā; ndi a yějikite na a vahakand' o puma na pělě e diyaki yavaniděngo na ndabo aju, e jadi piyělě na jāmbě j' ugomba ihālě; a yějěkindi, ndi au yālākě o puma na tina ya jumba i diyakidi o ukāngā mwaju. Nd' o umba mbi hilidě o ndātā amě, na yěněkě momo a vaka o mā-a jadi, dina na Ihana, ka mā-a uwa mā na, e lě nde eyaju e hakě omě.

Klisāni.—Paiya, mbi sombiyakudwi na mbi kěke na njeya těkaně, na momo a tubakwě na, Upakuwi, mā tepě a langwakiyi 'mba na mbi kěke na 'la o jāmbě tě ja ugomba ekadině, na ovaně nd' umba mbi ka kweyě malingwa ma vakě. O umba mbi diyakidi mbi vaka, k' umba mba kwa okava.

Ihana.—Nd' e lě nde eyāvē e ha tamwakiyedi mahomano. ilala?

Klisāni.—Jāngā i bweyaki mba paniyango na ngudi mětě, k' umba mba vala umbila, k' umba mba kwa okava.

Ihana.—Jā ndi 'jaju ia vā na, věkě mba enā āvē; ka mā-a vē mā enā aju, na mā na hodwaka mā, na těkidě mā o he eyam, ka mā-a sombiyě mā na a kěke o njeya 'ju.*

Jā ndi jamě ja vala piyělě na mā-a hodwaki mā ajadi, k' umba mba vā na, Paiya, o iboko těkavi vi didi o njeya e vakiya oviya mboka ya Ujilo, na 'la o jāmbě těkadině, i nyakělě o bongwakwě nande, vākāna, nandi, batamuwi ba ka měndě ba tamwaka okava hwě, ba diye pě n' ikokiya? Ka mā-a vā n' umba na, iboko tě viya utābu ekavi vi ndi iboko vi ha bě na ngudi e bongwakwě; vi ndi iboko vi pumakě ivudi na sěkě be vakiyě oviya isulě ja bobě, tina tějāně ndi o viyā vi tubakwě na Utābu mwa Ivāhāmā; kabo-

jana o mot' ube a 'mwakudwě opěl' itingidi viaju viya nyangango, vâkâna jângâ, na penda itě na ngudi, na mapikiliya ma ivâhâma be umwakandi o ilina jaju, nd' o beâ behěpi be běkě beya viya ka lata ta, vâkâna a nyângâkândi o iboko tĕkavi. Tina ya bobě bwa hanganě tĕkaně ndi yâně.

U bě tepě upango mwa upolo na na iboko tĕkavi vi diyake bobě kakana.* Bajanji baju tepě, na isombiyě jaju, ba hakindi wa na jom ja kama na kama ja mepuma utoba, opĕla iboko tĕkavi, na ipě vi ka bongwaniate, e, hohonganěngo na nyang' amě e yowudě, pani ka mabo mabale ma tâjen ja ndabo ja belape ti na maleva maiyam be miyakudwěndi okava, be nângâkudwěndi oviya loboko lĕhěpi la Ipangiya ja Upolo, na ovaně oningě na e te e yâlânâkiyě vâkâna e bongwakwě; ndi vi ngi te Utâbu mwa Ivâhâma, u ka diya tepě nonaně o bâ ba ka madě nyang' abu e ka yâlě eěhěpi.

Mbambayě, hohonganěngo na isombiyě ja Uvěyi mwa belekanako, malala ma ndi tĕdwěngo omě o hanganě ya utâbu tĕkamu; nandi o egombe ya iboko tĕkavi e pumakě sĕkě aju na ngudi, pani te ka vyâ vi duwě o ha oningě mepupě me ka 'lwanakidě, vâkâna malala tĕ ma ndi bokolo n' iyěně, tombe na bato, na elingi ya miolo miyabu ba yâlě o duwě, ndi ba kunduwa meâ bo kunduwaka, na bâ ba volumna o mabâdâ, tombete ka malala ma jadi omě; † nd' o bâ ba ngakiyě o jâmbě j' ugomba, pâni he e diyakate bwam.

Nandi mbi yěněkindi o ndâtâ amě, na Bobâbu a diyakindi a pâ o mboka o ndabo aju. Já ndi ja bato ba bakami na ju ja viya ka yěně mâ; bâkâ ba tubaki mâ moto wa iyowě na nyang' aju e timbidi, bâkâ na et ke ke na nyang' aju e vitakidě Klisâni ulingo tĕ uhâlě muně; bapâkwě ba ka vĕhĕkě mâ opĕla jângâ jaju, na, mbambayě, o âvě o diyakidi wa yalě nonaně, mbi jaka âvě te mbu senjaka sasě nonaně na njuke ihâlě; Bobâbu a bě paniyango kâlâkâ kâlâkâ, a tamuwe pĕ bâ. Ndi kwě ka mwa bweyaka ngudi, ka bâ bĕhěpi ba ludě elâmbě abu, ba ka yalakě ikyeba ja Klisâni o mbuhwa 'ju. Nandi o Klisâni a diyakidi a tamwaka dipâ na dipâ a diye na moto wa kalidě mâ, ka mâ-a yěně moto umbâkâ

* Aiseiya xx iv. 3, 4, 8.

† I Samuěl xii. 21.

yaviděngo mětě, a vaka a kundwaka utove ka lata na mâ, ka bâ ba bongania o njeja. Dina ja momo tě a lataki na 'ju ndi Iyowě ja He : a diyakindi o mboka ya Bokeli bwa He, mboka eněně mětě, e diyaki tepě piyelě na iboko via Klisâni vi vakiyedi. Momom těkaně a yowakiděte Klisâni, kabojana o mâ-a 'mwakidi o mboka ya Ujilo, upako těmuně u hamanakindi hanga o mboka aju dipâ pa, ndi o loboko lopâkwě tepě ta. Nd' o Iyowě ja He a yěněkidi nyang' aju e tamwakě bodilo, na mâ-a yoka mekânyi meyaju a yowakiděte mâ, ka mâ-a yalě elâmbě na Klisâni.

Iyowě ja He.—Mbwei amě eyam, e lě nde ? O kěkě lě na jângâ tě ja jumba ekadi na ove ?

Klisâni.—Mbambayě, jumba mětě, mbi pikilakiyi na o bě na moto a di bapěngo ja bodilo kakana n' ivâkwě ! Nd' o âvě o ma uwa mba na, mbi kěkě lě ove ? Mbi langwakiand' âvě na, mbi kěkěndi okava o jâmbě tě j' ugomba i didi o boho bwamě ekadině ; mbi ndi langudwěngo na, oningě mbi pângě ovoně vâkâna mbi ka levudwěndi njeja e ka pangě mba mbi hulamaka oviya jumba tě ijamě idilo ekadi.

Iyowě ja He.—O te na mwajo na bana ?

Klisâni.—E, ndi nyang' amě e didi okava paniyango bo yonyakě na jumba těkadi, mbi bě pě na ngudi e peyakě na bâ k' umbi ma haka mběmbě ; mbi te okava bwěsě o na umbi bě.*

Iyowě ja He.—Oningě mba leva âvě, o te o yokolakidě mba ?

Klisâni.—Oningě ja diya bwamu, vâkâna mbi ka yokoliděte ; kabojana mbi na mala ma ileva iyamu.

Iyowě ja He.—Mbi kelevakiděnd' âvě, nandi, o ka hunganaka pâni, na nâvě wa hubě jumba jâvě ; kabojana wa diye ulema mwâvě hwě kabo nonaně ; o bě tepě na ngudi e peyakě na bwamu bwa ibâtâ ja Anyambě i didi âvě věngo, kabo na iha ja nonaně.

Klisâni.—Eyamě e vahakě ndi yeně, ihulama oviya jumba tě idilo ekadi ; mba yâlě o věngidě jâ umba mětě, o bě tepě na moto o ehiki ahu a didi a věngěkidě jâ oviya maběkě mamě ; ovaně nd' umba mbi kěkě kakana, pani te k' umba mbi ma languwa âvě, ka hulama oviya jumba jamě.

Iyowě ja He.—A lě nja a sombiyakidě ávě na kěķě o njeja tēkaně ka hulama oviya jumba jāvē ?

Klisáni.—Momo umbākā, a diyaki na ehini ya moto uněně na a di lukango na idilwě ; dina jaju na Upakuwi.

Iyowě ja He.—Jâki i diyake na moto tē opěla ileva jaju ! O bě pě na njeja epâkwě o he e jadi mahihi na njuke wa na eyaju e levakidě ávě ; o ka yěňte oningě na o vitanakěndi ileva jaju. Mbi yěněki na o te latango na elombo na ehuhu na nâvě na muwa ; kabojana mbi yěněkěndi sěķě ya Utâbu mwa Ivâhâmâ o ávě o jadi ; nandi utâbu tēmune u ndi jali ja ngěbě ya ba jopakiyě o njeja těně e bonganakiyě. Yokakiye mba, mbi ndi utodu wa na nâvě ; o njeja tē eyâvě e kěķě ně, o ka lati na nyolo vâhâ, mehiyo, nja, mahihi, bonyamu, ukwala mu' ibâtâ, byamale, mbamba, ivititi tepě na iwedo na nja, na belombo bepâkwě. Belombo tēkabe be ndi pâkwě pâkwě, be tepě sulwěngo na tali itě na ngudi. Moto a ka pějěķě nyang' aju mětě e di bweyiděngo, nandi a viya ka yoka mwěngi ?

Klisáni.—A, jumba tē i di mba o ukângâ ekadi i mahihi umbi jadi wa na belombo tē ibâvě be ma tuba ekabe beěhěpi ; nyawě, mba yěněķě ibeyamě be ka bonganiyě o njeja isâlâ, oningě na mbi te mbi duwaka ihulama oviya jumba jamě.

Iyowě ja He.—O duwaki lě jumba jāvē o boho boho na ?

Klisáni.—N' ilanga ja ejanganangobo tē ejadi o enâ amě ekaye.

Iyowě ja He.—Mbi ma pikiliya tepě nonaně ; na yâ e tepě hamango ávě o jadi pani ka o bato bapâkwě ba kâmbângo, ba vaha-kindi o duwa belombo be kebanakě n' iyowě, na bâ na diyaka o na beboki, pani te ka ávě o jadi kâkana ; na jā ipotuwa tē ja vâhâmâkidě bato pa, pani ka ijâvě i didi ávě hango, ndi i valakidi bâ o behadi bekolo, iduwa ja belombo ibeyâbu be ha bě yowěngo.

Klisáni.—Mbi youděte eyamě e ka vahakě ; yâ ndi ihulama oviya jumba jamě idilo.

Iyowě ja He.—Ndi o lě o vahaka ihulama o njeja tēkaně na yâ e jadi ulwaniděngo na mahihi ? wa wa kabojana, oningě na o na iyokiya, mbi te na ngudi e levakidě njeja eyâvě e ka duwě eyâvě e vahakě, e ha bě na mahihi pani ka o njeja tēkaně. E bwanga bo te piyělē mětě. Na o mahana ma mahihi tēmaně o ka diyi na voyavoya, itingidi viya mbweyi na ihwěmiyě.

Klisâni.—Mbi hâhâlâkidënd' âvĕ na bumwakidĕ mba ihâwĕ tĕkadi.

Iyowĕ ja He.—O ibâkâ tĕ ekadinĕ, ivangudwĕngo na, Behadi beyam, omĕ o diyakandi momo ueamu, dina na Utati mwa Belekanako, moto wa bokeli, a tepĕ na kuma eyam, na mâ nd' a di na ikĕngĕ ihana ja bato ba di na maumba o mabĕkĕ mabu, bwĕsĕ te ona ijâvĕ dinĕ ; e, o nyang' amĕ e di yowĕngo, a ndi hango bwam boitĕ mĕtĕ na iha ja nonanĕ ; mâ tepĕ a di na bokeli bo didi bo yongakĕ tango tĕ e di potuango o mapikiliya mabu, na maumba mabu. Ovanĕ nd' umbi vâkĕ na, o lukakand' o vala o mâ ajadi, na nâvĕ wa duwa ihana o mbenjĕ pâkâ. Ndabo aju e bĕ tepĕ na iboko tĕkavi yavanidĕngo sasĕ, nanda pâkâ pa, nandi oningĕ mâ mĕtĕ a diye o mboka, a na iwanja ja momo, iyam mĕtĕ, mwan' aju, dina jaju ndi Ulunda, mâ nd' a didi a haka tepĕ pani ka hangwĕ, ovonĕ nd' âvĕ o ka huludwĕ oviya jumba jâvĕ ; na oningĕ na wa vahaka pĕ o timba o mbok' âvĕ ya boho boho, vâkâna o bandakidĕndi mwad' âvĕ na bana bâvĕ na ba vake o mboka tĕkanĕ okava, o mandabo ma jadi omĕ ma diye na bato, vâkâna o nângâkândi pâkâ eyâvĕ e ka yĕnĕ bwam na ihambe ibâbu mĕtĕ, beja be tepĕ bwam na bobâbu n' ihambe, nandi e ka pangandi emĕnâ âvĕ mbya wa ndi na na o ka diyandi ovonĕ na bato batwĕ, na idiyedi viyamu.

Nandi Klisâni a diyakindi a bĕ bo lungamaka lunga ; ndi kwĕ tepĕ ka mâ-a vâ na, oningĕ ya momo tĕkanĕ e di languwango ekae e diyingĕ pâkwĕ pâkwĕ, vâkâna e te lukango na mbi nângâkâ ileva jaju, o mâ-a vwi nonanĕ, ka mâ-a yalĕ o kala kakana.

Klisâni.—Nandi, Paiya, njeya 'mĕ e ka valanĕ o ndabo ya momo tĕ ueyamu ekanĕ e lĕ ove ?

Iyowĕ ja He.—O yĕnĕkĕte ukodi tĕ m' udomba ekamunĕ ?

Klisâni.—E, bwe bwe mĕtĕ.

Iyowĕ ja He.—Kĕkĕ opĕla ukodi tĕmunĕ, ndabo ya boho boho eyâvĕ e ka pâyĕ ndi eyaju.

Jâ ndi ja Klisâni ja vongua oviya njeya 'ju na la o ndabo ya Utati mwa Belekanako ka hanwĕ : ndi umbwakiyate, o mâ-a diyakidi a bĕ piyĕlĕ mĕtĕ na ukodi tĕ, u diyakindi oba mĕtĕ, tepĕ pĕlĕ tĕ e diyakidi piyĕlĕ na njeya e diyakindi paniyango bo kĕlĕmĕkĕ kĕlĕmĕngo oba, ovanĕ nd' o Klisâni a bangakidi o bakama,

na jângâ ja na, o banga ukodi mwa kwa o molo mwaju; ovaně nd' o mâ-a tēměkidi iboko vyâkâ de, a tamuwe pě; a yowě tepě nyang' aju e ka hayě. Tepě jumba jaju i diyaki bodilo wa na nyang' aju e diyakidi o mâ-a diyakidi o njeja 'ju mětě. Mengonyi mea vea me vakiye tepě oviya ukodi ovoně, ka mâ-a yalě iyěně ja jângâ ja na a ka dikiyandi, ka mâ-a likima na jângâ, ebadadi e pumaka.*

“E diyakindi o ubwa mwa buhwa bwa ilalo, ka ngadi na bepě-lupělu boa diya o ukodi ka evindi eněně ya pivi ya diba tepě muâ, na joi ja heba na yokanaka na ngudi eitě mětě na ba diyakidi o mâkâ běhěpi na likimaka. Ka Mosěs a pumě bato oviya mâkâ ka lata na Anyambě; ka bâ ba tēmě o he ya ukodi mua Saina, ka ukodi mwěhěpi u diyakite paniyango kabo itutu pa, kabojana Anyambě a hubakind' omě na vey a; ka itutu vya omě vya beta pani ka itutu vya ebeke ya vey a, ukodi mwěhěpi u hokolanakidě-ndi nangudi eitě.” Ka Klisâni a yalě iyěně ja ngěbě, na te au nângakâpě ileva ja Iyowě ja He; nd' o njo tě ya pâkâ ka mwa betaně dihâ ka mâ-a yěně Upakuwi a vaka ka lata na 'ju, ka mâ-a yěně tepě ihâni. Ka Upakuwi a bakama na 'ju; nd' o mâ-a pâdi o mwa jadi, a tamwakiyi mâ paniyango na mbimba na boho boa mahihi, ka mâ-a yalě itotonganě na Klisâni kakana.

Upakuwi.—O haka lě nde okava? ndi Klisâni au yowakě nyang' aju e ka yavwaně; ka mâ-a diya dâ, au timbwanaka mâ ndaga. Já ndi ja Upakuwi ja vâ na, O bě momo tě uwamě a kâ-bâkidě o yaka o mboka ya Ujilo?

Klisâni.—E, hangwa 'mě e tândâkě, umbi mâ.

Upakuwi.—Mbu levakidě âvě njeja o jâmbě ihâlě okaoně?

Klisâni.—E, o levakiděte.

Upakuwi.—Nandi e lě nde eyâvě e hunganidi o věngěmě oviya njeja kakana? Kabojana o bě pě o njeja tě.

Klisâni.—Mbi bonganakiyi na momo ueamu, o umbi věngě-měkidi oviya Utâbu mwa Ivâhâmâ, mâ nd' a tundwakidě mba, na mbi kěke o ibâkâ i didi o boho bwamě, vâkâna mbi duwi momo omě, a te na ngudi e věngěkidě jumba jamě.

Upakuwi.—A diyaki lě nja?

---

* Exodâs xix. 16, 18; Hibru xii. 21.

Klisáni.—A ma yĕnĕnkĕndi ka moto ucyamu, a kalaki tepĕ n' umba ndaga itĕ, kwĕ ka mâ-a panga mba mbi bâbâkâ ; ovanĕ nd' umbi vakidi okava, nd' o umbi hilakidĕ ukodi tĕkamu, nyang' aju e di kĕlĕmĕngo o njeja, k' umba mba paniya o tĕmĕ bo tĕmĕ-kĕ, na banga mua pukuwa mba o molo.

Upakuwi.—Mâ momo tĕ uyam nĕ a vâki lĕ na nâvĕ na ?

Klisáni.—A uwaki mba na mbi kĕkĕ lĕ ove ; n' umba na langwaka mâ.

Upakuwi.—Nandi a vâki lĕ pĕ na ?

Klisáni.—A uwaki mba, na, ipĕ mbi te na utâkâ, k' umba mba languwa mâ. Ndi mbi vâki na, mbi na bodilo boitĕ na jumba i didi o ukângâ mwamĕ, tina tĕnĕ nd' eyamĕ, e ha peyaka pĕ na bâ pani ka mbĕmbĕ.

Upakuwi.—A timbakidĕ lĕ pĕ na ?

Klisáni.—A langwakiyi mba, na, mbi hunganake o hubĕ jumba jamĕ ; n' umba na langwaka mâ na, ihulama 'ndi ijamĕ i vahakĕ. Mbi vâki tepĕ na, mbi kĕkĕnd' okava o jâmbĕ tĕ ihâlĕ ekadinĕ, ipahiya ja njeja 'amĕ e ka duwĕ ihulama. Na mâ na vâkâ na, a ka levidi mba njeja eyam wa, evuve, e diye tepĕ na njuke pani ka njeja tĕ eyâvĕ e levakidĕ mba, a vâki tepĕ na, njeja tĕ e ka validĕnd' âvĕ kwanga na 'la o ndabo ya momo umbâkâ uyam, a di na bokeli bo vĕngĕkidĕ maumba tĕkama ; n' umba na kama-kidĕ mâ, k' umba mba dika njeja tĕ yânĕ, na pâkâ o ekanĕ, na na ipĕ mbi ka hungana o vĕngĕmĕ oviya jumba jamĕ. Nd' o umba mbi pâdi o iboko tĕkavi, na hilakĕ nyanga ya belombo ejadi, k' umba mba tĕmĕ de na jângâ ja mahihi ; ndi mba wĕ pĕ k' umbi ka haiyĕ okava.

Upakuwi.—Jâ ndi ja Upakuwi ja vâ na, ta tĕmĕ kwĕ, mbi levid' âvĕ ndaga ja Anyambĕ. Ka mâ-a tĕmĕ de, a likimaka. Ka Upakuwi a vâ na, “Bandamakidĕ, na o kiyaki mâni a kalakĕ ; kabojana oningĕ na, ba kiyaki mâ-a kalakidi o he bu kweyaka, na kumbanakidĕ hwĕ hwa kwee, oningĕ hwa vonguwa oviya mâ-a kalakĕ oviya hĕvĕn.”* A vâki tepĕ na, “Nandi na wa mahuwa a ka diyĕ na ikamidĕ ; nd' oningĕ moto ka moto a timbiya na mbuhwa ; ilina jamĕ ja sâle na 'ju.”† Ka mâ-a vâ na, âvĕ tepĕ

* Hibru xii. 25.

† Hibru x. 38.

ndi umbākā a di valango umbila o lonyāmi tēkalo ; wa diyi wa yalē isenja ja ileva ja Wa Oba mētē, na nāvē wa timbē itambi jāvē oviya njeya ya iyonga, piyēlē mētē na inyanga jāvē.

Ka Klisāni a kwa o beko beyaju bwēsē o na a wendi, ka mā-a yama na, “Maguga n' umba, jambojana mbi jelindi ! O Upakuwi a yēni nonanē, ka mā-a bweya mā na enā eyomi, na timbakē na, “Mabe mēhēpi na ikila ja Anyambē be te be iyakudwē bato.” “O diyake pē o diye na ikamidē, ndi kamakidē.” Jā ndi ja Klisāni ja ha pē ka mwana ihēhēmē, ka mā-a tēmē de, a likimaka o boho boa Upakuwi.

Jā ndi ja Upakuwi ja bada pē, ka mā-a vā na, Vēkē jana itē o iyokiya ja belombo t' ibiyamē beya 'la ka languwa āvē ekabe. Mbi ka levidē tepē āvē a yabakid' āvē mánē, na uwaju a lomakidi āvē na kēkē o mā-a jadi. Momo a lataki na nāvē ndi, Iyowē ja He, a tepē hoḥonganēngo na mā-a tubakwē nonanē ; tina pākā ndi kabojana a tândákāte kabo iyokwanidē ja he tēkanē,* ovanē nd' o mā-a duwē o vala egombe eēhēpi o mboka ya Behadi beyam o tyātyi ; tina ipākwē ndi kabojana iyokwanidē tēdinē nd' ijaju i tândákē wa, jambojana i yongakidi mā oviya krās ; † mā ndi wa itingidi tē vya mehoni ekavi, ovanē nd' o mā-a vahakē o bevē njeya jamē, tombekete jā i diyete bwam. Nandi o na belombo belalo o ileva ja momo tēkanē ibeyāvē be lukakē o bina na ngudi eitē.

1. Ivongudē ijaju i vongwakid' āvē oviya njeya.

2. Iyējē 'jaju i yējēkidi ipanga ja krās e diyaka manya o āvē o jadi.

3. Na itēdē jaju i tēkidē matambi māvē o njeya tē e valanakidē kwanga na 'la o iwedo yānē.

O boho boho, linaka ivongudē 'jaju i vongwakidē āvē oviya njeya ; e, na ibābā 'jāvē mētē i bābākidi o vala omē, kabojana isenja ja ikelevidē ja Anyambē, opēla ināngā ja ikelevidē ja Iyowē ja He. Upangiya a vāki na, “Haka na ngudi ingiya ja jāmbē ihālē,” jāmbē tē ijamē i langwakid' āvē ; “kabojana jāmbē i ndihālē i valanakidē o emēnā, na nyēvā te i duwakē jā.” ‡ Oviya jāmbē tē ihālē ekadi, na oviya njeya e valanakē omē, ndi ya mo-

* 1 Jān. iv. 5. † Geletia vi. 12. ‡ Luk xiii. 24 ; Matiyu vii. 13, 14.

mo tě ube mâně e vongwakidě âvě, ivalana 'jâvě piyělě mětě na ujilo ; ovaně, vâkâna, binaka ivongudě 'jaju i vongudě âvě oviya njeya, o ka numbaka tepě na nâvě mětě iyokiya 'jaju.

Ya bebale, binaka iyějijě 'jaju ja ipanga ja krâs manya o âvě o jadi ; jambojana o lukakandi o pânâ yâ wa na ungumba mwa Ijijt.* Wa na ovaně Upolo mwa ivenda a nd' âvě languwango, na, " a ka yongě eměná aju a ka nyangi yâ. Na a vakě o mâ-a jadi, na mâ-a bine hangwě, na nyangwě, na mwajo, na bana, na bana ba hangwě, na maluku, e, na eměná aju tepě, a diye eyokwedi 'aju.'† Ovaně nd' umbi vâkě na, oningě moto a tundwakidě âvě na yeně e ka diyandi iwedo jâvě, e jadi mětě eměná âvě ya egombe eěhěpi, binaka iyokwanidě viyaju.

Ya belalo, binaka itědě 'jaju ja beko beyâvě o njeya e valanakidě na 'la iwedo. Na opělě těně pikilakiya tepě uwaju a lomakid' âvě, na kěkě o mâ-a jadi, na nyang' aju e ha bě na ngudi e yâlâkě o huludě âvě ovia jumba jâvě.

Uwâvě a lomakudwě opěla ihulama, dina na Hohonganěgo tombe Elekanako, a ndi mwana wa mwajo w' univi, a jadi kya těkaně, na mâ tepě o univi na bana baju ;‡ na mâ-a tepě (na ihâvě) o ukodi tě mwa Saina ekamu, umwâvě u ma banga, na banga mua kwa âvě o molo. Nandi oningě mâ na bana baju ba didi o univi, o lě o pitakidě na a nd' a pangaka âvě humu na nja njeya-ě? Elekanako těkaně a yâlě o huludě âvě oviya jumba 'jâvě. O bě tepě na moto a di hulamango oviya jumba na ihana 'jaju ; nyawě, na yâ ya diye tepě tombe o egombe e vakě. Wa huwudwěni na behavu beya belekanako ; jambojana na behavu bea belekanako o bě na moto a di mihâ a ka věngěmě oviya jumba jaju ; Ovaně, vâkâna, Iyowě ja He a ndi mwěngi, na Elekanako a ndi uyabani, na opěla mwan' aju Ulunda, tombekete ka mâ-a di mwělěkěmwělěkě, a te paniyango unoki, a i bě na ngudi e hanakě âvě. Kamakidě 'mba, o bě na elombo ka 'lombo o ipako jěhěpi ijâvě i yokakě ja beyânga těkabe, ndi i te ivaha j' iyaba jâvě o iyonga, na o vongudě âvě oviya njeya 'mě e didi âvě

* Híbru xii. 25, 26.

† Matiyu x. 37, 39 ; Mak xiii. 34, 35 ; Luk xiv. 26, 27 ; Jân. xii. 25.

‡ Geletia iv. 21-27.

tědžngo. Ikala pa, ka Upakuwi a ndiya iyâdiyě ja nyang' aju e kalakidi oviya hěvěn ; ka ndaga na veyā beya puma oviya ukodi iboko viya Klisâni vi diyaki tēmžngo ; ka howe ja nyolo aju jěhěpi ja 'mwanidě ja bě nja-a. Ndaga tě i diyaki kakana ; " Na tango e didi o behavu beya belekanako, e nd' o jâki ; kabojana e lëndwžngo na, jâki na wěhěpi a ha lilimakidě o belombo beěhěpi be di lëndwžngo o ejanganangobo ya belekanako iha ja beya."*

Nandi Klisâni au yembaka pě elombo epâkwě kabo iwedo pa, ka mâ-a yalě o ya na ngěbě eitě mětě ; a ka hâkâkâ egombe eyaju e lataki na Iyowě ja He ; a ndakiya nyolo 'aju mětě na, etiketike ya betiketike n' iyokiya ja ileva jaju. A yěněki tepě ihâni itě mětě na ipikiliya ja na, hângě ndaga ja momo těkaně, i pumakiyete paniyango oviya nyolo ya mehoni, i pangaki mâ-a senjaka njeya ya hohonganžngo. Ekaye pa, a kalaki pě na Upakuwi njo 'pâkwě o ndaga tě i benganakě dině.

Klisâni.—Paiya, o pikilakiya lě na ? Ipite i ngite pě wě. Mbi timbake pě na mbuhwa, n' umba mba beta na vala o jâmbě ihâlě ? Mba senjuwě na ekaye, n' umba mba dumwě oviya okava n' ihâni ? Mbi yěněki ngěbě o umbi di yokiyango ileva ja momo těkaně, nandi bobē bwamě bo ka yidwě tepě ?

Upakuwi.—Jâ ndi ja Upakuwi ja vâ na ju na, bobē boâvě bo ndi boněně, jambojana o ndi hango belombo bebe bebale na bwâ ; o senjango njeya e di bwam ; na nâvě o tamuwendī o njeya e kandakudwě. Tombekete nonaně, momo tě a didi o jâmbě mâně a ka věhěliděte âvě, jambojana a na upango uyamu opěla bato ; ndi bandamakidě o banga pě wa lenga njo 'pâkwě, na nâvě wa nyanga oviya, njeya, o malingwa maju ma yodakěte.†

KAPITA II.

JĀ ndi ja Klisâni ja kenjě pâni o hotimbaka na mbuhwa ; o Upakuwi a běki mâ pyâpyângo, na mâ mâ yohanžngo na a kěke ngwambě, na na Anyambě a diyake na 'ju. Ka mâ-a vala bo

---

* Geletia iii. 10.

† Psami ii. 12.

KAPITA II.

JÂ ndi ja Klisâni ja kenjë pâni o hotimbaka na mbuhwa ; o Upakuwi a bëki mâ pyâpyângo, na mâ mâ yohanëngo na a këke ngwambë, na na Anyambë a diyake na 'ju. Ka mâ-a vala bo hadivakidë, a kale tepë na moto ka moto o njeya, na oningë ba moto a uwa mâ, a bâbe tepë na a vëke bâ tombe na iyavwana. A këkindi bwësë o na moto a didi o iboko vi kandakudwë, au pikilakiya tepë na a yongindi oviya mahihi kabo a pumiyengë o njeya aju e dikakidi n' iyonganë ja ileva ja Iyowë ja He. Nandi o egombe ya hohonganëngo ka Klisâni a pâ o jâmbë tÿ j' ugomba. Oba ya jâmbë, e diyakindi lëndwëngo na, " Tinakidë, vâkâna i ka dubudwëndi âvë." *

Ka mâ-a tinidë, wa na njo pâkâ na ba ibale, ka mâ-a vâ na,

Mbi *ka* ngiyate okava ? A didi utema
A *ka* yënëte mba ngëbë, na mwa dubuwa mba,
Upeubani u bë n' itinga ? vâkâna mba
Kâmbepë n' itumbudë j' ibendë jaju oba.

Kwë ka umbâkâ, a pâ o jâmbë, dina na Upango uyam, a uwaki na, nja a didi ovonë ? na, a viya lë na ove ? na na, a vahaka lë nde ?

Klisâni.—A te 'mba, mot' ube, a di bapëngo jumba. Mbi vakiyendi oviya mbo'ka ya Ujilo, ndi 'mba 'landi okava o ukodi Saiân, ovanë nd' umba mbi ka vëngëmë oviya malingwa ma vakë. Mba ~~hambi~~ na langudwë, na njeya e nd' okava opëla jâmbë tÿkadi, ovanë nd' umbi vahake o yowë ipë o ka bâbâte, na nâvë wa ngidë mba.

Upango Uyam.—Mbi ndi bâbângo n' ulema mwamë mwëhëpi ; na mâ tepë na dubwaka jâmbë.

O Klisâni a diyakidi a yalakë o ngiya, tepë moto umbâkâ a

---

* Matiyu vii. 8.

KLISÂNI O JAMBÉ J' UGOMBA.

viya ka dula mâ gwe. Klisâni mâ na, yeně e weyaka lě ovaně na ? Upâkwě a langwakiyi mâ na, masěyi mahâlě oviya jâmbě těkadi ona ilonga iněň ikolo longwěngo, a di ngâwě ya omě ndi Biělzibâb : oviya ovaně nd' o mâ na ba di na 'ju běhěpi, ba yangwakiye tango tě e vakě o jâmbě těkadi makângâ ma kâmu, na na ba wake, na bâ ba ngiye pě o jâmbě.

Klisâni mâ na, mbi peyakandi, n' umba mbi likimaka tepě. O mâ-a diyakidi a ngiya, ka momo tě a duwě jâmbě a uwa mâ na, nja a tumbwanakidi âvě na pâ okava ?

Klisâni.—Upakuwi nd' a levakidě mba ipâ ja okava, na itinidě, bwěšě te k' umbi ma ha ; a vâki tepě na, âvě nd' o ka languwě mba nyang' amě e ka hayě.

Upango Uyam.—Jâmbě i jadi bwe i nd' o boho bwâvě, o bě pě na moto a ka dibě jâ.

Klisâni.—Nandi mbi ka yalakěndi o benja bwam bwa mahihi mamě ma di yěňěngo.

Upango Uyam.—Ndi o vaki lě dipâ kakana na nde ?

Klisâni.—Ikabojana o bě n' umbâkâ wa megangano meyamě a yěňeki mahihi maju panika umba mbi yěňekidi mamě.

Upango Uyam.—Ba yowakiděte opěla iviya jâvě ?

Klisâni.—E, mwad' amě na bana bamě ndi ba yěňeki mba o boho, ba ka ndakiye pě mba, bo ndakiya, na mbi timbake ; tepě ba bakaki n' umba bâkâ, ba yamanakidě na bâ ba ndakiya mba na mbi timbake ; ndi mbi vamakiděndi mepenjo meyamě o matâ mamě, umba bo vaka o njeja amě.

Upango Uyam.—Nandi o bě n' umbâkâ a vitakid' âvě, ipinyilidě jâvě na timbaka ?

Klisâni.—E, Bobâbu na Bokolo ; nd' o bâ ba yěňeki na baa yâlě o himbidě mba, ka Bokolo a timba, a kěkě, a kilaka, ndi Bobâbu nd' a tamwikipě n' umba ulingo kwě.

Upango Uyam.—Nd' a nyaki lě pě o viya nande ?

Klisâni.—Mbambayě hwě běhěpi te ho vakidi ta kwanga na 'la ho pâkidi o utâbu mua Ivâhâmâ, o mbenjě pâkâ tepě ka hwě hwa kwa omě. Omě nd' o mbweyi amě Bobâbu a vahâmâkidi, a diye pě na ngudi e hindinakě. Nandi, o mâ-a pumakidi na 'pělě tě e diyakidi piyělě na ndabo aju mětě, ka mâ-a languwa mba na mbi pahakiyengě ehiki tě eyam umba dipâ, hanga na mâ ; ka

mâ-a vala eyaju njeya, k' umba mba viya eyamě ; mâ- a yonga- nakidi Bokolo, umba jâmbě tĕkadi.

Upango Uyam.—Jâ ndi ja Upango Uyam ja vâ na, A, eboki ya moto ! hângě ivenda ja oba i te paniyango ihambe ihâlě o mâ-a jadi, ovaně nd' o mâ-a langaki yâ weyango na mâ-a pudunganakě mahihi na njuke tĕ ihâlě dině na mâ-a pahiya jâ ?

Klisâni.—Mbambayě, mbi languwi pâkwě pâkwě opĕla Bobâbu ; ndi oningě mba languwa tepě pâkwě pâkwě eĕhĕpi opĕl' amě mĕtĕ, vâkâna e ka yĕnĕnĕ tepě na mbi bě bwam wa na mâ. E ndi pâkwě pâkwě, mâ-a timbindi o ndabo aju mĕtĕ, ndi umba mbi lĕnjwĕki tepě, n' umba na kĕkĕ o njeya y' iwedo, mbi tundwakudwĕnd' omě na ileva ibe ja Iyowĕ ja He.

Upango Uyam.—A, hângě a diyakindi a pâ âvĕ o jadi ? Nandi a vahakind' âvĕ o kĕkĕ ka duwa ihulama o benâ bea Utati mua Belekanako ! Bâ bĕhĕpi babale ba n' ukândâ utĕ mĕtĕ. O nâ- ngâkindi ileva jaju ?

Klisâni.—E, na nyang' amě e yâlâkidi eĕhĕpi, mbi kĕkindi ka vaha Belekanako, kwanga na o umbi yĕnĕkidi na ukodi tĕ u diyaki tĕmĕngo oba, baka na ndabo aju muně u ka kwi mba o molo ; tina tĕnĕ nd' eyamě e tĕmĕki de mbi tamuwepĕ.

Upango Uyam.—Ukodi tĕmuně u ndi weyango bato baitĕ, na mâ u ka weya tepě bapâkwě pĕ baitĕ wa ; e ma dii bwam ka âvĕ o kweyakidi inyingwĕ jaju.

Klisâni.—Mbambayě, mba wĕ be mbakidi o hama n' umba ovoně, Upakuwi a jaka a hungane o lata n' umba o 'mbi diyakidi ovoně de : ndi e diyakindi ngĕbĕ ya Anyambĕ na a vake ka lata n' umba, a jaka a viye te mbu pâ okava. Nandi mbi pândi, jâ- ngâ ja moto k' umba kakana, a jadi nyĕvĕngo n' iwedo na ukodi tĕmuně wa na o tĕmĕ kakana ikala na Upangiyi mwamě. A, ekaně ndi kĕngâ na kena umbi didi, na nyang' amě e di hulu- dwĕngo na mbi ngakiye okava !

Upango Uyam.—Hwa himbakidĕ moto ka moto okava, tombe- te nyang' aju e di hango ovaně a to pâ ; “ ba dumwĕ na njeya te njeya.”* Nandi o ka vitanakě mba kwĕ, mbi yokudĕ âvĕ opĕla njeya âvĕ e ka valĕ. Ta tamuwa o boho boâvĕ okavaně ; o yĕnĕ-

* Jân. vi. 37.

kěte njeja tě ehâlě yâně ? yâ ndi eyâvě e ka valaně. E hakudwě-ndi ovaně na bapaiya, basâki, Kraist na beyokwedi beyaju, e ndi těměngo mětě de nyanga ya ulěndâ e didi e těkidě yâ ; yâ njeja těkaně ndi eyâvě e ka valaně.

Klisâni.—Nandi loboko la kâtâme kâtâme lo bě pě, lo didi lo pangaka mwěngi u lengaka njeja ?

Upango Uyam.—E, o na njeja itě na ngudi i hubakiya na ekaně, ndi njeja tě dině i kenakandi na já ja bě kâtâme kâtâme ; nonaně nd' o âvě o ka yembě njeja eyam na ebe, eyam e ndi de mětě na eâ tepě bohâlě.*

K' umba mba yěně o ndâtâ 'amě, na Klisâni a uwaki pě mâ na, ipě a bě na ngudi e hanakě mâ na jumba jaju i diyaki mâ o ukângâ ; kabojana au diyaka hulamango oviya já ; na mâ au diyaka tepě na ngudi e věngěkidě já, oningě a diye n' ihana.

Ka mâ-a languwa mâ na, opěla jumba jávě, diyakate hwěmi-yengo n' ibapě ja já kwanga na 'la o âvě o ka pâyě, iboko viya ihulama ; jambojana ovoně nd' o já i ka kwě já mětě oviya ukângâ mwâvě.

Jâ ndi ja Klisâni ja yalě itinga j' utumba o ehena 'ju pâni, na ikenjě ja ekěndâ aju. K' upâkwě a languwa mâ na, oningě mâ ovaně valango masěyi mahâlě te oviya jámbě, vâkâna a pândi o ndabo ya Upendidi, a ka tinakidě o jámbě jaju, mâ nd' a ka levidě mâ belombo beyam. Ka Klisâni a yohaně na mbweyi aju, ka mbweyi aju a vâ pě na 'ju na, Anyambě a diyake na nâvě.

Mâ tepě bo haka ekěndâ kwanga na 'la o mâ-a pâkidi o ndabo ya Upendidi, mâ de, a ka tinakidě. Kwě k' umbâkâ a viya o jámbě, ka mâ-a uwa na, a lě nja a didi ovaně.

Klisâni.—Paiya, a te 'mba, utamuwi, mbi sombiyakudwěndi na mbweyi âvě umbâkâ na mbi kahamake okava o mala mamě mětě ; ovaně nd' umbi vahakě o kala na hangwě 'a ndabo.

Ka mâ-a ndiya hangwě 'a ndabo, ulingo uhâlě kwě, ka mâ-a pâ o Klisâni a jadi, ka mâ-a uwa mâ na, a vahaka lě nde.

Klisâni.—Paiya, mbi moto a di viyango oviya mboka ya Ujilo, mbi kěkěndi okava o ukodi Saiân ; ka moto umbâkâ a těměkě o jámbě o ipumanido ja njeja těkaně a languwa mba, na, oningě

mbi himbamingě okava, vākâna o ka levidi mba belombo beyam mětě, ibeyamě be didi mbi pitakidě opěl' ihana o ekěndâ amě.

Upendi.—Jâ ndi ja Upendidi ja vâ na, ngakiya, mbi levidě âvě be ka diyě na mala opěl' âvě. Ka mâ-a sombiyě mot' aju na a yodakě vitwa, ka mâ-a vâ na Klisâni na, vitanakě mba ; ka mâ-a valana mâ o ilika viya utema, ka mwa sombiyě pě moto aju na a dubwake jâmbě ; o mâ-a běki jâ dubuwango, Klisâni a yěněkindi ehini ya moto wa kende kende kěludwěngo o epima, ehini aju e diyaki kakana ; e diyakindi mihâ betěngo o hěvěn oba, ejanganangobo tě eyam wa o enâ aju vyě, elekanao ya pâkwě pâkwě e diyakindi lěndwěngo o belěbu beaju, he e diyakindi o mbuhwa 'ju, na korowa ya hika kělěměngo o molo mwaju oba, e diyakindi bwěšě ona e hâhâlâkidě bato.

Klisâni.—Jâ ndi ja Klisâni ja vâ na, ekaye e weyaka lě na ?

Upendi.—Moto wa ehini tě ekaye, a ndi umbâkâ o tâjeni, a na ngudi e jakě bana,* a yěněki myadi m' ijadi ja bana,† nandi o bâ ba běkě jawěngo, mâ mětě te a bombake bâ. O âvě o yěněkě mâ mihâ maju betěngo o hěvěn, ejanganangobo tě eyam wa o enâ aju bweyango, na belekanako beya pâkwě pâkwě lěndwěngo o belěbu beyaju ; ovaně e ndi ilevidě jâvě na ehavu aju ndi iyowě na ipakwaniya ja belombo beya ivititi o bato babe bajadi ; bwěšě tepě ka âvě o yěněkě mâ-a jadi bo tēměkě de ona a hâhâlâkidi bato ; na o âvě o yěněkě he ejadi uhwěngo o mbuhwa 'ju, na karowa tepě o molo mwaju ; e levakiděnd' âvě na, a senjango na mâ pějěngo belombo beya kya těkaně, opěl' itândě 'jaju i janidi o ehavu ya Hangwě, a ndi sulěngo na o he tě epâkwě e vakě, vākâna a pahiyendi ivenda o mahomano maju. Upendi mâ na, nandi mbi ma leviděndi âvě ehini těkaye na boho, kabojana moto a duwě ehini těkaye, ndi wa Upangiyi mwa iboko viyâvě vi kěkě a di věngo ngudi na a diyake utumbwani mwâvě o loboko lokolo lěhěpi ilâvě lo ka lataně o njeya. Ovaně, vākâna, bandamakidě nyang' amě e didi âvě leviděngo, o ka tataka tepě nyang' âvě e di yěněngo o ulema mwâvě bwam ; banga o ekěndâ âvě wa lata na mběyi pākâ e ka yabě, na ba tumbwanakate âvě hohonganěngo, ndi hângě njeya abu e hubaka kwanga na 'la o iwedo.

* 1 Karint iv. 15.

† Geletia iv. 19.

Jâ ndi jaju ja bweya mâ o enâ, ka mâ-a valana mâ o ikenga inënë mětě, i jadi londango ti na mahě, jambojana j' u diyaka viyâwěngo ; o mâ-a bi já hilěngo ukil' uhâlě, ka Upendidi a ndiya moto ka viyâ já. O mâ a yalakidě o vyâ, mahě ma věvěkindi nangudi eitě mětě ulwaniděngo ndabo eěhěpi, Klisâni a bě piyělě mětě na bo yakamakiya na mâ. Ka Upendidi a vâ na itângâ ja mwajo, i diyaki tēměngo baka, kakana na, vanaka miba okava, o ka mwanjaka mâ o ndabo ; o mâ-a hadi nonaně, e diyakindi e ka vyânâkiyě, e ka tanaka, tepě ya bě bwamu.

Klisâni.—Klisâni mâ na, ekaye e weyaka lě na ?

Upendi.—Ikenga těkadi i ndi ebumulema ya moto, o yâ e běkě e to nyěvudwě na bwamu bwa ehewě ya sango eyamu : mahě ndi bobě bwaju bo janakudwě, na sěkě ya utema be di jongoliděngo nyolo ya moto eěhěpi. A yalakidě o vyâ na boho ndi elekana ; nandi a vanakidi miba, na mâ-a ka mwanjaka mâ, ndi Sango eyamu. O âvě o yěněkidi wa bohoboho a yalakě o vyâ pâni, mahě ma věvěněkidě, ma viya kakana, ma timba kakana, na o mwa ha tanakidě tepě ndabo, nd' âvě ma yakamakiya pě mâ bo yakamakiya ; yeně ndi ilevidě jávě na, elekana, o mahana ma itaně ja ebumulema, na ehadi aju, e pumbwakidi bobě, ndi e badaki pě ngudi omě, na yâ na hapwakidě pě bwâ o ilina, jambojana ya věkě ngudi e balakě bwâ.*

Tepě o âvě o ma yěně itângâ i bâhâkě ndabo na miba, na yâ na vyânâkiyě bwam, e nd' ilevidě jávě na, o Sango eyamu e pâkě o ebumulema, bobo bo balakwěndi, na boâ boa hâlâvudwě, na ilina ja pangwě botano na ikamidě ja yâ, na yâ ya bě kokěngo na Upangiwi mwa ivenda a diyaka omě.†

Mbi yěněki pě o ndâtâ amě ovoně, Upendidi a bweyaka mâ o enâ, ka mâ-a valana mâ o ilika ihâlě, bana babale ba diyakindi omě, moto moto eyaju ebonga. Dina ja wa utodu ndi, Edoko, ja upâkwě, Iyika. Edoko au diyaka na ngudi e hwěměkiyě. Iyika a diyakindi hwě mětě. Já ndi ja Klisâni ja uwa na, “ Tina ya ipuhwana j' ihwěmiyě ja Edoko e lě ya nde ? ” Ka Upendidi a yavwana na, “ Upangiwi mwabu a vahaki mâ-a vengakidě belombo be-

* Roma v. 20 ; vii. 1, 7-11 ; 1 Kátint xv. 56.

† Jân. xiv. 21-23 ; xv. 3 ; Behadi xv. 9 ; Roma xvi. 25, 26 ; Ěfísás v. 26.

yaju beyamu kwanga na 'la o jali ja upuma upâkwě, ndi mâ-a vahaki beĥĥepi o kya tĕkaně ; nandi Iyika a te kokĕngo n' ivenga."

N' umba na yĕnĕkĕ umbâkâ a vaka o Edoko a jadi, na vanaka mâ elandi ya hika, ka mâ-a hovidě yâ o beko beyaju, mâ yâ nângângo, a ka peyaka na yâ, ka mâ-a vĕĥĕ Iyika bo vĕĥĕkĕ. Ndi umbi hilidě ulingo uhâlě tepĕ, ka mâ-a jongolidě beyâ beĥĥepi, a dikanepĕ na elombo ka 'lombo kabo bevoló.

Klisâni.—Jâ ndi ja Klisâni jâ vâ na Upendi na, pakwakiya mba upako tĕkamu bwe bwe wa.

Upendi.—Mawanja tĕ mabale ekama, ma te behini, Edoko e levakidĕndi bato ba he tĕkaně, na Iyika bato ba he e vakĕ ; kabojana bwĕsĕ te ka âvĕ o yĕnĕkĕ okava, Edoko a vahakandi beĥĥepi kya tĕkaně, o upuma tĕkamu, yĕnĕ ndi na o he tĕkaně, yâ nyanga tĕ te ya bato ba he tĕkaně ejadi, ba vahakandi o duwa belombo beabu beĥĥepi kya tĕkaně, baa vengakapĕ kwanga na 'la upuma upâkwě, yĕnĕ ndi na, o he epâkwě opĕla ngabo abu eyam. Ukanakâdi tĕ mwa na, " Inâni jâkâ o enâ i bwam wa na lobale o ehiki," u ndi ngudi mĕtĕ wa na nyanga ya mepako meya oba meĥĥepi opĕlĕ ya bwam bwa he tĕ e vakĕ. Nandi, ka âvĕ o yĕnĕkidi, kwĕ tepĕ a jongolakidě beĥĥepi, a dikane pĕ na 'lombo kabo bevoló pa, nonanĕ tepĕ ka yâ e ka diyĕ na bato ba jângâ tĕdinĕ bĕĥĥepi o ihuku ja he tĕkaně.

Klisâni.—Nandi mbi yĕnindi na, Iyika nd' a di n' iyowĕ yowĕ wa, na tina itĕ na ngudi. 1. Jambojana a vengakidĕndi belombo beyamu wa. 2. Kabojana a ka pahiya tepĕ ivenda ja ijaju, o egombe ya upâkwě e ka diyĕ kabo na bevoló.

Upendi.—Nyawĕ, badaka pĕ epâkwě, yâ ndi, ivenda ja ehiki epâkwě i ha dunaka ; ndi ekabe be te piyĕlĕ vâkâna be mayendi. Ovanĕ, vâkâna, Edoko au diyaka na tina e yâkiyĕ Iyika kabojana o mâ-a pahakiyedi belombo beyaju beyamu na boho, ndi Iyika nd' a diyaki lukango na mâ-a vĕĥĕkĕ Edoko, kabojana mâ nd' a dikanakidĕ na belombo beyamu wa, wa boho boho a vĕkĕte wa madikanido iboko, kabojana wa madikanido a te na egombe e vakĕ ; ndi wa madikanido aa vĕkĕ pĕ upâkwě iboko viyaju, kabojana o bĕ na upâkwě u benganakĕ. Ovanĕ, vâkâna a duwakĕ ngabo aju o boho, a ka pelakidi yâ tepĕ o egombe, ndi a duwakĕ ngabo aju o madikanido, a ka dii na yâ lilimidĕngo ; Ovanĕ e vâ

nâkwě opěla Daivis na, “O egombe eyâvě e diyaki mihâ o ma pahakiyi belombo beyâvě beyam, na Lasirâs belombo bebe, ndi kya tēkaně a yěněkudwi mbya, nd' âvě o yěněkě majili.”*

Klisâni.—Mbi yěněki na, e bě tepě hohonganěngo na o tângi-naka belombo be di kya tēkaně, ndi kabo ivengidě ja belombo be vakě.

Upendi.—O vâki pâkwě pâkwě, jambojana belombo be yěněkidi be te bo tombaka, ndi belombo be ha yěněněkě be ndi beya pěkě jome.† Nandi, tombekete nonaně, belombo be didi o mata, na edoko ahu ya mehoni be bakamakandi; na tepě belombo be vakě na iyowě jahu ja mehoni be ndi bangi mětě; ovaně, vâkâna beya boho beya mbaka na o tândwě, na beya bebale be yavwana-kiděndi na hwě masěyi.

Kumba mba yěně o ndâtâ 'amě, Upendi a bweyaka Klisâni o enâ vyě, ka mâ-a tumbwana mâ o iboko vya veyâ vi diyakidi vi yodaka opěl', epima, na umbâkâ a didi tēměngo baka na vyâ, egombe ka 'gombe eěhěpi a hovakidě vyâ miba maitě idimě ja vyâ, ndi veyâ kabo kenaka na yomu pě wa.

Ka Klisâni a vâ na, ekaye e minaka lě na ?

Ka Upakuwi a yavwana, na, veyâ tēkavi vi ndi ehavu ya ehekwě e hakě o ebumulema, mâ-a hovakidě miba opěl' idimě na ivâtě jaju ndi děvil; ndi nyang' âvě e yěněkě veyâ vi kenaka na veyâ na yomu wa, o ka yěně tepě tina ya yeně. Ka mâ-a pumana pě mâ o mbuhwa, o pěpěkě ya epima, ka mâ-a yěně omě, momo na eva ya mavulě o enâ aju, imaju ma ma hovakiya tepě egombe ka egombe eěhěpi, ndi ikuta kuta.

Jâ ndi ja Klisâni ja vâ na ekaye e weyaka lě na ?

Ka Upendi a yavwana, na, Ekaně a ndi Kraist, a didi lilimi-děngo na ihovidě ja mavulě ma ehekwě itata ja ehavu tě e didi yalwěngo o utema mwa ebumulema; na njeya tēkaně, tombekete nyanga ya děvil e didi a haka, malina ma bato baju maka duwandi ehekwě. Na o eyâvě e yěněkě na momo a ndi tēměngo ombuhwa ya epima o itata ja veyâ; ekaye e ndi iyokudě jâvě, na e ndi bokolo na a yějěkudwě, a yěněkě nyanga ya ehavu tě ya chekwě ekaye e tatakwě o ilina jaju.

* Luk xiv. 19-31.

† 2 Kârint iv. 18.

Mbi yĕnĕki tepĕ na Upendi a bweyaki pĕ mĀ o enĀ, ka mĀ-a tumbwana mĀ o iboko viyamu, vi diyakidi longwĕngo ikenga iyamu, i weyanaka na bosĀmbĕ, ehini aju e tĀndĀkidĕndi KlisĀni na ngudi ; a yĕnĕki tepĕ oba, bato na bahuhu ba tamwaka, ba diyakidi bĀ bĕhĕpi bĀtĀngo na hika.

JĀ ndi ja KlisĀni ja vĀ na, ho ka ngakiyete omĕ ?

JĀ ndi ja Upendi ja nĀngĀ mĀ, ka mĀ-a tumbwana mĀ bo betanaka opĕlĕ ya jĀmbĕ ja ikenga tĕ ; na hilakĕte, o jĀmbĕ tĕ njamba enĕnĕ ya bamo e didi tĕmetĕme nja, bĀ bĕhĕpi ba vahakindi o ngiya, ndi bĀ bu jijakiya o ngiya. Omĕ o diyaki tepĕ na momo diyango, na masĕyi kwĕ oviya ubiyĀ, piyĕlĕ na tagulu, na ejanganangobo na belombo be lĕndĕnĕkĕ o boho boaju, opĕlĕ ya ilĕndĕ ja mina ma tango tĕ e ka ngiyĕ omĕ ; a yĕnĕki tepĕ o ubiyĀ bamo baitĕ tĕmĕnidĕngo na nguba bĀtĀngo, itata ja jĀmbĕ, ila ja ba ka ngiyĕ omĕ, jĀngĀ ja iyokiya, na ihadi ibe, ijabu i ka hayĕ. Nandi KlisĀni a mamakindi. Nandi o bato bĕhĕpi ba timbanikidĕ o mbuhwa na jĀngĀ ja bamo tĕ ba diyakidi bĀtĀngo na nguba ; KlisĀni a yĕnĕkindi momo wa pwanja ekolo, a vaka o momo tĕ a diyakidi diya a lĕndĕkĕ, ka mĀ-a vĀ na, lĕndĕkĕ dina jamĕ, nd' o mĀ-a diyakidi a lĕndĕ, ka momo tĕ a hoduwa ukwala mwaju mwa ibĀtĀ, na mĀ na bĀtĀkĀ evunga o molo mwaju, ka mĀ-a njingima o jĀmbĕ o bamo ba diyakidi bĀtĀnidĕngo nguba, ka bĀ ba bweya mĀ na ngud' abu eĕhĕpi ; ndi momo tĕ bo yĀdĀkiyĕ, a ka lenaka na pĕhĕkĕ bĀ na mahihi. Nandi o mĀ-a diyakidi a bweyaka baitĕ, mĀ tepĕ lumiyango na ngudi, ka mĀ-a tombĕ bĀ bĕhĕpi na ngiya o ikenga ; ka joyi iyam i yokanakindi ovonĕ, oviya tango tĕ e tamwakidi oba ya ikenga tĕ, na ; ngakiya, ngakiya, o ka pahiyandi ivenda ja egombe eĕhĕpi. JĀ ndi 'jaju ja ngiya utema, ka mĀ-a bĀtwĕ mabĀtĀ pani ka bĀ. JĀ ndi ja KlisĀni ja mwĕtĕ, ka mĀ-a vĀ na, mbi pikilakiyi na mbi youdĕte iweyidi ja ekaye.

Nandi ka KlisĀni a vĀ na, ho vĕngĕmĕke okava. JĀ ndi ja Upendi ja vĀ na, nyawĕ, diyaka, kabo mba levidĕ Āvĕ belombo bepĀkwĕ, nandi yenĕ pa, bĕngĕ o kĕke o nje' Āvĕ. JĀ ndi 'jaju ja bweya pĕ mĀ o enĀ, na tumbwanaka mĀ o ilika i diyakidi danga danga mĕtĕ, omĕ o diyakindi na momo diyango o ibemba ja bekĕyi.

Nandi tamuwango momo tě mâně, a levakiděndi ehini ya ngěbě eitě ; mihâ maju ma mbwanakiya o he, benâ beyaju vutango twě ; na mâ-a vegumaka pani ka na a ka bukiyandi ebum'aju y'ulema. Já ndi ja Klisâni ja vâ na, ekaye e weyaka lě na? Ka Upendi a sombiyě mâ na, kalaka na momo těmâně.

Já ndi ja Klisâni ja vâ na momo tě na, O lě na? Ka momo tě a yavwana, na, mba bě ndi k'umba mbi ha diyakidi ovyo.

Klisâni.—O diyaki lě ovyo na?

Momo.—Ka momo tě a vâ na, mbi diyakindi o boho elanga na iměmě, o mihâ mamě mětě, na o mihâ ma bapâkwě tepě ; mbi diyakindi o boho o mapikiliya mamě mětě kokěngo na ingiya o ehiki eyam oba, n'umba mbi ma diyakate na upeyo na mapikiliya ma na, mbi ka pâte ovoně.*

Klisâni.—Nandi wa bě lě nde kya těkaně?

Momo.—Mba bě ndi kya těkaně moto wa ijela, n'umba mbi ndi pandwěngo omě, pani ka o ibemba tě ja bekěyi ekadi. Mba yâlě o puma ; A, mba yâlě !

Klisâni.—Nandi o pâki lě o itingidi těkavi na?

Momo.—Mbi dikakindi ipepuwa, na idiya ja lumbamango, mbi věkindi bedoko beyamě iboko ; mbi hakindi bobě opělě ya bwe ya he těkaně, na bwam bwa Anyambě ; mbi yěniděngo Ilina Iyam ngěbě, na já i ndi valango ; mbi věkindi děvil iboko, na mâ na pâkâ o umba mbi jadi ; mbi kâbâlângo Anyambě o malingwa, na mâ-a diki mba ; mbi delakiděndi ebum' amě y'ulema sasě, ovaně nd'umba mbi ha i bě na ngudi e 'luakě.

Já ndi ja Klisâni ja vâ na Upendi, na, nandi ipitě i bě opělě ya jângâ ja moto ka ekadi? Ka Upendi a vâ na, uwaka mâ.

Ka Klisâni a vâ na ju na, "Nandi ipite i bě, o ka tatwěte o ibemba tě ja bekěyi ja ijela ekadi egombe ečěpi?"

Momo.—Nyawe, na vilolombo mětě.

Klisâni.—Na nde lě, Mwana wa Ibâtâ a ndi na ngěbě eitě mětě.

Momo.—Mbi mâ kâmiděngo o krâs epâkwě njo ; mbi ndi mâ pějěngo, na bwam bwaju tepě ; mbi ndi langango makiya maju ka elombo e ha ibě hole, mbi ndi hango ekola na Ilina ja ehewě ; † ovaně nd'umba mbi ha ibě na pat o mohano maju,

* Luk viii. 13.

† Luk xix. 14 ; Hilbru vi. 4-6 ; x. 28, 29.

nandi ya dikana o umba mbi jadi te kabo mekĕtĕku meya mahihi, meya mbambaye, meya yĕkĕ ya pĕkwĕ pĕkwĕ na malingwa ma yomu, ma ka miyĕ mba pani ka uloni.

Klisĕni.—O pĕkidĕ lĕ ĕvĕ mĕtĕ na itingidi tĕkavi na nja tinĕ ?

Momo.—Opĕlĕ ya edoko, mesevo, na makova ma he tĕkanĕ ; na upeyo mwa omĕ nd' uwamĕ u yĕnĕkidi jambo-ĕ inĕnĕ ; nandi kya tĕkanĕ belombo tĕbenĕ be komaka tepĕ mba ; na o nyakurna mba pani ka ukuju mwa yomu.

Klisĕni.—Ndi wa yĕlĕ o luwa na nĕvĕ wa vonguwa ?

Momo.—Anyambĕ a i mba hĕhiyĕngo iluwa. Ndaga 'ju ya vĕkĕ mba iyĕdiyĕ i kamakidĕ : E, mĕ mĕtĕ a i mba pandĕngo o ibemba tĕ ja bekĕyi ekadi ; na bato ba jadi o he bĕhĕpi ba yĕlĕ o hoduwa mba. O egombe eĕhĕpi ! egombe eĕhĕpi ! mbi ka yĕlĕ lĕ maguga 'mamĕ ma ka yĕnĕ o egombe eĕhĕpi na ?

Upendi.—Maguga ma momo tĕkanĕ ma yongakudwĕ na nĕvĕ, na i ka diyaka ileva ja egombe eĕhĕpi 'ĕvĕ o 'jadi.

Klisĕni.—Jĕ ndi ja Klisĕni ja vĕ na, ekaye e ndi mahihi ! Anyambĕ a hanake mba ipepuwa na idiya ja lumbamango ; na o kaliya na mbi bambwake tina ya maguga ma momo tĕkanĕ. Paiya e bĕ egombe amĕ e kĕkĕ o njeja amĕ ?

Upendi.—Ta venga kabo mba levidĕ ĕvĕ elombo epĕkwĕ yĕkĕ, nandi bĕngĕ o kĕke o nje' ĕvĕ.

Jĕ ndi jaju ja bweya pĕ Klisĕni na enĕ, ka mĕ-a tumbwana mĕ o ilika, vi diyakidi omĕ na umbĕkĕ a umwaka oviya ikondo ; na o mĕ-a diyakidi a bĕtĕkĕ ibĕtĕkĕ jaju, a likimaka, na mĕ-a njanjalanaka. Jĕ ndi ja Klisĕni ja vĕ na, e lĕ nde ya momo tĕkanĕ e njanjalanakĕ kakana ? Nandi na Upendi na sombiyakĕ mĕ na a langwakiye Klisĕni tina 'ju e hanakĕ nonanĕ.

Ka mĕ-a yĕlĕ, ka mĕ-a vĕ na, bulu tĕkabo o umba mbi ma diya o viyĕ, mbi yĕtĕkindi, na hilakĕte, oba e ka vindaka, bo vindaka na bo vindaka pĕ wa, tepĕ ngadi i kalakindi, na bepĕlu-pĕlu be pĕlumaka na mahihi maitĕ mĕtĕ nandi na yĕ na pangaka mba myadi. K' umba mba tamuwa o ndĕtĕ amĕ, k' umba mba yĕnĕ bevindi be ulwanakidĕ na ngudi wa na mbĕmbĕ ; k' umba mba yoka joyi inĕnĕ ja heba, na yĕnĕkĕ tepĕ moto diyango o evindi, a dikakudwĕ na tĕjen ja hĕvĕn, bĕ bĕhĕpi ba diyakindi o ungonyi mwa veyo ; tepĕ hĕvĕn i diyakindi itumbu. Nandi k'

umba mba yoka joyi i vâkâ, na, “Umwanakiděni inyěni bawewe”; o ka vakani o yěkě, já ndi ja malale ja pěhěniyě, malonga ma ka dubwanakiya na bawewe ba diyakidi omě, ba ka pumanakidě.* Na bâ bâkâ ba yěněkindi mbya eněně mětě, na bâ na tamwakiya oba; na bâkâ ba vahakind' o kuta bâ mětě o mekodi; † k' umba mba yěně momo tě a diyakidi diyango o evindi a bumwakidě ejanganangobo, ka mâ-a sombiyě he na e bengakiye. Nandi ba diyakindi yavaniděngo na masěyi, na tina ya ungonyi tě mwa mahihi u diyakidi u yodaka, na mâ u vakiya o boho bwaju, masěyi ma twětwe o hanganě aju na bâ, pani ka o hanganě ya uyěkidi na mbwedi o iboko viya yěkě. Mbi yokaki tepě já i hamanakidě na tango tě e dikakidě momo tě, na, yolakěni ters, behavu na bekumu, wa 'hwi beyâni o ebeke tě e yodakě. Na já ikala tě ndi ja mbela e ha ibě n' ibongo, i dubwanakiya, pani-yango o iboko tě iviyamě vi diyakidi těměngo; oviya udumbu mwaju e pumakiděndi mangâ ma belombo, itutu na makalando ma veyâ, na ipako ja mahihi. E vânakudwě tepě na bâ bato tě na, yolakěni whit jamě o kundu. ‡ K' umba mba yěně baitě ba bweyakwě oba, ba valanakwě o bevindi, § ndi umba ndi mbi dikakudwě ombuhwa. Mbi vahaki tepě o kutamiya, ndi mbi yâlě, kabojana dihâ ja momo tě a diyakidi diyango o evindi, i tamwakiyi mba dongo dongo: mabe mamě ma vaki tepě o ipikiliya jamě, na ukasi mambo mwamě u ka kwehakě mba o pělě jěhěpi. || O yâ egombe tě ekaye ndi eyamě e yemwanakidi oviya viya viyamě.

Klisâni.—Nandi iyěně ja nonaně i banagkidě lě âvě na nja tina-ě?

Momo.—Ibě, mbi pikilakiyendi na buhwa boa yěkě bo pândi, na na mbi bě kokěngo opěla boâ; ndi e bangakidě mba wa ndi nyanga ya benjěl e yolakidě mběyi, ndi ba dikaka mba ombuhwa; tepě epupudu ya hěl e dubwakindi udumbu mwaju hohonganěngo

* Jân. v. 28, 29; 1 Kârint xv. 51-58; 2 Těs. i. 7-10; Jude 14, 15; Ilevudwě xx. 11-15.

† Psami l. 1-3, 22.

‡ Malakai iv. 2; Matiyu iii. 12; xiii. 30; Luk iii. 17.

§ Těsilonaika iv. 13-18.

|| Roma ii. 14, 15.

n' iboko viyamě vi diyakidi de ; ukasi mambo mwamě u haki tepě mba njuke ; na nyang' amě e pikilakiyedi, na dihâ ja Uyě-kidi tēmuně i diyakindi o umba mbi jadi dongo dongo, a levakidě tepě ngambi o boho boaju.

Jâ ndi ja Upakuwi ja vâ na Klisâni na, O te bandamiděngo belombo beěhěpi ibeyâvě be di yokango ?

Klis.âni.—E, na beyâ ba věki mba ipite, tepě na jângâ.

Upendi.—Nandi, tataka belombo těkabe beěhěpi o ipikiliya jâvě, ovaně nd' o beyâ be ka diyě pani ka ukasa o mbanja jâvě, isoka jâvě o boho o nje' âvě e ka lukě o vala. Jâ ndi ja Klisâni ja yalě itinga ja utumba mwaju, a ka kenjakě ekěndâ aju. Jâ ndi ja Upendi ja vâ na, Unyěvidi u diyake na nâvě egombe eěhěpi, Klisâni eyamu, itumbwana jâvě o njeya e kěkě na 'la o mboka tě ! Ka Klisâni a tamw' o njeya, ka mâ-a vâ na, Nandi, mbi yě-nindi okava belombo beya mala maitě, belombo beyamu, na bebe beya mahihi, belombo be yâdâkidě mba o njeya amě. Mbi piki-lakiyi beyâ na ibandamidě, na ibweyidě ja nyang' abu e weyakě, na umba mbi diyaki na akeva âvě o jadi Upendi.

KAPITA III.

NANDI mbi yěněkindi o ndâtâ amě, na mani tě ma Klisâni ma ka 'la ně, ma diyakindi ulwaniděngo na ugomba, na ugomba tě u ma tubakwěndi na, Iyonga.*

Ho na mboka ekolo ; na Anyambě a ka kenjěndi Iyonga opěľě ya bepima, na megomba mekolo. Jâ ndi ja Klisâni tě e diyakidi jumba hikamiyango ja vala umbila bo betaka na yâ njeja tě, ndi na njuke eněně mětě, na tina ya jumba i diyakidi o ukângâ mwaju.

A kěkindi umbila de-e kwanga na 'la o mâ-a pâkidi o iboko vi diyakidi betiyango kwě ; na o vyâ iboko tě vi diyakindi krâs tě-dwěngo, na piyango o he kwě njama. K'umba mba yěně o ndâtâ amě na o Klisâni a pâkidi o krâs tě baka, jumba jaju i yěgělě-někindi oviya maběkě maju, na jâ na kwaka oviya ukângâ mwaju, i ka yalakě ivungula bo vungulaka kwanga na 'la o jâ i pâkidi o udumbu mwa njama tě, ka jâ ja kwa omě, n' umba mbu yěněkě pě jâ epâkwě njo.

Nandi Klisâni a diyakindi a ka yěněkě mbya na bohadi, ka mâ-a timbě na ebumulema y' upeyo, na, "A vi mba iyâjâ na ngěbě aju, na ěmėnâ na iwedo jaju !" Jâ ndi jaju ja těmě de o vikikili o itamuwa na imamana ; n' ikabojana u diyakindi umamo uněně o mâ-a jadi, na itamuwa ja krâs i ka hadivakidě mâ jumba iaju nonaně. A diyakindi paniyango bo tamwakiya, na bo tamwakiya, kwanga na 'la madango ma diyakidi o molo mwaju, ma pumakidě miba, ma holobakiya o mabuku maju. Nandi, o mâ-a diyakidi de a tamwakiya, a hilwaka, hilakěte ba panyakě balalo b' vakindi o mâ-a jadi, ka bâ ba homa mâ, na, "Jonga i diyake na navě "; jâ ndi ja wa boho ja vâ na mâ na, "Mabe mâvě ma yidwěnd' âvě ; † wa babale a hodwaki mâ bevolo beyaju, ka mâ-a bătídě mâ na iludě ja ibâtâ ; wa balalo a yembakidi mâ tepě o

* Aiseiya xxvi. 1.

† Mark ii. 5.

pwanja boho, ka mâ-a vě mâ ubâmbâ mwa ejanganangobo na male yangudwěngo,* umwaju u sombiyakidě mâ na a tamwakiye o mâ-a nyikwakě, na na a ka věkě muâ o jâmbě j' ugomba mwa mboka ya hole ; jâ nd' ijabu ja ha ekěndâ abu. Klisâni a sodaka na upeyo, ka mâ-a vala, a kěkě a tumbwakidě.

Mbi yěněki tepě o ndâtâ amě na a hakindi pâni ekěndâ na ekěndâ kwanga na 'la o mâ-a pâkidi o ibongo, o mâ-a yěněkidi yavaniděngo kwě na njeja, bamo balalo kombwěngo o viyâ, na mekato o běkikindi beaybu. Dina ja umbâkâ i diyakindi Bohuma, upâkwě, Henga, na wa balalo, Bekamidě kamidě.

Nandi o Klisâni a yěni bâ nangiye nangiye na itingidi těkavi, a kěkindi o ba ba jadi, na na ipě a ka mudě bâ, ka mâ-a yama na, " O ndini pani ka tango tě e yakě o ugumiya oba,† kabojana manga ma iwedo ma nd' o ibomako jânyu, etima e ha i bě n' ibongo ; umwakani, wa viyani ; diyaka tepěni bâbângo na mbi hanaka inyěni ivěngidě ja meboka meanyu. A langwakiye tepě bâ, na, Oningě a kěkě a kěkě a kâgaka pani ka laiyan e kângâlâkidě a hakamingě okava, vâkâna mbambayě o ka diyandini bebwela o mahonga maju.‡ Na iyoka ja yěně ka bâ ba tamuwa mâ, ba ka yalakě o yawwana na jângâ těkadi ; Bohuma a vâki na, Mba yěněkě mahihi ; Henga mâ na, ho to ya kwě. Na Bekamidě kamidě a vâki na, tâbu ečhěpi e ka tēměkě n' ibongo jaju mětě, na bâ na timbaka pě o viyâ epâkwěngo, ka Klisâni a ha ekěndâaju.

Ndi a yěněkindi njuke na' ipikiliya ja na bato ba didi o mahihi ka maně, ndi ba yěněk' isâlâ opěla kěngâ ya moto a ma mba o hana bâ, n' imudě jabu, na ilevidě jabu, na ivaha ja ihana jabu ivěngidě ja meboka. O mâ-a diyakidi a nakaka opělē těně, a yěněkindi bamo babale ba hubaka, o na ba vungulaka, o epima e diyakidi opělē ya enâ ya 'měngwě ya njeja tě ya kopya ; ka bâ ba hadividě o viya o mâ-a jadi. Dina ja umbâkâ i diyakindi, Uhayi mwa behavu, na dina ja upâkwě Inoka. Nandi, pani te

* Ka mâ-a yawwana, na vâkâ na bâ ba diyakidi těme těme o boho bwaju, na, věngěkiděni ibâtâ jaju ja sěkě. Ka mâ-a vâ na ju na, Hilakěte mbi pangango bobe boâvě na bo věngěměke oviya âvě o jadi, n' umba mbi ka bâtidě âvě n' iludě ja ibâtâ.—ZECHERIAH iii. 4.

† Efisâs i. 13.

‡ I Pitě v. 8.

ka umba mbi ma vâ, na ba bengakiyendi o mâ-a jadi, na mâ na jilaka na bâ elâmbě.

Klisâni.—Bamo, wa viya lě ni na ove, na wa la lě ni ove ?

Uhayi mwa behavu na Inoka.—Ho jakudwěndi o ehiki ya Ivenda ja naně, na hwa 'landi, opěľě ya ivenda, o ukodi Saiân.

Klisâni.—E lě nja tina-ě eanyu e ha pâkidini opěľě ya jâmbě tě j' ugomba i didi tēměngo o jali ja njeya ? Wa wěni na e ndi lendwěngo na, “ a ha ngakiya na jâmbě kabo bo betaka na 'pěľě 'pâkwě, a ndi mwibi na upatuwi ?

Upitidi na Inoka.—Ba vâki na, ivala o inganido mětě ja jâmbě i langwěngo na bato ba ehiki 'abu běhěpi na i na masěyi maněň mětě, ovaně vâkâna njeya abu ya mběmbě e ndi ya bo lenaka na bo betaka kunduwango ugomba, pani te ka bâ ba ma ha nonaně.

Klisâni.—Nandi, ya langwě ovaně ipulě opěľě y' Upangiye mua mboka tě eyahu e kěķě, na, inyěni o ha yokiyani upango mwaju u di leviděngo ?

Upitidi na Unoki.—Bâ na 'ju na, a bě na mala na a pangaka nyol' aju njuke opěľě y' upako tēmuně ; kabojana ba te na tina opěľ' abu e ma ha, na bâ tepě na ngudi e pumakě upako u pakwakě yâ u di mua tâjen ya mepuma tombango.

Klisâni.—Nandi e te e tēměķě na iyějijě ja elekanako ?

Upitidi mua behavu, na Unoki.—Na bâ na langwaka mâ, na, mběmbâ tějâně ya bembu na diya ulingo uyaba, wa pě na tâjen ya mepuma, e bě tepě na penda na e ka kamudwěndi na uyěkidi mua hohonganěngo, pani ka elombo ya pâkwě pâkwe. Oningě na hwa bě o njeya, 'pěľě ahu e ma viya e ka diya lě pě na nja malě. Oningě hwa ngiya, vâkâna ho t' omě ; o te kabo omě, tom-bete nyang' âvě e ma ngiya na ja jâmbě ; hwě tepě ho t' o njeya tě, hwě ba tâlângânâkidi na ja bo kunduwaka ugomba ; nandi itingidi viâvě vi lě ovaně bwamu wa na iviyahu na nde ?

Klisâni.—Mbi tamwakindi na elekanako ya Paiya ; n' inyěni o tamwakandini na mapikiliya manyu mětě. O ndini langwěngo pâni na Upangiye mua njeya, na o ndini miyibi ; n' umba mbi bomaka tepě penda na wa duwaniyeni bato ba pâkwě pâkwě o ihuku ja njeya. O ma viyandini inyěni mětě o diyeni na itumbwana jaju, o ka puma tepěni o diyeni na ngěbě aju.

Ba yavwanakite mâ bohâlě opěle ya ndaga tědině ; ba vâki na mâ na, a tamwakiyate kabo eyaju nyolo. K' umba mba yěně bâ ba valanakidě moto moto eyaju njeja, baa diye na elâmbě eité sasě bâ mětě na bâ mětě, kabo bamo tě babale ekaba ndi ba langwakiyi Klisâni, na, opělē ya belekanako na sale, ba ka ha te pě beyâ pani ka mâ-a hakě. Bâ na, ovaně, vâkâna hwa yěněkě iboko 'viyâvě vi di pěhěngo na hwě, kabo na koto e didi ukângâ muâvě, eyahu e pikilakiyě na, e vėkudwěndi âvě na ba ugangano muâvě idiba ja ihâni ja uhamba muâvě.

Klisâni.—Wa yongeni na sale na belekanako,* sasě o inyěni o ha ngakiyedini na ja jâmbě. Nandi opěla koto tě e didi mba ukângâ ekaně, e vėkudwi mba na Upangiyi mua iboko 'viyamě vi kěkě ; pani te ka âvě o ma vâ, na, e ndi opěl' idiba ja uhamba muamě. Ndi mbi nângâki yâ pani ka ndembo ya kěngâ umbi jadi, jambojana o boho boho mbu diyaka na elombo ka 'lombo kabo bevolo. Na, na mbi yâdâkiyi nyol' amě o umba mbi tamwakě. Mbi pikilakiyi na, mbambaye, oningě mbi pângě o jâmbě ja mboka, Upangiyi mua omě a ka yowi mba opělē ya bwam, nyang' amě e di na koto aju bătângo ; koto tě eyaju e vėki mba, o buhwa tě ibwaju bo věngěkidě mba bevolo beyamě. Mbi tepě na ndembo o boho boamě, ipě inyěni wa yembaki yâni, ya ugangano mua Upangiyi mua pyě umbâkâ e bătâkidě mba o buhwa tě bwa jumba bo kwakidi oviya maběkě mamě. Mbi ka languwa tepě inyěni elombo epâkwě, na mbi vėkudwě tepě ejanganangobo dibwěngo, iyâdidě jamě n' ilanga ja eâ o umbi tamwakě o njea ; mbi langwakudwě tepě na mbi vėkě eâ o jâmbě j' ugomba mua oba, pani o na ndembo ya na mbi vitanakě eâ omě ; beně beěhěpi ndi ibeanu be nyamakě, kabojana wu ngakiyani na ja jâmbě.

Bu yavwanaka mâ belombo těkabe ; kabo 'mbwanakiya bâ mětě na bâ mětě, tepě ba ka yânâkidě. K' umba mba yěně bâ běhěpi ba valanakidě ; kabo Klisâni t' a diyakidi o boho, au kalaka pě na moto, kabo mâ mětě dipâ, yeně egombe a bě nyolo vâhâ, yeně a bě paniyango bo yâdâkiyě mětě, tepě njo itě ndi ijaju i ma langa o ejanganangobo tě ea ua ba panyakě umbâkâ e vėki mâ, yâ ndi eyaju e ma yâdânâkiyě.

---

* Geletia ii. 16.

Umba hilěngo, bâ bēhēpi ba valanakidě, kwanga na o bâ ba pākidi o he ya ukodi Bokolo, na idango i diyakindi omě. Tepě na njeya ibale ipākwě, na eâ e vakiyedi hohonganěngo mětě oviya jámbě j' ugomba; pākâ e timbaka o enâ ya 'měngwě, epākwě o ya eyomi; ndi njeya ehâlě e hambamakindi bo betaka o ukodi oba, nandi dina ja njeya tě ehâlě i diyakindi Bokolo. Klisâni a kěkindi o idango, ka mâ-a mâtâ omě opěl' iyâdiyě ja nyolo aju. "Ea yoke nja na ba evělě, yomu ya joba yaa panyie bâ; kabojana a yěněkě bâ ngěbě a ka tumbwani bâ, a ka tumbwani bâ o madango ma biba."* Jâ ndi jaju ja yalě nandi ibeta ja ukodi.

Ka bapākwě babale ba pâ tepě o ukodi, nd' o bâ ba yěněki na ukodi u ndi tângâmângo na udomba ta, na njeya ipākwě ibale i diyakindi omě, bâ pikiliyango na njeya tě ibale ekadi i ka lati pě oba na ya Klisâni e valanakě, ka bâ ba panga na ba kěki na njeya tě dině. Nandi dina ja njeya tě pākâ i diyakindi Mahihi, ja epākwě na Ujilo. K' umbâkâ a vala na njeya tě e ma tuba-kwě na Mahihi, e valanaki mâ kwanga na 'la o nginga eněně; upākwě a kěkindi bo lungamaka lunga o njeya ya Ujilo, yâ ně e valanaki mâ kwanga pulu na o utove uněně, u jadi londango ti na mekodi m' ivititi, o mâ-a běki vongolango omě, na mâ na kwaka, aa muwe pě epākwě njo.

K' umba mba tamuwa nandi o Klisâni a jadi, o yěně nyang' aju e betakidi ukodi, k' umba mba yěně mâ ovoně a vakiya membila a timbaka o bo tamwaka, a vakiya bo tamwaka, a timbaka o bo kulaka na benâ na mabângâ maju, kabojana iboko i diyakindi tângâmângo sasě. Nandi o njeya hanganě, piyělě na hâkâ y' ukodi, o diyakindi na mâkâ ueyamu mětě, u hakudwěndi na Upangiyi mua ukodi tě opěl' iyâdidě ja batamuwi ba diyakě vâhâmângo. Klisâni omě wě, mâ tepě omě diya, a yâjâkidě nyolo; mâ ejanganangobo aju e diyakidi o ngong' aju pwě, a ka langaka omě opělě ya iyâdiyě, ka n-â-a yalě tepě iběngělě ja koto tombe ibâtâ tě i vĕkudwě mâ-o mâ-a tēmĕkidi baka na krâsi. Mâ kakana ulingo kwě, ka mâ-a tika viyâ, nandi běngě a kwake o viyâ viněně, vi himbakidě mâ o iboko těvině kwanga na 'la o

---

* Aiseiya xlix. 10.

NDABO BOSÂMBÉ.

eyaju e hadi yeně, ka mâ-a vala nandi ka vaha ejanganangobo 'aju ombuhwa. Nandi o mâ-a diyakidi a timbaka, nja a ka languwě ngěbě 'aju e yěněkidi? Egombe yâkâ a ka hekumaka, yeně egombe a ka yaka, njo itě vâkâna a hěnjěkindi mâ mětě opěla 'tiketik' 'aju, nyang' aju e nangakiyedi o iboko těvině, vi těkudwěte kabo opěla iyâdidě ja nyolo ulingo kwě. Kakana nd' o mâ-a timbakidi n' ibandamidě itě mětě, a tamuwa ekaně 'pělē, a tamuwa yâně, o njeja eěhěpi, na na ipě a ka duwa ejanganangobo 'aju, e ma diya njo itě na ngudi iyâdiyě o mâ-a jadi, o ekěndâ 'aju. Ka mâ-a vala kakana kwanga na 'la o mâ-a pâkidi o mâkâ tě umwaju u diyakidi, na iboko viyaju vi yakidi, nd' o mâ-a yě-něki muâ e pangaki mâ pě ngěbě wa, na o pâděpě bobě boaju o iyongidě jaju. Kakana nd' o mâ-a kěkidi, a kěkě, a yaka opěla viyâ viyaju vibe, na, A umba moto wa maguga! mbi yaki lě na mwehe na nde! e lě nde eyamě e yakidi o hanganě ya njuke! itândidě ja mehoni inângâ ja iyâjâ tědině opěla nyolo, i di ke-njwěngo na Upangiyi mua ukodi opěl' iyâdiyě ja malina ma batamuwi! Matambi maningě imamě ma di tamuwango onaně? Kakana te ka yâ e hamakidi na ba Isreěl, jambojana hobe boabu te ibwabu bo timbanakudwě pě na njeja ea Manga ma veivei; mbi pangudwi na mbi pitakepě matambi těkama na ngěbě; imamě ma mbakidi o pita na mbya, tina na bobě bwa viyâ těkavi. Te mba bě ndi okava yaviděngo nje' amě na 'gombe těkaye! Mbi ka pitipě matambi těmaně njo ilalo, imamě ma ma diya na mbi ka pitate mâ paniyango njo pâkâ pa, e, bulu bwa bi piyělě na, jambojana buhwa bwa li ka vinda. A te mbu yakapě!

Nandi o egombe těkaye a diyakindi a pâ o mâkâ, omě nd' o mâ-a diyakidi diya, a ka yaka; nandi o madikanido, o mâ-a tamuwi pě na ngěbě eitě o ibongalo ja esuagěnda, ka mâ-a yěně ejanganangobo tě eyaju omě, ka mâ-a hungana o tâlidě yâ, nyolo kabo njanjаланaka mâ, ka mâ-a timbě yâ o ngonga 'ju. Nandi nja ka languwě nyanga ea mbya ya momo těkaně e diyanakidi o mâ-a diyakidi a duwa ejanganangobo aju njo epâkwě! Kabojana ejanganangobo těkaye ndi e diyakidi ipite ja eměná aju, na ivěhěludwě o tungu aju e vahakidi. Ovaně nd' o mâ-a nangakidě yâ o ngonga 'ju, a veki tepě Anyambě akeva opěla itumbwana ja

dihâ 'jaju, ka mâ-a ha pě ekëndâ aju njo epâkwě, na mbya, tepě na manyângâ diba ta. Emě, bovolu boaju bo betakidi ekulu tě ya ukodi ! Nandi ovaně a to pâ, ka buhwa boa vinda ; ekaye e pangaki pě mâ-a timbakiya iyongidě ja etiketike ya viyâ viyaju ; na kakana nd' ijaju i yalakidě pě o yěně ngěbě n' ulema muaju mětě ; A, âvě viyâ vibe ! yěněkěte, k' umba mbi vakě ka vindidě buhwa o ekëndâ amě opěl' âvě ! Mbi ka tamuwangě, mbi diyе na joba, ivititi vi dibakě njeja ya matambi mamě, mbi yokake joyi ja bekeha beya mahihi, opěla bobe boa viyâ viyamě ! Nandi a yongakidě tepě ilango ja Edavo na Jângâ i langwaki mâ, nyanga 'bu e bangakidi n' iyěně ja laiân. Ka Klisâni a vâ pě na mâ mětě na, tito těkadi i kágakandi na bulu wa, ivaha ja bebwela heyabu ; nd' oningě ja kâbidě mba na ivititi, mbi ka ha lě já na, mbi ka kweiya lě na ? Kakana nd' o mâ-a kěkidi o njeja 'ju. O mâ-a diyakidi a tatabanaka ilemě jaju ja ngěbě, ka mâ-a betě mihâ maju oba, hilakěte ndabo eněně mětě e diyakindi o boho boaju, dina jaju i diyaki na Bosâmbě, e diyakindi těměngo o pě-pěkě ea njeja eněně.

K' umba mba yěně o ndâtâ amě na a kěkě ovoně bo hadivakidě, na na oningě a yâliděngě a vahakand' o yěngidě ovoně. Nandi o mâ-a diyakidi a t' o yavidě sasě, ka mâ-a ngiya o njeja ehâlě mětě, e diyakidi na masěyi ka fâlângâ pâkâ na ndabo ya utati mua jámbě, o mâ-a diyakidi a kěkě a tamwakiya, ka mâ-a yěně laiân ibale o njeja. Mâ pikilango na, nandi mbi yěnindi mahihi tě ma langwakudwě mba. Laiân i diyakindi tingwěngo na mehinganakano, ndi au yěněkě mehinganakano. Já ndi jaju ja banga, ka mâ-a pikiliya tepě na, a timbaki na mbuhwa iyonganě ja bapâkwě ; jambojana au pikilakiya na elombo epâkwě e diyakindi o boho boaju kabo iwedo. Ndi utati u diyakidi o jámbě, dina na Ipepuwa, a yěněki na Klisâni a těměkindi de, a vahaka bo timbaka na mbuhwa, a yamakindi o mâ-a jadi na, Hângě ngud' âvě e te bohâlě nonaně ?* O bangake layâni, i ndi katwěngo na mehinganakano, na já i dikwěngo ovaně opěl' iyějijě j' ikamidě, na ipě i te wě ; na opělě ya ipulidě ja tango tě e ha bě ně ; kěkě paniyango o hanganě ya njeja, o bě na ikokiya i ka pâyě âvě o jadi.

---

* Mark iv. 40.

K' umba mba yěně mĀ-a haka ekěndĀ, a kěkě a likimaka na jĀngĀ ja laiĀn, ndi a yokakiyendi ileva ja utati mua jĀmbě : a yokaki jĀ i kĀngĀlĀkĀ, ndi j' u kokakidě mĀ. Ka mĀ-a peya, a ka kěkě kwanga na la o mĀ-a tēměkidi o jĀmbě j' ugomba o utati a diyakidi. JĀ ndi ja KlisĀni ja vĀ na utati mua jĀmbě na, Paiya nja ndabo-ě ekaně? Mbi ka yěngiděte okava na bulu? Utati a yavwanaki na, Ndabo tēkaně e longakudwěndi na Upangiyi mua ukodi, opěl' ihana na itata ja batamuwi. Utati a uaki tepě mĀ o mĀ-a diyakě, na iboko viyaju vi kěkě?

KlisĀni.—Mbi viyendi oviya mboka ya Ujilo, na mbi kěkěndi o ZaiĀn.

Utati.—Dina jĀvě lě nja?

KlisĀni.—Dina jamě ja kya tēkaně ndi KlisĀni, nandi dina jamě ja boho boho i diyaki na, Ipuhwana ja ehekwe; mbi vakiyendi o diyĀ ja Jefět,* wa Anyambě a tundwakidě na ba diyake o myĀkĀ mya Shēm.

Utati.—Nandi, e lě nde e ma hama ka Āvě o pĀdi egombe tombango kakana?—joba i kweiendi.

KlisĀni.—Mbi ma mbate o pĀ okava piyělě, nandi, umbi jadi moto wa maguga mbi yakindi o mĀkĀ tě u jadi tēměngo o pěpěkě ja ukodi! Nandi mēnděkě yěně te mbi pĀkite okava wala wala, ndi e diyakindi o mbi yakidi, k' umba mba nyangě tali amě, k' umba mba viya kwanga na pĀ o hĀkĀ y' ukodi, nandi o 'mbi vahaki yĀ, mbu duwaka yĀ, k' umba mba vonguwa na ngěbě o ulema bo timbaka na mbuhwa, o iboko viyamě vi yaki viyĀ, omě tepě umba mbi duwaki yĀ, k' umba mbi viyedi kakana.

Utati.—VĀkĀna mbi ka ndiyandi umbĀkĀ wa tango e tatakě iboko tēkavi, mĀ nd' a ka bě, oningě a tĀndingě ikalidi viyĀvě, vĀkĀna a ka valanate Āvě o bapĀkwě ba utĀkĀ, hohonganěngo na belekanako beya ndabo tēkaně.

Ovaně, vĀkĀna Upepuwi a bweyakidi ikelenge; o jĀ i bēdi kĀlango, ka omě wa puma o jĀmbě ja ndabo, itĀngĀ iyam mětě, ja hwě, dina na Bokeli, ka mĀ-a uwa tina 'ju e ma ndanudwě?

Utati jĀmbě a yavwanaki na, momo tekaně a hakandi okava ekěndĀ ovia mboka ya Ujilo, na la Ukodi ZaiĀn; ndi a ndi nyolo

vâhâ, na mâ-a vindidě tepě, ovaně nd' o mâ-a ma uwa mba, na ipě a te a yěngěkidě okava na bulu ; n' umba na langwaka mâ, na, mbi to ndiya âvě ndiyango, âvě nd' o ka bě kalango na mâ na nâvě o ka haka nyang' âvě e yěněkě bwam, hohonganěngo na clekakako ya ndabo tēkaně.

Jâ ndi jaju ja uwa mâ o mâ-a viyedi, na iboko viyaju vi kěkě, na mâ na langwaka mâ. A uwaki tepě mâ nyang'aju e pâkidi o njeja ? ka mâ-a languwa mâ. Jâ ndi jaju ja uwa mâ ibeyaju be yěněkidi, na ibeyaju be latanakidi o njeja, ka mâ-a languwa tepě mâ. O madikanido nandi ka mâ-a uwa mâ dina jaju. A vâki na, i ndi Klisâni, nandi mbi na mala maitě na iyěngidě okava na bulu, jambojana mbi yowěngo na iboko tēkavi vi longakudwi na Upangiyi mua ukodi opěl' ihana na ibandamidě ja batamuwi. Mâ tepě a mwětěkě, ndi manyângâdiba ma diyakindi o mihâ maju, ulingo kwě, ka mâ-a vâ na, mbi ka ndiyi pě ɓapâkwě babale, tombe balalo. Ka mâ-a vala umbila o jâmbě, ka mâ-a ndiya Bokeli, Bwamu na Itândě, o bâ ba diyaki na mâ kalango kwě ka bâ ba nganiya mâ o bapâkwě ba jadi, baitě ba latak na ju o ubiyâ, ba vâki na, "ngakiya okava, âvě wa Upangiyi a di vambiyango ibâtâ ; ndabo tēkaně e longakudwěndi na Upangi i mua ukodi opělě ya ihana na itata ja ibaju." Ka mâ a balidě molo mwaju o he, a vitanakě bâ o ndabo utema. E diyakindi o mâ-a běki ngiyango, mâ tepě diya, ka bâ ba vě mâ clombo e mâtâkě ; bâ běhěpi latango ta, na kabo egombe ya beja, běngě ba jilake elâmbě na Klisâni, opělě ya ihana ja egombe bwam. Ka bâ ba pânâ Bwamu, Bokeli na Itândě, na ba langwake na mâ, na bâ na yalakě pâni.

Bwamu.—Nandi, Klisâni eyamu, o hwě ho di na nâvě na kěngâ eněně na ivěhělidě jâvě na bulu tēkabo o ndabo ahu, ho kalake na nâvě opěla belombo bečhěpi be di hamango na nâvě o ekěndâ âvě.

Klisâni.—E, mbi te bâbângo, mbi yěněkě tepě mbya na nyannga anyu e ma vaha nonaně.

Bwamu.—Nja 'lombwě e 'mwakidě âvě o boho boho inângâ ja eměná ya utamuwi ?

Klisâni.—Mli dumakudwěndi oviya ehiki amě mětě, na tina ya joyi ja mahihi i diyakidi o matâ mamě ; iyěně ja na, oningě

mbi diyengě o mboka tĕnĕ, vĕkĕna ujilo tĕ u ha bambwakudwĕ u ka pĕndi omĕ.

Bwamu.—Nandi, e lĕ nde e pangakid' ĕvĕ o vaka na njeya tĕkanĕ.

Klisĕni.—Na upango mua Anyambĕ ; jambojana umbi diyakidi o jĕngĕ ja ujilo, mbu yowakĕ 'pĕl' amĕ e ka valĕ ; ndi moto a vakindi umbi jadi, o umba mbi diyakidi mbi njanjalanaka, mbi yaka, dina na Upakuwi, mĕ nd' a tumbwanaki mba na 'la o jĕmbĕ 'hĕlĕ, ijamĕ i ha mbakidi o duwa, mĕ tepĕ a tĕkidĕ mba o njeya tĕ e ma tumbwana mba o ndabo tĕkanĕ.

Bwamu.—Nandi u pĕkĕ o ndabo ya Upendi ?

Klisĕni.—E, mbi yĕnĕki tepĕ mangĕ ma belombo ovonĕ, ibeyamĕ be ka yongakidĕ ulingo muamĕ u ka diyĕ mwĕhĕpi, wa wandi belombo belalo, yĕnĕ ndi, njanga ya Kraist e tatakĕ ehavu aju ya 'hekwĕ o ebumulema, ya moto ; nyanga ya moto mĕ mĕtĕ e di hango bobĕ, na nyanga 'ju e di puhwanango ipite ja ngĕbĕ ya Anyambĕ ; tepĕ na ndĕtĕ ya a pikilakiyedi o viyĕ viyaju na buhwa boa madikanido bo pĕndi.

Bwamu.—Na lĕ, o yokaki mĕ-a pakwaka ndĕtĕ 'ju ?

Klisĕni.—E, na eĕ e diyaki tepĕ na mahihi maitĕ ; o mĕ-a diyakidi a pakwaka yĕ, e pangakindi ulema muamĕ mehio, nandi mbi peyakate na o umbi yokaki yĕ.

Bwamu.—Nyanga 'vĕ e yĕnĕkidi ondab o ya Upendi eĕhĕpi te ekanĕ ?

Klisĕni.—Nyawĕ ; a nĕngĕki mba o iboko viyaju vi levakidĕ mba ikenga inĕnĕ, na nyanga ya bato ba omĕ e diyaki bĕtudwĕngo na hika eveyu ; na nyanga ya moto wa vĕmba a pĕkidi omĕ, ka mĕ-a paniya o pudungana bamo ba tĕmĕkidi o jĕmbĕ ihimbidĕ jaju, na nyanga 'ju e ndakudwĕ na a ngakiye, ka pahiya ivenda ja egombe eĕhĕpi. Mbambayĕ belombo tĕbenĕ be peyakidi mba ulema. Mbi vahakindi o diya o ndabo ya momo tĕ uyamu mĕ nĕ ba jom ja ngĕndĕ na ngĕndĕ ibale, kabo nyang' amĕ e yowakidĕte ņa mbi na ekĕndĕ o boh.

Bwamu.—Nja 'lombo-ĕ pĕ epĕkwĕ eyĕvĕ e yĕnĕkid' o njeya ?

Klisĕni.—E yĕnĕkidi ? Mbi bĕkite mbi pakiya kwĕ, tepĕ mbi yĕnĕkĕ moto umbĕkĕ, kĕlĕmĕngo o ele, a tĕkĕ makiya : ihilĕ jamĕ i hilidĕ mĕ tepĕ, jumba jamĕ i kwaka oviya ukĕngĕ pĕni,

jambojana mbi diyakindi mba bemba mbi njima ka na jumba tĕ idilo dinĕ, nd' okava i kwakindi oviya umba mbi jadi. E diyakindi elombo emamanakwĕ umbi jadi, kabojana mbu diyaka yĕnĕngo elombo ka yenĕ n' ivâkwĕ : e, umbi diyakidi tĕmĕngo, mbi tamwakiya oba, kabojana mbu diyaka na ngudi e himbakidĕ na mbi tamuwe, ka balalo ba panyakĕ ba pâ umbi jadi. Umbâkâ a pakwakiyi mba na, mabe mamĕ ma yidwi mba, upâkwĕ a duwaki mba bevolu 'beyamĕ be diyaki bātango, na vĕkĕ mba ngâyi tĕ e di kâmbwĕ kâmbwĕ eyâvĕ e yĕnĕkĕ ekanĕ ; ka wa balalo a lĕndĕ mba epeho tĕ eyâvĕ e yĕnĕkĕ o boho boamĕ yenĕ, mâ tepĕ a vĕki mba ejanganângobo tĕkaye.

Bwamu.—O yĕnĕki tepĕ wa na ekaye ?

Klisâni.—Belombo beyamĕ be ma languwa âvĕ ndi be diyakidi beyamu wa ; ndi mbi yĕnĕki tepĕ mepako mepâkwĕ ; mbi yĕnĕkindi bamo balalo, Bohuma, Henga na Bekamidĕ kamidĕ nangiyē nangiyē, ba yaka piyĕlĕ na njeja, katwĕngo na meboka o bekikindi beabu ! ndi mbu yâlâkĕ o mudĕ bâ. Mbi yĕnĕki tepĕ Upitidi mua behavu, na Unoki, ba vaka na ja bo kundwaka epima, ba pikilakiyi na ba kĕkĕte o Zaiân ; ndi kwĕ tepĕ ba nyângâkâ, pani te k' umba mbi langwakiyi bâ, ndi bu kamakidĕ. Ndi, wa na beĕhĕpi, mbi yĕnĕkindi ehav' ekolo ibeta ja ukodi, bokolo tepĕ ibakama o medumbu mea laiyân ; mbambayĕ a jaka a diyē momo tĕ wa ngani a tatakĕ jâmbĕ, te mbi diyaki pĕ mba timba na mbuhwa epâkwĕ njo ; nandi mbi vĕkĕndi Anyambĕ akeva, k' umbi jadi okava kakana, mbi vĕkĕ tepĕ inyĕni akeva n' ivĕhĕlidĕ jamĕ.

Jâ ndi ja Bokeli a yĕnĕki tepĕ nâ, a te o uwa mâ nyuwe, a vahaki tepĕ mâ-a yavwanaka jâ.

Bokeli.—Wa pikilakiya egombe yâkâ opĕla 'hiki 'âvĕ e vakiyedi ?

Klisâni.—E, nandi kabo n' ihâni itĕ mĕtĕ ; mbambayĕ mbi jaka mbi pikilakiya wa opĕla 'hiki tĕ eyamĕ e vakiyedi ; te mbi duwakite egombe e timbakĕ ; ndi kya tĕkanĕ mbi vahakandi ehiki eyam wa, e jadi oba.

Bokeli.—Nandi, wa bo vanaka mbĕyi ya belombo ibeyâvĕ be di hilanganango ovonĕ ?

Klisâni.—E, ndi hanga na upango muamĕ mĕtĕ ; wa ndi ma-

pikiliya mamě ma utema, ma mehoni, ma diyakidi ma peyakidě mba oviyo ; ndi kya těkaně, belombo těkabe beěhěpi beya bi ngěbě amě ; nd' oningě na mbi pânâke belombo beyamě mětě, mbi bě pě na ngudi o vaha na mbi pikilakiyepě beyâ epâkwě njo ; nd' umbi vahakě na mbi hake e di bwam, vâkâna e di bobo e diyaki n' umba.*

Bokeli.—Njo jâkâ wa yěněkě na belombo těbeně be baludwěndi, be ma pangaka âvě njuke egombe 'pâkwě ?

Klisâni.—E, ndi njo jâkâ jâkâ te ; na beyâ be ndi umbi jadi mawěla maiyamu, o belombo beya jângâ tědině be hamakě umbi jadi.

Bokeli.—Nandi, o te o yongakidě tina ya njuke jâvě e makiyě egombe yâkâ ?

Klisâni.—E, oningě mbi pikiliyengě nyang' amě e yěněkidi o krâs ; n' umbi běkě hilěngo koto amě eyam ; na umbi mbwakiyě ejanganangobo eyamě e bapakě o ngonga 'mě ; na umbi pikilakiyě opěl' amě e kěkě.

Bokeli.—Nandi, e lě nde e pangakě âvě, ivaha tě iněně j' ivala ja Ukodi Zaiân 'dině ?

Klisâni.—Kabojana ovoně nd' umbi vahakě o yěně a diyaki kâ mudwěngo o krâs ; na ovoně nd' umba mbi pitakidě na mbi ka huludwěndi oviya belombo tě be pangakě njuke kwanga na 'la o buhwa těkabo ; ba vâkâ tepě na iwedo i bě ovoně. A ka miyandi iwedo na ibala ; Jehova Anyambě a ka tituwi manyângâdiba oviya mihâ měhěpi ; A ka věngidě tepě ihěnjwě ja bato baju oviya he eěhěpi ; jambojana Upangiyi nd' a di kalango nonaně.† Ovoně tepě nd' umbi ka longě na njamba tě eyamě e tândâkě wa. Pâkwě pâkwě mbi tândâki mâ, kabojana mbi hulamakindi oviya jumba jamě na mâ, mba bi kâmbângo opěla mehiyo meyamě meya utema. Mbi yombwakandi o diya o iboko viyamě vi ka měndě mbi we pě, na o diya na njamba tě e ka yamě egombe eěhěpi na, Hole, hole, hole.

Jâ ndi ja Itândě ja vâ na, Klisâni na, O te na utâkâ, o ndi bango ?

Klisâni.—Mbi na mwajo, na betumbě beya bana benayi.

Itândě.—O nyaki lě o va na bâ na nde ?

* Roma vii. 21.

† Ilevudwě xxi. 4.

Klisáni.—Jâ ndi ja Klisâni ja ya, ka mâ-a vâ na, A, mbi diyakite bâbângo n' iha ja nonaně ; ndi bâ běhěpi panyango bo binaka iviya jamě.

Itândě.—O lukakindi o kala na bâ, o ka yějěkě tepě o levidě bâ mahibi ma idikana ja mbuhwa.

Klisâni.—Nonaně nd' umbi hakidi ; mbi langwaki tepě bâ nyanga ya Anyambě e levakidě mba ujilo mua mboka 'hu ; ndi mbi yěněkindi o bâ bajadi ka umbâka a věhěkě, na bâ bu kamakidě mba.*

Itândě.—O kalakiyete Anyambě na a vambakiye maleva mâvě ibâtâ o bâ ba jadi ?

Klisâni.—E, mbi haki yâ n' itândě iněně, jambojana wa dimbakiya na, mwad' amě, na ba tě 'bamě baně ba diyakindi jambo iněně umba mbi jadi.

Itândě.—O langwkiyete bâ ngěbě âvě mětě, na jângâ jâvě ja ujilo ? jambojana mbi piviyaki na ujilo tě u diyakite yowaněngo bwe bwe âvě o jadi.

Klisâni.—E, matimbiya na matimbiya. Ba ma yěněkě tepě jângâ jamě o boho boamě, na o manyângâdiba mamě, na nyang' amě e ma njanjalanaka na iyěně ja yěkě e diyaki kěləměngo oba ya molo mwamě na imeyabu ta ; ndi ekabe bečhepi byu haka bâ elombo ka 'lombo, ipanga jabu na ba vake n' umba.

Itândě.—Ba vâki lě na, o bâ ba ha vakidi ?

Klisâni.—Mwad' amě a bangakindi, na o banga a nyangě he těkaně ; bana bamě ba diyakite kabo bo peyanakidě na etiketike ya nděmbě ; nonaně nd' o bâ ba diyakidi, ekaně na yâně tina, upâkwě na tina epâkwě, ka bâ ba dika mba na mbi lengake n' itingidi těkavi umba dipâ.

Itândě.—Nandi a bě âvě mětě na eměná a himbakidě bâ na ba vake na nâvě.

Klisâni.—Mbambayě mbi bě na ngudi e bendakě eměná amě, kabojana umba mětě mbi yowěngo belemě beité na ngudi ibeyamě be di leměngo. Mbi tepě yowěngo na, moto na behadi beyaju a ka kwehanětě ibeyaju be vahakě o levidě bapâkwě opěla bwam bwabu. Ndi mbi vâká tepě ekaye, na, mbi diyakindi

na bokeli boitě, o banga na behadi be ha diye lukango, be pangaki bâ lěvěkě ivala ja ekěndā. E, o elombo tě ya yâkâ ekaye, te eyabu e mbakidi o vâ na mbi diyakindi bokolo boitě, tina těně ndi eyamě e kiyanakidi belombo beyâkâ, opěľ' abu, ibeyabu be ha yěněkidi na be bobe. Nyawě, mbi piviyaki na mbi te na ngudi e vâkě na, e bě eyabu e yěněkidi umba mbi jadi ndi e himbakidě bâ, kabo e diyaki nyanga 'mě e hangakidi iha ja bobe, opěla Anyambě, na ba ugangano muamě.

Itândě.—Mbambayě Ken a binaki mwana nyangwě kabojana behadi beyaju mětě be diyakindi bebe, beya mwana nyangwě bwam,* nandi oningě mwad' âvě, na bana bâvě ba numbango na nâvě na ekaye, vâkâna ba levakidi bwe bwe na ba binakandi e jadi bwam; o hoduwendi ilina jâvě oviya makiya mabu. Nandi, oningě wa kelevidě moto ube, na mâ-aa luwe oviya bobe bwaju, na ba njeja aju ebe, a ka wi na bobe bwaju, ndi âvě o huluděndi ilina jâvě.†

Mbi yěněkindi o ndâtâ amě, bâ kakana diye diye kwanga na la beja beya kolo be kokakidi. O beyâ be diyaki kokwěngo, ka bâ ba diyamidě o beja. Nandi tagulu mětě e diyakindi sambwěngo na belombo beya mavângâ, na ivě i diyakindi nyěvudwěngo bwam; na elâmbě abu eěhěpi o tagulu e diyakite kabo opěľě ya Upangiŷi mua ukodi; o nyanga 'ju e di hango, na tina ju e hanakidi ibeaju be hakidi; na nyanga 'ju e longakidi ndabo tě yâně; na nyanga 'bu e kalakidi, k' umba mba yowudě na, a diyakindi ovaně uyani uněně, a yanakindi na mâ-a diyaki na ngudi y' iwedo, ka mâ-a weya mâ; ‡ na mahihi maněně mětě o mâ mětě ajadi, tina těně nd' e pangaki mba mbi tândâkâ mâ wa.

Klisâni mâ na, kabojana nyanga 'bu e vâkidi, n' umba mětě mbi kamakidě tepě na, a nyangakiděndi makiya maitě mětě o mâ-a haki yâ. Ndi e vamakidě ivenda ja ehekwě o eyaju e hakidi eěhěpi, e diyakindi na, a haki yâ paniyango na itândě opěla 'hiki aju. Tepě na, ibabu ba ndabo bâkâ ba vâki na, ba ma diyakate na mâ, na bâ ba ma kalaka tepě na mâ, oviya o mâ-a diyakite wango o krâs; na bâ ba tepě pakuwango na ba yokaki yâ oviya belěbu beyaju mětě, na a ndi utândi mwa ba tamuwi uněně, na jângâ tědině jaa duwaniye pě oviya ehiki na pâ o ulânga.

* 1 Jân. iii. 12.

† Ezekiel iii. 19.

‡ Hibru ii. 14.

Na bâ na věkě mbuna opěla eyabu e vakidi ; e diyakindi na, a duwakindi ivenda jaju opělě ya ba mekuge ; na na ba yokaki mâ-a vâkâ paniyango pu bwe na a diye o ukodi Zaiân dipâ jaju. Ba vâki tepě na, a ndi pangango batamuwi baitě mepolo, tombe te ka bâ ba diyakidi bajombani na itingidi viyabu vi janakudwě. A mwakidi mekuge oviya oboko viya sěkě, ka tědě bâ o njamba ya mepolo, na panga bâ ba jigaka eka ya ivenda ; jambojana makondi ma he ma ndi ma Upangiyi, mâ tepě a di kaluděngo he oba ya mâ.*

Bâ běhěpi kakana languwe languwe kwanga na 'la bulutema mětě, nandi o bâ ba běki kaliyango opěla itatwě ; ka bâ ba nganidě ka ya ; ba věkindi utamuwi o ilika viya oba, windě aju e diyakindi e mbwanakiya opělě ya joba e pumakiyě. Dina ja ilika tě i diyakindi na, Jonga, omě nd' o mâ-a yakidi, kabo bwa ya, tepě a umwaka, a ka tumbwakidě.

Nubwa ka bâ běhěpi ba umwanidě, na o bâ ba diyaki languwango kwě, ka bâ ba languwa mâ na a takete o vala, kabo ba ta levidě mâ beměmělě beya iboko těvině. Ba takindi o valana mâ o boho boho o ndabo e yokwakwě, ka bâ ba levidě mâ bejanganangobo beya mepako meya vyo mětě, omě nd' o bâ ba levakidi mâ dina ja Upangiyi mua ukodi, na a diyakindi mwana wa, Ba whi ja vyo mětě, na a vakiyendi na igona ja egombe eěhěpi. Okava tepě o behadi beyaju be hakidi be diyaki lěndwě lěndwě wa, na mina ma kama na kama ya ibaju ba nāngākidi o ehavu aju ; na nyanga' ju e těkidě bâ o bediyedi beya mangāmangâ, be jadi tombe o bwaba bwa hwi, be diye na ngudi e nwakiyě.

Ka bâ ba langa mâ mběyi ya behadi beya weyango beya bahayi baju bâkâ be hakidi ; nyanga 'bu e balakidě mapangiya, hango hohonganěngo ; pahiyango mahomano, diběngo međumbu meya laiýân, vâtěngo bwayě bwa veyá, kweyiděngo mběbâ y' ukwala mw' ibâtâ, yâdudwěngo o vâhâ, ba lolwaki na evemba o eduka, ba kweyakidě ndumba ya bangi †

Jâ nd' ijabu ja langa pě mbeyi ea bejanganangobo beya ndabo, omě nd' o levakidě nyanga ea Upangiyi muabu e di bábāngo na ingidě ja moto te moto wěhěpi o bwam bwaju, tombete bâ

* 1 Samuěl ii. 8 ; Psamí cxiii. 7.

† Hibru xi. 33, 34.

diyakate o egombe yaviyo bato babe mětě. O diyaki tepě na malango mapâkwě maitě na ngudi, ma belombo beité, ma Klisâni ma yěnkidi ; ma belombo beya kya na beya vyo ta, latěngo na masâkâ ma belombo be vakě, be ka pangě baloni ba mamanaka, na bâ ba ka bangaka, ndi be jadi n' iyâdiyě o batamuwi bajadi.

O buhwa bopâkwě ka bâ ba valana mâ o ndabo ea bevolani, omě nd' o bâ ba levakidě mâ mangâ ma belombo beěhěpi beya Upangiyi muabu be di kenjěngo opěla batamuwi ; beyâ ndi, mekwala meya mabâtâ, nguba, evunga, nguba ea ngonga, ikaliya jěhěpi, na makogo ma ka diyě egombe eěhěpi. Bevolani be diyakite twětwe opěla ndumba ea bato ba hakiyě Upangiyi, tango ka nyětěti i jadi oba.

Ba levakidě tepě mâ bevolani bepâkwě beya bahayi bapâkwě be hanaki belombo be mamanakwě. Ba levakidi mâ ngwahi ea Mosěs ; njondo na hângâ ea Jeěl e wanaki Sisera ; na mamâgi, heba na litwa tepě beya Gidiân be kweyanakidě ndumba ja ba Midiya. Ka bâ ba levidě tepě mâ ekěyi evolu ea Shamga e weyanakidi kama ja bamo utoba. Tepě na evehe y' ubenguna ea Samsân e weyanaki njângâ tě ea moto ; Ka bâ ba levidě tepě mâ uhinga na ilale beya Devid be weyanaki Golaiya wa Gath ; tepě n' ukwala mw' ibâtâ mua Upangiyi u ka weyaně moto ube muně o buhwa boaju bo ka muwě ivaha ja bebwela. Ba levakidi pě mâ belombo bepâkwě beyam beité na ngudi, beya Klisâni be ma tândâkâ. Ekaye maiyango, ka bâ ba vala pě ka yâja epâkwě njo.

Jâ ndi ijamě ja yěně o ndâtâ amě, biya bwe tepě mâ bo tēměkě ekěndâ aju ; ndi ba vahaki mâ-a diyaka kwanga na 'la buhwa bopâkwě ; bâ na, oningě buhwa bo jadi bwam, vâkâ-na ho leviděnd' âvě mekodi meyamu ; na iyěně ja meyâ me ka yâ:lidi pě âvě wa ; jambojana me diyaki piyělē na tungu aju e vahakě, wa na iboki viyabu vi diyakidi.

Nubwa ka bâ ba betana mâ o unyuwa mua ndabo oba ; ka bâ ba languwa mâ na a 'mbwakiye o diko ; ka mâ-a 'mbuwa, na hilakěte, a yěnkidi o yaviděngo, chiki eyamu mětě, na bele beyamu, na mekodi, meyanga, na bebuma beya mangâ mangâ, na malângâ tepě, tongo, na mepwaha meya miba, beěhěpi be jadi bwam n' ihilě. A ka diyandi oba ; iboko viyaju viya makutama vi ka diyi malale makolo ; pěmbě e ka věwi mâ ; miba maju ma ka

diya tepě kokango. Mihâ mâvě ma ka yěněndi Upolo o lwamu bwaju, mihâ mâvě ma ka hilěndi ehiki tě e di yaviděngo bo.* Ka mâ-a uwa dina ja ehiki tě. Ka bâ ba vâ na, ehiki ya Imanuyěl; ba vâki tepě na, e te pani te ka ukodi těkamú, kenjwěngo opěla batamuwi běhěpi. O âvě o ka pâyě ovoně, vâkâna o yěni-ndi jámbě ja mboka ea oba, o batati ba medâmbě ba diyakě ovoně ba ka levidě.

Nandi a diyakindi a ka vahaka o vala, ka bâ tepě ba kamide na a kěke. Bâ na, nandi ho to vala o ndabo ea bevolani valango, běngě o hake ekěndá. Ka bâ ba ha nonaně; o mâ-a běkidi omě wě, ka bâ ba bătídě mâ oviya molo kwanga na 'la matambi, na jángâ ja na, ipě a ka lati na baweyani o njeya. O mâ-a běki nonaně bătudwěngo, ka bâ na ba mbweyi jaju, ba puma, na vala o jámbě j' ugomba, omě nd' o mâ-a uwakidi utati mua jámbě, na, ipě a te yěněngo utamuwi upâkwě u tombaka okava? Utati mâ na, E.

Klisâni.—O yowuděte mâ?

Utati.—Mbi uwaki mâ dina jaju, nd' a langwakiyi mba, na, mâ ndi Ikamidě.

Klisâni.—E, mbi yowudě tepě ma; a ndi udiya mwamě, ngangano mwamě, a vakiyandi ovaně, o iboko viyamě vi jakudwě. O pikilakiya lě na a bě lě okava ove?

Utati.—Na egombe těkaye a běndi hubango ukodi o he.

Klisâni.—Nandi, utati uyam, Upangiwi a diyake na nâvě, na mâ-a ka badaka âvě ibâtâ jěhěpi wa na wa opěla kěngâ avě e di mba leviděngo.

---

* Aisciya xxxiii. 16, 17.

K A P I T A I V .

JÁ nd' ijaju ja yalě nandi ekěndâ ; ndi Iyowě, bwamu, Itândě na Bokeli ba dikakidi mâ kwanga na 'la ukodi o he. Ka bâ běhěpi ba vala, ba kěķě, ba langwaka malango mabu ma langwakidi ovyo, na 'la o bâ ba pākidi o matângě m' ukodi. Já ndi ja Klisâni ja vâ na, o nyanga 'ju e diyakidi bokolo n' ibeta ja ukodi, nyanga 'mě e yěněķě na, e tepě bokolo na bo hubakidě. Bokeli mâ na, e, ma ndi wě, jambojana e ndi elombo ekolo na moto a kěķě o itaba ja Ihubiya, pani ka âvě o kěķě kakana ; na aa hělēķě o njeja ; ovaně nd' o hwě ho ma viya ka dikid' âvě kwanga ihubidi j' ukodi. Ka mâ-a yalě nandi ihuba, paniyango na bokeli mětě ; tombekete nonaně a hělēķite njo pākâ na b' ibale.

Nandi mbi yěněkindi o ndâtâ amě, o Klisâni a běkidi hubango wě, ka megangano tě meyamu ekame meya vě mâ umbunda mua pěmbě, mbuta ea ivě, na etundu ea bebuma ; mâ tepě bo tângâmâķâ o njeja 'ju.

Nandi o itaba tě ja Ihubiya ekadi, ndi ja Klisâni i diyakidi pambaliyango nangudi ; jambojana a diyakite piyango o boho kwě, tepě a yěněķě ndoba ea mahihi, e vakiya o' ehiki, ka lata na mâ, dina jaju na, Apâliyân. Já ndi ja Klisâni ja yalě jângâ, a ka pikilakiya n' ulema muaju na ipě a timbake bo timbaka, ipě a těměķě ovaně. Nd' o mâ-a bi pikiliyango, mâ na, hângě mbi bě na nguba ombuhwa 'mě, oningě mbi kumbingě 'mbuhwa o mâ-a jadi, vâķâna e ka pangi mâ-a sokaka mba ukângâ ; ka mâ-a pikiliya na a těměķengě de ; kabojana oningě na mbi vahakandi o yongě kabo eměňâ amě, vâķâna njeja eyamu wa ndi mbi těměķě de.

Ka mâ-a vala na Apâliyân na lataka na mâ. Nandi a diyakindi bobě mětě n' ihilě ; nyoloaju e diyakindi bătângo na manyâ ka ejaka, mâ ndi maměmě maju ; a diyaki na mapěpu pani ka tito ja mahihi, matambi ka běya, veyâ na itutu be pumakindi

oviya ihuhu jaju, na udumbu muaju u diyakindi pani ka udumbu mua laiyan. O mâ-a pâkedi o Klisâni a jadi, ka mâ-a tamuwa mâ, panyango itamuwe. Iviya bo vëhëkë, na vâkâ na mâ na, Wa viya lë ove, na nâvë o këkë lë ove ?

Klisâni.—Mbi vakiyandi oviya mboka ea Ujilo, e jadi iboko viya bobë bechëpi, nandi mbi këkëndi o mboka ya Zaiân.

Apâliyân.—Mbi yëndi na, o ndi moto amë ; jambojana ehiki tÛ yenë eëhëpi e nd' eyamë, umba tepë upolo na anyambë ya omë. Nandi e lë nde eyâvë e kweyiedi upolo muâvë ? Mbi jaka mbi pitidë na o ka dilëte mba njo 'pâkwë, te mbi ka bweyand' âvë ibweya jâkâ, na nâvë wa kwa o he.

Klisâni.—Mbambayë mbi jakudwëndi o ehiki 'âvë, ndi ehavu âvë e diyakindi bokolo, o bë tepë na moto a didi a diyaka na ivë 'jâvë i vëkë, jambojana ivë ja bobë nd' iwedo,* ovanë nd' umba mbi diyakidi mba bë utodu, mbi hakite ka bato bapâkwë ba ibandamidë ba hakë, mbi hilakidëndi na ipë mbi ka hate bwam wa.

Apâliyân.—O bë n' upolo u didi u vahaka o nyangë bato baju kakana, n' umba tepë mba nyangë âvë ; nandi o âvë o sâjakë opëlë ehavu 'âvë, n' ivë jâvë, vâkâna mbi vâki na nâvë na, timbaka, na mbi yohanakënd' âvë ivë ja elombo ka 'lombo eëhëpi ya ehiki tÛ e pumakë.

Klisâni.—Nandi mbi vëndi nyol' amë n' idilë jamë, o upâkwë a jadi, o Upolo mua bolo mepolo a jadi ; ovanë mbi ka timba lë pë na nâvë na ?

Apâliyân.—O hango ekaye pani ka ukanakâdi u vâkë na, "o pepenganidëndi ebe na e di bobë wa"; ndi e bembindi e hama-ka mÛëmbë na tango tÛ e mëmëkë na ba ndi bahayi baju, kwë, na bâ ba kweiya mâ, ba timba pë umbi jadi epâkwë njo. Haka tepë nonanë, vâkâna belombo bechëpi beya bi bwam.

Klisâni.—Mbi mâ kamidëngo n' umba tepë kanango na mbi ka diyandi uwaju ; nandi mbi ka timba lë oviya ekaye na, ndi mbi këkëndwë o ele oba ka ukândi !

Apâliyân.—O te mba hango nyanga tÛ, ndi mbi te bâbângo na mbi tombakidë bechëpi, pagate wa kamidë na o ka luwate, na nâvë wa timba na mbuhwa.

Klisáni.—Nyanga 'mě e yohanakid' âvě yâně e diyakindi umba nděmbě; tepě mbi langakandi na Upolo 'muamě u di pânângo na a pangakiyě mba, a te na ngudi e iyakidě mba, e na yidě nyanga 'mě e ma ha tepě ibâbidě jâvě; tepě na, O Apâliyân e weyanakě, mbi tândâkândi ehavu aju, ivě jaju, bahayi baju, ipangiya jaju, njamba 'ju, na ehiki 'aju wa na eyâvě, ovaně vâkâna, dikaka ipinyilidě jamě mbwe, mbi ndi uhayi muaju, mbi ka viti tepě mâ.

Apâliyân.—Ta pikiliya pě njo 'pâkwě ibeyâvě be ka lataně o njeja âvě e kěķě. O youděte na mběyi eněně ya bahayi baju e duwakandi ihuku ibe, jambojana ba ndi bapuli opěl' amě, na ba njeja amě. Na nyanga ea baitě na ngudi ibabu e di weywěngo! iwedo ja ihâni mětě! Tepě, âvě mâ na, o tândâkând' idilě jaju wa n' ijamě; mâ-a ha muwete oviya iboko viyaju vi diyakě, ka věngidě umbâkâ ua ba hakiyě mâ oviya benâ beya ndoba jabu; nd' umba, he eěhěpi ya dimbakiya, njo jamě i di věngiděngo tango tě e hakiyě mba n' ulema muěhěpi, na ngudi, tombe na njeja ya ukândâ oviya mâ na ibaju; nonaně tepě 'mbi ka hulid' âvě.

Klisáni.—Ihimbama jaju i himbamakě ihulidě jabu pâni, i ndi iyějě j' itândě jabu, na ipě ba ka kangalanate o mâ-a jadi kwanga na 'la ihuku; nandi opěl' âvě e ma vâ, na, ba duwěnd' o pâ o ihuku ibe, bâ mětě ba yěněki yâ paniyango ivenda iněně mětě o bâ ba jadi; kabojana ba pitakidě ihuludwě ja kya těkaně wa sasě; jambojaba vengakandi opělě ya ivenda jabu; kwě vâ-kâna ba ka pahiyi já, o upolo muabu a ka viyě na ivenda jaju, na ja benjěli.

Apâliyân.—O lě o pitakidě na o ka pahiyandi ivě o mâ-a jadi, na, o âvě o di dikango ehavu aju njo pâkâ pâni?

Klisáni.—Mbi lě dikango ehavu aju o nja pělě?

Apâliyân.—O vâhâmâkite o boboho o jali ja ekěndâ, âvě o diyakidi piyělě na ba lâkâkâ o mbelenge ya Ivâhâmâ. O yějě-kindi njeja ibe n' ivaha j' ivěngidě ja jumba jâvě, o âvě o lukakid' o vengidě kwanga na 'la upolo muâvě a věngěkidě já. O yakindi viyâ vibe mětě, ka âvě wa nyangě elombo eyâvě ya tâ. O diyaki tepě piyělě na bo timbaka na mbuhwa, o âvě o yěněkidi laiyan; nd' o âvě o běķě o kalaka opěla 'kěndâ âvě, na opěla

ibeyâvê be di yěňčngo, na yokango, bečhěpi o duwěnd' o kětě o utema, na nâvê o bweyaka maměmě.

Klisâni.—Ekabe bečhěpi be ndi pâkwě pâkwě, beité wa ndi ibeyâvê be ma dika ; nandi upolo muamě u hakiye na u dilakě a na ngěbě eitě, kokěngo n' iyidě. Nandi dikango beně, makâhâ těkama ma bweyaki mba o ehiki eyâvê, ovoně nd' umba mbi miyaki mâ, mbi njimaki na mâ ; mbi yěněkě na mâ ngěbě, k' umba mba duwa tepě iyidě j' upolo muamě.

Apâliyân.—Jâ ndi ja Apâliyân ja linguwa paniyango malingwa maněně ; ka mâ-a vâ na, mbi ndi ndoba ya upolo těkamu ; mbi binakandi itingidi viyaju, belekanako beyaju, na bato baju ; tina 'mě e ma puma o bwe bwe ndi kabo ihimbidě jâvê.

Klisâni.—Apâliyân, bandamakidě nyanga 'vê e hakě, kabojana mbi nd' okava o njeya eněně ea Upolo, njeya ea hole ; ovaně vâ-kâna bandamakidě nyolo âvê.

Apâliyân.—Jâ ndi ja Apâliyân ja tama na njeya ečhěpi, ka mâ-a vâ na, mbi bě na jângâ n' upako těkamu. Kenjakěte nyolo âvê kabo iwedo ; mbi kanakiyand' âvê na ubwalange muamě mua hěl, wa vale pě wa na ovaně, mbi ka hoviděndi ilina jâvê okava. O mâ-a bi nonaně vângo, ka mâ-a hwa ikângâ ja veyo o ngonga 'ju ; ndi Klisâni a diyaki na nguba o enâ 'ju, ka mâ-a bweya jâ, na himbakidě mahihi ma dině.

Jâ ndi ja Klisâni ja bakama, 'kabojana a yěněkindi na e diyakindi ya bě egombe ya iha pâni ngwambě ; ka Apâliyân a hungana o bakama o mâ-a jadi, a ka yangwaka mâ makângâ maitě na ngudi ka mbwiya na ngonja ; ndi tombekete ka Klisâni a yějěkidí o bambwa mâ, Apâliyân a lumaki mâ o molo mwaju, na o benâ, na o itambi jaju. Ekaye nd' e pangaki Klisâni a timbakiya na mbuhwa kwě ; Apâliyân a ka yonganakě ehavu aju paniyango na ngudi ečhěpi, ka Klisâni a yâdiyě pě njo 'pâkwě, ka mâ-a tēnidě na mâ nyanga 'ju e yâlâkidě pani ka momo mětě. Eduka tě eněně ekaye e bembakindi wa na ekulu ea buhwa, kwanga na 'la o Klisâni a diyakidi a bě piyělě na bo vâhâmâkâ, jambojana o yowuděte na Klisâni a diyakindi a bě bo vâhâmâkâ na bo vâhâmâkâ, na tina ea mavenge maju.

Jâ ndi ja Apâliyân ja bakama piyělě mětě o Klisâni ajadi ; ka mâ-a kwehě mâ ubondo mua mahihi ; ukwala mua Klisâni mwi

'bâtâ u věvěkindi oviya enâ aju. Apâliyân mâ na, mbi bweyind' âvé nandi kya tēkaně, a diyakindi a bě mâ bo pambalakidě pambaliděngo o he, piyělě na bo waka. Nandi hohonganěngo na ivahidi viya Anyambě, o Apâliyân a diyakidi a bweya ibweya jaju ja madikanido, ipanga ja moimo tē uyamu ekaně a dibaka pâni vyâ, Klisâni a hambakiděndi enâ aju o ukwala muaju mua ibâtâ, ka mâ-a bweya muâ, ka mâ-a vâ na, O uloni muamě o peyake pě opěl' amě, umba mbi ka kwa, mbi ka umwate; umbi ka diyě o ivititi, Upangiya a ka diyandi bwe umbi jadi.* Ka mâ-a tindiya mâ paniyango itindiyě ja bo weyaka, i pangaki mâ-a kumbaka mbuhwa, panika moto a pahakiyedi ivenge jaju ja iwedo. O Klisâni a yěni nonaně, a vâki pě na 'ju epâkwě njo, na, Nyawě, o belombo tēkabe beěhěpi ho ndi wa na babalani na mâ-a tândâki hwě.† O yěně e hamidi ka Apâliyân a hambidě mapěpu maju, ka mâ-a věvě, Klisâni a yěnepě mâ.

O bě na moto a didi a bweyakidě eduka tēkaye, kabo a yěně, na mâ-a yoka, panika umba, nyanga ya Apâliyân e yamakidi, na nyang' aju e kângâlâkidi o egombe ya eduka; a ma kalaki bwěšě pani ka mbamba eněně; opělě 'pâkwě tepě, o ka yokaka mekânyi na medaki me pumakiya oviya ulema mua Klisâni. Mbu yěněkě mâ ukili tēmunně mwěhěpi na boho bwe; kabo o mâ-a yěněkidi na a lumindi Apâliyân na ukwala muaju mua ibâtâ mua mběbâ ibale; nandi běngě a mwětěke, mâ dihâ opěla oba sii! Nandi e diyakindi iyěně ja mahihi, eyamě e ha bě yěněngo n' ivâkwě.

O eduka e diyaki ea maya, ka Klisâni a vâ, na, mbi ka věndi akeva o Mâ-a věngěkidě mba oviya udumbu mua laiyan ajadi, na A ma hana mba iyana na Apâliyân. Na mâ na haka nonaně.

Kwě tepě ka enâ ea viya o mâ-a jadi na bekayi beya ele ea eměná, Klisâni beyâ pwě, ka mâ-a batidě beyâ o mavenge maju ma lumakiyedi o eduka, ka mâ-a yonga o mbenjě pâkâ. O iboko tēvině tepě iviyaju vi diyaki diya, a ka jaka pěmbě, na o mâtâ o mbutě tē e věkudwě mâ o egombe 'pâkwě; o mâ-a bědi nonaně yâjângo, ka mâ-a muwa nandi a ka haka ekěndâ 'aju, mâ ukwala hoduango o enâ aju vyě; jambojana a vâki na, Mba wě, ipě uloni upâkwě mua bi piyělě. Ndi au bonganakiya pě elombo epâkwě !:abo Apâliyân o itaba tēdině jěhěpi.

* Maika vii. 8.

† Roma viii. 37; Jems iv. 7.

Nandi o ihuku j' itaba tĕkadi o diyakindi na ipĕkwĕ, i tubakwĕ na, Itaba ja Edingihĕ y' iwedo ; na Klisĕni a diyakindi na mala ma itomba ja jĕ, kabojana njeya ea Mboka ea oba e diyakindi omĕ. Nandi itaba tĕkadi i diyakindi ukoko mĕtĕ. Usĕki Jĕrimaiya a vĕkindi opĕl' 'a jĕ na, "Nginga, ehiki ea metove, na bepupudu ; ehiki ea yaheyahe, na ya edingihĕ y' iwedo, ehiki e didi, e tombakwĕ kabo na Klisĕni, ya moto te moto e ha bĕ longango."*

Nandi Klisĕni a yĕnĕkindi okava hobe wa na nyang' aju e yĕnĕkidi o eduka na Apĕliyĕn ; nyang' ĕvĕ e ka yĕnĕ.

K' umba mba yĕnĕ nandi o ndĕtĕ amĕ, O Klisĕni a pĕkidi o mekabo meya Edingihĕ y' Iwedo, ka bamo babala ba lata na 'ju omĕ, bana ba tango tĕ e vanakidi upako ube opĕla 'hiki eyam. Ka bĕ ba vana upako ube mua ehiki eyabu e butakidi, o bana ba Isreĕl ba jadi, na, Ehiki eyahu e ma vala ka buta, e ndi ehiki e di miyango bato ba jadi omĕ ; na bato 'bahu ba yĕnĕkidi omĕ ba diyakindi banĕnĕ mĕtĕ: † nandi Klisĕni a kalaki na bamo tĕkaba pani ka be benganakĕ.

Klisĕni.—O kĕkĕ lĕ ni ove ?

Bamo.—Bĕ na, Ombuhwa ! Ombuhwa ! O ka haka panite ka hwĕ ho ma ha, oningĕ na o tĕndĕkĕndi emĕnĕ 'ĕvĕ na jonga jĕvĕ.

Klisĕni.—E lĕ nde, upako u lĕ na ?

Bamo.—Bĕ na : upako ! ho diyakindi ho tamwaka o njeya tĕ eyĕvĕ e kĕkĕ yĕnĕ, ka hwĕ hwa vala masĕyi mahu ma yĕlĕkidĕ ; nandi ho jakapĕ ho kĕkĕ wa te hu timbapĕ ka languwa ĕvĕ sango.

Klisĕni.—Nja belombo-ĕ ibeanyu be yĕnĕkidi ovonĕ ?

Bamo.—Ho diyakindi piyĕlĕ mĕtĕ na Itaba ja Edingihĕ ya Iwedo, nd' o hwĕ ho bĕdi tamuwango o boho, ka hwĕ hwa yĕnĕ mahihi ovanĕ ho to bakama omĕ. †

Klisĕni.—Mĕ na, nandi o yĕnĕki lĕni nja belombo-ĕ ?

Bamo.—Ibeyahu be yĕnĕkidi ! itaba jĕ mĕtĕ i didi bovindo ka mala ; ho yĕnĕki tepĕ ovonĕ tito ja mahihi maitĕ na ngudi, ja viya o mbela ; ho yokakindi udaki, pani ka mua bato ba jadi o majili manĕnĕ, ba diyakindi ovanĕ o etuniya, katwĕngo na be-

* Jĕr. ii. 6.

† Numbers xiii.

‡ Psami xliv. 19.

kěyi ; na bevindi beya iváhâmâ, na beya ngwangwalani be ndi kělěme kělěme o Itaba tĕdině ; tepě Iwedo a ndi hambiděngo mepěpu maju omě egombe eěhěpi. Ivititi na edingihě y' iwedo be tábâkidě jâ ; evindi e diyakandi omě ; tepě bovindo boa buhwa bo bangakidě jâ.* Itaba tĕkadi jĕhěpi i na mahihi maitě mĕtĕ.

Klisâni.—Mbi ha bweyi dĕte o nyang' anyu e ma vâ, ndi kabo na, njeja amě e nd' omě, na 'la o tungu tĕ eyamě e vahakě.

Bamo.—E diyake njeja âvě ; ndi hwě hwa valane yâně.

Na bâ bu vâkâ tepě na, Upangiyyi a vanaki hwě oviya ehiki ea Ijpt u lě ove, u tumbwanaki hwě o nginga, o ehiki ea metove, na ea bepupudu, ehiki ya yahe yahe, ea edingihě y' iwedo, ehiki ya moto ka moto e ha bě tombango, ea moto tepě e ha ibě diyango.†

Ka bâ ba palwanidě ; Klisâni tepě bo tângâmâkâ o njeja aju ; nd' a diyakite n' ukwala muaju mw' ibâtâ hoduwango, o enâ aju vyě, na jângâ ja na o banga a bweyvě.

Mbi yĕněkindi o ndâtâ amě, ovoně, iboko vya itaba tĕkadi i hulakidi, tepě opĕl' 'a 'nâ eyomi o diyakindi na epupudu ea ndiba eitě mĕtĕ ; epupudu tĕ yeně ndi ea pâgu na pâgu e tumbwanakidi o magona mĕhěpi, na bâ bĕhěpi na nyangaka omě, ba ka yĕněkě majili. Njo 'pâkwě pĕ, umbwakiyate, opĕl' 'a 'nâ ea 'mĕngwě, o diyakindi na utâbu mua mahihi maitě, u jadi, tombete moto veyamu a kwa omě, tepě a diye na ngudi e duwakě iboko vi tĕkidě matambi maju ; upolo Devid a kwakindi o mâ utâbu tĕmuně njo pâkâ, e bě na penda na mâ tepě na nyângâkâ omě, A di na ngudi wa a jaka a hoduwa mâ.‡

Njeja e diyaki tepě okava hâlâviyengo na ngudi eitě, ovaně nd' o Klisâni a yĕněkidi njuke wa ; kabojana na ivititi, o mâ-a vahakě o bambuwa epupudu na 'pĕlě pâkâ, vâkâna a diyakandi kokěngo na o hinduwa o utâbu na 'pĕlě 'pâkwě ; tepě o mâ-a a ma vahaka o bambuwa utâbu, a diye na ngudi e bandamakidě, vâkâna a diyaki piyĕlě n' ikwa ja epupudu. A ma tamwakate kabo nonaně, mbi yokaki tepě mâ-a yaka okava na ngudi etě ; jambojana njeja e diyakindi danga danga n' ivititi, ovaně nd' o mâ-a ma bĕkě njo itě, oningě mâ itambi hĕhěngo na a vahakandi o pita o boho, tepě a yowě pĕ iboko viyaju vi ka tĕdĕ pĕ jâ.

* Job x. 22.

† Job iii. 5 ; x. 22.

‡ Psami lxix. 14.

O hanganě ya itaba tĕkadi mbi yĕnĕkindi udumbu mua hĕl, u jadi piyĕlĕ mĕtĕ na njeja. Klisâni mâ na, nandi mbi ka ha lĕ na ? Kwĕ tepĕ ungonyi mua veyâ, na itutu, na mehâmbâ be vii bwinge mĕtĕ paniyango n' ihoko ja mahihi, (belombo be ha diyaki na mala n' ukwala mua Klisâni mua ibâtâ, pani ka Apâliyân o egombe pâkwĕ), ka mâ-a timbĕ nandi ukwala mwaju, na mâ na nângâkâ pĕ evolani epâkwĕ, e tubakwĕ na Ikaliya jĕhĕpi, ka mâ-a ya na, " Patwaka ilina jamĕ O Jĕhova, mbi hâhâlâkidĕnd' âvĕ."*

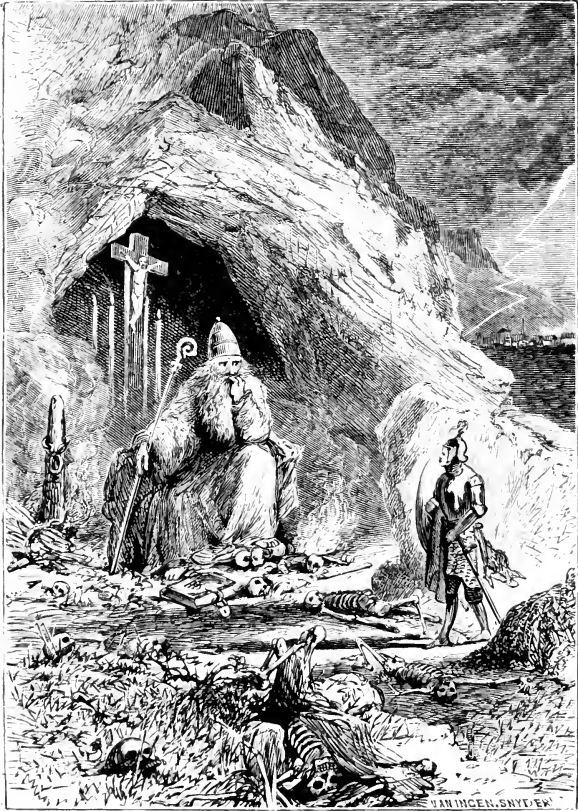
Ka mâ-a vala ulingo unĕnĕ, ndi mengonyi meya veyâ me diyakite kabo bakamaka o mâ-a jadi ; a yokaki tepĕ moyi ma mahihi ma vakiya kakana, ma nyĕmbĕlĕnĕkĕ kakana, yĕnĕ egombe tepĕ a yĕnĕki na a ka pĕhwi bepĕhi, tombe bo pitakwĕ na beko bwĕšĕ ona mabâdâ o mehĕngĕ. A ma yĕnĕki belombo tĕ beya mahihi ekabe, na mâ-a yokaka tepĕ moyi tĕ ma mahihi ekama o nanda itĕ ijaju i tamwakidi ; ka mâ-a pâ nandi iboko viyâkâ iviyaju vi yebakiyi na a yokakindi njamba ya baloni e vaka ka lata na 'ju, ka mâ-a tĕmĕ de, a ka tolonganakĕ njeja na 'huhu eyaju e ka hayĕ. Yĕnĕ egombe tepĕ mâ na, mbi timbakandi, kwĕ tepĕ, mâ na, ipĕ a bĕ ndi piyĕlĕ na ihuku ja itaba. A ka yongakidĕ tepĕ mahihi maitĕ na ngudi imaju ma di balango ; na na mahihi ma bo timbaka pĕ ombuhwa, ma ka diyi wa na ma boho. Ka mâ-a paniya o vala bo kĕkĕ o boho ; ndi baloni tĕ ba diyakite kabo vuvanakidĕ, na bo vuvanakidĕ. Nandi o bâ ba diyaki ba bĕ piyĕlĕ na mâ, ka mâ-a jama na joyi inĕnĕ ja malingwa na, " Mbi ka tamuwi na ngudi ya Upangiyi Anyambĕ." Ka bâ ba timbanidĕ na mbuhwa, ba viye pĕ.

Nandi elombo yâkâ ; Mbi yĕnĕkindi na Klisâni a diyakindi jukango mĕtĕ, au yowakidĕ joyi jaju mĕtĕ ; ndi e diyakindi o mâ-a diyakidi a kundwaka mbela tĕ e ma yodaka ; tepĕ umbâkâ wa babe a vaka mâ ombuhwa aju, bo bĕmbĕkĕ, na jana, a ka kalaka ndaga ibe itĕ na ngudi ja ikila ja Anyambĕ o mâ-a jadi, ijaju i yebakiyi na mbambayĕ i ma pumandi oviya ulema muaju mĕtĕ. Klisâni a yĕnĕkindi njuke na elombo tĕ ;—na hângĕ a ma kili mâ uwaju a tândâkĕ na ngudi oviya jali ; nandi a jaka a yâlâkĕ te au

---

* Psami cxvi. 4 ; Efîsâs vi. 18.

UBWALANGÉ YA POPE NA PEGAN.

haka yâ ; ndi au diyaka na bokeli idibidě ja matâ, tombe o yowaně pělě ya makili tĕkama e vakiyedi.

O Klisâni a bĕkidi tamuwango na itingidi tĕ vya kâmbângo ekavi, kwĕ ka mâ-a yoka joi ja moto i kĕkĕ o boho bwaju, i vâkâ na, " Tombete mba tamuwa o itaba ja Edingihĕ ya Iwedo, mba bange bobē, kabojana o n' umba." *

Ka mâ-a yĕně mbya, nandi na tina tĕkadi.

Ya bohoboho, kabojana a yokolakidĕndi na, o itaba tĕdinĕ o na mbĕyi e ma bangaka Anyambĕ bwĕšĕ te ka mâ mĕtĕ.

Ya ibale. Jambojana a pikilakiyi na, Anyambĕ a diyaki na bâ, tombete ka bâ ba diyakidi n' itingidi tĕ viya danga danga, viya mahihi vinĕ, nandi, mâ na, a ka diya tepĕ n' umba ; tombekete k' umbi ha yĕněkĕ pĕ mâ.

Hilakĕte, a kĕkĕte n' umba baka, ndi mba yĕněkĕ mâ ; a tombaka tepĕ, ndi mba yembaka mâ.†

Ya ilalo, kabojana a yombwaki na a ka lataki na ju njamba piyĕlĕ.

Ka mâ-a vala, a kĕkĕ, a ndakiya a diyakidi o boho ; ndi au yowakĕ ka mâ-a ka yavwanĕ, kabojana mâ mânĕ a pikilakiyi tepĕ na, a te mâ mĕtĕ dipâ.

Kwĕ, tepĕ, buhwa bo ka mbwaka ; jâ ndi ja Klisâni ja vâ na, " A 'ludĕndi edingihĕ y' iwedo, ya bĕ ubwa." † Vahaka mâ-a pangakĕ nyĕtĕti hĕmbwĕdi na Orayân, a 'lwakidĕ edingihĕ y' iwedo ubwa, a vindakĕ mwehe na bulu, a ndakiyĕ miba ma manga, na mâ-a ka hovakidĕ mâ o boho boa he ; dina jaju nĕ Jĕhova.

O ubwa u pâdi, ka mâ-a 'mbuwa, nandi o mbuhwa, hanga na ivaha j' itimba, ndi kabo j' iyĕně na bwe ya buhwa, nyanga ya mahihi imaju ma ma tomba na ivititi : ka mâ-a yĕně nandi bwe bwe, nyanga ya epupudu e diyakidi o enâ yâkâ na utâbu o epâkwĕ ; tepĕ na nyanga ya njeya e didi o hanganĕ abu e jadi hâ-lâviyĕngo na ngudi ; a yĕněki tepĕ belombo beya mahihi beitĕ, pala tito, na mbamba inĕně ja mbela, ndi beĕhĕpi be jadi yavidĕngo bo ; kabojana o buhwa bo diyaki boa ya, beu vaka pĕ na mâ baka ; ndi be levakudwĕte o mâ-a jadi, hohonganĕngo na e di

* Psa. xxiii. 4.

† Job ix. 11.

‡ Emâs v. 8.

lëndwěngo na, A duwakandi belombo beya ndiba oviya ivititi, na mâ-a ka pumakě edingihě y' iwedo o bwe bwe.*

Nandi Klisâni a tândâki na ngudi ivěngěmě oviya mahihi ma njeya 'ju měhěpi ; mahihi tě imaju ma bangakidi o boho, ndi kya těkaně a yěněki mâ bwe bwe wa, kabojana bwe ya buhwa e levakidi beyâ o mâ-a jadi. O yâ egombe těkaye tepě joba i pumakě, elombo eyam epâkwě o Klisâni a jadi ; kabojana tombekete ka 'pělě ea boho boho ya Itaba ja Edingihě y' Iwedo e diyaki na mahihi maitě ndi 'pělě tě ya ibale ekaně, eyaju e diyakidi a ngite a pepaka, e diyakindi na mahihi wa mětě ; kabojana oviya iboko viyaju vi diyaki těměngo, na 'la ka bweya ihuku ja Itaba, njeya eěhěpi e diyakindi londango ti na lolambo, bevema, mavolongo, na mavâtâ, ti tepě na mbela, na bepupudu, na mabeku madângu, tepě na malale maněně o he, nandi e jaka n' ivititi, bwěšě ka egombe 'aju e tombakidi pat ipâkwě ja njeya, tombete mâ diyakapě na tâjen ea malina, te mâ měhěpi ma nyangakindi ; ndi k' umbi ma vâ, joba i diyakindi ja bě bwe. Jâ ndi jaju ja vâ na, " Vitwa viyaju vi ka panyakandi o molo mwamě, bweaju tepě nd' eyamě e tobanakě o ivititi." †

Bwe těkaně, tepě nd' eyaju e valanakidi' kwanga na 'la ihuku j' Itaba tě. Nandi o ndâtâ amě, mbi yěněkindi, tepě o ihuku j' itaba, ma diyaka makiya, bevehe, na jubu omě, na bekengo beya bato, paniyango jongoliye, jongoliye, beya batamuwi ba takidi o tomba njeya těkaně na boho. Nd' umba mbi diyaki mbi totonganakě tina na 'huhu, tepě mbi yěněki ubwalange o boho boamě, mwa benongo beya bamo bebale, Pope na Pegan u ma diyaka o egombe ea vyo ; ngudi abu, n' ipangiya jabu ndi beya bamo tě ba duwě bevehe, makiya, na jubu, na vala, na vala, be diyakidi omě beně, e weyakudwě iwedo tě j' ikito dině. Ndi Klisâni a tombakite iboko těkavi a diye na mahihi ; k' umba mba mama ; kwě k' umba mba yoka na, Pegan a bemi na wa o vyo ; nandi opělě ya upâkwě, tombete ka mâ-a did' o mihâ, na tina ya utodu, na mavenge maju maitě na ngudi, imaju ma ma lumakwě o beduka beyaju o egombeaju y' iwanja, a bě yenyango o malato maju, a diye pě na ngudi e hakě pě elombo epâkwě wa

* Job xii. 22.

† Job xxix. 3.

na idiya ja ubiyâ mua ubwalange mua'u, a levakidě batamuwi mahonga o bâ ba tombanakidě, na mâ-a komaka nyanda jaju mětě, kabojana au diyaka na ngudi e pâkě o bâ ba jadi.

Mbi yěněkindi Klisâni ovoně, kabo haka ekěndâ na 'la njeya 'ju ; ndi, iyěně ja utodu tě mua momo u diyakidi o ubiyâ murě, ju yowakidě mâ ka mâ-a ka pikiliyě, wa wa sasě o mâ-a kalaki na mâ ; tombete ka mâ-a ha diyaki na ngudi e vitanakě mâ, mâ na ju na ; “ Wa dikení njeya těně, kabo inyěni bapâkwě oka tumbakwě na veyá.” Ndi Klisâni a yavwanakapě, kabo bo tombaka, aa duwe ikokiya. Já ndi jaju ja vala, a kěkě, a tumbwakidě.

KAPITA V.

NANDI o Klisâni a diyakidi a kĕkĕ o njeja 'ju, ka mâ-a pâ o iboko viya udomba kwĕ, vi dikakudwĕ omĕ na tina ya na bata-muwi oningĕ ba pângĕ omĕ, ba ka yĕnĕkĕ be jadi o boho ; ka Klisâni a beta ovonĕ ; mâ dihâ o boho sii, ka mâ-a yĕnĕ Ikamidĕ o boho, a haka ekĕndâ aju. Jâ ndi ja Klisâni ja yama na ngudi na, Aaĕ ! aaĕ ; aaĕ ; tĕmĕkĕ, hwĕ na nâvĕ ho kĕkĕ njamba. Tepĕ Ikamidĕ a timbakĕ ibĕyi o mbuhwa ; Klisâni te kabo yamaka na, Tĕmĕkĕ de, tĕmĕkĕ de, kabo mba kâbid' âvĕ. Ikamidĕ a yawwanaki na, Nyawĕ, mbi bangakandi emĕnâ amĕ, ukundi mua makiya u nd' o mbuhwa 'mĕ.

O ekaye ka Klisâni a vutama na ngud' aju eĕhĕpi, ekulu na ekulu tepĕ a bakamaka o Ikamidĕ a jadi, ka mâ-a bala mâ ; nonanĕ ndi ka wa mbuhwa a diyakidi a bĕ o boho. Jâ ndi ja Klisâni ja kĕtĕ 'kabojana a balakidi mwana nyangwĕ, ndi au bandamakidĕ matambi maju bwam, ka mâ-a kâbâ, ka mâ-a kwa tepĕ o mbenjĕ pâkâ, a diye pĕ na ngudi e 'mwakĕ, kabo Ikamidĕ a pâkidi, ka mâ-a hana mâ.

K' umba mba yĕnĕ o ndâtâ amĕ, na ba kĕkĕ paniyango ta n' itândĕ, ba diyaki tepĕ na elâmbĕ eyam opĕla belombo beĕhĕpi be hamaki na bâ o ekĕndâ abu ; Klisâni a yalakidĕndi kakana.

Klisâni.—Mwanina Ikamidĕ uwamĕ a tândâkĕ na a dilakĕ, mbi yĕnĕki mbya na nyang' amĕ e kâbidĕ âvĕ, tepĕ fa Anyambĕ a di latĕngo malina mahu na ho tamwake ka megangano o njeja tĕ eyamu ekanĕ.

Ikamidĕ.—Mbeweyi amĕ e tândâkĕ, mbi pikilakiyete oviya mboka 'hu na, mbi vahakandi o lata na nâvĕ njamba, ndi âvĕ o ma kĕkĕ o boho n' umba ; tina tĕnĕ nd' eyamĕ e vakidi o njeja dipâ kakana.

Klisâni.—Nj' ulingwĕ umwâvĕ u diyakidi o mboka ya Ujilo ovanĕ o to viya o ekĕndâ âvĕ ibenga jamĕ ?

Ikamidě.—Mbu bembakapě ; kabojana âvě o diyakidi o haka ekěndâ, pâni tepě ipako iněně i diyakindi ; na mboka 'hu, kwě, vâkâna e dikudwěndi na veyá oviya hěvĕn.

Klisâní.—Fâni ! megangano meyâvě ba kalaki tepě nonaně ?

Ikamidě.—E, e diyakite kwě tepě ya bě o udumbu mua moto te moto wěhěpi.

Klisâní.—Nandi, moto upâkwě a bweyaka tepě mahihi o nja-mba 'bu, ka âvě o kweyakidi ?

Ikamidě.—Tombekete ka ipako iněně i hakudwě ovoně, bwěšě te k' umbi ma vâ, nandi mba piviyaka na ba kamakidi yâ sasě wa ; kabojana mbi yokaki mběyi pâkâ e kalaka opěl' âvě pani-yango bo kyebaka, tepě na opěl' 'a 'kěndâ âvě e ha bě n' ipite, kabojana ha ma tubaki yâ nonaně, ndi mbi kamakiděndi ; na ihuku ja mboka 'hu i ka diyi kabo idikiya na veyá na brimstone oviya oba ; n' umba na kweyaka pâni.

Klisâní.—O yokakite ndaga opěla moto ahu Bobâbu ?

Ikamidě.—E, mbi yokaki na a vakindi na nâvě kwanga na o mâ-a pâkidi o Utâbu mua Inyanga, bâkâ ba langwaki na, a kwa-kindi omě vyâ ; ndi mâ mětě au bâbâkâ ilango tě ; mbi ndi sulěngo, na, a yângâlâkindi sěkě tě yâně na nyolo ečhěpi.

Klisâní.—Bato ba vâki lě opěl' aju na ?

Ikamidě.—Na mâ na timba, a ndi duwango ivěhwě iněně mětě, ivěhwě tědině tepě na bato běhěpi ; bâkâ ba kyebaka, bapâkwě ba pějěkě, e tepě bokolo na moto a nângâkâ mâ o behavu. A bě ndi kya těkaně bevango njo hěmbwědi wa na o mâ-a diyakidi a te o vĕngĕmě o mboka.

Klisâní.—Nandi, e lě nde eyabu e banjanakidě na mâ sase nonaně, o bâ ba ma pějěkěte yâ njeja tě eyaju e senjakidi yâně ?

Ikamidě.—A, ba vâki na, kělěkidi mâni, au timakěpě iměmě jaju. Mbi piviyaki na Anyambě a pangakindi, ndi tombete baloni baju tepě na ba ka věhěkě mâ, na kanakiya mâ ukanakâdi, kabojana a senjakindi njeja 'ju. Mbi ka pangi bâ njuke n' ukwala mw' ibâtâ, na nja, na mahihi, mbi ka huludě bâ, na vanjanganě bâ o mapangiya ma he mĕhěpi, ka diya ihinguwě na imamamwě, na ikyebwě, na ikili, o betomba behěpi ibeyamě be di bâ vanjanganěngo :

Kabojana ba bě yokiyango ndaga jamě, a vâki Jěhova, ijamě i

bandak'dě bā, na bahayi bamě, basāki, mbi pundaka nubwa mětě iloma jabu, Jěhova mâ na, ndi wa yokiyeni.

Klisáni.—U kalaka pě na mâ o âvě o vakidi ?

Ikamidě.—Mbi lataki na 'ju njo pākâ o uhěngě, ndi a bambwakindi na 'pělě 'pâkwě, panika na a yěněkindi ihâni o nyanga 'ju e hakidi, ovaně nd' umbi ha kalaki na 'ju.

Klisáni.—Umbi vakidi o bohoboho mbi diyakindi momo těně n' ipite, nandi, kya těkaně, mbi ka bangakandi na a ka nyangandi o mboka e ka tâlângânwě. E hamindi na mâ hohonganěngo na ukanakâdi tě mua na, " Mbwa e timbi pě o nduwakě jaju, na mwadi mwa ngweya u tukakudwě ka yângâlâ o mabâdâ maju."*

Ikamidě.—Mbi bangaka tepě mâ nonaně ; ndi nja a didi a himbakidě e hamakě ?

Klisáni.—Nandi, mbweyi amě Ikamidě, ho tepě o dika mâ ; na hwě ho ka kalaka opěla belombo be didi wa wa o mala mahu mětě. Ta languwa mba ibeyâvě be latanakidi o njeja o âvě o vakidi ; jambojana mbi yowěngo na o lataki na belombo, oningě e diye nonaně, vâkâna mbi ka mamanandi.

Ikamidě.—Mbi bambwakindi utâbu, umbi yebakiyi na o diyakindi wa kwa omě, k' umba mba pâ o jâmbě j' ugomba, mbi diye na maně mahili ; mbi latakite kabo n' umbâkâ, dina na, Elěngě, mâ nd' a mbakidi o ha mba njuke.

Klisáni.—E diyakindi bwani ka âvě o bambwakidi ivâtâ jaju nonaně, Josěfu a yěněkindi njuke na mâ ; ka mâ-a kweiya tepě mâ nyanga 'vě e kweyakiyi mâ ; ndi a mbakindi o pelidě mâ eměná aju.† Nandi a haki lě âvě na ?

Ikamidě.—Wa pikiliye bo pikilakiya, kabo nyanga 'vě o youděte mběyi, nyanga ya emi ya unděmbâ eyaju e janidi ; a pinyilakidi mba na mbi kěkě na 'ju, na yohanakě mba jângâ ja elombo eěhěpi eyamě e ka hwěmiyě.

Klisáni.—Nyawě, au yohanakě âvě ihwěmiyě ja ukasi mambo uyamu.

Ikamidě.—O youděte na mbi ma minandi ihwěmiyě ja nyolo jěhěpi.

Klisáni.—Věkě Anyambě akeva na nyanga 'vě e kweyakiyi

mâ ; ndi ba Upangiŷi ba binakě ba ka kwandi o mbela 'ju. Udu-mbu mua muada mwěngi u ndi mbela ya ndiba ; ndi wa Upangiŷi a binakě a ka kwandi omě.*

Ikamidě.—Nyawě, ipě mbi kweyakiyete mâ, ipě mbu kweyakiya, mba wě.

Klisáni.—Na nde lě, o bábákindi bevahidi beyaju.

Ikamidě.—Nyawě, mbi bangakindi o banga mba bevě nyol'amě ; kabojana mbi yongakiděndi ilěndě javiyo ijamě i yěněkidi, i vâki na, " Kâmbâ jaju i hukakiyandi o hěl." Ovaně nd' umbi dibaki mihâ mamě pii, kabojana mbu vahaka na mbi yabakwě na betamuwedi beyaju. Pani ka Job a vâkidi, " Mbi panganakiděndi panga na mihâ mamě, na mba tamwakiya itângâ." Já ndi jaju ja kila mba, n' umba tepě na haka ekěndâ o njeya 'mě.

Klisáni.—Nandi o âvě o vakidi ou bonganakiya pě, na ba bweyani bapâkwě.

Ikamidě.—Mbi lataki n' utodu mua momo umbákâ, o umbi pâkidi o ukodi, u tubakwě na, Bokolo, a uwaki mba o umbi diyakidi, na o umba mbi kěķě ? K' umba mba languwa mâ na, mbi ndi utamuwi, mbi kěķě tepě o mboka ya oba. Ka utodu tě mua momo mua vâ na, mbi yěněki âvě ka moto motwě, nandi wa bâbe o diya n' umba, mbi věķě âvě ivě ? K' umba mba uwa mâ dina jaju, na iboko viyaju vi diyakě. Mâ na, dina jamě ndi, Adam ya Boho, mbi diyakandi o mboka ya Iyabana.†

Mbi uwaki tepě mâ na, nandi ehavu 'âvě e lě nde, na na nja ivě ijaju i ka věyě mba ? Mâ n' umba na, ehavu aju ndi upeyo utě ; ivě jaju, ndi na, o madikanido n' umba mba bě ujigi muaju. K' umba mba uwa pě mâ na, nja ndabo-ě eyaju e tatakě, nja bahayi-ě bapâkwě ibaju ba diyanakidi. Na mâ na langwakiya mba na, ndabo aju e na belombo beyamu beěhěpi, na na bahayi baju te bana baju mětě ba jakidi. Umba na mâ na, o lě bana baniŷgě ? Ma nâ, a te ba bajo balalo pa, Edoko ea mehoni, Edoko ea mihâ, na Maměmě ; ‡ nandi mba vaha, o ba bâ, mbi ka baka. Já ndi 'jamě ja uwa mâ na, nj' ulingo-ě umuaju u ka vahě mba mbi diyaka na mâ ? Ka mâ-a languwa mba na, bohonganěngo na ulingo 'muaju mětě u ka diyě.

* Mekanakádi xxii. 14.

† Ěfisás iv. 22.

‡ 1 Jân. ii. 16.

Klisáni.—Nandi, ihuku 'janyu na utodu tě mua momo i hukakidě o madlikanido i diyaki lě na ?

Ikamidě.—O boho boho mbi diyakindi mba bě bábângo ivala na mâ, jambojana mbi pikilakiyi na, a kalakandi bwam mětě ; nd' umbi vii ka hilě boho boaju, o mâ-a diyakidi a kalaka n' umba, tepě, k' umba mba yěně boâ lëndwěngo na, " Věngěkidě momo wavyo na behadi beaju."

Klisáni.—Nandi o haki lě pě na ?

Ikamidě.—E diyakindi o ulema muamě bwěšě ka veyá vi yoda-ka, nyanga 'ju e ma kalaka eěhěpi, na nyanga 'ju e ma yabaka, umba na, oningě a pāděngě mba o ndabo aju, vâkâna a ka 'ludi 'mba uhaka. K' umba na languwa mâ na, hukakidě ikala na 'vaně, kabojana mbu diyaka na ngudi e pâkě piyělě na jâmbě ja ndabo aju. Já ndi 'jaju ja kila mba, ka mâ-a languwa mba na, a ka lomandi moto umbâkâ umbi 'jadi, a ka pangě njeya 'mě e diyaka jodi o ilina jamě. K' umba mba luwa na kumbakiya mâ mbuhwa ; ndi umbi diyakidi 'luwango, mbi vâyě na mbi tamuwe okava, tepě a bweyaka mba o nyolo, na mâ na tindakiya mba paniyango ibweti j' iwedo bo timbakě na mbuhwa, mbi yebakiyi na a nângindi pati ya nyolo amě o mâ-a jadi ; ekaye e yakidi mba na, " O umba moto wa maguga !"* N' umba na kěkě o njeya 'mě bo betaka o ukodi. Nandi, o umbi diyakidi mba bě o njeya hanganě, k' umba mba hilě o mbuhwa 'mě, na yěněkě umbâkâ a vitanakě mba bovolu paniyango ona upupě ; ka mâ-a kâbidě mba pâni o iboko tě vya besuwagěnda beyaba be di tětětěme kakana.

Klisáni.—Klisáni' mâ na, pâni o iboko těvině te umba mbi diyaki diya mbi yâjâkâ ; nd' o viyâ vi balakidě mba, n' umba na nyangakě ejangangobo omě oviya ngonga 'mě.

Ikamidě.—Ta yokolidě mba, mwanina :—ukili 'muaju u kâbâkidě mba, momo tě au diyaka pě na ndaga, kabo ibweyá, ka mâ-a bweya mba ubondo o he vě ; umba paniyango bya bwěšě ona ekengo. Nandi umba mbi diyakidi mba bě hikamiyango kwě, n' umba na uwaka mâ, na, nja tina-ě eyâvě e hani mba kakana ? Mâ na, 'kabojana mbi vongwakiděndi ulema muamě

* Roma vii. 24.

utema ovoně o Adam ya Boho a jadi ; na mâ na badaka pě mba ibweya ipâkwě j' iwedo o ngonga 'mě, ka mâ-a bweya mba ubondo bo kajakidě o he kaje ; umba o beko beyaju ona ekengo pani te ka njo ya boho. Umba mbi bumuwipě mihâ, k' umba mba ya, na, yěněkě mba ngěbě ; nd' a vâki na, mba wě ilevidě ja ngěbě, ka mâ-a bweya pě mba ubondo njo 'pâkwě. E bě na penda a vahakind' o weya mba, nd' umbâkâ a vakidi omě, nd' a kandakidě mâ na a hukakidě.

Klisáni.—A diyaki lě nja a kandakidě mâ, na a hukakidě mâ ně ?

Ikamidě.—O boho boho mbu yowakě mâ ; nandi o mâ-a diyakidi a ka kěkě, mbi yěněkindi mabeku o makadu maju, na o mbanja 'ju ; k' umba mba bweyidě na, a ndi Upangiyi muahu. Umba tepě bo kěkě o ukodi oba.

Klisáni.—Momo tě a kâbâkid' âvě mâně ndi Mosės. A kobaka moto ; na mâ-a wě tepě ilevidě ja ngěbě o tango e pulakě belekanako ba jadi.

Ikamidě.—Mba dimbakiya yeně, yâ ně e bě njo ya boho boho eyaju e di latango n' umba. Mâ te a vâki n' umba o umba mbi diyakidi o mboka, na, oningě mbi diyingě omě, vâkâna a ka dikidi ndabo amě na veyâ.

Klisáni.—Nandi, wu yěněkě ndabo tě e diyaki tēměngo o hâkâ ya ukodi ; o pěpěkě tě ya Mosės e lataki na nâvě yâ ně ?

Ikamidě.—E, na laiyan tepě, ovoně umba te yaviděngo. Nandi mbi pikilakiyi na, laiyan i diyakindi i yaka, kabojana u diyakindi mwa bě mwehe ; nandi o yomu e diyaki ea hapuwa n' umba ; k' umba mba tomba utati bo tombaka na hubaka o ukodi o he.

Klisáni.—A langwakiye tepě mba nonaně, na a yěněkind' âvě o tombaka ; a te o pâkipě o ndabo těně, o jaka o pâkâ te ba levakiděnd' âvě beměmělě beité na ngudi, ibeâvě be ha bě na ngudi e behalakidě kwanga na 'la buhwa bwâvě bo ka wě. Nandi sâsâ, langwakiya mba, wu lataka pě na moto ka moto o Itaba ja Ihubiya ?

Ikamidě.—E, mbi lataki na ipuhwana ja ikamidě, a pinyilakidě mba na ngudi eitě na mbi timbake pě na mâ o mbuhwa ; mâ na, Itaba i ha ibě n' ihekudwě. A langwakiyi pě mba, na ivala ja ovoně i ka numbiděndi mbweyi jamě jěhěpi, ka Maměmě,

Ibetidě ja nyolo, Maduba, Ivenda ja He, na bapákwě ibaju ba yowudě, na ba ka numbi na ngudi eitě, oningě mbi hangě elombo ea eboki ka yeně y' isoguma ja itaba těkadi.

Klisáni.—Nandi, o yavwanaki lě mâ na ?

Ikamidě.—Mbi langwakiyi mâ na, tombekete ibaju ba tuba ekaba běhěpi ba diyate bato bamě, mbambayě jambojana ba diyakindi majawě mamě, hohonganěngo o mehoni—nandi o umbi diyakidi mba bě utamuwi, ba kiyaki mba, k' umba mba senja tepě bâ ; ovaně, vâkâna ba bě te umbi jadi kya těkaně bwesě ona bu diyakapě ba diyâ jamě. Mbi langwakiyi pě mâ na, opělě itaba těkadi, a dimbiyendi elombo yâkâ ; kabojana, “ ihubiya a ndi o boho boa ihekidě,” na, “ ilina ja maměmě o boho boa ikwa.” N' umba na vâkâ na, mbi ka valangě o itaba těkadi o ihekudwě tě i langakudwě na ngudi eitě na ba iyowě, wa na o pânâ eyaju e yěněkě jambo eněně yeně.

Klisáni.—Wu lataka pě na elombo epákwě o itaba tě dině ?

Ikamidě.—E, mbi latakindi na Ihâni ; nd' o bato běhěpi ibamě ba di latanango o 'kěndâ amě, mâ nd' a didi bapěngo dina ja lěngěměngo wa. Ba pákwě ba běkěte kalango kwě, ba dika ; ndi Ihâni tě ja boho boa evemba ekadi, a bě na ngudi e hakě nonaně.

Klisáni.—A vâki lě na nâvě na ?

Ikamidě.—Ae ! a kalakindi panika bo pēmbanakě opělě ikaliyedi jahu. A vâki na, e ndi ehavu ea ngěbě, ea hubiyango, na ebe, na moto a tataka ikamidě ja Anyambě. A vâki tepě na, ipikiliya ibâbu i bě elombo ea momo ; na na moto a pepwake ndaga jaju na njeya jaju, na o kata nyoloaju oviya ihulama ja ba evemba i janakidě, i ka panga tepě mâ-a kyebakwě na ba igona jaju. A věki tepě tina na, mběyi ehâlě ya ba ngudi, na baněně, na ba iyowě, ba diyakidi na ipikiliya tě ijamě ; kabo o bâ ba tundwakudwě na ba diyake betiketike, na bâ ba pânâkâ inyanja ja belombo opěla elombo e ha yowanakě na moto.*

Ka mâ-a badapě njo 'pákwě, bobē na ihubiya ja idiyedi, na itingidi viya tango tě e diyakidi batamuwi o egombe ea eměná abu ; tepě na nyanga 'bu e diyakidi bepitiki, na ipuhwa ja ibweyidě ja iyowě ja mwanyo jěhěpi. E, a langwaki tepě mba belombo beitě

* Jân. vii. 48 ; 1 Kárint i. 26 ; iii. 18 ; Filipai iii. 7-9.

na ngudi wa na ibeyamě beya languwa okava ; ja na, e ndi ihâni na o diya diya o yaka, na nâvě o tatabanaka opěla ndaga i pakwakudwě, e tepě ihâni na o viya o vaka o hekumaka na nâvě o njimaka o ndabo âvě mětě ; e ndi ihâni na o uwa uganganano mwâvě iyidě opěla ma numbidě mahâlě, tombe o timbě eyâvě e di nângângo o moto te moto. A vâki tepě na, ikamidě ja Anyambě i pangaki moto a diyaka mwěngi o baněně, tina opěla mběyi ya bobe, iboaju bo tubakě na mina maiyamu ; na e pangaki mâ-a tanginaka ba hubiyango, tina ulato tě umbâkâ mua ikaliyedi ; mâ na, nandi ekadi, i bě ovaně ihâni ?

Klisâni.—Nandi o vâki lě na mâ na ?

Ikamiâ.—O vâkâ ! Mbu yowakě nyanga 'mě e ka yavwaně o bohoboho. E, mbi yěněkindi obohoboho ihâni ; Ihâni tě a diyaki tepě piyelě n' ibala jamě. Nandi kwě, k' umba mba yalě o pikiliya, na, e yěněněkě jambo iněně na bato e ndi manya o Anyambě ajadi. Mbi pikilakiyi pě njo 'pâkwě na, mâ Ihâni ekaně a langwakiyate mba kabo nyanga ya bato e jadi ; ndi a bě mba languwango elombo ka 'lombo opěla Anyambě, tombe ka ndaga ja Anyambě i jadi. Umba pě pikiliyango, umba na, o buhwa bwa yěkě hwa yěkudwě hohonganěngo na malina ma he ma banganakidě, ndi kabo hohonganěngo na iyowě na belekanako beya Wa-Oba. Umba na, ovaně, vâkâna nyanga ya Anyambě e vâkě nd' e di bwam wa, mbambayě e ndi bwam wa, tombekete ka bato ba he běhěpi ba pемbanakě na yâ. Nandi, n' iyěně ja na Anyambě a betiděngo ikaliyedi jaju wa ; Anyambě a tepě pânângo ipikiliya ibâbu ; na na tango tě e pangakě bâ mětě betiketike opěla ipangiya ja hěvěně bâ ndi ba kebanakě iyowě ; tepě moto a di ukugendi a tândâkâ Kraist, a ndi kenango wa na moto uněně wa he a binakě mâ ; ovaně vâkâna, věngěměkě Ihâni ! o ndi ndoba ya iyonga jamě : mbi věhělěkidě âvě, âvě o banjanakidě Upangiya muamě mua ngudi ? Nandi mbi ka yâlěte o tamuwa mâ o iviya jaju ? Mbi lě mbi pitakidě ibâtâ na, oningě mba yěně njeya jaju na bahayi baju ihâni kya okava ? Mbambayě Ihâni těkadi a diyakindi na ulogo utě ; mbu diyaka sasě na ngudi e věngěkidě mâ oviya njamba 'mě ; E, a diyakite kabo 'Iwanakidě mba, na mâ-a haka mba lohoka hoka o ditâ opělě mavâhâmâ ma bakamakě na ikaliyedi těkavi. Na mbuhěmbuhě běngě mbi langwakiye mâ

na, beya bĕ te ovanĕ behayĕhayĕ na o yĕjjiyĕpĕ wa o ehavu tĕkaye ; kabojana belombo beyaju be pĕjĕkidi, beyĀ te ibeyamĕ be yĕnĕkidi jambo inĕnĕ wa, kwĕ k' umba mba tombĕ mĀ, bĕngĕ nandi mbi kĕke, mbi kĕkĕ, mbi tumĕwakidĕ lembo.

KlisĀni.—Mwan' ina, mbi yĕnĕki mbya, ka Āvĕ e tĕnĕkidĕ na ulogo tĕkamū, o bange ; kabojina, pani te ka Āvĕ o ma vĀ, a ibĕ na dina ja hohonganĕngo ; jambojana a na bĀdĕ boitĕ, a vitanaki hwĕ o mehĕngĕ, na mĀ-a yĕjĕkĕ o panga hwĕ ihĀni o boho boa bato bĕhĕpi ; yenĕ ndi na, o panga hwĕ ho yĕnĕkĕ ihĀni na e jadi bwam. Nandi mĀ mĕtĕ a jaka a diye na itingidi tĕ viuĕ, te a yĕjĕkĕ o ha ka mĀ-a hakĕ nonanĕ ; nandi ho lilimakidĕte ihĕmĕniyĕ jaju lilimidĕngo ; kabojana, tombekete mamĕmĕ maju mĕhĕpi, a betakidĕte kabo betiketike, hanga pĕ moto ka moto upĀkwĕ. Ba iyowĕ ba ka jigandi ivenda, ndi ibetiya ja betiketike i ka diyandi ihĀni.

Ikamidĕ.—Nandi, mbi piviyaki na, ho jombake Anyambĕ na a hanake hwĕ opĕl' IhĀni, na hwĕ ho ka diyaka na evemba o he opĕla pĀkwĕ pĀkwĕ.

KlisĀni.—Wa vwi pĀkwĕ pĀkwĕ ; nandi wu lataka pĕ na moto upĀkwĕ o itaba tĕdinĕ ?

Ikamidĕ.—Nyawĕ, mbu lataka, kabojana mbi diyakindi na bwe ya joba o loboko lopĀkwĕ, n' umba tepĕ pudunganango Itaba ja Edingihĕ y' Iwedo.

KlisĀni.—E diyakindi na nĀvĕ bwam, mbi sulĕngo na e diyakindi n' umba bo bevaka mĕtĕ. Mbi diyakindi ukil' uyaba, o umbi ngakiyedi o itaba tĕdinĕ, na eduka ea mahihi na ndoba tĕ che ApĀliyĀn ; e, pĀkwĕ pĀkwĕ mbi pikilakiyi na a ka weyi mba, wa wa sasĕ o mĀ-a diyakidi a kwehĕ mba o he, a ka nyingaka mba ibomako jaju, bwĕsĕ o na a ka nyingi mba bepĕhi ; kabojana o mĀ-a yangwaki mba, ukwala muamĕ mua ibĀtĀ u vĕvĕkindi oviya enĀ amĕ ; a langwakiyi mba na a sulidĕndi opĕl' amĕ ; k' umba mba dakiya Anyambĕ, na inĀ na yokakiya mba, ka mĀ-a huludĕ mba oviya njuke jamĕ jĕhĕpi. Bĕngĕ mbi ngakiye nandi o Itaba ja Edingihĕ y' Iwedo, mbi diye na bwe o ekulu ya njeya ya omĕ. Mbi diyakindi mbi pikilakiya na mbi ka weywĕndi omĕ, kwĕ tepĕ buhwa bo yaka, ka joba ja pumiya, k' umba mb: vala panyango na hwĕ citĕ na voyavoya.

K' umba mba yěně o ndâtâ amě, o bâ ba diyakidi ba tamwaka, Ikamidě a vongudě dihâ o pěpěkě pâkâ, ka mâ-a yěně momo dina na Ekalěkalě, a tamwaka o njeja abu e kěkidi, ndi mâ yaviděngo, kabojana iboka těkavi vi diyakite twětwe na bâ běhěpi ba tamwaka omě. A diyakindi momo uyaba, a ma yěněněkěndi o yaviděngo bwam wa na o piyělě. Ka Ikanidě a kala na momo těkaně kakana.

Ikamidě.—Mbweyi amě, wa la lě na ově ? O kěkěte o ehiki ea oba ?

Ekalěkalě.—Mba 'landi o vyâ iboko tě.

Ikamidě.—Bwam mětě ; nandi ho latake njamba na nâvě we ?

Ekalěkalě.—Mbi ndi bâbângo mětě na mbi diyaka uganganu muanyu.

Ikamidě.—O ka ho kěke njamba pâkâ, na hwě ho ka tombakě egombe ahu na ilango opěla belombo be di na mala.

Ekalěkalě.—O kala opěla belombo beyamu, e ndi umbi jadi paniyango elombo ya lukango tepě, tombe na nâvě na ba moto upâkwě ; mbi yěněki mbya na umba mbi lati njamba na tango tě e di natamango na ngudi o ehavu eyam ; kabojana mběyi ehâlě te e vahakě o tombě egombe abu kakana o bekěndâ beyabu, ndi ba pânâkâ o ikala jabu wa kabo belombo beya he, be ha bě na mala, ekaye e yěněkidi mba njuke.

Ikamidě.—Mbambayě, yěně e ndi elombo e didi e yakwě mbe-mbe, kabojana nja 'lombwě pě e di weyango wa na e kalakwě, na bemi na medumbu meya bato ba he, pani ka ndaga ja Anyambě ya oba ?

Ekalěkalě.—Mbi tândâkândi âvě na ngudi eitě, jambojana ivâdi jâvě i ndi londango ti n' isulaně, mbi badi pě, na, nja belombo-ě be di bwam wa, na mala pě wa, na belombo beya Anyambě ? Nja belombo-ě be di na mbya wa ? yěně ndi na, oningě moto a peyaka na belombo be mamanakwě. Kabojana oningě moto a peyaka na o kala opěla malango ma vyo, tombe mahâwě ma belombo, tombe opěla megoma, memamo, tombe opěla ndembo, a ka duwa lě belombo lěnděngo bwam ove, bwěšě pani ka o Malěndwě ma hole ?

Ikamidě.—Pâkwě pâkwě, nandi iyana jahu iněně wa o elâmbě ahu i diyake kabo o mala ma belombo beya jângâ tědině.

Ekalĕkalĕ.—Eyamĕ e ma vâ ndi yenĕ, kabojana ikala ja belombo beya jângâ tĕdinĕ i ndi na mala maitĕ mĕtĕ, jambojana iha ja nonanĕ i ka pangĭ moto a duwaka iyowĕ ja belombo beitĕ; pani ka ha nanĕ ya belombo beya he, na bwam bwa belombo beya oba be janidi. Nandi wa wa moto a ka yowĕ mala ma ijawĕ iyânâ, nyanga ya behavu beyahu e ha bĕ twĕtwĕ, ivaha ja bwam bwa Kraist, na vala na vala. Tepĕ a ka yowĕ nyanga ya iluwa e jadi; na ikamidĕ, ikaliya, iyĕnĕ ja betuniya, na belombo beya jângâ tĕdinĕ; na ekaye e ka yowi nyanga ja miohano menĕnĕ, na mayâdiyĕ ma jadi o sango eyam, opĕla ihana jaju mĕtĕ. Tepĕ, na ekaye ndi ya moto e ka salanĕ mapikiliya ma bojowa, ikamamiya ja pâkwĕ pâkwĕ, tepĕ na o yokudĕ ba bohuma.

Ikamidĕ.—Ekaye eĕhĕpi e ndi pâkwĕ pakwĕ; mbi yĕnĕkĕ tepĕ mbya na o yoka belombo tĕkabe oviya âvĕ o didi.

Ekalĕkalĕ.—Bamâni, ipuhwana ja ekaye ndi tina ya mbĕyi pâkâ e ha bweyakidĕ mala ma ehavu ea ehewĕ o malina mabu, opĕlĕ ya emĕnâ ea egombe eĕhĕpi; ndi kabo dungaka na idiya o behavu beya belekanako be ha i bĕ na ngudi e pangakĕ moto a duwaka ipangiya ja hĕvĕn.

Ikamidĕ.—Nandi, iyowĕ ja belombo tĕkabe, i ndi bova boa Anyambĕ boa nane; moto aa pahiyĕ beyâ na bokeli boaju mĕtĕ tombe na ba bokalaka beyâ na medumbu pa.

Ekalĕkalĕ.—Mba dimbakiya ekabe beĕhĕpi na ya yâkâ; kabojana moto a ibĕ na ngudi e pahakiyĕ elombo ka 'lombo kabo ya vĕwĕ mâ oviya hĕvĕn; beĕhĕpi be ndi beya ehewĕ, hanga beya behavu. Mbi te mbi vĕkĕ âvĕ kama ya Malĕndwĕ opĕla iyâdidĕ ja ekaye.

Ikamidĕ.—Nandi, nja 'lombwĕ ya sisi eyahu e ka duwĕ o egombe tĕkaye, opĕla elâmbĕ ahu?

Ekalĕkalĕ.—Eyâvĕ e ka vahĕ; mbi ka kalate o belombo beya hĕvĕn; tombete beya he; belombo beya mwanyo, tombete belombo beya sango eyam; belombo beya hole; tombete belombo bebe; belombo be di tombango, tombete belombo be vakĕ; belombo beya ehiki epakwĕ, tombete beya mboka 'hu; belombo beya mala wa, tombete belombo be hamakĕ—kabo beĕhĕpi be hamaka opĕl' ikova jahu.

Ikamidĕ.—Ikamidĕ a diyakindi a ka yalakĕ imamana, ka mâ-a

piya o Klisâni a jadi ; kabojana, ulingo tĕkamu muĕhĕpi a ma tamwakate mâ mĕtĕ dipâ, ka mâ-a vâ na ju, paniyango na jana, na, Imĕ, hwĕ ho duwedi uganganu mua evemba ! Mbambayĕ momo tĕkanĕ a ka diyandi utamuwi uyamu mĕtĕ.

Klisâni.—Ka Klisâni a mwĕtĕ na ekaye, ka mâ-a vâ na, Momo tĕ uâvĕ a pikilakiye na ngudi eitĕ ekanĕ, a ka yabandi âvĕ na emi aju, e tombete mabo ma bato mabale ma ha yowĕ mâ.

Ikamidĕ.—O youdĕte mâ ?

Klisâni.—E, wa na nyang' aju e youdĕ mâ mĕtĕ.

Ikamidĕ.—Nandi, mâ lĕ nja ?

Klisâni.—Dina jaju ndi Ekalĕkalĕ, a diyakate o mboka 'hu. Mbi mamakandi ka âvĕ o ha wĕ mâ, mbi youdĕte tina, kabojana mboka 'hu e ndi bonĕnĕ sasĕ.

Ikamidĕ.—A lĕ mwana nja ? A diyaka lĕ o nj' iboko-ĕ ?

Klisâni.—A ndi mwana wa Kalakabwam, a diyakandi o mboka ya Ilango, a ndi yowanĕngo na dina jaju Ekalĕkalĕ, ndi tombekeke ka mâ-a di na ekalidi eyamu, a bĕ moto ueyamu.

Ikamidĕ.—A yĕnĕnĕkĕndi bwese ona moto a didi moto ueyamu.

Klisâni.—Yenĕ te kabo na tango tĕ e ha bĕ na mâ hilingana-ngo, a nyĕvĕkĕte kabo yavidĕngo ; nd' oningĕ piyĕlĕ tepĕ a beva. O âvĕ o ma vâ na a ndi moto ueyamu, e ma pangĕ mba mbi pikilakiya opĕla ehavu ya moto a hakĕ behini, be diyakandi bwam o vaba, o piyĕlĕ be nyĕve pĕ.

Ikamidĕ.—Mbi pikilakiyi na o hakate ehâliya, kabojana o mwĕtĕkĕndi.

Klisâni.—Anyambĕ a kandakidĕndi na mbi haka ehâliya, tombete k' umbi mwĕtĕkĕ o upako tĕkamu, tepĕ na mba bakakidĕ moto bo bakakidĕ. Mbi ka languwandi âvĕ wa pĕ opĕl' aju. Momo tĕkanĕ a te kokĕngo na o diya o njamba te njamba, na o ilango te ilango ; myang' aju e kalakĕ na nâvĕ okava, yâ te eyaju e didi a kalaka o ndabo e mâtâkwĕ maku, na bwingĕ boaju bo ka diyĕ mâtângo, hoâ te iboaju bo ka kalĕ belombo tĕkabe wa na wa. Ikaliyedi ja Anyambĕ i bĕ na iboko o ebumulema aju, tombe na elâmbĕ, tombete o ndabo aju, ibeyaju be janidi beĕhĕpi be te paniyango o o emi aju, na ikaliyedi jaju i te kabo iha ja ipako.

Ikamidě.—O vâki nonaně ? hângě mbi yabwěngo opěla momo tēkaně ?

Klisâni.—Yabwěngo ! Diyaka sulěngo nonaně. Yongakidě ukanakâdi, “ Ba vâkândi ndi baa haka ”; ndi ipangiya ja Anyambě i bě o ndaga, kabo o ngudi.* A kalakandi opěla ikaliya, iluwa na ikamidě, na opěla ijawě iyânâ, ndi a youděte kabo bokalaka. Mbi viyendi o ndabo aju, mbi te mâ yěněngo o mbok'aju, na o loboko lopâkwě ; mbi yowěngo eyamě e kalakě opěl'aju na e ndi pâkwě pâkwě. Ndabo aju e bě na ikaliyedi, bwěšě te ka ikěngě ja dikě i ha bě na uju. Ikaliya i bě omě, tombete iluwa ja ulema opěla bobe ; e tito, na itingidi viyaju ; i dilakipě Anyambě wa na mâ. O běhěpi ba youdě mâ ba jadi, a ndi pani ka itábě, ikili, na ihâni opěla ikaliyedi, ihuku tě ja mboka ijaju i diyakě i bě na ngudi e duwakě ndaga eyam, na tina 'ju. Kakana nd' o bato ba hilinganango, na ba di mâ yowěngo, ba vâkě, Moto ueyamu o loboko lopâkwě, o mboka a bě děvil. Utâkâ muaju ba te yâ duwango nonaně ; a ndi paniyango mot' ube, ukyebani a waně mbenga, na bahayi baju, ovaně nd' o bâ ba ha wě nya-nga 'bu e ka hayě, tombe e ka kalě na mâ. Bato ba jukakě na mâ, ba vâki na, e ndi bwam wa pě na o juka na moto a ha wě, wa na o juka na mâ, jambojana, o ka diyi na behadi beyamu wa o benâ beyabu. Ekalěkalě tēkaye, a ka balaki bâ, oningě na e te yâlânâkiyě, na mâ-a ka yabaka bâ, a kândâkâ, na mâ-a děngělěkidě bâ. A levakidě tepě bana baju na ba vitakě njeya jaju ; na oningě a viya ka duwa b' umbâkâ na jângâ ja behadi bebe, vâkâna a vangakidi bâ na betiketike, na ba meolo mekolo, a diye na ngudi tepě e vĕkě bâ ehavu sasě, tombe o kala ibendě jabu o boho boa bapâkwě, O pat aně, mbi te kabo ipikiliya ja na, eměná aju ebe e ndi pangango baitě ba vungulaka, na bâ ba kwanidě ; kabo oningě Anyambě a himbidě, a ka diyi pě ikwa ja bapâkwě baitě na ngudi.

Ikamidě.—Mwan' ina, nandi, mbi ka kamiděnd' âvě, hanga kabo âvě o ma vâ na o youděte mâ, ndi tepě pani ka Klisâni mětě o pakwakandi opěla bato ; kabojana mba yěněkě na o kalaki belombo tēkabe na njeya ya bolobaka, ndi kabo na e ndi ka âvě o mâ vâ.

---

* Matiyu xxiii. 3 ; 1 Kârint iv. 20.

Klisáni.—Mbi jaka mbu yowě má wa na nâvě, ipě, te mbi ma pikiliyate opěl' aju pani ka âvě o pikilakiyedi o boho boho ; e, mbi jaka mbi pahakiya upako tēkamu, kabo o benâ beya ba didi baloni ba ikaliyedi, te mbi ma mbandi o pikiliya na, u ndi mua bo velaka,—kwayi e kwaki njo itě oviya medumbu meya bato babe o mina ma bato baiyamu, na o iměmě jabu. Nd' o belombo tēkabe beěhěpi, e, na bepâkwě beité na ngudi bebe, ibeyamě mětě be di yowěngo, na ibeyamě be pupanakě má na a ndi kobango. Dikango beně, bato baiyamu ba yěněkěndi ihâni opěl' aju, ba ibě na ngudi e ndakiyě má, mwan' ina, tombete na mbweyi ; paniyango na ituba ja dina jaju bo tubaka mětě o njamba 'bu, oningě bâ má yowěngo, i pangaki bâ ba yěněkě ihâni.

Ikamidě.—Mbi yěněki na ikalidi na ba ihadi ba ndi belombo bebale, e ndi bwam na mbi yowakě ipěhě tēkadi oviya egombe tēkaye.

Klisáni.—Mbambayě, be ndi belombo bebale, be ndi palwani-děngo bwěšě ka nyolo na ilina ; pani ka nyolo e di wango, oningě e diye na ilina, nonaně tepě ká ikala i ka diyě wango oningě i jadi já mětě. Elombo ea mala wa o ikaliyedi ndi o ha. “Ikaliyedi ja kěngěngě, na i diye na ibeva o boho boa Anyambě ya Hangwě nd' ekadi, na, Ipepuwa ja nyuwe, na mialika o etuniya abu, na o tata nyolo aju mětě ebalo ea he e diye.”* Ndi Ekalěkalě tēkaye a wě yeně ; a pikilakiyi na iyoka, na ikala ndi be pangakě moto Klisáni eyamu, nonaně ndi ka má-a yabakě ilina jaju mětě. Iyoka i ndi kabo pani ka iliya ja ibângâ, ikala i bě twětwe na o sulě na bebuma be ndi o ebumulema na o eměná. Nandi ho diyake sulěngo na, o buhwa bwa yěkě, moto a ka yěkudwi honganěngo na bebuma beyaju. † Ua vânwě pě na, o kamikiděte? kabo na, o diyakiteni bahayi, ipě kabo bakali? nonaně ndi ka bâ ba ka yěkudwě. Ihuku ja he i kwanakudwi na ndonda ; o youděte nâ o egombe ea ndonda moto a vahakate o yěně kabo bebuma. Hanga na elombo te 'lombo e ha ibě ya ikamidě e ka vėhěluďwěndi ; ndi mbi kalakandi ekaye ilevidě jávě nyanga ya iměmě ja Ekalěkalě i ka diyě i diye na mala o buhwa tēboně.

Ikamidě.—Ekaye e pangaki mba mbi pikilakiya opělě ya Mo-

* Jems. i. 27.

† Matiyu xiii. 23.

sěš, nyang' aju e levakidě tito i didi botano. A ndi jângâ tě i jadi pândâ pėhiyěngo, na mâ-a nyakumaka tepě itambu; hanga pândâ pėhiyěngo pa, hanga tepě a nyakumaka itambu pa. Mbalanga a nyakumakandi itambu, ndi a ibě botano, kabojana a bě pândâ pėhiyěngo. Pâkwě pâkwě ekaye e kwanakandi Ekalěkalě, a nyakumakandi itambu, a vahakandi o yowě, a nyakumakandi o ndaga, ndi a bě pėhiyěngo pândâ. Aa pėhěkě na njeya ya bato babe; ndi pani ka mbalanga, a tatakandi itambu ja mbwa, tombe ja bėja; tina těně ndi cyaju e ha bě botano.

Klisáni.—Mbi piviyaki na o kalindi iweya mětě ja sango eyam o mepako tēměně. Nandi mbi to bada elombo epâkwě: Pâl a ndakiyi bato bâkâ, e, bakali tě baněně baně tepě, na nyěnyě e langakě, na ba ibeka i hokakě; yeně ndi, pani ka mâ-a pakwakě iboko ipâkwě, na belombo be věkě joyi, be diye na eměná.* Belombo be ha ibě na eměná; yeně ndi na, be diye na ikamidě ja pâkwě pâkwě, na ehekwe ea sango eyam; na belombo, be ka diyě bee tědwě o njamba ya tango tě e di bana ba eměná o ipangiya ja hěvěn; tombete joyi jabu, na ikalidi viyabu, beya diyate pani ka emi na ba joyi ja enjěl.

Ikamidě.—Nandi, mbu tândâkâ njamb' aju sasě o boho, nandi kya těkaně mbi ka binakandi. Ho ka ha lě na ibambuwa jaju?

Klisáni.—Nângâkâ ikelevidě jamě, o ka haka k' umbi ka sombiyě âvě, vâkâna o ka yěnéte kwě tepě a bina njamba 'vě, kabo te oningě Anyambě a kupaně ebumulema 'ju, na mâ-a ludě yâ.

Ikamidě.—O ka vaha lě mbi haka na?

Klisáni.—Kěkě o mâ-a jadi, o ka kalaka na mâ opěla ngudi y' ikaliyedi; o ka uwaka mâ bwe bwe na, ipě a te yâ yowěngo, na ipě belombo těkabe be te o ebumulema aju, tombe o ndabo aju, tombe o elâmbě aju.

Jâ ndi ja Ikamidě ja vâ na Ekalěkalě njo 'pâkwě na, Oka, wa bě lě na?

Ekalěkalě.—Akeva, bwam. Mbi ma pikiliyi na na egombe těkaye te hoa bi kalango belombo beité.

Ikamidě.—E, oningě wa vaha, ho ka kalate kya těkaně; pani ka âvě o ma vaha mba na mbi uwake nyuwe, yâ nd' ekaně. Ehe-

kwe ea Anyambě e yonganakě mětě e yowanakě lě na o ebumulema ya moto e ?

Ekalěkalě.—Mbi yěněki na ikala jahu i diyake opěla ngudi ya belombo. E ndi nyuwe eyamu mětě, mbi ka diya tepě kokěngo n' iyavwana jâvě, iyavwana jamě ja bo lenaka i ndi kakana. O bohoboho, oningě ehewě ea Anyambě e jadi o ebumulema, vâkâna e pangakandi udaki uněně omě opěla bobě. Ya bebale—

Ikamidě.—Těmětě ; ho to pikiliya opěla elombo ea boho boho pikiliyango. Mbi piviyaki na wa paniyand' o vâ na, ehewě e levakiděndi eâ mětě na isulidě j' ilina na i binake bobě boaju.

Ekalěkalě.—Ae ! nj' ipěhě i jadi o hanganě ya iya ja mbembe opěla bobě, n' ibina ja boâ ?

Ikamidě.—O, iněně mětě, Moto a te a yaka opěla bobě boa ipangiya ; ndi a diye na ngudi e binakě boâ, kabo eloni ea moto ueyamu opěla boâ. Mbi ndi yokango baitě na ngudi ba yaka mbembe opěla bobě, ndi bo diyakate na bâ tumbango o ebumulema, o ndabo, na o elâmbě. Mwada Fero, a yamakindi na joyi iněně, pani ka na a diyakindi hole mětě ; ndi tombekete nonaně, a diyakindi kokěngo na o ha bobě.* Bâkâ ba yaka opěla bobě bwěšě ka nyangwě a yaka opěla mwan'aju, o mâ-a ndakiyě mâ, na mwana ube, kwě na mâ-a kangalaně pě na mâ, a ka pyâpyâkâ mâ.

Ekalěkalě.—O ndi kokěngo n' ibweyidě ja moto.

Ikamidě.—Nyawě, hanga umba, mbi te kabo itědě ja belombo hohonganěngo. Nandi, nja 'lombwě ya bebale eyâvě e ka yowaně ipumiya ja ehavu ea ehewě o ebumulema ?

Ekalěkalě.—Iyowě itě opělě ya mahâvě ma sango eyam.

Ikamidě.—Ndembo těkaně nd' e ma luka o diya o bohoboho, ndi na ya boho, tombe ya madikanido, jěhěpi i te bojowa, kabojana iyowě iněně i te i pahakudwě, tombe moto a diye na ehavu ea ehewě o ebumulema.† E, oningě moto a pahiya iyowě jěhěpi, i te i diyaka naně, tepě na a duwě jâ a diye mwana wa Anyambě. O Kraist a vâki na, “o youděteni belombo těkabe beěhěpi ?” na beyokwedi ba yavwanaki na, E, ka mâ-a bada na, “Ibâtâ n' inyěni oningě o haki beyâni.” A bě ibâtâ věngo o iyowě ja

* Jěn. xxxix. 11-15.

† 1 Kárint xiii. 2.

beyâ, kabo o iha ja beyâ. Kabojana o na iyowě i ha ibě latango na iha ; “ A di yowěngo upango mua Hangwě, na mâ-a haye mâ.” Moto a te a yowakě pani ka enjěl, tepě aa diye Klisâni ; ovaně vâkâna ndembo âvě opělě yâ e bě hohonganěngo. Mbambaye iyowě i ndi elombo e tândâkidě bakali na bakěti ; nandi iha, ndi elombo e tândâkidě Anyambě. Hanga na ebumulema e ka diyi bwam iyowě i diye, jambojana yeně e diye vâkâna ebumulema e ndi naně. O na mangâ ma iyowě mabale, iyowě ja bwe bwe ja ihilě ja belombo, na iyowě i di latango na ehekwe ya ikanidě na itândě, i pangakě moto a haka upango mua Anyambě oviya ebumulema ; ya boho boho e ka hwěmiyěndi ukali ; nd' oningě epâkwě e diye, Klisâni ya pâkwě pâkwě a hwěmiye. Věkě mba ibweyidě, mbi Tate elekanaoko âvě ; e, mbi ka tataka yâ na ulema muamě muhěpi.*

Ekalěkalě.—O vengakandi epâkwě njo opěla ibweya ; ekaye e bě opělě ya ikova.

Ikamidě.—Nandi, oningě wa tândâ, věkě mba ndembo epâkwě ya ipumiya ja ehekwe o eâ e didi.

Ekalěkalě.—Mba pakuwe, jambojana mbi yěněki na hwa late.

Ikamidě.—Oningě o pakuwe, o ka bâbâte mba mbi pakwaka âvě ?

Ekalěkalě.—O te huludwěngo.

Ikamidě.—Ehavu ea ehekwe o ilina e levakiděndi eâ mětě o a di na eâ, tombete o ba diyakě na mâ. O mâ mětě a jadi na eâ kakana ; E věki mâ isulě ja bobe, wawa ndi ibeva ja itingidi viya ju vi janakudwě, na bobe boa ipuhwa ja ikamidě, na tina abu ndi eyaju e di sulaněngo na a ka kwehwěndi, oningě a duwe ngěbě o benâ beya Anyambě, na ikamidě ja Jisěs Kraist. Iyěně ja ekaye, i hakandi ngěbě o mâ-a jadi, na ihâni opěla bobe ; wa na ovaně, a duwaka tepě Uhungini mua he levudwěngo o mâ-a jadi, na mala maněně, imaju ma janidi, ma ibakama o mâ-a jadi opělě ya eměná ; A duwaka tepě nja na evělě opěl' 'a 'ju, já nja tě, ndi ja mohano u hanakudwě.†

Nandi, hohonganěngo na ngudi tombe ivâhâma ja ikamidě

* Psami cxix. 34.

† Psami xxxviii. 18 ; Matiyu v. 6 ; Behadi iv. 12 ; Geletia i. 15, 16.

jaju opělě ya Uhungini muaju, nonaně te ka mbyaaju na jonga, nonaně te itĀndě jaju o hole, nonaně te ka mavaha maju ma iyowě, na idilě jaju o he těkaně. Nandi, tombete k' umba mbi ma vĀ na, e pumakiyandi kakana o mĀ-a jadi, ndi e ndi kabo njo jĀkĀ pa ti jaju i yowakě na ehavu ea ehewě nd' ekaye; kabojana mabe maju, na ipikiliya jaju be pangaki mĀ-a dimbakiya upako těkamu; ovaně nd' o yĀ e vahakwě na a di na ehavu těkaye, a diyaka na ibweyidi eyamu mětě, na mĀ na taka o kaniidě na e ndi ehavu ea ehewě.

E yowanakěndi o bapĀkwě bajadi kakana: O bohoboho, Na bodiya boa iměmě jaju ja ikamidě o Kraist ajadi. 2. Na eměnĀ e yavwanaka o iměmě tědině; yeně ndi na, eměnĀ ya hole, ebumulema ea hole, tepě oningě a jadi na utĀkĀ, utĀkĀ mua hole, elĀmbě ea hole o he; be ka yokudě mĀ utema ibina ja bobe boaju, na opěla boĀ, ibina ja mĀ mětě ikutakuta, ihimbidě ja boĀ o utĀkĀ muaju, na ihamanidě ja hole o he; hanga kabo na ikala pa, pani ka menoki, na bato ba bekalěkalě ba hakě, ndi, kabo na iyokiya ja ikamidě, na itĀndě o ngudi ya ndaga.*

Ovaně nd' o inyěni o ka yongiděni njeja anyu, na behadi beanyu beěhěpi, ibeanyu be di bevanango, o inyěni o ka yěněni bobe boanyu bo di hango, vĀkĀna o ka binandini nyolo janyu mětě.† Nandi, opěl' 'a ipakuwa tě ivuve ja ehavu ea ehewě ekadi, tepě na iduwa ja eĀ, oningě na o te na elombo Āvě e ka kalě, ndi kalaka; oningě o diye, vĀkĀna, bĀbĀkĀ mba mbi pakwakiye Āvě nyuwe ya ibale.

Ekalěkalě.—Nyawě, e bě pat amě na mbi kalaka kya těkaně, kabo yokaka; nandi věkě mba nyuwe Āvě ya ibale.

Ikamidě.—YĀ nd' ekaně; Wa jebakiya pati tě ya boboho ya ipakuwa ja yĀ ekaně; na eměnĀ Āvě, na elĀmbě Āvě beya levakidě yĀ? Ipě ikaliyedi viĀyvě vi hukakiyate o ndaga, na o emi, ndi hanga o behavu na pĀkwě pĀkwě? SĀsĀ, oningě na o ka bĀbĀte o yavwana mba o ekaye, o vĀke pě wa na nyanga 'vě e youdě na Anyambě ya oba a ka yavwanwandi na, Eměn. o vĀke tepě elombo ka 'lombo kabo te nyanga ya ebumulema Āvě e ka

* Psami i. 23; Matiyu v. 8; JĀn xiv. 15; Roma x. 9, 10; Filipai iii. 17-20.

† Ezekiel xx. 43.

huwudě âvě o utema ; kabojana a bě a bendakě mâ mětě a dita-kwě, kabo wa Upangiwi a bendakě. Tepě na, ivâ ja na, mbi ka-kana na kakana, oningě elâmbě amě, na megangano meyaně meěhěpi ba langwakiya mba, na, mbi jowakandi, bo bobě boněně.

Jâ ndi ja Ekalēkalē ja yalē iyěně j' ihâni ; ndi o mâ-a bi pikili-yango pě, ka mâ-a timbwana kakana. Na wa bi pě o itingidi viya Klisâni, opělě ya ebumulema, na opěla Anyambě ; na o da-kiya mâ opěla ihuwudwě ja nyanga 'mě e ka kale. Mbu pikiliya na ho ka diwi na elâmbě ea jângâ tēkadi ; n' umba mba sâlākâ tepě o yavwana nyuwe ja jângâ ka dině, kabojana umba mětě mba yěněkě na mbi katwěngo omě, kabo te oningě na o vaha-kandi o diya ukâti ; nandi tombekete wa ha nonaně, mbi ka lěvete o panga âvě uyěkidi muamě. Nandi, sâsâ o ka bâbâte o languwa mba tina 'vě e ma uwana mba nyuwe tēkadi ?

Ikamidě.—Kabojana umba mbi yěněkidi âvě o kalaka o boho, mbu yowakě na wu diyaka pě na elombo ka 'lombo 'pâkwě kabo bo kalaka. Tepě o ilanguwa jâvě ja pâkwě pâkwě jěhěpi, mbi ndi yokango opěl' âvě, na, o ndi moto a didi ikaliyedi viyaju kabo o ikala, na, na elâmbě âvě e věkěndi udumbu muâvě bojowa. Ba vâkâ tepě na, o ndi itâbě o njamba ya Klisâni, na ikaliyedi i beva-kwěndi na tina ya elâmbě âvě ebe ; tepě na mběyi pâkâ ba vungula-ngo pâni o njeya âvě ebe, baitě nangudi ba tepě o mahihi ma na ba ka jiliyandi omě ; ikaliyedi viyâvě, na ndabo e mâtâkwě maku, na itângina, na sěkě, na ikila, na bojowa, na itata ja njamba i ha ibě n' itinga, na vala na vala, beěhěpi be latango ta. Ukanakâdi tē u kanakwě opělě ya evove u ndi pâkwě pâkwě na nâvě, na, " a ndi ihâni o bajo běhěpi ba jadi " ; yâ nyangatě te e âvě e jadi ihâni o Klisâni ja pâkwě pâkwě i jadi.

Ekalēkalē.—O âvě wa bě kokěngo n' inângâ ja mepako nonaně, na o yěkidě walawala sasě kakana, mba diyepě na njeya epâkwě kabo ivâ ja na, o ndi moto wa belinguwělinguwě, na wa ngěbě, o bě lukango na o jilanakwě elâmbě ; ka mâ-a yohaně mâ na, diyaka pâlě we.

Klisâni.—Jâ ndi ja Klisâni ja pâ, ka mâ-a vâ na, mbu langu-wate âvě ka yâ e ka hamě ; ndaga jâvě na bedoko beyaju beya late. A ma tândândi idika ja njamba 'vě wa na iludě ja eměná aju ; a valindi hohonganěngo na nyanga 'mě e ma vâ ; a kěke,

inyanga i te ijaju mětě, hanga ja moto upákwě. A himbakidi hwě oviya njuke ya ivěngěmě oviya mâ-a jadi, kabojana ililimidě jaju, panika umbi yebakiyě na a ka lilimiděte, o itingidi tě iviyaju vi jadi, ndi e ka diyandi paniyango itâbě mětě o nyamba 'hu, utodu a vâkâ tepě na, "Věngěměkě oviya ba jângâ ka dině."

Ikamidě.—Mbi yěněki mbya tepě o hwě ho ma diya na elâmbě tě ehâlě ekaye na mâ, e te e pangaka mâ-a pikilakiya njo epákwě; tina těně ndi eyamě e ma kala na ju pubwe. na na, oningě a nya-nga mbi ka diyaka tanango oviya makiya maju.

Klisâni.—O ma handi hohonganěngo ka âvě o ma kala na mâ paniyango pubwe nonaně, ikala tě ja pákwě pákwě ja duwana-kiya kya těkaně sasě, na jâ i pangaka tepě ikaliyedi i nâvâkâ o-lijó la baitě, pani ka jâ i hakě; kabojana ba ndi bekalěkalě tě beya beboki ekabe, ba didi ikaliyedi viyabu kabo o ndaga, na ba jadi bevango na belâmbě beyabu, na, o bâ ba běkě kakana vamwěngo o uganganó mua baiyam, ba pangaka bato ba he ba mamaka, ba bevě ikaliyedi ja Klisâni, na bâ ba panga baiyamu ba yěněkě ngěbě. Mbi yombwaki na, te bato běhěpi ba ka handi na jângâ tědině ka âvě o di hango; vâkâna ba pangudwěndi bwamu o ikaliyedi, tombete ba věngěkudwě oviya njamba ya baiyamu. Ka bâ ba vala kakana, ba kěkě, ba langwaka o nya-nga 'bu e ma yěně o njeya, yeně e pangakindi njeya tě yâ ně ya bě bobâbu, e mbakidi o diya o bâ ba jadi bokolo boitě, kabojana ba diyakindi ba pudungana o nginga.

KAPITA VI.

NANDI, o bâ ba diyaki ba bě piyelě n' itombě ja nginga, ka Ikamidě a tamuwa o mbuhwa, ka mâ-a yěně moto a vaka ombuhwa 'bu, na mâ na yembaka mâ. Ka Ikamidě a vâ na mwana hangwě na, O, nja vakě ekaněně? Jâ ndi ja Klisâni ja tamuwa, ka mâ-a vâ na, a ndi mbweyi amě eyam, Upakuwi. Ikamidě mâ na, e, a tepě mbweyi amě eyam, kabojana mâ nd' a tēkidě mba o njeya ya jâmbě j' ugomba. Ka Upakuwi a diyakindi a pâ o bâ ba diyakidi, ka mâ-a homa bâ.

Upakuwi.—Jonga i diyake n' inyěni ibamě ba tândâkě; na jonga i diyake tepě na bahani banyu.

Klisâni.—Iyě, iyě, Upakuwi muamě ueyamuě; iyěně ja boho boâvě i pangaki mba mbi yongakidě kěngâ âvě yavyo o umbi jadi, na iha opělě ya bwam bwamě bwa egombe eěhěpi.

Ikamidě.—Ikamidě mâ na, tâjeni ja makehaně, hwě batamuwi ho vahakandi njamba 'vě na ngudi eitě mětě.

Upakuwi.—Jâ ndi ja Upakuwi ja vâ na, mbweyi jamě, wa bě li na, na hwě na kanda oviya egombe epâkwě? O lě ni latango na nja belombo-ě, n' inyěni o lě ni hango na?

Ka Klisâni na Ikamidě ba languwa mâ belombo be hamaki na bâ o njeya beěhěpi; na nyanga 'bu e pâkidi o iboko těvině na njuke eitě na ngudi.

Upakuwi mâ na, mbi yěněki mbya eitě mětě, hanga o inyěni o ma latani na iyějudwě, ndi kabo o inyěni o didini babalani, na, na tombekete ka mavâhâma maitě na ngudi, o lilimiděteni kwanga na 'la o buhwa tēkabo. Mba vwi na, mbi peyaki na ngudi opěla elombo tēkaye, opěl' amě mětě, na opěl' anyu ta, umba mbi liyakidi, k' inyěni wa benjani, buhwa bo vakandi, bwa a liyakě, na ba benjakě, ba ka peyě ta: yěně ndi na, oningě wa bweyani vyě; "kabojana o ka benjandini o hongodi ya hohongañęo, oningě o kâmbeni." Korowa e nd' o boho boanyu, e ndi

paniyango e ha bâkâ ; “ ovaně vâkâna nyaki membila, n' inyěni wa pahiyi yâni. O na bâkâ ba vitanakě korowa tēkaně, nd' o bâ ba běkě na yâ yavaniděngo, bapâkwě ba vakandi, na bâ ba nângânâ bâ yâ ; bweyakidě eanyu e janidi vyě, ovaně nd' o moto a ka mēndě a nânge korowa anyu.* O ha kweiyeteni mahani ma dēvil sasě, o ha tēniděteni na 'la makiya, o ha yanateni na bobe : Ipangiya i diyake egombe eěhěpi o boho boanyu, o ka kamakiděni wawa opěla belombo be ha yěněnkě. O bâbâkeni belombo be didi o he tēkaně be ngakiya o melema meanyu ; nandi wa na beěhěpi, tanwakiyani melema meanyu mětě, na bedoko be jadi omě, jambojana be ndi iyabana wa na belombo beěhěpi, tepě na bobe boitě mětě. Delakiděni miyoho mianyu mětě bwesě ka malale, ngudi eěhěpi ya oba na he e ndi eanyu na opěl' anyu.

Klisâni.—Jâ ndi ja Klisâni ja vě mâ akeva opěl' 'a maleva maju mayam, a langwakiyi tepě mâ, na ba ka vahi mâ-a kěkě na bâ, na mâ-a kalaka na bâ kwě, opěl' ihana jabu o njeya, wawa, ikabojana ba yowakiděndi na a ndi Usâki ; na mâ-a ka languwi bâ be didi be hamaka na bâ, tepě na nyanga 'bu e didi ba balaka na o tēnidě na beyâ. Ikamidě a diyaki na ivaha tēdině. Ka Upakuwi a yalě nyanga tě e benganakě yâ ně.

Upakuwi.—Bana hamě, o teni yokango o ndaga ja pâkwě pâkwě ja Sango eyam, na, “ o ka ngiyateni o ipangiya ja Anyambě kabo na betuniya beitě,” epâkwě njo pě na, “ meboka na betuniya be vengakandi inyěni o mboka jěhěpi.” Ovaně, vâkâna, o diya-keni n' ipite ja na o ka tamuwandini o ekěndâ anyu o diyeni na beyâ, beya mangâ mangâ. O teni duwango pâkwě pâkwě ya mepako tēkame inyěni mětě pâni, na bepâkwě wa be ka vitě tepě piyělě ; kabojana pani te ka inyěni o yěněkěni na, wa bě ndini piyělě na itombě ja nginga tēkaně, kwě, vâkâna, o pândini o mboka eanyu e ka yěně piyelě, na o mboka tě yâně ndi inyěni o ka diyěni petwěngo mětě na baloni, ba ka yějě paniyango na ngudi opěla iweya janyu ; diyakani sulěngo mětě, na umbâkâ, tombe inyěni běhěpi o ka yangiyandini upako muanyu u di bukango na makiya ; nandi, diyakani bato batwě na 'la iwedo, vâkâna upolo a ka vënd' inyěni korowa ya eměná. Nandi a ka wě

ovoně tombekete k' iwedo jaju i ka diyě iwedo ibe, na mehiyo meyaju tepě meněně, a ka pahiyandi pě bwam wa na uganganu muaju, hanga n' ipâ o mboka ya oba piyělě pa, ndi kabojana a ka kweiyandi majili maitě na ngudi ma upâkwě ma ka bonganiyě o ekěndâ aju. Nd' o inyěni o ka pâyěni o mboka, o ka duwandini hohonganěngo k' umbi ma languwa inyěni, nandi o ka yongakiděni mbweyi anyu, o ka haka tepěni ka bamo ; o ka věkěni malina manyu na ma tatakwě o Anyambě a jadi na iha iyamu, pani ka o Uveli u di hohonganěngo.

K' umba mba yěně o ndâtâ amě, o bâ ba diyakidi ba pumakate oviya nginga, piyělě tepě ba yěněkě mboka e jadi o boho, dina na, Be ha, ibě n' itinga—o mboka tějâně ihambanido i tubakwě na, Ihambanido ja beya behayěhayě. I tatakudwěndi upuma muěhěpi, I tubakwi na Ihambanido ja beya behayěhayě, kabojana mboka těně e ndi bohadi wa na nanč, tepě na be ma hambakwě omě, na be ma vaka omě beěhěpi be diyakindi naně ; pani ka ya e vânakwě na wa iyowě na, beěhěpi be vakě be ndi naně.*

Ihambanido těkadi i bě elombo ya kya, ndi kabo ja ya vyo mětě ; mbi ka leviděnd' inyěni jali ja já.

Pani ka tâjeni ja mepuma itano tombango, batamuwi ba diyakindi ba valanakidě o mboka ya oba, bwěšě te ka bato tě baiyamu babale ekaba ; ka ba Biělzibâb, Apâliyân, na Lijân na meganganu meyabu, o bâ ba yěnidi na njeya těkaně ndi ya batamuwi e tombanakě na 'la o mboka abu e kěkě, na na o bâ ba ka tombě ba ka tandi o pudungana mboka tě ya Behayěhayě, ka bâ ba tinga na ba kenjakěndi ihambanido omě—ihambanido i ka hambudwě jângâ ja elombo e ha ibě n' itinga eěhěpi ; na na i ka lilimakidě omě upuma muěhěpi. Ovaně, vâkâna, jângâ ja ihambe jěhěpi i hambwakwěndi o ihambanido těkadi, pani ka ba mandabo, behiki, mekita, loboko, mahekudwě, ilonguwa, mahingě, betomba mapangiya, bedoko, mbya ; na jângâ ka jângâ j' upeyo jěhěpi, pani ka bevove, bajo, bamo, bana, bahangwě, bahayi, beměná, makiya, nyolo, malina, hika etano, na ya veyiveyi, malale ma tá, na belombo bepâkwě.

Tepě, o mahambanido těkama o ma yěněněkěndi egombe eě-

* Eccles. i. 2, 14 ; xi. 8 ; Aiseya xl. 17.

hěpi, ba behayěhayě, bayabani, behawula, majoka, beboki, meha-ko, mejolongo, na ba jángá tědině běhěpi.

Omě o ka yěněně, tepě o naně, ba iyiba, baweyani, ba ihonde, ba kani bojowa, ba ehini ea makiya.

Nandi, pani ka o mahambanido mapâkwě mahâlě, o na mběyi ya manjeya, na mehěngě me didi na mina na mahuhu o belombo beya mangâ mangâ be hambakudwě, yâ nyangatě te didi okava, o ndini na loboko na lohuhu, manjeya na mehěngě, yěně ndi na behiki na mapangiya, o belombo beya ihambanido be didi be duwanakiya piyělě. Ekaně ndi njeya ya Britân, okava njeya ya ba Itali, njeya ya Panyâlě, na njeya ya Kopini, o mangâ ma belombo be ha i bě n' itinga ma hambakudwě. Nandi, bwěsě te ka o mahambanido mapâkwě, ihambe jáká i kebakindi mapâkwě, nonaně ndi ka jumba ja, Romu na mahambe maju i těkudwě o boho o ihambanido těkadi; ndi kabo etomba 'hu ya Ngělěhi, na mběyi epâkwě ndi ba ha tândâkâ já.

Nandi, bwěsě te k' umbi ma vâ, njeya ya mboka ya oba e diyakindi bo hambamaka na mboka tě e diyakidi na ihambanido ja bedoko ekaně; na a vahakě o vala o mboka tě eněně, nandi a pudunganě mboka těkaně, vâkâna a ka věngěměndi oviya he. Upolo mua bolo mepolo mâ mětě, o mâ-a diyakidi okava, a pudunganakindi mboka těkaně, na kěké o ehiki aju mětě, bo diyaki tepě buhwa bwa mahambe; e, mbi piviyaki na, a diyakindi Biělzibâb, upangiyi uněně mua ihambanido těkadi, nd' a ndakiyi mâ, na, vake ka hamba maměmě maju, e, a mbakindi o panga mâ Upangiyi mua ihambanido, a jakate a kâlâmâkiyě mâ, o mâ-a diyakidi a lenaka mboka. Biělzibâb a valanaki mâ oviya muně uhěngě na 'la muně, ka mâ-a levidě mâ mapangiya ma he měhěpi, o vikikili vihâlě, na na oningě a yâliděngě, a vahakindi o yějiyě Umbâkâ a diyaki vambudwěngo ibâtâ mâ ně, na a bâbâke, na mâ-a hamba mběyi ya belombo beyaju, ndi au sâlâkâ ihambe, ka mâ-a dika mboka, a veě tombete diso jáká ihambe ja belombo těkabe.* Ihambanido tě i ndi elombo e di bembangoja bembu na těmě, itepě ihambanido iněně mětě.

Nandi batamuwi těkaba ba diye na njeya epâkwě kabo ikaha-

---

* Matiyu iv. 8, 9; Luk iv. 5-7.

ma o ihambanido tĕkadi. Ba haki tepĕ nonanĕ, nandi hilakĕte, o bĀ ba pulakiyedi o ihambanido, bato bĕhĕpi ba ihambanido ba umwanakidĕndi, ka mboka eĕhĕpi ea ha ilombe opĕl' abu, i diyakindi na tina n' ihuhu :

Ya boho, batamuwi ba diyakindi bĀtĀngo jĀngĀ ja ibĀtĀ i diyakidi paluanidĕngo na ibĀtĀ ja ba ma taka ukita o ihambanido tĕdinĕ bĕhĕpi. Ovanĕ nd' o bato tĕ ba hilakidĕ bĀ na ngudi eitĕ, bĀkĀ ba vĀki na ba ndi beboki,* na bapĀkwĕ bĀ na ba ndi mekitokito.

Ya ibale, o bĀ ba diyakidi ba mamanaka mabĀtĀ mabu, nonanĕ tepĕ o bĀ ba mamakidi ukalo muabu, jambojana mbĕyi ehĀlĕ te e ma bweyakidĕ nyanga 'bu e ma kalaka. Ba ma kalakate kabo ukalo mua Kenan ; ndi tango e ma tataka ihambanido ba diyakindi bato ba he tĕkanĕ ; oviya ihuku ja ihambanido jĀk Āna 'la ipĀkwĕ ba ma yĕnĕnĕkĕndi bwĕšĕ ka mekitokito upĀkwĕ na upĀkwĕ.

Ya ilalo, nandi e ma numbakidĕ ba hambidi wa, ndi, na batamuwi tĕkaba ba hadivakidĕndi belombo beyabu ; bu yĕnĕkĕ tepĕ isĀlĀ na na ba umbwakiye beyĀ. oningĕ ba ndakiya bĀ na ba vake ka hamba, vĀkĀna ba vamakĕndi mepenjo meyabu o matĀ vamĕngo, ba ka yainaka na, "Vongwakidĕ mba mihĀ mamĕ oviya iĕilĕ ja behaĕhae,"† ba tamwakiya opĕl' oba, ilevidĕ ja na ehavu abu na ihamba jabu i diyakindi kabo o hĕvĕn oba.

K' umbĀkĀ a tamuwa, na mĀ-a hilakĕ behadi beya bamo tĕkaba, tepĕ a ka vĕhĕkĕ na ngudi, a vĀkĀ na bĀ na, O ka hamba lĕni nja belombo-ĕ ? Ndi ba tamwakiyi mĀ dihĀ na dihĀ sii, ka bĀ ba vĀ na, Ho hambakandi pĀkwĕ pĀkwĕ.‡ Yĕnĕ e pangaki pĕ bamo tĕ ba pĕjĕkwĕ pĕ n' inĕnĕ wa, bĀkĀ ba vĕhĕkĕ, bĀkĀ ba tĀbaka, banĕ ba kilaka, bĀkĀ ba ndakiye bapĀkwĕ na ba bweyake bĀ. Kwĕ, ka ububumbe mua pĀ, na ilombe inĕnĕ na diyaka o ihambanido, ka belombo bĕhĕpi beya diya ngwanjeye. Ka ndaga ya valanwĕ o wa molo mwa ihambanido ajadi, tepĕ ka mĀ-a hungana o huba, ka mĀ-a ndiya mboyi jaju i ma pitakidĕ na ngudi, na ba valanake bamo tĕ ba mbakide o tĀlĀngĀnĕ ihambanido molo na he, banĕ, o iboko vi kĀtĀkwĕ bato. Ka bamo tĕ ba

* 1 KĀrimu iv. 9, 19.

† Psami cxix. 37.

‡ MekanakĀdi xxiii. 32.

valanwě ka kátwě ; na ba diyaki diye diye na uwaka bâ, na, ba viya lě na ove, na na, ba kěkě lě na nja pělě, nja 'lombo-ě eabu e hakidi omě, na mabâtâ tě ma ha bôtâkwě mběmbě maně ? Ka bamo tě ba languwa bâ na, ba ndi batamuwi na bangi o he, nandi ba kěkěndi o ehiki ea oba, ehiki abu mětě, Jěruselěm ja oba ;* ndi ba bě hango elombo ka 'lombo e ka pangě bamo ba mboka, tombete bahambidi, ba kilaka bâ, na o himbidě bâ o ekěndâ abu, papuděngo kabo yeně ; o umbâkâ a uwaki bâ, na, o ka hamba lě ni nja 'lombo-ě, ka bâ ba timbě tepě na, ba ka hambate kabo pâkwě pâkwě. Ndi ba těkudwě na ba kátâke bâ, bu kamakidě na ba ndi pě bato bapâkwě kabo begwejegweje na beboki, tombe ba vakidi ka ndambě belombo beěhěpi o ihambanido jabu. Já ndi jabu ja nângâ bâ, ka bâ ba boma bâ, ba ka yângâlâkâ bâ sěkě o nyolo, ka bâ ba vamě bâ o ndabo ya bembe, na na, ovaně nd' o bâ ba ka yěněně na bato ba ihambanido běhěpi. Ba nangakiyendi omě mběyi ya hwi, ba diyakindi ba bě tina ya moto ka moto opěla ijokana, na ba ekola, tepě na ikunda ; wa Molo mwa ihambanido kabo yâkiyě o be ma hakwě bâ beěhěpi. Ndi bamo tě ba diyakindi na iyika, bu timbakě makili mabu ma ma kilakwě, kabo vambakiya ibâtâ, ba věkě ndaga iyam opěl' ibe, na kěngâ opěla ikokiya i ma hakwě bâ, mběyi ya bato pâkâ e diyakidi o ihambanido ba ma hilakě wa na bapâkwě, nandi ba diye na njuke sasě, ba hěnjěkindi, na bâ ba himbakidi ba hubiyango, opělě ya makili mabu ma ma kilaka bamo těbaně egombe eěhěpi, ka bâ ba njingima o bâ ba jadi paniyango na itingidi vya malingwa njo 'pâkwě, ba ka langaka tepě bâ bobe, pani ka bamo tě ba diyakidi o ndabo ya bembe, ka bâ ba languwa bâ na, ba te bwěšě ona ba maděndi o tinga utingo, na bâ ba mbaka tepě o diya tepě bakabani ba bobe boabu. Bapâkwě ba timbakidi na, nyang' abu e yěněkě bamo těbaně ba ndi kendeke, na hwě, ba vahaka tepě moto ka moto na a kokakiye ; baitě na ngudi ba ma taka ukita o ihambanido jabu, ba diyakipě weyango wa, na bâ ba vamakwě o ndabo ya bembe, e, na o iboko vi weyakwě bato tepě, wa na bamo tě ibabu ba ma děngělěkidě baně. O ndaga ja mangâ mangâ i bědi opělě jěhěpi kakana tombango—

* Híbru xi. 13-16.

bamo tě ba hakindi paniyango ukili muhěpi na iyowě iyitě, na ilumbama o boho boabu, bâ mětě na bâ mětě ba diyakindi ba ka bweyanaka, ka bâ ba yokanidě mehiyo. Já ndi ja bamo tě ba-bale ekaba ja valanwě pě o boho boa ba ma kâtákâ bâ epâkwě njo, ka bâ ba langudwě na, ba kobindi na tina ya ilombe tě i hakudwě o ihambanido o egombe 'pâkwě. Nandi ka bâ ba kukuwa bâ na ngudi, na bâ na hikakidě bekěyi o bâ ba jadi, ka bâ ba tamudě bâ na mehinganakano, ba viya kakana, ba timba kakana, bo 'lwanakidě na ihambanido, opěla mbuna, na ibangidě ja bapâkwě, na o banga ba kamaniya bâ, na bâ ba lata na bâ. Ndi Klisâni na Ikamidě ba diyakite lilimiděngo iha ja iyowě, na bâ na věhělěkidě iděngěludwě na ihâni i hakudwě bâ, na hwě eitě, na iyika, ovaně ndo 'pěl' abu e pahakiyedi mběyi ya bato pâkâ o ihambanido; tombekete ka bâ ba ha diyakidi bwinge pani ka bapâkwě. Ekaye e pangakindi njamba epâkwě e lingwaka na ngudi pě wa, ovaně nd' o bâ ba lenakidě iwedo ja bamo tě ba-bale ekaba. Nandi ka bâ ba yana na, ndabo ya bembe, tombe bekěyi, beya diye twětwe opěl' abu, ndi na ba lukakandi o wa opěla mbělěkě abu e hadi, na iyaba jabu i di yabango bamo ba ihambanido.

Já ndi jabu ja timbwě pě o ndabo ya bembe, kabo ba ta pě o hawě njeya epâkwě. Ka bâ ba ngidě bâ omě, na vamakě meboka o beko beyabu.

Okava tepě, o bâ ba yongakidě nyang' abu e yokaki na mbweyi abu Upakuwi, na bâ na yádâkiyěpě o njeya 'bu, na o betuniya beyabu, wa na na nyanga 'ju e langwakiyi bâ e hamindi na bâ. Tepě ba yádânâkidě bâ mětě na bâ mětě, na na, a ka yěně etuniya wa, mâ tepě a ka pahiyě bwam bwa omě, ovaně nd' o moto moto a ma valiaka o ulema muaju, na a pahakiye ikova tědině : ndi ba věkindi nyolo jabu o iyowě jěhěpi ja ihana ja Mâ-a pangakiyě belombo behěpi, ba diyakindi o itingidi, viyabu vi jadi na ihwěmiyě iyitě mětě, ba vengaka ka upako u ka lenudwě opěl' abu.

O egombe ya hohonganěngo e diyaki ya pâ, ka bâ ba pumě bâ o iyějiyě jabu opela makwa mabu. Yâ egombe tě te eyabu e valanakudwě o boho boa ndoba jabu ka kâtwe. Dina ja Uyěkidi i diyakindi Upangi yi Unumbi—bwam : tina abu e ndana-

kudwě e diyakindi upako tě m' umbáká, tombete ka meyâ me ma pĕhĕkwě na njeya epâkwě ; mepako meya omě me diyaki kakana :

Na ba ndi baloni, na ba pangi mbĕlĕkĕ o ukita muabu ; na, na, ba hakindi njuke, na ipĕhĕ o mboka, na bâ tepĕ dulango mbĕyi ya bato o ipikiliya jabu mĕtě ja mahihi, ipĕjĕ ja elekanako ea upolo muahu.

Jâ ndi ja Ikamidĕ ja yalĕ o timbwana, na a ma pëmanĕte kabo na e di tĕdĕngo yâ mĕtě ipëmanĕ na A didi betiyango wa na bĕhĕpi. A vâki tepĕ na, nandi, opĕlĕ ya mbĕlĕkĕ, mbu haka, ikabojana umba mĕtě mbi jadi moto wa jonga : njamba i timbaki na hwĕ, i timbaki na hwĕ n' ihilĕ ja pâkwĕ pâkwĕ ahu, na ipuhwana jahu ja itato ; ba uluaki tepĕ oviya e di bobë, na 'la e di bwam wa. Nandi opĕla upolo 'muanyu u kalanakĕ, a ndi Biĕlziabâb, ndoba ya Upangiyi muamĕ, mba sâlâkâ mâ na injĕl jaju jĕhĕpi.

Jâ ndi ja upako ja hamanudwĕ, na ba di na ndaga e kalakĕ opĕla upolo muabu, na ikwehĕ ja mbwedi tě e jadi o yambi ekanĕ, ba pumanakiye pâni, ka vĕ imeyabu mepako. Ka tali ilalo ja pumaniya omĕ, Ivina, Bekaliyĕkaliyĕ, na Ivaha ja akeva. Ba uwakudwĕndi na, ipĕ ba youdĕte mbwedi tě e jadi o yambi nĕ ; na nyanga 'bu e ka vâyĕ na Upangiyi muabu opĕl' aju.

Jâ ndi ja Ivina ja tĕmĕ, ka mâ-a kala kakana ; Upangiyi muamĕ, mba bembï na yowĕ momo tĕkanĕ ukili uyaba, n' umba mbi pakwaka tepĕ n' ikana jamĕ o boho boa ba hekakudwĕ ekaba, na, a ndi—

Uyĕkidi.—Tĕmĕte, ta kaniya mâ.

Na bâ na kaniya mâ, ka mâ-a vâ na, Upangiyi muamĕ, momo tĕkanĕ, tombekete ka mâ-a didi na dina i tândânâkidĕ, mâ ndi mot' ube wa o etomba 'hu, a tanginaka bato, tombe upolo, elekanako, tombe ba mbĕmbâ, ndi a hakandi eyaju e vahakĕ eĕhĕpi, ipanga ja bato bapâkwĕ na ba nângâke mapikiliya maju ma ha ibĕ n' itinga, imaju ma tubakĕ na mâ ndi mĕtě jali ja njeya ya ikamidĕ na hole. Mbi tepĕ yokango mâ mĕtě a pakwaka o njo pâkâ, paniyango, pu bwe, na Ikaliyedi ja Klisâni na mbĕmbâ ja mbok' ahu i te nyang' ibale mĕtě, ja late na vi'olombo. Upangiyi muamĕ, na ivâdi tĕvinĕ, a kwehakĕ kabo behadi beyabu beĕhĕpi, ndi tepĕ na, hwĕ ba hakĕ beyâ.

Uyĕkidi.—Já ndi ja Uyĕkidi ja vâ na, O tepĕ na ndaga epâkwĕ e kalakĕ ?

Ivina.—Upangiyi muamĕ, mbi na ndaga iyitĕ na ngudi, ndi mba vahaka o bembĕ na 'kala, banga wa yonyĕ. Nandi, oningĕ mala ma diyete, o bamo bapâkwĕ ba ka bĕ imeyabu mepako vĕngo pa, na elombo ya dikana opĕla ikwehĕ jaju, vâkâna, mbi ka kenĕte upako muamĕ opĕl' aju. Ka mâ-a vânwĕ na a tĕmĕke o pĕpĕkĕ.

Ka bâ ba ndiya Bekaliyĕkaliyĕ, bâ na, a to hilĕ mbwedi, ba uwaki tepĕ mâ nyanga 'ju e ka vayĕ na Upangiyi muabu upolo opĕl' aju ? Já ndi jaju ja kaniya mâ : ka mâ-a yalĕ kakana ; Upangiyi muamĕ, mbi bĕ hilinganango na momo tĕkanĕ sasĕ, n' umba mba vahaka tepĕ o yowĕ mâ wa ; eyamĕ e youdĕ nd' ekaye, ya na a ndi moto wa ujongo utĕ mĕtĕ, oviya elâmbĕ yâká eyahu na mâ-e langwakidi buhwa bopâkwĕ o mboka tĕkanĕ ; o hwĕ na 'ju ho diyakidi ho langwaka, mbi yokaki mâ-a vâká na ikaliedi jahu i bĕ n' itinga, na já ja pange tepĕ moto a tândâkidĕ Anyambĕ na vilolombo. Ivâdi tĕ iviyaju vinĕ, Upangiyi muamĕ a youdĕte bwam i ka diyi na mabenganĕ ma na, ho kalakiyate onanĕ, na hwĕ ho ngite o mabe mahu, na, na ho ka kwehwĕ tepĕ o madikanido. Eyamĕ e vâkĕ ndi yenĕ.

Já ndi ja Ivaha-ja-akeva ja kana, ka mâ-a langudwĕ na, a kalake nyanga' ju e yowudĕ opĕlĕ ya mbwedi tĕ e jadi o yambi yânĕ.

Ivaha.—Upangiyi muamĕ, n' inyĕni bamo b' iyowĕ bĕhĕpi, mba bemandi na 'yowĕ elombo tĕ ea moto ekaye oviyo, mba bamba tepĕ mbi yokaka mâ-a kalaka ndaga i ha lukaka o kalwĕ ; kabojana a ndi tâbango Upolo muahu unĕnĕ Biĕlzbâb, a tepĕ kilango mbweyi jaju i dilakwĕ, mina mabu ma di na, Upangiyi Momo wa Viyo, Upangiyi Upeyo mua mehoni, Upangiyi Usevo, Upangiyi Ivaha j' ivenda ja nanĕ, Upangiyi muamĕ m' utodu Bedokuwĕdokuwĕ, A di na Majake, na bapâkwĕ ibahu ba dilakĕ bĕhĕpi ; a tepĕ vângo na, oningĕ bato bĕhĕpi ba diya ba ipikiliya jaju, te bato tĕ banĕnĕ ekaba bĕhĕpi ba diyepĕ o mboka tĕkanĕ n' umbâká. A bangaka tepĕ n' ikila jávĕ, upangiyi muamĕ, âvĕ, a didi tĕdwĕngo kya tĕkanĕ, na diyaka uyĕkidi muaju, a ndakiate âvĕ na, mot' ube, na ndaga ipâkwĕ iitĕ na ngudi ja makili, ijaju i di dĕngĕlĕnidĕngo, bato ba mboka 'hu baitĕ na ngudi.

O Ivaha tĕ ja-akeva ekadi a bĕdi ilango tĕkadi languango, ka uyĕkidi a vĕ nandi ijaju joyi o mbwedi tĕ e diyakidi o yambi, na, Āvĕ Ukweyi, na moto a di hĕlĕngo oviya ikamidĕ, na Ukāndi, o ma yokate ka bamo tĕ ba dilakwĕ ekaba, ba ma pakuwa opĕl' āvĕ?

Ikamidĕ.—Mbi kalakite ndaga ihâlĕ opĕl' ihuwudĕ ja nyolo amĕ?

Uyĕkidi.—Ae, yemwa mba ovanĕ, o bĕ pĕ twĕtwĕ na o diyaka ukili, kabo bo weyakwĕ o mbenjĕ pākā o iboko tĕvinĕ, ndi ho ka yokate tepĕ nyanga 'vĕ, y' ukweyi ngāvĕ ube, e ka vāyĕ, ovanĕ, nd' o bato bĕhĕpi ba ka yĕnĕ hwĕ eyahu e janidi opĕl' āvĕ.

Ikamidĕ.—1. Mbi kalakandi opĕla iyavwana ja Ivina, nyang' aju e ma vā, mbu vākā elombo ka 'lombo kabo ekaye, na, ba elekakanako, tombe ikamba, mbĕmbā, tombete bato ba ha ibĕ na ndaga ja Anyambĕ n' isālā, ba ibĕ na pat o ikaliyedi ja Klisāni. Oningĕ na mbi lemakidĕndi na ekaye, sulaki mbani pāni opĕlĕ ya ilĕngĕmĕ jamĕ, vākāna mbi te kokĕngo na mbi timbakiya upako muamĕ o boho boanyu okava.

2. O ya bebale, yĕnĕ ndi na opĕlĕ ya Bekaliyĕkaliyĕ na benāngā beyaju be bakakidĕ mba, mbi vākindi kakana; na, o ikaliya ja Anyambĕ, o vahakwĕndi ikamidĕ kamidĕ ja leniyango, nandi ikamidĕ ja leniyango ja diye, kabo na ilevudwĕ ja upango mua Anyambĕ ja ta diya. Ovanĕ vākāna elombo ka 'lombo eĕhĕpi e di vamwĕngo o ikaliya ja Anyambĕ na ikamidĕ ja bato e ka diyĕ i kove o emĕnā ea egombe eĕhĕpi.

3. Nandi nyanga ya Paiya Ivaha ja-akeva e ma vā, na mbi ma vāndi, yĕnĕ ndi na opĕlĕ ya makili imamĕ ma ma vānwĕ, na, mbi ma kilandi, na bepākwĕ; mbi vāki na upolo mua mboka tĕkanĕ, na ndumba eĕhĕpi, bahayi baju, na bapākwĕ ba ma tubwĕ ekaba, ba ndi lukango mĕtĕ na bā ba kĕkĕ o Hĕl, wa na o diya o ehiki tĕkaye, na o mboka tĕkanĕ; nandi Upangiye a yĕnĕ mba ngĕbĕ.

Jā ndi ja uyĕkidi ja ndiya bato ba lenakĕ mepako, ba diyakidi ukili tĕmunĕ muĕhĕpi tĕme tĕme, iyokolidĕ na ihilĕ, na mâ na, Bamo ba ehoka, o yĕniteni momo tĕkanĕ ua ilombe tĕ inĕnĕ na ngudi ekadi i hanudwĕ o mboka tĕkanĕ, n' inyĕni o yokiteni ka bamo tĕ ba ngani ekaba ba ma pakuwa opĕl' aju; o yokite pĕni itimbwana jaju, na imĕmĕ jaju; ya bĕ te o itāndidi vianyu o bo

kělĕkidě mâ, tombe iyongě ja eměná aju ; nandi mbi to yokudě inyěni belekanako beyahu yokuděngo.

Elekanako na 'huhu e hakudwěndi o hwi ja Fero Eněně, uhayi mua Upolo muahu, na o banga ba ikaliyedi ipákwě ba vuha, na bâ ba diya ngudi wa na má, na bamo babu ba 'hwakwě o viho. Epákwě e hakudwě tepě o hwi ja Něbĕkádňža Eněně, uhai muaju upákwě, na wěhěpi a ka měndě a balame, na mâ-a kaliye uganu muaju mua hika, a ka hwěndi o ebeke ea veyá. Epákwě e hakudwě tepě o hwi ja Deriás, na moto ka moto wěhěpi a ka dakiye pě anyambě epákwě o egombe te 'gombe, kabo má, mâ ně a ka 'hwakwě o ubwalange mua laiýân. Nandi mala ma belekanako tĕkabe ndi ma uloguwi tĕkamu ma di pulěngo, hanga kabo na mapikiliya pa, ndi tepě na ndaga na behadi, na beně be ha i bě na ngudi e báyákwě.

Opěľe ya Fero eyaju elekanako e hakudwěndi, ivaha ja ihimbidě ja hobe, ovaně ipulě j' u yěněkwě ; nd' okava ipulě i yěněnindi. Opěľa ja mabale, na ja malalo, o ma yěněteni ka mâ-a ma boma ikaliyedi jahu penda ; na nyanga 'ju e di mēměngo mapulě maju, na na a ndi lukango na a waka bo waka.

Já ndi jabu ja pumaindě, ba mina mabu ma diyakidi na, Paiya Págu, Paiya Aibě n'-iyam, Paiya Ekola, Paiya Utândi-bedoko, Paiya Ujongoliyi-eměná, Paiya Embomboma, Paiya Maměmě, Paiya Eloni, Paiya Bojowa, Paiya Ikito, Paiya Unumbi-bwe, na Paiya Ulema ukolo ; bâ mětě na bâ mětě ba ka totonganakě moto moto umuaju upako opěľ' aju, na mbuhwěmbuhwě, ka bâ bēhěpi ba lata joyi jáká na ba kwehakě má o boho boa Uyĕkidi. O njamb' abu ovaně pání, ka Paiya Págu, moto wa boho, a yalě na, mbambayě, mbi yěnindi na, momo tĕkaně a ndi hěľěngo opěľa ikamidě. Já ndi ja Paiya Abě n'-iyam ja vâ na, Věngěmĕkě na elombo tĕ ya moto yeně oviya he. Paiya Ekola má na, E, mbi binakate má, tombe na boyěněkě. Paiya Utândi-bedoko má na, mba hindine má. Paiya Ujongoliyi-eměná, má na, N' umba tepě, 'kabojana a ka diyate egombe eĕhěpi kabo kwehakě njeya amě. Embomboma má na, kělĕkidi mâni, kělĕkidi mâni. Paiya Maměmě má na, Ujolongo mětě ; ulema 'muamě u vudakěndi opěľ' 'a 'ju, Paiya Eloni nd' a vâkidi. Paiya Bojowa má na, muně u nd' uvoyě. Paiya Ikito má na, bo kělĕkwě oba e ka

diyandi bwam pĕ o mâ-a jadi. Paiya Unumbi-bwe mâ na, ho weyaki mâni pâni na vĕngĕkidĕ mâ o njeja. Jâ ndi ja Paiya ulema-ukolo ja vâ na, tombete he eĕhĕpi ya vĕwĕ mba, mba nyĕ-vĕnidĕ na mâ, na vilolombo, ho weyakidi nâni, bo weyakidĕ. Ka bâ ba ha nonanĕ ; piyĕlĕ tepĕ ka mâ-a nângwĕ oviya iboko viyaju vi diyakidi, na 'la o mâ-a vakiyedi, ka mâ-a kwehwĕ tepĕ, na a ka weywĕndi paniyango iwedo j' ikito, ijabu i ka duwĕ jĕhĕpi.

Ka bâ ba pumĕ mâ o bwe bwe, na na ba hake na mâ hohonga-nĕngo na elekanako abu ; ka bâ ba yalĕ mâ na iboma ja mekasa, ba bweyaka mâ begaba, kwĕ, tepĕ, ba ka sokaka mâ pavo o nyolo ; yenĕ pa, ba ka lumaka mâ malale, ba tibaka mâ mekwala meyabu meya mabâtâ ; na mbuhĕmbuhwĕ, bĕngĕ ba kĕlĕkidĕ mâ o uhumu, ka bâ ba tumba mâ, bo tumbaka o veyâ. Kakana nd' o emĕnâ ea Ikamidĕ e hukakiyedi.

Nandi, mbi yĕnĕkindi ombuhwa ya ebumbu, ovonĕ tepĕ ndabo ya belape tĕmĕngo, na kabala ibale, e vengakidĕ Ikamidĕ, na o ndoba jaju ba makidĕ iweya 'jaju, ka mâ-a vamwĕ omĕ, ka mâ-a valanwĕ oba o bevindi o mbenjĕ pâkâ na joyi ja heba, njeja ya bo lenaka na 'la o jâmbĕ ja oba. Nandi Klisâni a diyakindi na egombe, ovanĕ nd' o mâ-a timbakudwĕ na 'la o ndabo ya ivititi ; ka mâ-a diya omĕ ukili Ndi Mâ-a pangakiyĕ belombo beĕhĕpi, a diyakite na ngudi ya ngambi abu tatango o enâ aju mĕtĕ, a pangakindi Klisâni a kweyakiya bâ ukili tĕmunĕ, na kĕkĕ o nje-ya 'ju. O mâ-a kĕkidi, a kĕkindi a kĕkĕ, a tawakidĕ lembo.

K A P I T A VII.

NANDI mbi yěněkindi o ndâtâ amě, na Klisâni au kěķě dipâ jaju ; ikabojana o diyaki n' umbâkâ, dina na Ipite—a pangakudvě nonaně, n' ihilě ja behadi na betuniya beya Klisâni na Ikamidě o ihambanido, ka mâ-a lata na mâ, na panganakě mâ panga ya nyangwě pâkâ, na langwakiya mâ na a ka diyaki ugangano muaju. Nonaně ndi k' umbâkâ a wakidi, ipakuwa ja upako mua pâkwě pâkwě, k' upâkwě a muwa oviya jubu jaju, ka diya na Klisâni ta o ekěndâ aju. Mâ Ipite ekaně tepě a langwakiyi Klisâni, na, bato bapâkwě ba ihambanido, baitě na ngudi ba ka yongani bâ.

Mbi yěněki pě, o bâ ba diyaki ba kumbaka, ihambanido 'mbu-hwa ; ka bâ ba kâbidě a kěķidi o bohoo boabu, dina jaju i diyaki na, Ikova ijaju, bâ na mâ na, o lě wa nja tombe-ě ? o ka hukiya lě njeya těkaně na ove ? Ka mâ-a languwa bâ na, a vakiyandi o mboka ya Ekalidi eyam, na mâ-a kěķěndi o mboka ya oba ; ndi au langwakiya bâ dina jaju.

Klisâni mâ na, oviya Ekalidi eyamu ? bwam te bwam bo to 'voně. O kamakiděte mâ, tombe mâ-a kalakate ekalidi eyamu ; jambojana a na manya hěmbwědi o ebuinulema 'aju.*

Ikova.—E, bo ndi wě.

Klisâni.—Sâsâ, mbi ndakiye lě âvě na ?

Ikova.—Mbi ndi mwěngi âvě o jadi, âvě tepě umba mbi jadi nonaně ; oningě na o kěķěte o njeya těkaně, vâkâna, mbi ka peyandi na o diya njamba na nâvě ; nd' oningě e diye nonaně, te mba hwěmiyě.

Klisâni.—Klisâni a vâki na, mbi te yokango opěl' 'a mboka tě ya Ekalidi eyamu ekaně ; hohonganěngo na nyanga 'mě e yongakidě, ba vâkindi na vi ndi iboko viya 'ngumba utě mětě.

---

* Mekanakâdi xxvi. 25.

Ikova.—E, mbi langwakiya tepě ávě na, e ndi nonaně; mbi tepě ovoně na majawě maitě na ngudi ba didi kene kene.

Klisáni.—Sásá, ba nja ba didi majawě mávě ovoně, oningě o bábingě iyavwana ?

Ikova.—Manini ma na mboka eěhěpi; wa wa ndi Upangiyi muamě Mbwenga-mbwenga, Upangiyi muamě, Udil'-egombe, Upangiyi muamě Ekalidi eyam, mboka tě yáně e vangadwěndi o bohoboho dina jaju; tepě na, Paiya Moto-ubábu, Paiya Njeyate njeya, Paiya Elomboka-'lombo; na minisě miya tyátyi, ahu, Paiya Bemi bebale, a diyakindi ndomi 'a jaye opělē ya paiya; mbi langwakiyand' ávě pákwě pákwě, mbi ndi momo mua itingidi viyamu; ndi mbamba ya hangwě a diyakindi moto wa manga, a tamwakiya ekaně 'pělē, a dukaka na epákwě, yá ehavu tě ya yáká ndi eyamě e ma duwaka ikova jamě.

Klisáni.—O te bango ?

Ikova.—E, mwad' amě a ndi mwajo ueyamu, mwana wa mwajo ueyamu tepě; a ndi mwana wa Upangiyi muamě Iyabana, a vakiyendi oviya ikaka iyamu mětě, nda youděndi ivalana ja mambo maju maiyamu o mepolo na ba hubiyango tepě ta. Pákwě pákwě, ho pěhěkěndi na tango tě e didi n' itingidi vikolo o ikaliyedi, na tina ihâlě ibale: Ya boho, ndi, na, hwa yanaka na upupě na eningo; Ya ibale, ndi na, ho diyakandi na jayi wa oningě Ikaliyedi a ka tamwaka na makogo maju ma hika; ho ka tândáká o tamuwa na mâ, o mehěnge, o joba i panyakě, na bato ba bendakě mâ.

Jâ ndi ja Klisáni ja bakama o mbweyi aju Ipite a jadi, ka mâ-a vâ na mâ na, mbi piviyaki na, ekaně a ndi Ikova-jaju ja Ekalidi-eyamu, oningě na a ma, vâkâna ho lati njamba na uvoyě mětě m' uvoyě u diyakě o hanganě těkadi jěhěpi. Ipite mâ na, Ta uwa mâ; mbi piviyaki na a yěne na dina jaju ihâni. Na Klisáni na timbaka pě o mâ-a jadi epákwě njo, ka mâ-a vâ na, Paiya, o kalakandi bwěšě pani ka na o ndi yowěngo belombo wa na nyannga ya he eěhěpi e di yowěngo, nandi, oningě mbi lemě, mbi piviyaki na, mbi te mbi yongakidě opěl' ávě bohâlě; dina jávě i bě Ikova jaju wa Ekalidi-eyamu ?

Ikova.—Dině i bě dina jamě, i ndi dina ja evěhě, i věkudwě mba, na ba binakě mba, nandi, mbi te hwěmiyěngo, na mbi ba-

pakě jâ, panika ikili, bwěšě te ka bato baiyamu bapâkwě ba didi imabu bapěngo o boho n' umba.

Klisâni.—Nandi, o bě věngo bato tina na ba ndakiye âvě na dina těkadi ?

Ikova.—Na bo yějěkě mětě ! Elombo ebe wa eyamě e hakidi e pangaki bâ ba vangakidě mba dina těkadi, ndi, nyanga 'mě e diyakě egombe ečěpi kokěngo na njeya ečěpi, tombe na lě, oningě na mbi kovaka na yâ : ndi oningě mbi hikudwě belombo kakana, mbi ka langate beyâ na i ndi ibâtâ ; nandi e bě lukango na ba bekola ba bapakidě mba makili:

Klisâni.—Mbambaye, mbi piviyaki na, âvě te moto tě namě a yokakidi ; ndi ipiviya jamě mětě ndi na, dina těkadi i manakiyandi na nâvě wa na nyanga 'vě e vahakě hwě ho kamakidě.

Ikova.—Nandi, o âvě wa bě pě iyebiya ja nonaně, e ibě evâvâ 'amě ; pagate wa bâbâ mba, na mbi diyake o njamba 'vě, vâkâna ; o ka duwi mba uganganu ueyamu.

Klisâni.—Oningě o vahaka o vala na hwě, o ka tudaka poma, eyamě e yěněkě na, ya hohonganě na ipikiliya 'jâvě. O ka věhělěkidě tepě ikaliyedi na bevolo beyaju, bwěšě te ka âvě o věhělěkidě já oningě i jadi na makogo maju ma hika ; o ka bakamaka tepě na já baka, o já i běkě katwěngo na bekěyi, bwěšě te ka âvě o bakamakě na já o já i tamwakě o mehěngě na já i ditakwě.

Ikova.—O pambalacidě mba, na nâvě o pangakiye tepě ikamidě jamě, ndi dikaka mba mbwe, mbi ka kěkě na nâvě.

Klisâni.—Nyawě, tombe na kâmba pâkâ, kabo wa ha, pani ka hwě ho hakě, o ibeyamě be ka pakuwě ekabe.

Jâ ndi jaju ja vâ na, mbi bě na ngudi e senjakě mapilikiya mamě ma vyo, o mâ ma ha ibě n' ikokiya, na mâ ma kovaka tepě na ngudi. Oningě mbi vale n' inyěni, te mbi ka haka pani ka umba mbi ma ha o inyěni o ma kâbidi mbani, mbi tamwaka umba mětě, kwanga na 'la o bapâkwě ba ka peyě na njamba 'mě, ba ka kâbidě mba.

Nandi mbi yěněkindi o ndâtâ amě ovoně, tepě Klisâni na Ipite mâ bo senjaka, ka bâ ba tomba o boho boaju ; k' uwabu 'mbâkâ a timbě dihâ 'mbuhwa, ka mâ-a yěně bamo balalo ba vitakě Paiya Ikova jaju, umbwakiyate o bâ ba pâkidi o mâ-a diyakidi, ka mâ-a balamiya bâ na ngudi ; na bâ na balamakiya tepě mâ.

Mina ma bamo tě ma diyakindi Paiya Hukaka-he, Paiya Utândi-dâlě, na Paiya yongakě-běhěpi ; Paiya Ikova a diyakite na bamo těbaně hilinganango mběmbě ; jambojana o egombe abu ya nděmbě, ba ma diyakandi o sikulu pākâ, ba yokwakindi na Paiya Upatwani, uyokwidi o Itândě ja nyeno, e jadi mboka ya mahambe o indendandenda viya Itângina, opělě ya Ngângâ. Uyokwidi těkamu a yokwakidi bâ megono meya ipahiya ja belombo, tombe na bwayě, na iyabana, ukândâ, bojowa, tombe na ba iyaba ja ikaliyedi ; na bamo tě banayi ekaba, ba diyakindi, yokuangog megono mea uyokwidi muabu, meitě na ngudi, twětwe na ba tataka sikulu ya jângâ tědině bâ mětě.

Nandi, o bâ ba diyaki homanango nonaně, pani te k' umbi ma vâ, Paiya Utândi-dâlě a uwakindi Paiya Ikova na, Ba lě ba nja ba didi o njeya o boho boahu ? ikabojana Klisâni na Ipte, ba diyakite, ba ngite ba yěněněkě.

Ikova.—Ba ndi bamo babale ba ehiki ea yaviděngo, ba tamwakate ekěndâ ea utamuwi, kabo hohonganěngo na itingidi viyabu.

Utândi-dâlě.—Bamâni, ba ma nyělě o himba nande, na hwě hwa lata njamba 'hu na bâ ? ikabojana hwě na bâ, na nâvě tepě, ho kěkěte o yâ ekěndâ tě hwě běhěpi.

Ikova.—Mbambayě, ho ndi nonaně ; ndi bamo tě ba jadi o boho boahu baně, ba ndi ba 'kolo mětě, ba tândâkâte kabo mapikiliya mabu mětě, nandi ba yěne mapikiliya ma bapâkwě isâlâ, na, tombete moto a diyate moto ueyamu, ndi oningě a diye na ngudi e hakě pani jabu mětě, vâkâna, ba dumaka tepě mâ o njamba 'bu.

Yongakě-běhěpi.—Boně ndi bobe ; ho langakandi opěl' 'a bâkâ ba didi bwam sasě, bokolo boa bato ba jângâ tědině bo pangaki bâ ba yěkěkidě, na bâ ba kwehakě bato běhěpi, papuděngo kabo bâ mětě. Nandi, sâsâ, o pěhěki lě na bâ na nja belombo-ě ?

Ikova.—Ae, na yâ mběmbâ tě eyabu ekolo, ba ma lenakidě na ebano abu te kabo itamuwa ja ekěndâ abu buhwa te buhwa bwěhěpi, ndi mbi duwěndi o vengidě upupě na eningo. Ba ndi pějěngo mahihi měhěpi opěl' 'a Anyambě ; ndi mbi nângâkâte be-ěhěpi kabo opěl' 'a ikova jamě, na itata ja eměná. Ba běkěndi ba tatingě mapikiliya mabu, tombe bato běhěpi ba numbaka na mâ, ndi mbi tamwakate na ikaliyedi kabo hohonganěngo na pâlě,

na nyanga ya egombe e ka hukiyě. Ba te 'pěla ikaliyedi tombe mâ na bevolo na ipějwě; ndi mbi diyakate na mâ, kabo oningě a ka tamwaka na makogo inju ma hika, viyohi vi panyaka, na mâ-a ditakwě.

Hukaka-he.—E, hukaka t' omě, hukango, Paiya Ikova; ika-bojana eyamě 'pěľě, mbi langakate mâ kabo eboki, a jadi hulamango itata ja eyaju e janidi, na mâ-a viya pě ka nyangě yâ. Ho diyake n' iyowě ka mbamba; e ndi hohonganěngo na o haka honji pâni o viyohi vi panyakě: o yěněkěte ka nyoi i diyakě hâ-kâme bâkâme o hongodi ya ivěvu, ma umwaka kabo oningě a ka vahaka ikova na mbya. Egombe eyâkâ Anyambě a lomakandi mbwiya, yěně egombe tepě viyohi vi ka panyaka; oningě bâ ba jadi beboki nonaně, beya ivala ja boho vâkâna ho diyaketeni hwěmiyěngo itamuwa na buhwa boeyamu. Ikabojana o pat amě, mbi tândâkândi ikaliyedi tě i těměkě voyavoya na ibâtâ ja Anyambě iyamu; nandi nja a didi na ipikiliya, o Anyambě a di hwě kotiděngo belombo beyamu beya eměná těkaye, na a vahaka hwě ho hanaka beyâ o nyanga 'ju. Ebrahim na Sâlâmân ba kenakindi na ngudi eitě o ikaliyedi; na Jobu a vâki na, "moto ueyamu" a ka kotiděndi hika panika mahě. Ndi au diyaka pani ka bamo tě ba jadi o boho boahu ekaba, oningě na ba te hohonganěngo na nyanga âvě e di bâ pakuwango.

Yongakě-běhěpi.—Mbi piviyaki na hwě běhěpi ho latindi o upako těkamu, ovaně, vâkâna u bě pě na mala na ndaga ipâkwě pě.

Utândi-hika.—Nyawě, upako těkamu mâ-a vahaka pě ndaga ipâkwě na vilolombo; ikabojana a ha kamakidě Malěndwě, na ba mapikiliya, a wě tepě ihulama jaju mětě, tombe na ba ivaha ja idiya ja upeha—ndi yěněkěteni hwě běhěpi ho te pěľě pâkâ.

Ikova.—Bana bina, o yěněkěteni na, hwě běhěpi te ho kěkě o ekěndâ těkaye; nandi opěla iludě ja mapikiliya mahu oviya belombo bebe, bâbâki mbani mbi uwaki 'nyěni nyuwe těkaně:

Oningě ba moto, minisě, tombe utayi m' ukita, na vala, na vala, a duwingě ba ikova ja ipahiya ja belombo beyamu beya ibâtâ ja eměná těkaye, ndi a diye na ngudi e duwakě beyâ, kabo oningě a diya na jayi itě opěla mepako meyâkâ meya ikaliyedi, imeyaju me ha hakiyedi n' ivâkwě,—o nyanga ya na a ibě na

ngudi e hanakě njeja tĕkadi iduwa ja mala tĕmanĕ, na mâ-a diya moto moto-ĕ wa hohonganĕngo ?

Utândi-hika.—Mbi yĕnindi ihuku ja nyuw' âvĕ ; na ihuludĕ ja bamo tĕ bangani ekaba, mbi ka yĕjĕte o vĕyĕ âvĕ iyavwana. O boho boho, opĕlĕ ya minisĕ. Oningĕ ba minisĕ, moto wa weyango, a jadi duwango paniyango mbĕyi ehâlĕ o bodiya boaju, na mâ-a jadi na njeja ya iduwa ja bonĕnĕ, na ipaha, na ikena mâ tepĕ na njeja ya ipahiya ja jâ, na njimbili n' iyokuwa, na ipakuwa njo itĕ wa na jayi, na ikabojana itingidi viya bato vi-vahaki nonanĕ, n' iludĕ ja mapikiliya maju mâkâ ; eyamĕ pĕlĕ mba yĕnĕkĕ tina ya moto e ka mĕndĕ a hane ekaye, oningĕ a pahiya monda, e, wa tepĕ na yenĕ, na mâ-a ka diyandi a bĕ tepĕ moto moto-ĕ. Na nde lĕ ?

1. Ivaha jaju ja ikena i ndi hohonganĕngo ; ekaye e ibĕ na ngudi e bomakwĕ penda, o jâ i di tĕdlwĕngo o boho boaju na Wa-Oba ; ovanĕ nd' o mâ-a lukakĕ o pahiya jâ oningĕ a yâlidĕngĕ, a uwe nyuwe opĕl' 'a ebumulema.

2. Tepĕ na, ivaha jaju ja ikena tĕdinĕ, i pangaki mâ-a yokwaka pĕ wa, na mâ-a bĕ na jayi wa o ipakuwa, na vala, na vala, na jâ ja panga mâ moto ueyamu wa, na a hanaka iyowĕ jaju wa ; i jadi hohonganĕngo na ebumulema ea Anyambĕ.

3. Nandi, opĕl' 'a ibâbâ jaju o itingidi viya bato baju, na isenja ja mapikiliya maju mâkâ, opĕlĕ ya ihaiya jabu, yenĕ e levakidĕ, 1, na a ndi moto wa ihâhiyĕ ja nyolo ; 2, na a ndi wa itingidi na mambo maiyamu ; 3, a ndi lukango wa na ebanoaju ya minisĕ.

4. Mbi yĕnĕki na, ba minisĕ a pepenganakĕ e jadi bohâlĕ opĕlĕ ya enĕnĕ, a yĕkudwĕ na yenĕ bwĕsĕ ka moto wa itângina ; ndi wa wa, o mâ-a didi kenango na iyowĕ na ngwanjangwanja, a lukakandi o langwĕ pani ka moto a benganakĕ monda mwaju, na njeja e di mâ bweudwĕngo ya iha ja bwamu.

Nandi o ekulu tĕ epâkwĕ ya nyuwe, opĕlĕ ya utayi m' ukita ; oningĕ ba moto wa jângâ tĕdinĕ ajadi duwango paniyango ehavu ea yĕviyĕngo o he, nd' o mâ-a 'lwakidĕ ikaliyedi viyaju, a ka kenandi, ipĕ baka mwajo a jadi na ungumba, tombete a duwakĕ mahambe wa. Opĕl' amĕ mba yĕnĕkĕ tina ka tina e ka himbakidĕ mâ iha ja nonanĕ. Na nde lĕ ?

1. Ikabojana idiya ja Klisâni i te hohongančngo, na njeja te njeja ečhěpi ea moto e hanakě yâ.

2. Na yâ e bě tepě clombo ebe na o baka mwajo a di kenango, tombe o duwe ihambe wa.

3. Tepě moto a duwakě ekabe na iha ja bwam, a duwaka tepě e didi bwamu, na bato baiyam opěľě ya iludě jaju ; vâkâna o na mwajo ueyamu, ihambi iyam, na ikova iyamu, bečhěpi ekabe opěľě ya iludě ja ikaliyedi, ovaně iha ja bwam na tina ja ekabe bečhepi i ndi ugono ueyamu mwi 'kova.

O Paiya Utândi-dâlě a běkidi nyuwe te ya Paiya Ikova yavwanango kakana, bâ běhěpi ba bendaki mâ na ngudi eitě, ka bâ ba lenidě na, upako mučhěpi u diyakindi bwam, na mua mala. Ba pikilakiye tepě na, o bě na moto a didi a bomaka mâ penda ; ndi o Klisâni na Ipite ba diyakite ba to yavidě sasě ; onaně nd' o bâ ba latakidi na, ukili muabu u ka kâbidě bâ, vâkâna ba uwaki bâ nyuwe tě yâně, tina na, ikabojana ba těnekiděndi Ikova o boho. Ka bâ ba ndiya bâ, bâ tepě de, ka bâ ba pâ o bâ ba diyakidi, ndi ba lenakiděndi o bâ ba diyakidi ba kěķě, na, Utodu Hukaka-he, nd' a ka uwě bâ nyuwe, ndi hanga Ikova ; ikabojana ba pikilakiyi na, iyavwana jabu o mâ-a jadi, i ka diyandi ihuku ja jeku tě i dikanakidi o bâ ba palwanakidě o bohoboho.

Ka bâ ba bonganiya, o bâ ba diyaki mahomu homanango, ka Paiya Hukaka-he a pakuwa Klisâni na mbweyi aju nyuwe tě, na ba yavwanake yâ, oningě ba yâliděngě.

Jâ ndi ja Klisâni ja vâ na, Tombete ukěķě mětě mua klisâni u te na ngudi e yavwanakě nyuwe ja jângâ tědině tombe jom ja tâjen. Ikabojana oningě e diye hohongančngo na o vitaně Kraist opěľě ya membunda meya pěmbě, pani ka hwě ho langakě o Jân. vi. 26, nandi e ľě e diyaka manya wa ipanga jaju na ikaliyedi pani ka kabala opěľě ya ipahiya na o peya na he ! Hwa duwaka pě bapâkwě ba jadi na ipikiliya těkadi, kabo ba ha wě Anyambě, menoki, dčvil na nganga ja metimbo.

1. Ba ha wě ; ikabojana o Hemâ na Shěķem ba vahakidi mwa mwajo na bembe beya Jekâb, bâ yěňngo na ba ibě na njeja epâkwě, kabo bâ hěbwěngo ; ka bâ ba vâ na megangano meyabu na, Oningě hwě bamo běhěpi ho hěbudwěngě, pani ka bâ ba di hěbwě hěbwě, bembe beyabu, na ungumba muabu, na tito jabu jěhěpi

ja diye ja bĕ ijahu? Ba vahakandi ovanĕ iduwa ja babajo babu, na bembe beyabu, ka bâ ba panga ikaliyedi jabu kabala opĕlĕ ya mala ma ibakama o bâ ba jadi. Langaka ilango jĕhĕpi o Jĕnisis xxxiv. 20-24.

2. Farisi ja menoki ba diyaki tepĕ ba ikaliyedi tĕkadi; ba yabanaka na makaliya mayaba, ndi mala mabu te kabo iduwa ja mandabo ma miyalika; na ikwehĕ inĕnĕ wa i diyakindi ivomu-dwĕ jabu oviya Anyambĕ o yĕkĕ.*

3. Judĕs tepĕ a diyakindi wa ikaliyedi tĕkadi, a diyakindi moto ueyamu opĕlĕ ya elandi, na na, ovanĕ nd' o mâ-a ka pahiyĕ be ma vamakwĕ omĕ; ka mâ-a vĕngudwĕ, ka mâ-a nyanga, mwana wa inyanga mĕtĕ.

4. Saimân y' utimbi a diyakindi wa ikaliyedi tĕkadi; jambojana a vahakindi o pahiya Ilina Iyamu, na na, ovanĕ nd' o mâ-a ka duwĕ dâlĕ omĕ; na njĕnji aju e duwakidi oviya udumbu mua Pitĕ e diyakindi hohonganĕngo.†

5. Na i ndi ipikiliya jamĕ na, moto a ka nĕngĕ ikaliyedi opĕlĕ ya belombo beya he, a ka ngombudĕ tepĕ ikaliyedi o nyanga ya he; ikabojana pani ka Judĕs a nĕngĕkidi ikaliyedi opĕlĕ ya beya he; nonanĕ tepĕ ndi eyaju e hambakidi ikaliyedi, na Hangw' aju ta opĕlĕ tĕnĕ. Nandi opĕlĕ ya iyavwana ja nyuwe paniyango pu bwe, nyanga 'nyu e hakidi na ivĕhĕlidĕ ja iyavwana janyu i vĕkidi, i ndi pani ka bahawĕ, ba menoki, na dĕvil; mahomano manyu ma ka diyi hohonganĕngo na behadi beanyu.

Jâ ndi 'jabu ja tamwaniya upâkwĕ n' upâkwĕ, puhwanango ndaga i timbwanakĕ.

Klisâni.—Ipite a kamakidĕ tepĕ ndaga tĕ iyamu ja Klisâni i yavwanakidi dinĕ; ivâlâmiyĕ inĕnĕ mĕtĕ i diyakindi o bâ ba jadi. Paiya Ikova na megangano meyaju ba diyakindi tĕme tĕme ombuhwa, na ovanĕ nd' o Klisâni na Ipite ba ka tombĕ o boho. Jâ ndi ja Klisâni ja vâ na mbweyi aju na, O vĕngĕlĕ bamo tĕkaba ba tĕmĕkĕ na ndaga ja ihĕnjĕ ja bato, nandi, ba ka ha lĕ na na ihĕnjĕ ja Anyambĕ na? Oningĕ ba puhwana ndaga o bâ ba yokakâ ndaga ja beva beya jeka, nandi ba ka ha lĕ na, o bâ ba ka hĕnjwĕ na mengonyi meya veyu vi hinakidĕ?

Ka Klisâni na Ipite ba tomba pĕ o boho boabu epâkwĕ njo, ka

* Luk xx. 46, 47.

† Behadi viii. 18-23.

bâ ba vala kwanga na 'la o bâ ba pâkidi o utove ueyamu mětě, u tubakwě na Hwě, omě nd' o bâ ba tamwakidi paniyango voyavoya eitě ; ndi utove těmuně u diyakite bohálě, ovaně nd' o bâ ba běkidi kwě tepě ba kundwaka mâ. Nandi, vikokodi vihálě vi diyakindi piyělě na utove těmuně, u tubakwě na, Ikova, na omě o diyakindi na epupudu e tongakwě hika, ya mběyi pâkâ e tombakidi o njeja tě yâně o egombe ea boho e yěluěkidi oviya njeja, na kěķě ka yěně eměmělě tě yeně, nd' o bâ ba běkidi paniyango baka na ubembekiya mua epupudu tě, he tepě e yabaki bâ, ka yâ ya pukuwa, na bâ ba waka ; bâkâ ba ma pihwanakiya omě, ndi bu diyaka ibabu mětě epâkwěngo o eměná abu eěhěpi.

Mbi yěněkindi o ndâtâ amě ovoně yavaniděngo na njeja kwě, kunduwango epupudu ea hika, tepě Dimâs těměngo de, pani ka moto moto-ě, a ndakiya ba ma tombanakidě, na ba vake ka yěně ; a vâki tepě na Klisâni na uganganano muaju na, Āě ! yělwě-ķeni okava, mbi levid' inyěni elombo.

Klisâni.—Nja 'lombo-ě pě ea mala iyěně e ka pangě pě hwě ho dikaka njeja, na hwě hwa vala ka yěně yâ ?

Dimâs.—Epupudu ea hika nd' ekaye, mběyi pâkâ e tepě omě kulungani itonga ja hika, oningě wâ viyani, na ehavu ehálě o ka duwi ungumba utě opěl' âvě mětě.

Ipite.—Ho to vala ka yěně.

Klisâni.—Hanga umba ; mbi bembindi mbi yokaka mepako meya iboko těkavi, na nyanga ya baitě na ngudi e di weywěngo omě ; tepě na hika tě yâně e ndi ilambo o ba vahakě yâ ba jadi, jambojana e himbakidi bâ o ekěndâ 'abu.

Jâ ndi ja Klisâni ja uwa Dimâs, na, iboko těvině vi bě na mahihi ? vi bě himbiděngo baitě na ngudi o ekěndâ abu ?

Dimâs.—Vi bě na mahihi maitě sasě, kabo o tango tě e ha bandamakidě. Nd' o mâ-a diyakidi a kalaka nonaně tepě, bo kâlâmâkâ kâlâ na ihâni.

Klisâni.—O ka, ho ķěke kabo o njeja 'hu mětě.

Ipite.—Mbi langwakiyand' âvě, o Ikova a ka pâyě, oningě a viya ka ndudwě pani te ka hwě, a ka yělwěte ovoně ka yěně.

Klisâni.—Yeně e ibě na penda, ikabojana ulema muaju mětě u ka tumbwanakate mâ kabo o njeja tě yâně, njeja epâkwě e bě pě kabo na a ka wandi ovoně.

Dimás.—Já ndi ja Dimás ja ndiya pě njo epâkwě na, Nandi, wa viyepěni ka yěně ?

Klisáni.—Já ndi ja Klisáni ja yavwana paniyango bo pupaka, na, Dimás, o ndi ndoba ya njeja ya hohonganěngo ya Upangiyi mua njeja těkaně, na nâvě o tepě kwehwěngo na iyěluwě jávě i di yěluwěngo o pěpěké, na uyěkidi umbákâ ua Upolo ; * nandi e lě nde eyâvě e vahakě o vamě hwě o makwa těkama ? Nandi, oningě hwa yěluwě, Upangiyi muahu Upolo a ka yokate, vâkâna a yokidi hwě ihâni o boho boaju, iboahu bo mbakidi o těmě ovoně na bâde.

Dimás a yamakipě epâkwě njo, na, mâ tepě a mwana nyangwa 'bu ; oningě ba himbingě kwě, vâkâna a ka tamuwa tepě na bâ.

Klisáni.—Dina jávě lě nja ? I bě já ijamě i ma ndaniya âvě okava ?

Dimás.—E, dina jamě ndi Dimás ; mbi ndi mwana wa Ebrehamu.

Klisáni.—Mba dimbakiya âvě ; mbamba âvě ndi Gehazi, Judâs hângwě, o tepě bengango kâmba jabu ; ugono mua děvil nd' umwâvě u hakě muně ; hângwě a kělěkudwěndi oba ka ukândi, na nâvě o bě pě lukango na mahomano mayamu pě wa. Ho langakandi na, “ Ndi Gehazi, uhayi mua moto na Anyambě Ilaisha a vâki na, Hilakěte, paiya a kobindi moto tě wa Siriya Nemân ekaně, a nângâne elombo ka 'lombo ibeyaju be vanakidi ; nandi, pani ka Upangiyi a diyakě, mbi ka vitani mâ, n' umba mba nângâ mběyi pâkâ o belombo beyaju. Nonaně ndi ka Gehazi a vitâkidě Nemân. Nandi o Nemân a yěněki mâ-a vaka membila ombuhwa 'ju, ka mâ-a huba oviya ndabo ya belape, ka lata na mâ, ka mâ-a vâ na, Běhěpi ba te bwamu ?

Ka mâ-a vâ na, Ba te bwamu ; Paiya a lomi mba, na, Umbwakiyate, mawanja ma bamo mabale ma bana ba basâki, ma pândi umbi jadi kya těkaně, oviya ukodi mua Ifreim, mbi hâhâlâkiděnd' âvě věké bâ talěnt ya hika pâkâ, na mabâtâ mabale.

Nemân mâ na, Hwěměkiyě, o ka nângâkâ talěnt ibale. Ka mâ-a pinyilidě mâ, ka mâ-a kata talěnt ja hika ibale o belandi bebale, na mabâtâ mabale ; ka mâ-a hikidě beyâ o bahayi baju babale, bâ tepě beyâ bo bapakě ekěndâ o boho boaju.

O mâ-a pâkidi o ilonga iněně, ka mâ-a nângâ beyâ o benâ beyabu, na kotakidě beyâ o ndabo ; ka mâ-a huludě ba.no tě na ba keke, ka bâ ba vĕngěmě.

Ka mâ-a ngiya, na těměkě o boho boa hangwě. Ilaisha a vâki na mâ na, Gehazi, wa viya lě na ove ? Ka mâ-a vâ na, Uhayi muâvě au vala o iboko ipâkwě.

Ka mâ-a vâ na inâ na, Ebumulema amě yâ u vala na nâvě, o momo tě a ma luwa oviya ndabo aju ya belape ka lata na nâvě ? Egombe e pahakiya dâlě, na mabâtâ, na miyanga miya âliv, na miyanga miya ivě, medâmbě, nyati, bahayi ba bamo, na bahayi ba bajo nd' ekaye ?

Egâlani ea Nemân e ka batamandi o âvě o jadi na o ibângâ jávě egombe eěhěpi. Ka mâ-a vĕngěmě o boho boaju, a bě botano bwěšě pani ka sno na egâlani.* Diyaka sulěngo mětě, na, o hwě ho ka pâyě o Upolo a jadi, ho ka languwi mâ ehadi tě eyâvě ekaye. Ka bâ ba tângâmâ o ekěndâ abu.

Na yâ egombe tĕkaye Ikova na megangano meyaju ba diyakindi ba ka yĕněněkě epâkwě njo, ka bâ ba vala o Dimâs a jadi, o ipěpidě ja boho. Nandi, ipě ba kwakindi o mbela tě, na nyanga 'bu e dângâmâkidě, ipě ba hubakind' omě ka tonga hika, ipě ba weyakudwěndi na bengumbe be ma umwaka oviya epupudu tě, mba wě sasě ; ndi eyamě e hilakidě nd' ekaye, na, bú yĕněněkě pě o njeya njo 'pâkwě.

Mbi yĕněkindi ovaně paniyango o mwidi mwa utove tĕkamupâkwě, ka batamuwi ba pâ o iboko vi diyaki těměngo ilale ja vyo, iněně mětě ja ndembo. piyělě na njeya eněně ; o bâ ba yĕněki yâ, bâ běhěpi ba mamakindi, na ehini aju ; ikabojana ba yĕněki yâ bwěšě ka na mwajo, uludwěngo o ehini ea homba. Bâ nja-a, kabo tamwakiya yâ ba bĕngĕlĕkě, ndi bâ ú bweyakidě elombo ka 'lombo opěl' 'a těne ulingo kwě. Na mbuhwěmbuhwě ka Ipite a yĕně melěndâ lěndwěngo oba, na enâ e yowaně mbenga ; nandi, o mâ-a ha diyaki n' iyowě, a ndakiyi Klisâni, na a vake ka yĕně, ipě a ka duwa iveyidi, ikabojana mâ nd' a diyaki yokuwango ; ka mâ-a viya : o mâ-a bĕki mina dukanědukaně pa, ka mâ-a duwa na i ndi kakana, na, " Yongakidě mwada

* 2 Upolo v. 20-27 ; Matiyu xxvi. 14, 15 ; xxvii. 3-5.

Lât." Na mâ na iangaka jâ o mbweyi aju a jadi, ka bâ bĕhĕpi ba bweyidĕ na, hângĕ e ndi homba tĕ ya viyanga ya mwada Lât e 'Iwakidi, na itimbĕ jaju ja ibĕyi ombuhwa na ulema mua itâ-ngina, o mâ-a diyakidi a kweyaka oviya Sâdâm opĕl' iyonga. Iyĕnĕ tĕ i mamanankwĕ ja matota ekadi, i pangaki bâ ba kalaka bâ mĕtĕ na bâ mĕtĕ kakana.

Klisâni.—A, mwan' ina, ho yĕnindi ekaye o hongodi ya hohonganĕngo, e pândi o hwĕ ho jadi paniyango hohonganĕngo na monda tĕ moa Dimâs u ma ndiya hwĕ, na ho kĕke ka yĕnĕ ukodi mua Ikova ; ho jaka ho kĕkĕ pani ka mâ-a ma vaha, na nyanga 'vĕ e ma diya kamidĕngo, te ipĕ ho ma pangwĕndi ka mwajo tĕkanĕ, ho bĕmbĕkwĕ na tango tĕ e ka viyĕ ombuhwa ka hilĕ.

Ipite.—Mbi yĕnĕki ngĕbĕ o umbi ma diya yabwĕngo nonanĕ, mbi mamaka tepĕ k' umbi ha i bĕ ludwĕngo ka mwada Lât kya tĕkanĕ ; ikabojana bobĕ boamĕ na iboaju bo lĕ paluanidĕngo nande? Mâ-a timbakidĕte kabo ibĕyi ombuhwa, ndi mbi ma diyi n' ivaha i kĕkĕ ka yĕnĕ : Ehekwĕ e hekakudwĕ, nandi mbi yĕnĕkĕndi ihâni na nyanga ya elombo ya jângâ tĕdinĕ e diyakidi o ebumulema 'mĕ.

Klisâni.—Ho kelevake na nyanga tĕ eyahu ya yĕnĕ okava ekanĕ, opĕlĕ ya ihana jahu o egombe e vakĕ ; mwajo tĕkanĕ a kweyakindi yĕkĕ pâkâ, jambojana au kwaka na ujilo mua Sâdâm ; ndi bwĕšĕ te ka hwĕ ho yĕnĕkĕ, a jilakudwĕndi n' upâkwĕ, ka mâ-a ludwĕ homba viyanga.

Ipite.—Pâkwĕpâkwĕ, a ka diyandi o hwĕ ho jadi ikeleva, na mbuna ta ; ileva, na ovanĕ nd' o hwĕ ho ka bambuwĕ bobĕ boaju ; tombe ndembo ya yĕkĕ tĕ e ka pâyĕ o tango tĕ e ka e himbakudwĕ na ileva tĕkadi ; nonanĕ ka Kora, Detân na Abairâm, na kama ja bato ibale na mabo matano ba nyangaki na bobĕ boabu, e diyaki ndembo tombe mbuna o bapâkwĕ ba jadi, na na, ba kelevake. (E diyakindi o mâ-a hukakidĕ ikala ja ndaga tĕkadi jĕhĕpi, ka he ya pĕhiyĕ na hanganĕ o iboko viyabu vi diyakidi :

Na he na bumwakidĕ udumbu muaju, ka yâ ya miya bâ, na mandabo mabu, na bato bĕhĕpi ba Kora, na jumba jabu jĕhĕpi.)*

---

* Number xxvi. 9, 10.

Nandi wa na bečhěpi, mbi pikilakiyi elonibo eyákâ, yeně ndi nya-nga ya Dimâs na bato baju e jadi ovoně těměngo paniyango nji-mbili na mabeka měhěpi ihilě ja hika tějâně, ya mwajo těkaně e timbakiděte kabo iběyi ombuhwa, jambojana hwa langaka na a yělwěkě oviya njeya, tombe itambi jâkâ, ndi na mâ na ulwaka homba viyanga ; wa wa sasě o yěkě tě e kâbâkidě mâ yâně, e pangaki mâ mbuna o iboko viyabu vi jadi ; ikabojana ba i bě na njeya epâkwě kabo iyěně jaju, oningě ba betakidě mihâ mabu.

Klisâni.—E ndi elombo e luki na i mamanwě, na yâ e leva-kidě tepě na melema meyabu me ndi delango o upako těmuně ; mbi bě tepě na ngudi e yowakě uamě a didi a yějěkě na bâ hohonganěngo, kabo na tango tě e ibakě belombo o boho boa uyě-kidi, tombe ba ibakě dâlě o uhumu. E vânákwě opělě ya bato ba Sâdâm, na, ba diyakindi “babe mětě” ; ikabojana ba diya-kindi bato babe o “boho boa Upangi yi,” yeně ndi na, o mihâ maju, ndi tombekete a ndi bâ leviděngo kěngâ eitě ; jambojana ehiki ea Sâdâm e diyakindi ya bě panika mwanga mwa Iděn, o egombe tě yeně.* Ekaye e kâbâlâki pě mâ o ivuva wa, na pangaka evuva abu yomu, ka veyá viya Upangi yi vi didi vi pangaka yâ yomu. E ndi lukango mětě na e pikilakudwě na, jângâ tědině ka ekaba ba jadi, ba ka handí bobe paniyango o bwe bwe, na o boho boa mbuna ja jângâ těkadi i těkudwě ileva jabu, bâ ndi ba ka duwě byěkě bokolo wa.

Ipite.—E bě na penda na wa kali pâkwě pákwě ; nandi imě, ehěkwě ya na âvě, ndi wawa umbá mětě mbi ha ibě pangango nyolo amě mbuna kakana ? Ekaye e ndi o hwě ho jadi elombo ea akeva o Anyambě ajadi, na ho bangaka mâ, na egombe ečhě-pi ho yongakidě mwada Lât.

Mbi yěněkindi ovaně, o bâ ba diyakidi ba haka ekěndâ abu, ka bâ ba pâ o viho viyamu mětě, viya Upolo Devid vi tubaki na, “Viho viya Anyambě” ; Jân mâ na, “Viho viya miba ma eměná.”†

Nandi njeya 'bu e diyakindi hambamango o kângâki ya viho těkavi ; Klisâni na uganganó muaju ba tamwakindi okava, n'upeyo uněně mětě ; ba mâtâkâ tepě miba ma viho tě, ma diya-

* Jěnisís xiii. 10, 13.

† Psami xlvi. 4 ; Ilevudwě xxiii. 1.

kindi maiyamu, na mâ ma yâlakidě tepě malina mabu ma kâmbângo. Tepě o kângâki ja viho tĕkavi, miyidi miĕĕpi, o diya-kindi na bele beyamu, na jângâ ja bebuma jĕĕpi omě ; ka bâ ba ja bekayi opělě ya ihimbidě ja jeku, na mehiyo mepâkwě meya tango tĕ e ma haka bekëndâ. Utove u diyaki tepě kâvudwěngo na manga ; na mâ mu vivilaniye o upuma muĕĕpi. O utove tĕkamû nd' o bâ ba nangakiyedi, ka bâ ba ya na voyavoya.* Njadi ja mekuge i ka jedwěndi, na ba nyamakě ba ka nangiyandi voyavoya ; ndi mbi ka weyandi utamba muâvĕ na nja, na mâ-a ka jiliděndi ibâvĕ ba ka dikanĕ.†

O bâ ba umwakidi, ka bâ ba pata bebuma beya bele tĕ epâkwě njo, ka bâ ba mâtâ tepě miba ma viho, ka bâ ba timbanidě pĕ o viyâ nangiyē nangiyē. Ba diyakindi ba haka kakana mbĕyi ya miyehe na mebulu.

Nandi o bâ ba diyaki ba bĕ kokěngo n' ivala, ikabojana bu diyaka pângo ihuku ja ekëndâ abu—ba jakindi, ka bâ ba mâtâ, na bâ na tângâmâkâ.

Mbi yĕnĕkindi o ndâtâ amĕ na, bu yavakidě sasĕ, kwĕ tepĕ viho na njeya vyâ, ka bâ ba yĕnĕ paniyango ngĕĕ eitĕ mĕtĕ, ndi tombekete nonanĕ, ba ú vahaka na ba lengake oviya njeya. Nandi njeya e diyakindi kadangakadanga, matambi mabu ma diyakindi bobâbu na tina ya ekëndâ ; ka malina ma batamuwi tĕ ma vâhâmâ na ngudi eitĕ opělě ya njeya. Nandi o bâ ba diyakidi ba kĕkĕ, ba ma yombwakate kabo njeya eyamu. Masĕyi mahâlĕ o boho boabu, opělě ya enâ ea 'mĕngwĕ, o diyakindi na utove, na iboko i betakĕ omĕ ; u tubakwĕ na utove mua Pĕpĕkĕ. Já ndi ja Klisâni ja vâ na mbweyi aju na, Oningĕ na utove tĕkamû u ndi hambamango baka na njeya 'hu, ho kundwake omĕ. Ka mâ-a vala ka yĕnĕ, ka mâ-a yĕnĕ mani mapâkwĕ ma kĕkĕ baka na njeya. Klisâni mâ na, e te pâni hohonganĕngo na nyang' amĕ e ma vaha ; njeya ebâbu ndekanĕ ; Ipite vaka, ho kundwake.

Ipite.—O youdĕ lĕ na ipĕ mani tĕkama ma ka lĕngidi hwĕ oviya njeya ?

Klisâni.—Mba piviyaka. Yĕnĕkĕte, ma kĕkĕ okava bo hambamaka na njeya eĕĕpi. O Ipite a bĕkidi pinyiludwěngo na

* Psami xxiii.

† Aiseiya xiv. 30.

ugangano muaju, ka mâ-a yonganě mâ ka kunduwu ugomba. O bâ ba diyaki kunduwango, na bâ tepě o mani tě pângo, ba yěněki yâ paniyango bobâbu o matambi mabu; ka bâ ba yěně tepě o boho boabu, moto a tamwaka pani te ka bâ; dina jaju i diyaki na Mabeka-ma-naně, ka bâ ba pěpidě mâ, na uwaka mâ iboko viya njeya tě yâně vi hukakiyě. Mâ na, O jâmbě j' ugomba mua oba. Klisâni mâ na, yěněkěte, mbu languwa âvě nonaně? ho yowakě na yeně na ho ndi hohonganěngo. Ka mâ-a vala o boho, na bâ na vitakě ombuhwa. Umbwakiyate buhwa bo vindakindi, na ivititi viya dangadanga; ovaně nd' o bâ ba diyakidi ombuhwa bu yěněkě pě a diyakidi o boho.

Nandi o Mabeka-ma-naně a ha yěněki pě njeya 'ju e ma tamwaka, a kwakindi o mbela ya ndiba e tongakudwě omě na Upolo mua behiki těbeně, o mala m' ibweya ja beboki beya maměmě, o mâ-a běki nonaně kwango tepě bepěhi nyige-nyige pa, Ikabojana batumbwani ba bato těkaba, ba pangaki bâ ba lengaka, na ibabu ba tumbwanakě ba ka jiludwěndi.*

Nandi Klisâni na ugangano muaju ba yokakite mâ-a kwaka: ka bâ ba ndiya ivaha ja iyowě j' upako; ndi yu diyaka na umbâkâ a yavwanaka, ba yokakite kabo ââ, tepě voo! Já ndi ja Ipite ja vâ na, Hwa bě lě ove kya těkaně? Mbweyi aju tepě dâ, yowěngo mětě na mâ ndi a ma lengidě mâ njeya; nandi mbwiya e diyakindi e ka yalakě o nâ, tepě ngadi na bepělupělu be hakindi paniyango mahihi maitě, tonda ya bě na oba ta. Já ndi ja Ipite ja tata, mâ na, A! te mbi ma diyate tatango kabo njeya amě!

Klisâni.—Nja pě a ma pikiliya na mani těkama ma ka lengidi hwě?

Ipite.—Mbi ma bangate pâni oviya jali, tina tě yâně te eyamě e ma vě âvě ileva. Mbi ma mbate o kala wa, kabo âvě o ma diya utodu wa n' umba.

Klisâni.—Mwan' ina, o numbake: mbi yěněki ngěkě k' umba mbi ma lengidě âvě o njeya, n' umba mba pâdě âvě o jângâ ja mahihi maněně ka ekama; sâsâ, mwan' ina iyakidě mba, mbu ha nonaně na viyâlâ.

Ipite.—Yâdâkiyě, mwan' ina, jambojana, mbi yiděnd' âvě; o ka kamakidě tepě na ekaye e ka diyandi opě' 'a bwam bwahu.

* Aiseiya ix. 16.

Klisáni.—Mbi yěněki mbya k' umbi didi na mwan' ina wa ulema ubābu, ndi hó tēmēke okava ; ho yějēke pě o timba na mbuhwa epākwě njo.

Ipíte.—Nandi, mbi tombake o boho, mwan' ina.

Klisáni.—Nyawě ; oningě wa tândā, mbi tombake o boho, nandi oningě ba mahihi ma diye, vākāna ma pākā umbi jadi na boho, ikabojana tina amě ndi eyahu ea bēhēpi e lenganidi o njeja.

Ipíte.—Mā na, Nyawě, wa tombe āvē o boho, ikabojana o ulema muāvě u di yěněngo njuke, ovaně u te u pangaka āvē o lengaka njeja epākwě njo. Jā ndi jabu ja yoka joyi j' umbākā i vākā opělě ya iyādídě jabu na, "Ebumulema āvē e diyake opěl' 'a njeja eněně, timbaka pě na mbuhwa na 'la o njeja tē eyāvē e ma valana.* Ndi miba ma diyakindi ma bē na oba mětě, tina tēně ndi ya njeja e diyakidi ya bē paniyango mahihi maitě n' itimba. Jā ndi jamě ja pikiliya na, hāngě e ndi bobābu wa na o lenga oviya oningě hwě omě, wa na o duwa yā oningě hwě lengango. Tombekete nonaně, ba yějēkite o timba ; ndi ivititi i diyakindi iyitě, na tonda tepě eněně, ovaně nd' o bâ ba diyakidi piyělě na bo lākākě oviya jom ja njo.

Na bâ bu yālākě tepě, na bokeli boabu boēhēpi ipā ja kâtā na bulu tēboně. O bâ ba bēkidi wě na o ipaka ihālě, ka bâ ba diya omě, kwanga na 'la o buhwa bo ka yayě ; nd' o bâ ba diyaki nyolo vāhā, ba kwakindi o viyā. Nandi iboko viyabu vi diyaki nangiyango viu diyaka yavaniděngo na ndabo eněně, e tubakwě na, Ndabo-ya-Penda, a duwě yā ndi Enongo-ea-Ivāhāmā ; ba yakindi ovaně o mwanga mwaju ; o mâ-a umwakidi paniyango n' ubwa n' ubwa mětě, na mâ-a uluanakidě na miyanga miyaju, a vakiya a timbaka, ka mâ-a kâbidě Klisáni na Ipíte ba yaka o mwanga mwaju. Jā ndi jaju ja umudě bâ paniyango na joyi ja mahihi ja malingwa, ka mâ-a uwa bâ 'pěl' abu ea viya, na eyabu e hakidi o mwanga mwaju. Ka bâ ba languwa mâ na, ba ndi batamuwi, ndi ba nyangiděndi njeja 'bu. Jā ndi ja Enongo tē ja vā na, Bulu tēkabo o puliděndini umbi jad' na ipita na inangiya ja mwanga mwamě, ovaně, vākāna, okani n' umba. Ka bâ ba

ngwa-ngwa-tanwě, ikabojana a diyakindi ngudi wa na bâ. Bu kalaka tepě sasě, ikabojana bâ mětě ba yowakiděte na ba ndi kwango. Ka Enongo tě ya дума bâ na ba kěke o boho, ka mâ-a vamě bâ o ndabo tě eyaju eněně, na 'la o ndabo ya vititi y' utema mětě, e diyakidi o malina ma bamo tě babale baně paniyango na sěkě na unâvi. Ba nangakiyendi okava oviya ubwa mua hwi 'lalo kwanga na 'la bulu bwa moha moa Sâná, bá diye na epuhu ea pěmbě, tombe itâyi ja miba, bá yěne tombe bwe, na moto á uwe tepě bâ na, o wa bě lě ni na; ba diyakind' okava o iboko vibe mětě, yavaniděngo na mbweyi na indeko.* Nandi Klisâni a diyakindi na ngěbě iba'e latěngo ta, ikabojana ileva jaju ibe ndi i pâkidě bâ o majili těkama.

Enongo Ivâhâma a diyaki na mwajo, dina na Ehâhâni; ka mâ-a languwa mwad' aju nyang' aju e di hango; na, a bweyindi mbwedi ibale, ka mâ-a ngidě já o ndabo aju ya ivititi opěl' 'a ipulě jabu i pulakidě o mwanga mwaju. Ka mâ-a uwa tepě mâ, nandi a hake lě pě na bâ ovaně na? Ka mwajo a uwa mâ na, ba lě ba nja, ba viya lě na ove, na bâ ba kěkě lě o nja 'pělě; ka mâ-a languwa mâ. Já ndi ja mwad' aju ja kelevidě mâ, na, o mâ-a ka muwě n' ubwa, a ka bomaka bâ á yoke ngěbě. O mâ-a umwakidi, ka mâ-a nângâ ele edilo ea matingamatinga, na hubaka o bâ ba jadi o ndabo y' ivititi, ka mâ-a yalě iboma jabu pâni bwěšě ona ba diyakindi mbwa, ndi tombekete nonaně bu timbakě mâ ndaga ka ndaga ya inumbidě. Ka mâ-a nyěmbělěně o bâ ba jadi, ka mâ-a boma bâ na ngudi mětě, e pangaki bâ bá diye pě na ngudi e hanakě nyolo jabu mětě, tombete na bo luaka o nděki. Ekaye pa, a věngěměki pě, ka mâ-a dika bâ omě, ba tatabanaka maguga mabu, na bâ ba eyaka opělě ya etuniya abu; ba makiděte buhwa těboně bwěhěpi kabo na inyânyâviyě, na ngěbě, na manyângâdiba. Bulu bopâkwě a kalaki pě na momi aju opěl' 'a 'bu, mâ yokango na ba ha wete, a kelevakidí mâ na, a langwakiye bâ na ba weyake nyolo jabu mětě. O buhwa bo diyaki bwa ya, ka mâ-a vala o bâ ba jadi, te panika mběmbě, paniyango mětě na itingidi viya mahihi, yowěngo na mekasa meyajaju me bweyaki bâ buhwa bopâkwě, me bâ yokiděngo mehiyo,

---

* Psami lxxxviii. 18.

ka mâ-a languwa bâ na, o bâ ba ha ibě na ngudi e pumakě oviya iboko těvině, vâkâna njeya 'bu te kabo iweya ja nyolo jabu, tombe na pavo, bokělěměkě, tombete na ingangwě ; mâ na, o lě o pânâkâni idiya na, inyěni o jadini petwěngo na betuniya kakana ? Ndi ba vahakite mâ na a hulwakidě bâ. O mâ-a yoki yeně a ka tamuwa bâ dihâ paniyango sii, ka mâ-a soda, na njingina o bâ ba jadi, ona a ka weyi ba mâ mětě, ka ihemuwa ja bweya mâ, ikabojana a ma běkěndi egombe yâkâ, o buhwa bwa vyoi, vâkâna a kwakandi na ihemuwa, ka mâ-a nyangě ngudi ya benâ beyaju o egombe ; na mâ na timbakiya, ka mâ-a dika bâ pani ka o njo ya boho, ka pikiliya nyanga 'bu e ka haiyě. Jâ ndi ja mbwedi tě ja totonganě bâ mětě na bâ mětě, na, ipě e te hohonganěngo na ba nângâkâ ileva jaju, ipě ba nângâke ; ka bâ ba yalě nandi o kala kakana.

Klisâni.—Mwan' ina, ho hake lě na ? Eměná ahu ya kya těkaně e ndi na lonyâmi. Eyamě 'pělě, mba wě, ipě e ndi hohonganěngo na ho diyaka kakana, tombe bo weyaka nyolo, mba wě. " Ilina jamě i ka pânândi iwedo wa na eměná, malonga ma tepě umbi jadi hwě wa na ndabo tě ya ivititi ekaně."* Ho pangakudwě na enongo těkaye ?

Ipíte.—Mbambayě itingidi viyahu viya kya těkaně vi ndi mahihi maitě mětě, nandi mbi ka tândâki pě iwedo wa na o diya kakana ukili muěhěpi ; ndi ho to pikiliya, Upangiyi mua ehiki eyahu e kěkě a di vângo na, O weyake, tombe moto 'a ngani, o věngělě nonaně nandi, na kumbanakidě iweya ja nyolo jahu mětě. Tepě na, a weyakě upâkwě, a weyakate nyolo aju mětě ; ndi a weyakěndi mâ mětě a weyakandi nyolo na ilina ta o njo pâkâ. Mwan' ina, o kalakandi ovaně opělě ya iyâjâ o malonga ; ndi o behaliděndi hěli, iboko viya ba weyani vi kěkě ? ikabojana o ibě na uweyani u di na eměná ea egombe eěhěpi, na vala na vala. Ho yongakidě tepě na, belekanako beěhěpi be ibě o benâ beya Enongo těkaye ; hohonganěngo na nyanga 'mě e di yokango, a ndi bweyingo bapâkwě pani te ka mâ-a di hwě bweyango kakana, ndi o bâ ba kweyakidi oviya benâ beyaju. Nja a youdě, ipě Anyambě e velaki he a te a pangaka Enongo těyeně a waka,

* Job vii. 15.

tombeta ba egombe na ehuhu, na mâ-a behalidě ipandě jahu, ipě kwě, na mâ-a ha pě ihemuwa tě ijaju dině o boho boahu njo 'pâ-kwě, na mâ-a diyе pě na nguđi e hanakě bevande beyaju? Oningě ya hama pě nonaně epâkwě njo, eyamě pělě, mbi ndi kokěngo na iha pani ka momo, na o yějě na ngud' amě eěhěpi ivěngěmě oviya benâ beyaju. Mbi diyakindi temamango, umbi ha yějěkidi o ha nonaně o egombe ea boho: ndi, mwan' ina-o ho diyake na iyika, na hwě ho ka hindinaka ukili kwě; egombe e te e vaka e ka vějě hwě ihulama ja mbya; ndi ho diyake pě baweyi ba nyolo jahu mětě. Na ndaga těkadi ndi ja Ipite i vâtânâkidě ebumulema ea Mwana nyangwě; nandi běngě ba lilimâkidě o buhwa těboně o ivititi, o itingidi viyabu viya ngěbě.

O egombe ea kolo ka Enongo tě ea huba pě o ndabo ivititi epâkwě njo, ka yěně na ipě mbwedi jaju ba handi ka mâ-a ma leva bâ; Nd' o mâ-a pâkidi ka mâ-a kâbidě bâ o mihâ; nandi o mihâ pa;—ikabojana na ipuhwana ja beja na miba, na tina ya mavenge 'mabu ma pahakiyedi o mâ-a homaki bâ, bu yâlâkě pě elombo epâkwě kabo vegumaka pa. Ndi mbi ma vwi na, a kâbâkiděte bâ o mihâ; ka mâ-a linguwa nandi malinguwa ma ha waně mbenga, ka mâ-a languwa bâ na nyanga 'bu e di pojěngo ileva jaju, vâkâna e ka diyandi na bâ bobе mětě, bo didi bo pangaka bâ ba yombwaka na, a te hu jakwě pě.

O bâ ba yokakidi ekaye, ba likimakindi na ngudi eitě mětě, Mbi piviyaka tepě na Klisâni a diyakindi a bě paniyango ketekete na jângâ; nd' o mâ-a běkidi nyolo kehango epâkwě njo, ka bâ ba timbiyapě elâmbě abu epělě ya ileva ja Enongo tě, na na, ipě ba nângâke já, ipě bâ nângâke. Nandi Klisâni a diyakindi piyělě na bo kamakidě; ka Ipite a yavwana pě mâ njo y' ibale kakana:

Ipite.—Mwan' ina, wa yongakidě pě bwayě bwâvě bo diyanakidi o egombe 'pâkwě? Apâliyân au nyingaka âvě, na ibeyâvě be yokakidi tombe be yěněkidi o Itaba ja Edingihě y' Iwedo: Nyanga ya mapataka, mahihi, na mbělěkě ijâvě i di pudungana-ngo; nandi wa bě te kya těkaně kabo jângâ? Yěněkěte mbi bě te na n' âvě o ndabo-ivititi, umba moto a di vâhâmângo wa na nâvě oviya ijawě jamě: Enongo těkaye a te mba lumango bwěšě pani te ka âvě, na mâ-a tepě věngiděngo miba na beja oviya udumbu muamě, na hwě běhěpi te ho yěněkě ngěbě. Nandi ho

NDABO-YA-PENDA.

to yika kwě, yongakidě nyanga 'vě e hakidi na evemba ya momo o lhambanido ja beya naně ; wa bo bangaka mehinganakano, tombete ibemba, tombete iwedo ja ikito ; ovaně vâkâna ho bambwake ihâni i ha lukaka na Klisâni, na ho yikake nyanga 'hu e ka yâlě.

Bulu bo vindaki pě Enongo tě na mwad' aju ba diyakindi o ikondo, ka mwajo a uwa mâ opělě ya mbwedi, na na, ipě ba te nângângo ileva jaju ; ka mâ-a yâvwana na, ba ndi bato bakolo, ba pânâkândi iyěně ja betuniya, wa na iweya ja nyolo jabu. Jâ ndi jaju ja vâ na, o ka pumanaka bâ vakě o behu beya ndabo tě ya kastěl, wa levidě bâ bevehe na mbombo ja ibâvě ba di weyango, na nâvě o ka pangaka bâ ba kamakidě, na Sâná pâkâ tombango, vâkâna o ka pěhi bâ-bepěhi bwěšě te na nyanga 'vě e haki na bapâkwě o boho.

O buhwa bo yakidi ka enongo tě ea vala o bâ ba jadi epâkwě njo, ka mâ-a pumana bâ o behu beya ndabo ya kastěl, na levakidě bâ ka mwad' aju a vâkidi. Mâ na, ekaba ba diyakite batamuwi pani te ka inyěni, ndi o bâ ba pulakidě o mwanga mwamě, pani te ka inyěni o didini pulěngo, n' umba na pěhěkě bâ bepěhi ; jomu ja hwi tombango, vâkâna mbi ha tepě inyěni nyanga tě. Timbanakiděni o ubwalange muanyu epâkwě njo ; ka mâ-a vala, a kěkě a bomaka bâ na o njeya ešěpi. Ba diyakindi buhwa tě-boně bwěhěpi o moha moa Sâná, na itingidi viya ngěbě. Nandi o buhwa bo vindakidi, Ehâhâni na Enongo tě ba yalě itimbiya ja elâmbi abu opělě ya mbwedi jabu ; ka Enongo tě ya ngani ya mama nyanga 'ju e ha bě bâ weyango na ibweya jaju, tombe na ileva jaju. Jâ ndi ja mwad' aju ja vâ na ju na, mbi bangakandi na ba pitakiděndi ovaně na moto n' uhuhu a ka viyandi ka huludě bâ ; na na, ipě ba ndi na bekěyi be dubwakě hapi ibeyabu be didi ba kweyanaka. Ka Enongo tě a vâ na, O vâki nonaně ; mbi ka butakě opělě těně nubwa.

Na bulu tema, o moha moa Sâná, ka bâ ba yalě o kaliya, na lilimakidě na ikaliya kwanga na 'la ubwa.

Nandi o buhwa bo diyakidi ho to kambuwa sasě, ka Klisâni a kala kakana, na bamâni ! mbi ndi eboki mětě, na o dija o ndabo tě ya ivititi ya unâvi ekaně, umbi luki na itamuwa bulamango ! Mbi na enunguna o ngonga 'mě e tubakwě na Mohano, mbi ndi

sulŕngo na e ka dubuwate hapi te hapi o Ndabo ya Penda. Ipitemā na, yā ně e ndi sango eyamu, mwan' ina ; ta hoduwa yā o ngonga 'vě, na nāvě wa yějě.

Jā ndi ja Klisāni ja hoduwa yā o ngonga 'ju, ka mā-a yějě pāni o jāmbě ja ndabo ya ivititi, o mā-a luakidě enunguna, ka amina ya vĕngĕmě, ka jāmbě ja dubwaniya piyělě ; ka Klisāni na Ipitemba pumanidě. Ka mā-a vala o jāmbě ja bwe bwe, i pumanakiyě o behu beya kastěl, na dubwaka tepě jāmbě tĕdině na enunguna tĕ eyaju. Kwě, bĕngě ba pāke o jāmbě ja bekěyi, dině tepě i dubwanakiyendi, ndi hapi tĕ yāně e diyakindi bokolo boitě ; ndi tombekete nonaně enunguna e dubwakite yā. Ka bā ba hunguna o tindiya jāmbě, na na ba kweyake ; ndi o jāmbě tĕdině i dubwanakiyedi ka jā ja ha ipako iněně, na umwakidě Enongo tĕ, na mā na umwaka umbila iyonganě ja mbwedi j.ju, ka beko beyaju beya pihwaniya, ikabojana ihemuwa tĕ ijaju i bweyaki pĕ mā, ovaně nd' o mā-a ha yālākidě pĕ o yonganě bā. Ka bā ba vala, na pākā o njeya eněně ya Upolo, ba bĕ voyavoya, ikabojana ba vĕngĕmindi oviya ipangiya jaju.

Nandi, o bā ba diyaki ba kunduwa ilala ja kātā, ka bā ba yalě o pikiliya eyabu e ka hayě o iboko tĕvině opělě ya ihimbidě ja ba pākwě ba ka viyě ombuhwa 'bu, oviya benā beya Enongo tĕ. Ka bā ba yana na ba tĕkiděndi omě ikondi na bā ba ka tokunaka mina omě o ikondi tĕ, na upako tĕkamu, "na, kunduwango kātā tĕkaně ndi njeya e kekě na 'la o Ndabo ya Penda, e tatakwě na Enongo Ivāhāmā, a pĕjĕkě upolo mua Ehiki eyam ; na mā-a vahaka tepě o jilidě batamuwi baju ba hole." Baitě ba ma bergakka ombuhwa, ba langakindi ndaga tĕ i ma diyakid' lĕndwĕngo dině, na bā ba kweyaki tepě mahihi tĕ. O ekaye e makiyedi, ka bā ba tumbudě kakana—

Ho lengakind' o njeya, ka hwě hwa duwa,
 Jāngā ja njeya e kandakudwě
 Ba 'mbuhwa ba kelevake,
 O banga ba ha nyangatě,
 O banga ba bweyakwě mbwedi,
 Ja Enongo tĕ E-ha-ibě-n' Ipitemba.

KAPITA VIII.

Já ndi jabu ja vala kwanga na 'la o bâ ba pâkidi o Ukodi mua Ibělě, mekodi těmeně me ndi meya Upangiyi mua ekandangolo těyeně umwahu u ma kala o egombe 'pâkwě ; ka bâ ba beta o mekodi oba, ka yěně miyanga na bele beya bebuma, na miyanga miya ivě, na tongo ja miba ; omě nd' o bâ ba mâtâki miba, na bâ na tukaka, ba jaki tepě bebuma.

Nandi batati ba diyakindi o hâkâ ja mekodi tě, ba jakidě medâmbě meyabu, ba diyakindi těme těme baka na njeja eněně. Ka batamuwi ba vala o bâ ba jadi, ka bâ ba hikamiya o makâgu mabu, hohonganěgo te na mběmbâ ya batamuwi ba kâmbângo e hakě mběmbě, oningě ba jadi těměngo ikala na moto o njeja, ka bâ ba uwa na, Nja a wa mekodi tě Meyamu ekame ? Medâmbě meya nja me janakidě ekame ?

Batati.—Mekodi těkame me ndi Ehiki ya Imanuyěl, na meyâ me tepě piyělě na mboka 'ju ; medâmbě tepě me ndi meyaju, a nangakiděndi eměná aju opěl' 'a meyâ *

Klisâni.—Njeja ya mboka ya ehiki eyam te ekaně ?

Batati.—O teni pâni hohonganěgo o njeja anyu.

Klisâni.—E lě masěyi na oviya okava ?

Batati.—Yaviděngo mětě, kabo opělě ya tango tě e ka pâyě ovoně.

Klisâni.—Njeja e te voyavoya, ipě e na mahihi ?

Batati.—E ndi voyavoya opělě ya tango tě e duwě yâ nonaně, "ndi bapuli ba ka kwandi omě."†

Klisâni.—Iboko těkavi okava i te na ihana opěl' 'a batamuwi ba di kâmbângo na vâhâmângo na ekěndâ ?

Batati.—Upangiyi mua mekodi těkame a ndi hwě keleviděngo na ho behalakidě iha ja bangi ibya,‡ ovaně, vâkâna bwam bwa okava bo te iboanyu.

---

* Jân. x. 11, 15.

† Hosiya xiv. 9.

‡ Hiebru xiii. 2.
(117)

Mbi yěnĕki tepě o ndĀtĀ amě, na, o batati ba yowakidě, na ba ndi batamuwi, ka bĀ ba uwa bĀ nyuwe, tě ijabu i ma yavwanakate mběmbě o loboko lopĀkwě, pani ka na, Wa viya lě ni na ove? na na, O pĀki lě ni o njeja na? E lě nja tině eanyu e di lilimiděngo omě kakana? ikabojana mběyi chĀlě ya ba yalakidě ekěndĀ ba pĀkĀ o mekodi těkame. Ndo batati ba yokaki mayavwana mabu, bĀ tepě mĀ tĀndĀngo, ka bĀ ba tamuwa ba paniyango na itĀndě, ka bĀ ba vĀ na, Vakani o mekodi meya Ibělě.

Mbi ma vwi na, batati ba diyaki mina na, Iyowě, Ihilingana, Ipepuwa na holomiyango, ba bweyaki bĀ na 'nĀ, ka bĀ ba nganiya bĀ o miyĀkĀ miyabu, ka bĀ ba panga bĀ na ba kabanakiye beja be diyaki kokango. Ba vĀki tepě na, Ho vahakandi inyěni o diyakani okava kwě, o hilinganaki na hwě, na ovaně nd' inyěni o ka yĀdidi nyolo janyu na bwam bwa mekodi tě meya Ibělě ekame. Ka bĀ ba vĀ na ba te bĀbĀngo na ba diyaka. Ka bĀ ba 'la ka yĀjĀ o bulu těboně, ikabojana egombe e diyakindi ya tomba.

K' umba mba yěně o ndĀtĀ amě o nubwa ka batati tě ba ndiya KlisĀni na Ipite na ba vake ka tamuwa na bĀ o mekodi. Na bĀ na pumaka, na kěkě na bĀ, ba ka tamwaka, ka bĀ ba yěně belombo beyamu o 'pělě jěhěpi. JĀ ndi ja batati ja vĀ bĀ mětě na bĀ mětě na, Ho levakiděteni Batamuwi těkaba belombo be manakwě? O bĀ ba lenakidě na ba levakidě, ka bĀ ba vala na bĀ o hĀkĀ ya ukodi u tubakwě na Ilemě, u diyaki paniyango bo tĀngĀmĀkĀ tĀngĀmĀngo opělě 'pĀkwě, na langwakiya bĀ na ba dĀngĀmĀkidě opěl' 'a he. O KlisĀni na Ipite ba dĀngĀmĀkidě, ka bĀ ba yěně mběyi ya bato o ibongo ovoně, bepěhi na bepěhi, na nyanga abu e kwakidi oviya hĀkĀ. KlisĀni mĀ na, ekaye e weyaka lě na? Ka batati ba yavwana, na, O ha yoketeni opělě ya tango tě e lemakidě na iyokiya ja HaiminiĀs na FailitĀs, opělě ya ikamidě j' ipumbuwa ja nyolo? * Ka bĀ ba yavwana, na, ho te yokango. JĀ ndi ja batati ja vĀ na, BĀ ndi ibanyu ba yěněkě o he o ukodi těkamū bepěhi pěhiye pěhiye baně; ba ibě tongwěngo na 'la bwa buhwa, panite ka inyěni o yěněkěni, mbuna o ba-

---

* 2 Timote ii. 17, 18.

pâkwě ba jadi, na ba bandamakidě nyanga 'bu e betakě, tombe o ibakama sasě wa piyělě na matângě ma ukodi tĕkamu.

K' umba mba yěně pě bâ ba valanaka bâ o hâkâ ya ukodi upâkwě, dina ja muně ndi Ibandamidě, ka bâ ba sombiyě bâ na ba tamwakiye o yaviděngo ; o bâ ba tamuwedi, ka bâ ba yebiya na, ba yěněkěndi, mběyi ya bato ba 'lwanakidě, ba vakiya ba timbaka o malonga ma diyakid' ovoně ; ka bâ ba yěně na bamo tĕbaně ba ndi pâgu, ikabojana ba vungulakindi o malonga ego-mbe yâkâ, na bâ bu yâlěpě o věngěmě omě. Já ndi ja Klisâni ja vâ na, Ekaye e weyaka lě na ?

Ka batati ba yawwana na, Wa yěněkěni ilala tĕ o he kwě, i valanakě o utove opělě ya enâ ea eměngwě ea njeja tĕkaně ? Ka bâ ba yawwana na, E, Batati bâ na, Oviya ilala tĕ ja kâtâ dině njeja e yělwěkěndi, na yâ e kěkě kwanga na 'la o Ndaboya-Penda e tatakudwě na Enongo E ha ibě n' Ipite, na bamo tĕ ba jadi o malonga baně, ba vakindi o ekěndâ tĕ eanyu e tamwakě ekaye, kwanga na 'la o bâ ba pâkidi o ilala tĕdině. Nandi, o njeja ya hohonganěngo e diyakidi bokolo o iboko tĕvině, ka bâ ba pânâ na na ba yělwěkěndi na ja utove tĕmuně, na Enongo na bweyaka bâ omě ; ka bâ ba uhwě na 'la o kastěl ya Penda ; o bâ ba bembakidi kwě o ndabo ya ivititi, ka mâ-a tuba bâ mihâ, na valakidě bâ o malonga tĕmaně, ka bâ ba lengakě omě kwanga na 'la o buhwa tĕkabo ; ovaně nd' o ivâdi viya moto wa iyowě vi ka timwě, na, " A lengakě oviya njeja ibweyidě a ka diyandi o ikote ja bawewe." Já ndi ja Klisâni na Ipite ja tamwaniya upâkwě na upâkwě, manyângâdiba ma tombaka o mihâ mabu, ndi bu kalaka na batati ndaga ka ndaga.

K' umba mba yěně o ndâtâ amě, batati ba valanaka bâ iboko ipâkwě, o jâmbě i diyakidi o pĕpĕkě y' ukodi ; ka bâ ba dubuwa jâmbě, ka bâ ba languwa bâ na ba dângâmâkidě utema. Já ndi jabu ja dângâmidě, na bâ na yěněkě utema paniyango dangadanga n' ivititi, ututu bo dibaka piyi ; ba pikilakiyi tepě na, ba yokakindi edungu pani ka ya veyâ, na mbembe ya ba yěněkě majili, ba yokaki tepě unâvi mua brimstone. Já ndi ja Klisâni ja vâ na, Ekaye e weyaka lě na ? Ka batati ba languwa bâ, na, Ekaně e ndi njeja pâkâ ya hěl, njeja ya mĕnoki e tamwanakě ; yěně ndi na, tango tĕ e hambakidě ijiga jabu, pani ka Isâ ; tango e ha-

mbakidě Upangiyi muabu, pani ka Judas ; tango tě e kilakě sango eyamu, pani ka Alěxsanda ; na ba jowakě, tombe ba yabakě, pani ka Ananayasi na mwad' aju Safira.

Ipite.—Jâ ndi ja Ipite ja vâ na batati na, Mbi yěněki na, ekaba ba diyakite ovaně na ehini ea itamuwa ja ekěndâ tě eyahu e tamwakě ekaye ; e bě nonaně ?

Batati.—E, ba lilimakidě tepě na yâ ulingo uyaba.

Ipite.—Ba te ba hukakiye lě ekěndâ o hwi jabu masěyi na, o ekaba ba uhwakwě o majili kakana ?

Batati.—Bâkâ mekodi tekame tombango, bâkâ bu pâkâ tombe na o mekodi těkame.

Jâ ndi ja ba tamuwi ja vâ bâ mětě na bâ mětě na, Ho na mala na ho dakakiya Wa ngudi na a věke hwě ngudi.

Batati.—E ; na o ka diya tepěni na mala ma ihana ja ngudi tě.

Nandi, batamuwi ba diyakindi ba ka vahaka o vala, ka batati ba kamidě tepě na ba kěke ; bâ běhěpi ba kěkěndi ta na 'la o ihuku ja mekodi. Ka Batati ba vâ bâ mětě na bâ mětě na, Ho levakiděni ba tamuwi mambě ma mboka ya oba okava, ipě ba ka yowěte o tamuwa na dihâ jahu ja utangani. Batamuwi ba tândâkindi ndaga těkadi na ngudi : ka bâ ba valana bâ o hâkâ ya ukodi m' udomba u tubakwě na Bwe bwe, ka bâ ba vě bâ dihâ tě j' utangani na ba tamwakiye.

Jâ ndi 'jabu ja yějě o tamuwa, ndi iyongidě ja elombo tě ya madikanido ya batati e levakidě bâ yeně, e pangakindi benâ beyabu be ninganakě, ovaně nd' o bâ ba diye na ngudi e lilakě honganěngo na egeno ; ndi ba vâki na ba yěněkěndi elombo pani ka jâmbě, tepě na ivenda jâkâ ja iboko tě. Ka bâ ba valanidě, ba kěkě, ba tumbwakidě.

O bâ ba diyaki ba bě kokěngo na ekěndâ, ka utati umbâkâ mua vě bâ ejanganangobo ea njeja. K' upâkwě mua languwa bâ na, o ka kelevakani na Ukândi. Wa balalo mâ na bandamakiděni o yakeni o mwanga uhimbanakidě. Wa banayi a yohanki na bâ, na kěkěni pâlě, Anyambě a diyake n' inyěni. K' umba mba muwa oviya ndâtâ amě.

MEKODI-MEYAM.

KAPITA IX.

UMBI yakidi, n' umba na yâtâkâ pĕ ndâtâ epâkwĕ njo, k' umba mba yĕnĕte bâ batamuwi tĕ babale ba hubanakidĕ o mekodi na 'la o njeja enĕnĕ opĕl' 'a mboka. Nandi piyĕlĕ na huka ya mekodi, opĕlĕ ya enâ ya 'mĕngwĕ, o na ehiki e tubakwĕ na Mamĕmĕ ; oviya yâ ehiki tĕyenĕ, nd' o mani ma kâtâmângo mahâlĕ ma vakiyedi, na puliya o njeja ya batamuwi e ma tamwanaka. Okava tepĕ nd' o bâ ba lataki na iwanja ja momo, i vakiyedi o yâ ehiki tĕ, dina jaju i diyaki na, Bohuma. Ka Klisâni a uwa mâ na, a viye lĕ na nja 'pĕlĕ, na na a kĕkĕ lĕ na ove ?

Bohuma.—Paiya, mbi jakudwĕndi o 'hiki tĕ e jadi okavanĕ, opĕlĕ ya enâ ea emĕngwĕ, nandi mbi kĕkĕnd' o ehiki eyamu.

Klisâni.—Nandi, o pikilakiya lĕ na o ka ngiya lĕ o jâmbĕ na, ikabojana o te o duwaka mbĕlĕkĕ omĕ ?

Bohuma.—Pani ka bato baiyamu ba pâkwĕ ba hakĕ.

Klisâni.—Nja 'lombo-ĕ eyâvĕ e janidi eyâvĕ e ka levidĕ o jâmbĕ tĕdinĕ, e ka pangĕ jâ i dubwakudwĕ âvĕ ?

Bohuma.—Mbi yowĕngo upango mua Upangiya muamĕ, mbi tepĕ moto ueyamu, mbi timbakĕndi moto moto ibeyaju mĕtĕ, mbi kalakiyandi, mbi hindinaka, mbi vĕkĕ mbĕyi ya jomu, mbi vĕnĕkĕ bova ; mbi tepĕ dikango ehiki amĕ, opĕlĕ ya ipâ ja eyamĕ e kĕkĕ.

Klisâni.—Ndi wu viya na ja jâmbĕ tĕ ihâlĕ i jadi o jali ja njeja tĕkanĕ ; âvĕ nd' o ma viya onokava na njeja tĕ ya bâkâlânângo yânĕ ; ovanĕ vâkâna mbi bangakandi opĕl' âvĕ, tombekete ka âvĕ o pikilakiyĕ bwam opĕl' âvĕ mĕtĕ, na o buhwa bwa ivĕ ja tango bo ka pâyĕ o ka vânakwĕ na o ndi mwibi na upatuwi, o mahana ma iduwa ja inganido o mboka.

Bohuma.—Bamo ngwĕnyi, mba wĕ inyĕni, o ndimi bangi mĕtĕ umbi jadi ; diyakani hwĕmiyĕngo n' ibenganĕ ja ikaliyedi ja etomba anyu, mbi ka benga te ja eyamĕ. Mbi pitakidĕ na eĕhĕpi e

te bwam. Nandi, opěľě ya jâmbě ijanyu i ma kala, he eĥĥepi ya dimbakiya, na i ndi yaviděngo na ehiki ahu. Mba pikilakiya tepě na o na moto o hanganě jahu jĥĥepi, a di yowěngo njeja ya omě ; na bâ bâ sâlâkâ tepě, tombe ba yowě, tombete ba yowakě ; ikabojana, bwěšě k' inyěni o yěněkěni, na ho na njeja eyamu, ya batango, e weyanakě na bosâmbě, e vakiya o 'hiki ahu, na 'la o njeja mětě.

O Klisâni a yěni na momo tĕně a diyakindi n' iyowě ja iyebiye di jaju mětě, ka mâ-a vâ n' Ipite na ehokahoka na, "Eboki e kadiyi na epite 'pitě wa na mâ."* Ka mâ-a vâ pě na, "O eboki a tamwakě o njeja, a puhwanakandi iyowě, na mâ-a ka vâkâ na moto te moto na, a ndi eboki."† Ho ka kala pě wa na mâ, tombe o tombě mâ ukili, na dika mâ na a pikilakiye nyanga ju e di yokango okava, hwě, nandi bĕngě ho vengake mâ, iyěně ja na ipě ho ka hate mâ bwam.

Ipite.—A vâki na, E bĕ bwam na o kala na mâ pâni o mbenjĕ pâkâ ; ho tombake mâ, nandi oningě wa vaha, kwě vâkâna ho ka kali na ju, nyanga 'ju e didi a yâlâkě ihuka.

Na bâ na valanakidě, Bohuma a dikana ombuhwa. Nandi o bâ ba diyaki ba tombakě mâ kwě, ka bâ ba pâ o mani ma diyakidi danga danga n' ivititi, omě tepě nd' o bâ ba lataki na momo wa dĕvil ĥĕmbwĕdi i diyaki katango na mehinga mekolo ĥĕmbwĕdi ; ba bapaki mâ bo timbanaka na 'la o jâmbě ijabu i yěněkidi o pĕpĕkě ya ukodi.‡ Mabe ma ube ma ka bweyi mâ mětě ; na mâ-a ka hukakwě na mekâdi meya bobe.§ Nandi, Klisâni a diyakindi a ka likimaka, na ugangano muaju Ipite tepě ; nandi, o dĕvil i diyakidi i valanaka momo tĕ, ka Klisâni a tamuwa iyěně ja na ipě a ka yemba mâ, ka mâ-a yebiya na, a ndi Mbwengambwenga, a ma longaka o mboka ya Itimbiya. Ndi au yěněkě boho boaju bwam sasě, ikabojana a kutaki boâ bwěšě ona mwibi mwa kâbânidě ; nd' o mâ-a diyakidi a tomanudwě, ka Ipite a hilě ombuhwa ju, na yěněkě o ukângâ muaju lĕndwĕngo na, Umĕmi mua elĕngě, na utimbiyi u di kwehwĕngo.

Jâ ndi ja Klisâni ja vâ na ugangano muaju na, mbi yongidĕndi

* Mekanakâdi xxvi. 12.

† Matiyu xiii. 45.

† Eccls. x. 3.

‡ Mekanakâdi v. 22.

eyamě e langwakudwě, nyanga ya elombo e hamaki na moto ueyam okava ; dina ja momo tě i diyaki na Ikamidě-ihâlě ; moto ueyam mětě, a diyakindi o mboka ya holomiyango. Elombo tě nd' ekaye :—o inganido ja njeya těkaně o tepě na mani ma vakiyě oviya jâmbě ja njeya eněně, ma tubakwě na mani ma Bekengo, ma ma tubakwi nonaně na tina ya maweyana ma weyanakwě omě mběmbě : Ikamidě tě ihâlě ekadi a diyakindi a tamwaka o ekěndâ, pani te ka hwě ho tamwakě kakana, ka mâ-a diya omě, na mâ na yaka viyâ : nandi o yâ egombe těyeně, ka omě wa pâ oviya jâmbě ja njeya eněně, mevoyě meya bamo melalo, mina mabu ma diyakindi, Ulema-kâmbângo, A-hapitakudwě, na Bobe, ba hangwě pâkâ balalo ; o bâ ba yěněkidi Ikamidě-ihâlě a jadi bya, ka bâ ba vala paniyango bo sodaka n' ihungana o mâ-a jadi. Nandi momo tě ueyamu a diyakindi a muwa oviya viyâ viyaju, tepě bo těměkě pâni o ekěndâ eyaju. Ka bâ běhěpi ba viya o mâ-a jadi, ba ka hihaka mâ na, a těměke de. Ikamidě-ihâlě a diyakindi a bě na ekaye botano bwěšě ona ivěla na jângâ, au diyaka tepě na ngudi e yanakě, tombe e kweyakě. Ka Ulema kâmbângo a vâ na, Věkě hwě eland' âvě ya dâlě, ndi au věkě yâ pâni, ikabojana au tândâkâ o nyangě dâlě jaju, Ubomi-penda bo kěkě umbila o mâ-a jadi, tepě enâ o elandi aju ya ngâyi viyi, ka mâ-a hoduwâ elandi ea hika etano. Ka mâ-a yama na ngudi na, Myibi, Myibi ! O mâ-a yami nonaně, ka bobě a bweya mâ na ekulu ea ele eněně eyaju e diyanakidi o enâ, o molo vě, ibweya tědině i kwehakidi mâ o he hamba ; ka makiya ma hovakiya pan' ona ma ka makidě mâ eměná. Ukili těkamû muhěpi ba diyakite njaa. Na mbuhě—mbuhwě ka bâ ba yoka moto a kalaka o njeya, na bâ na bangaka, na o banga a diya Ehěkwě eněně, a diyakě o mboka ya Mabeka maiyam, ka bâ ba kweyanidě, na dikaka momo tě ueyamu ekaně a lělěkě omě dipâ na dipâ. Nandi, ukili kwě ka Ikamidě-ihâlě a hihibwana, ka mâ-a muwa, ka mâ-a kula o ekěndâ 'aju. Ilango i diyakindi nonaně.

Ipíte.—Ndi ba nângâkindi ibeyaju be diyanakidi behěpi !

Klisâni.—Nyawě, bu duwaka iboko viya malale maju ma tââ vi diyakidi ; yeně ndi eyaju e tatakidi. Ndi nyanga 'mě e langwakudwě, momo tě ueyanu ně a yěněkindi etuniya eněně opělě ya inyangě jaju, jambojana myibi ba nângâkite dâlě jaju jěhěpi.

Eyabu e ha nângâkidi te kabo malale maju ma tââ ; dikanango pâni mběyi ya dâlě ehâlě mětě, manini ma na twětwe e pâkidě mâ o ihuku ja ekěndâ aju.* Nyawě, oningě mbi lemě e vâná-kudwi na o mâ-a kěkidi, a jombanaka, opěla itata ja nyolo aju mihâ, jambojana au mbaka o hambidě malale maju ma tââ ; ndi, n' ijombana, na iha ja nyanga 'ju e yâlâkidě eěhěpi, a tamwaki-ndi, o pati ya njeya eněně na nja eitě.

Ipíte.—E bě ovaně elombo e mamanankwě na nyanga 'bu e ha nângânâki mâ ejanganangobo eyaju e ma pitakidě na a ka pahiyandi inganido na yâ o jámbě ja oba ?

Klisâni.—E nd' elombo emamanakwě ; ndi 'bu duwaka yeně, bu dimbakiya yâ na ugono muaju mětě, jambojana o mâ-a diyakidi a bangaka na nyanga 'bu e pâkidi o mâ-a didi, au diyaka pě na ngudi e kutakě elombo ka 'lombo ; nandi ba nyangakiděndi elombo tě eyam yeně, hanga na ngud' aju mětě, ndi kabo na ibandamidě ja Wa-Oba.†

Ipíte.—E te e diyakě ovaně elombo ea iyâdiyě o mâ-a jadi o bâ ba ha patwanaki mâ elombo tě eyaju eyam.

Klisâni.—E mbakind' o diya iyâdiyě iněně o mâ-a jadi, a jakate a hanaka yâ na mala ; ndi ba langwakiyi mba ilango, ba vâki na a hanakite yâ bohâlě mětě o njeya eěhěpi, tina ndi opěla mahihi maju ma diyanakidi o bâ ba nângânâki mâ dâlě jaju. Mbambayě a behalakidě yâ ovaně ekulu eněně ea ekěndâ aju, nandi o mâ-a diyakidi a ka pikilakiya yâ, na yalakě ipeya na yâ, běngě mapi-kiliya ma inyanga jaju ma ma pâkâ pě o mâ-a jadi njo 'pâkwě, vâkâna maně ma miyakandi mbya eěhěpi.

Ipíte.—Ba mâni ! ekaye e te e diyaka ngěbě eněně mětě o momo tě wa ngani ekaně.

Klisâni.—E, mbambayě, e diyakindi elombo ea ngěbě. E jaka e pâkâ o hwě ho jadi nonaně, te ho hakudwěte ka mâ, o patuwě na o lumwě mavenge, na o dikwě o iboko viya yeyeye ? E mamanankwě ka mâ-a ha wakidi n' ulema mehiyo, na ngěbě ! Mbi langwakudwi na au tamwaka pě o njeya eěhěpi na elombo epâkwě kabo na ngěbě na metati meya etuniya : a langwakiya moto wěhěpi a ma lataka na mâ, na uwaju a ma kâbâkidě o

* 1 Pite iv. 18.

† 2 Timote i. 14 ; 2 Pite ii. 9.

njeya ečhěpi, o mâ-a diyakidi a tamwaka, iboko viaju vi ibakudwě belombo, na nyanga ju e hakudwě ; na ba ibakidi, na ibeyaju be nyangakidě, na nyanga 'ju e lumakudwě, na nyang' aju a kweya-kidi kabo na eměná pa.

Ipite.—E tepě elombo e mamanakwě ka bonyamu boaju bo ha pangaki mâ-a hambakidě, tombe a věněkě malale maju ma tââ punu, na ovaně nd' o mâ-a ka haně nyolo aju o ekěndá aju.

Klisáni.—O kalakate ovaně bwěšě o na moto a ma jawě o buhwa těkabo ; a mbaki lě o vě mâ punu na ? a mbaki lě o hambidě mâ o nja a didi ? O ehiki tě e iyibabudwě yeně ečhěpi, belombo těbeně biu yěněkwě isâlâ ; na mâ au vahaka tepě ihana tědině. Tepě na be jaka be duwaniye o jâmbě ja ugomba mwa Ehiki ya oba te a puhwanakindi ijiga ja omě, yeně nd' e mbakidi o diya bobe o mâ-a jadi wa na ipumiya na mbělěkě ya jom ja tâ-jeni ja myibi.

Ipite.—Mwan' ina wa bi pě bokolo nonaně ? Isâ a hambakite ijiga jaju na itambu ja eja ; * na ijiga tě i diyakindi elombo eněně mětě o mâ-a jadi ; nandi oningě mâ-a ha nonaně, e lě nde ya Ikamidě-ihâlě e ha haki nonaně ?

Klisáni.—Mbambayě Isâ a hambakiděndi ijiga jaju ; baitě na ngudi ba tepě hango nonaně, na bâ ba puhwanakindi ovaně ibâtâ iněně wa, pani ka ube ně a hakidi ; nandi o lukakandi o vamě ipěhě o hanganě ya Isâ na Ikamidě-ihâlě, tepě na o lotingidi labu. Ijiga ja Isâ i diyakindi ndembo, ndi ja Ikamidě-ihâlě ju diyaka nonaně. Ihuhu ja Isâ i diyakindi anyambě aju, ndi ihuhu ja Ikamidě-ihâlě ju diyaka nonaně. Ivaha ja Isâ i diyakindi ja edoko ya mehoni, ndi Ikamidě-ihâlě au haka nonaně. Tepě na Isâ au yěněkě pě wa na itimě ja bedoko beyaju ; Kabojana a vâki na, mba bě ndi o bo waka ; nandi ijiga tekadi i ka ha lě mba nja bwamu-ě ? Ndi Ikamidě-ihâlě, tombete ka mâ-a diyakidi na ikamidě ihâlě, ikamidě tě i tatanakindi nyolo aju oviya jângâ ja majake ka maně, na pangaka mâ-a yěněkě juwěl jaju jambo iněně wa na o hambidě jâ bwěšě ka Isâ a hakidi na ijiga jaju. Wa langaka na Isâ a diyaki n' ikamidě, tombe n' ilolombo ; vâkâna ya mamanakwě oningě moto a pangakudwě na mehoni a hambaka ijiga jaju, na ilina jaju, na běhěpi, o děvil

* Híbru xii. 16.

ja hĕli, jambojana e na jângá tĕdinĕ pani ka yâ e di na asi, e ha ibĕ na ngudi e timbakudwĕ o hongodi aju : o mapikiliya mabu ma bĕkĕ, ma hunama o bedoko beyabu, vâkâna ba duwaki beyâ, tombe na be weyaka lĕ na. Ndi Ikamidĕ-ihâlĕ a diyakindi na itingidi vi pâkwĕ ; mapikiliya maju ma diyakindi o belombo beya oba ; maĕ maju ma diyakindi ma belombo beya ilina ; nandi moto wa itingidi tĕvinĕ a lĕ a hambakidĕ juwĕl jaju ovanĕ na nja njeya-ĕ (oningĕ ba didi ba hambaka jâ), ilondĕ ja ulema muaju na belombo beya nanĕ ? Momo a ka vĕtĕ pĕni ilondĕ ja ihuhu jaju na honji ? Ipĕ o te o tundwakidĕ ibembe na i jâke beja beya bâye bâye pani ka inâni ipâkwĕ ? Tombete ba ha ibĕ na ikamidĕ, ba ha nonanĕ opĕla bedoko beyabu beya mehoni, ihambidĕ ja ibeyabu be janidi, ivĕnĕ ja punu, tombe njĕmbi, na bâ mĕtĕ tepĕ omĕ, ndi ba di na ikamidĕ i yonganakĕ, tombete ihâlĕ, ba ibĕ na ngudi e hakĕ nonanĕ. Vâkâna o lemidĕndi ovanĕ mwan' ina.

Ipite.—Mbi mĕmĕki jâ ; ndi njĕnji âvĕ ekolo e ma mbandi o lingudĕ mba piyĕlĕ.

Klisâni.—Na nde lĕ, mbi ma kwanidĕte âvĕ na mbĕyi ya lonâni lâkâ lo didi bovolu, lo didi lo sodaka, na lâ lo landaka o manjeya ma ha pitakwĕ, na lâ lo jadi paniyango loledi. Nandi ta dika yenĕ, na nâvĕ o ka hilakĕ upako bwam, vâkâna beĕhĕpi be diyendi bwam o hangan' ahu na nâvĕ.

Ipite.—Ndi Klisâni bato tĕ balalo ekaba, mbi ndi sulĕngo ulema muamĕ na, ba te paniyango njamba ya mejâjângâ ; o pikiliyi na ba jaka na ba diyaki na evemba te ba kweyakate kakana na ipako i vakiyedi o njeya ? Ikamidĕ-ihâlĕ a nyaki lĕ o jijiya nandĕ ? Mbi piviyaki na a diyakite na ngudi e tĕnĕkidĕ na bâ kwĕ o eduka, nandi oningĕ uhungi u diye bĕngĕ a vâhâmâke.

Klisâni.—Baitĕ na ngudi ba vângo na, ba ndi mejâjângâ, ndi mbĕyi ehâlĕ e duwango yâ nonanĕ o egombe ya iyĕjudwĕ. Ikamidĕ-ihâlĕ au diyaka na ulema mwa ijijiya, mwan' ina, mbi yĕnĕki na, o jaka na âvĕ ndi momo tĕmânĕ, te o diyakite injingima jâkâ pâni, tepĕ wa hoviya. Pâkwĕ pâkwĕ o âvĕ o yĕnĕkĕ nonanĕ o bâ ba di na hwĕ na masĕyi, o bâ ba viya ka pumiya âvĕ pani ka bâ ba pumakiyedi o mâ-a jadi, te ba ka pangand' âvĕ o pikilakiya nyanga ibale.

Pikilakiya tepě na, ba te paniyango kabo bo yalakě o myibi ; na bâ ba hakiya tepě upolo mua mbela e ha ibě n' ibongo, a běkě. oningě ba kalamiya, vâkâna mâ mětě a vakandi ka hanaka bâ, joyi jaju i te bwěšě ka ikângâlâ ja laiyan.* Uмба mětě mbi hakudwěndi pani ka Ikamidě-ihâlě a hakudwě, k' umba mba yěně yâ paniyango elombo ea mahihi mětě. Bato tě babe balalo ekaba ba pâkindi umbi jadi, k' umba mba yaľě o těnidě pani ka Klisâni, nd' o bâ ba ndiyedi ka hangwě abu a pâ : mbi diyakindi kokěngo na ivě ja eměná amě opěla sěsu ; ndi hohonganěngo na upango mua Anyambě, mbi diyakindi bătângo na nguba ekolo. E, ndi tombekete, k' umba mbi běki nonaně bătudwěngo, mbi yěněki yâ ehavu ekolo mětě, na o ha pani ka momo ; o bě na moto a didi a pakwaka nyanga ya eduka tě yeně, e jadi, kabo mâ mětě a vakiyě o eduka.

Ipite.—Ndi yěněkěte ba kweyanakiděndi, o bâ ba yebakiyi na Ehekwě Eněně a diyakindi o njeja.

Klisâni.—Pâkwě pâkwě, ba bembate ba kweyanakidě, bâ na hangwě abu ta, o Ehekwě Eněně a pumakiyě ; yâ mamanakwě tepě, ikabojana a ndi uyani mua Upolo. Ndi mbi piviyaki na, o ka vamakě ipěhě o hanganě ya Ikamidě-Ihâlě na uyani mua Upolo. Bahayi ba Upolo běhěpi ba ibě bayani baju ; na bâ ba yâlě tepě iha ja megono meya jângâ tědině, oningě ba yanaka. E te lukango na e pikilakudwě na etumbě ea mwana e ndi e bweyaka Golaiya pani ka Devid a hakidi ; tombe na ngudi ya nyati e te e hingaka na ea inâni ? Bâkâ ba na ngudi, bâkâ vâhâ ; bâkâ n' ikamidě iněně, bâkâ n' ihâlě : momo těkaně a diyakindi wa ba vâhâmango, ovaně nd' o mâ-a kěkidi na 'la o epima.

Ipite.—Mbi yombwaki na te e diyakindi Ehekwě-Eněně opěla abu.

Klisâni.—A jaka mâ te a diyakite benâ beyaju ti ; mbi langwakiyand' âvě na tombete ka Ehekwě-Eněně a kebanakě na bwam opěla bevolani beyaju, na a di hango, na a ka yâlěte iha ja elombo eněně, ulingo muaju u tatakě bâ o hâkâ ya ukwala muaju mua ibâtâ, nandi oningě Ulema kâmbângo, tombe bapâkwě ba bakamakě na 'ju te e ka diyi bokolo oningě ba kwehacidě mâ ; nandi oningě moto a bě o he, a ka ha ľě na ?

* 1 Pite v. 8.

A didi a tamwakiya boho boa Ehekwě-Eněně a ka yěněte ndo na mavenge omě be didi be věkě tali o nyanga tě eyamě ya languwa ekaně. E, mbi yokaki tepě a vâkindi njo pâkâ, o mâ-a diyakidi o eduka na, Ho ú diyakapě n' ipite tombe ja eměná. Mevoyě těkame na ba mbweyi jabu ba pangaki lě Devid a tataka, a yaka, na mâ-a kângâlâkâ. E ; Heman na Hěžekaiya tepě, tombekete ka bâ ba diyakidi bayani o hwi jabu, o ekaba ba bweyaki bâ ba mbakindi o kweyidě bâ ; na bâ ba bweyaki bâ na ngudi. Pitě a yějěkindi egombe yâkâ nyanga 'ju e yâlâkidě, nandi tombe ka bâkâ ba vâkě na, a ndi upolo mua beyokwedi, ba hanaki mâ bokolo, ka bâ ba panga mâ-a bangaka mwa mwajo.

Tepě na, upolo muabu a te paniyango iyokolidě ja ihohe viyabu ; a panyakě iyoka, oningě ba pambalakudwě o egombe te 'gombe, vâkâna a vakandi ka hanaka bâ, e vânakwě tepě opěl' 'a 'ju na, Ukwala muaju mw' ibâtâ umwaju u nangakidě o mâ-a jadi muá bweyaka ; tombe ikângâ, ngamba, na ba evolani te evolani. A yěněkěte ekěyi bwěšě ka hoviji, nyěnyě ka mendodi : ikângâ ja kâmu já kweyidě mâ, malale na yangwakwě n' uHINGA, ma ndi o mâ-a jadi ka bekumu, ngamba pani ka bekumu, na mâ-a yâkâ tepě o ininganě j' ikângâ.* Moto a lě a haka na itingidi těkavi na ? E ndi pâkwě pâkwě, oningě moto a jadi na kabala ya Job egombe eěhepi, na mâ-a jadi na bokeli na evemba ya ibatama ja yâ, te a ta haka belombo be mamanakwě, ikabojana ibâlu jaju i ndi bătudwěngo na ngadi ; a bangaka pani ka usěběni ; ivenda ja mepemba meyaju i na mahihi ; a pudwakandi o itaba, a peyaka na ngud' aju ; a kěkěndi ka lata na bamo ba di bătudwěngo nguba ; a věhěkěndi jângâ, na mâ-á bangaka ; a bě tepě na ngudi e kweyakiyě ukwala mw' ibâtâ ; makângâ ma kâmu ma ninganakě o mâ-a jadi, na ba ngamba e panyakě, na nguba ; A miyakandi he na mbimba na malingwa, á kamakidě tepě na e ndi ihoko ja heba. O heba e běkě e kalaka tepě a ka vâkâ na, Hâyě, hâyě ! a nâvâkiděndi eduka yâ te yaviděngo bo, ngadi na mekenyo meya ngâwě.†

Nandi hwě na nâvě, jângâ ja batamuwi ka ekadi, hó vahake o lata na ndoba, na hwě hó kětěke tepě na ho ndi ho haka bwam wa, o hwě ho yokakě opěl' 'a bapâkwě ba di tâlângânwěngo, ho

* Job xli. 26-29.

† Job xxxix. 19-25.

pitakidě tepě evemba ahu mětě; ikabojana ba jângâ tĕdině ba dákâ o beva, oningě ba yĕjudwě. Yĕnĕkě Pitě uamě a ma tuba okava; a kĕtĕkindi; ipikiliya jaju ja mamĕmě i pangaki mâ-a vâkâ na, mâ nd' a ka tĕmě opĕlē ya Upangiyi muaju wa na bato bĕhĕpi, ndi nja pĕ a balakudwě, na a kweyakidi bato tĕ babe baně pani ka mâ?

Vâkâna oningě hwa yoka na jângâ ja iba ka dině i haudwĕndi o njeja ya Upolo enĕně, ho hake belombo bebale: Bohoboho, ho kĕke bātudwĕngo, na hwě ho ka nângâkâ tepě nguba, ikabojana ipuhwa ja yeně, ndi ya a vahakidi o weya Livayitan, i ha yâlâkidě yâ, jambojana oningě yeaě e diye, mbambayě, vâkâna á bange hwě, na vilolombo. Tina tĕně ndi ya wa bokeli e di vângo na, "Wa na beĕhĕpi nângâkâni nguba ya ikamidě, eanyu e ka vâtâně makângâ ma bobē ma vĕya mĕhĕpi."* E tepě bwam na ho jombaka Upolo bahani, e, na mâ mětě a ka kĕkě na hwě. Ekaye nd' e pangaki Devid a peyaka o mâ-a diyakidi o Itaba ja Edingihě ya Iwedo; na Mosĕs a vahakindi o wa o mâ-a diyakidi, wa na o vala kâmba pâkâ á diye na Anyambě aju. Ka mâ-a vâ na 'ju na, Oningě pwanja 'vĕ é vale n' umba, vâkâna o valanake hwě okava.† Mwan' ina, nandi oningě A valingě na hwě, ho lě pĕ ho bangaka jom ja tâjen i didi i yanaka na hwě nande?‡ Ikabojana bahani ba mamĕmě ba kwakandi o iwedo, na o bâ ba ha ibě na Mâ.

Umba mětě mbi ndi viyango o ilombe n' ivâkwě; ndi tombe-kete ka âvĕ o yĕnĕkě mba mihâ kakana, na bwam bwa Mâ-a didi na bwam bo kebanakě, mbi bĕ na ngudi e kĕtĕkě opĕl' 'a evemba. Mbi ka yĕni mbya oningě mbi late pĕ na beduka beya jângâ tĕdině; tombe ka hwě ho ha ibě tombango mahihi mĕhĕpi. Nandi o laiyan na bĕya be ha nyaki mba, mbi pitakidi na Anyambě a ka huludĕte hwě oviya Filistin epâkwě e ha ibě hĕbwĕngo. Ka Klisâni a tumbwakidě na,

Ikamid' ihâlĕ, o kwakindi o miyibi ?

O yibakudwĕndi ? A kamidě a yongadikě,

Duwaka ikamidě, i ka vĕt' ibala

O jom ja tâjen—f diye, o ka bangi balalo.

* Efisâs vi. 16.

† Ekisidâs xxxiii. 15.

‡ Psami iii. 6; xxvii. 1-3.

Ka bâ ba valanidě, Bohuma a vitanakě. O bâ ba diyaki ba kěkě, ka bâ ba pâ o iboko viyabu vi duwaki njeya e njeya epâkwě o njeya 'bu, e ma yěněňkě bo tēměkě de bwěšě ona njeya 'bu e ma tamwanaka ; na bâ bu yowakě tepě eyabu e ka pâně, ikabošana já jěhěpi i diyakite hambamango o boho boabu, ka bâ ba tēmě nja-a, ba ka pikilakiya. O bâ ba diyaki ba pikilakiya opěl' 'a njeya, hilakěte, moto uvindo a jadi bātāngo n' ibâtā itano, a viya o bâ ba jadi, na uwaka bâ na, e lě nde eanyu e tēměkě okava? Ba yavwanakindi na ba kěkěndi o mboka ya oba, ndi ba wě pě na njeya na ehuhu eyabu e ka valaně. Momo tě mâ na, " vitanaki mbani, mbi kěkě tepě o njeya tě yâně." Ka bâ ba vitaně mâ o njeya tě, e běki kwě ka yâ ya lěngěmě, na yâ na pangaka bâ ba yavanakidě na mboka 'bu e ma kěkě, kwě, ulingu uhâlě, ka bâ ba yavanidě na yâ na ngudi mětě : ndi ba diyakite kabo vitanakě mâ. Ndi kwě, ka mâ-a dungidě bâ o ivâtâ, o já i běki bâ katango bâ yowě ka bâ ba ka haiyě, já ndi ja ibâtâ tě itano ja kwa oviya maběkě ma momo tě uvindo ; nandi, běngě ba yěňke iboko viyabu vi diyakidi. Ka bâ ba diya omě ukili ba yaka, ikabošana bu diyaka na ngudi e hodwake nyolo jabu.

Klisâni.—Jâ ndi ja Klisâni ja vâ na uganganu muaju na, nandi, mbi yěnindi na mbi lemiděndi kya těkaně. Batati bu langwakiya hwě na ho bandamakidě na Ukândi? O buhwa těkabonď o hwě ho yěnidi ya wa iyowě e vâkidi, na, " Moto a kândâkě moto a bakakě na ju a takiděndi elâba o beko beyaju."*

Ipite.—Ba věki tepě hwě ejanganangobo ya itumbwana opěl' 'a njeya, na na ovaně nd' o hwě ho ka měndě ho lenge ; ndi ho behaliděndi ilanga ja yâ, na o tata nyolo jahu oviya njeya ja ujilidi. Devid a diyakindi iyowě wa na hwě ; 'kabošana a vâkindi na, " Opělě ya behadi beya bato, mbi bambuwango njeya ja wa sâwě na ndga ya belěbu beyâvě." †

Ba diyakindi omě o ivâtâ tědině bya, ba hěnjěkě nyolo jabu mětě. Na mbuhě-mbuhwě ka bâ ba yěně umbâkâ a panyakě, a vaka o bâ ba jadi, na ukasa mua mekâdi mehâlě o enâ aju. O mâ-a běkidi pāngo o bâ ba jadi, ka mâ-a uwa bâ na, wa viya lě

* Mekanakádi xxix. 5.

† Psami xvii. 4.

ni na ove, na na o haka li nde okava? Ka bâ ba languwa mâ na ba ndi batamuwi, ba kĕkĕndi o Saiân, ndi moto tĕ uvindo a di bātângo n' ibâtâ itano, nd' a lengakidĕ bâ oviya njeya, mâ nd' a vâki na hwĕ, na, ho vitanakĕ mâ, ikabojana mâ-a kĕkĕ tepĕ ovonĕ. Jâ ndi ja a diyaki n' ukasa ja vâ na, a ma diyandi Ukâ-ndi, utodu mua bojowa, a 'Iwakidi nyolo aju pani ka enjĕl ea bwe.* (Na bâ ba hakĕ bobē opĕlĕ ya mohano, ba ka diyi bebâdu na bakândâni Dan. xi. 32.) Ka mâ-a nya ivâtâ, ka mâ-a hoduwa bamo tĕ. Bĕngĕ a vâke na bâ na, vitanaki mbani, ovanĕ nd' umbi ka tĕdĕ inyĕni o njeya anyu epâkwĕnjo. Ka mâ-a timbana bâ ombuhwa na 'la o njeya 'bu e dikakidi n' ivitanĕ ja ukândi. Jâ ndi jaju ja uwa bâ na, O ma nangiya lĕ ni bulu tĕ bo ma viya ekabo ove? Bâ na, Na batati o mekodi meya Ibĕlĕ. Ka mâ-a uwa bâ na, ipĕ bâ bu pahakiya ejanganangobo ea itumbwana opĕla njeya o batati ba jadi? Bâ na, E.

Mâ na, nd' o inyĕni o diyakidini tĕmetĕme, o nângâkiteni ejanganangobo anyu, n' inyĕni o ka langakani? Bâ na, Nyawĕ. Mâ na, Na nde lĕ? Ka bâ ba vâ na, ba behalakidĕndi. Na mâ na uwaka tepĕ bâ na, batati bu langwakiyi inyĕni, na, o ka bandamakidĕni na Ukândi? Bâ na, E; ndi hu pikilakiyapĕ na mâ ndi a kalaki na hwĕ paniyango bwam mâ nĕ.†

K' umba mba yĕnĕ o ndâtâ amĕ, na a langwakiyi bâ, na, ba nangakiye o he; o bâ ba hi nonanĕ, ka mâ-a boma bâ na ngudi, iyokudĕ jabu njeya eyam eyabu e ka valanĕ. (E ka diyandi o mot' ube a ka diyĕ weyango n' ibomwĕ, vâkâna Uyĕkidi a pangaki mâ-a nangakiya o he, na mâ-a ka bomakwĕ o boho boaju hohonganĕngo na bobē boaju, na tango ya mekasa na 'huhu.)‡ Nd' o mâ-a bomi bâ, ka mâ-a vâ na, "Tango amĕ e tândâkĕ, ndi eyamĕ e henjĕkĕ, na e bomakĕ; nandi, pahakiya edoko, wa uluwa."§ Yĕnĕ pa, ka mâ-a languwa bâ na ba kĕke o njeya 'bu, na bâ ba ka bandamakidĕ maleva mapâkwĕ ma batati ma langwakiyi bâ. Na bâ na vĕkĕ mâ akeva opĕlĕ ya kĕngâ aju eĕhĕpi, ba ka kĕkĕ o njeya ya hohonganĕngo na jana, ba kĕkĕ, ba tumbwakidĕ,—

* 2 Karint xi. 14, 15.

† Deut. xxv. 2.

† Roma xvi. 17, 18.

§ Ilevudwĕ iii. 19.

Inyēni ba tamwakě o njeya, hilakěteni,
 Nyanga ya batamuwi ba lengakě e hakě ;
 Ba bweyakudwěndi na ivâtâ ja bo juka ;
 Ikabojana ba behalakiděndi ileva iyam ;
 Ba hulakudwěndi, nd' o yěnkěteni,
 Ba bomakudwěndi ; o ka kelevakani.

Ukili kwě ka bâ ba yěně umbâkâ a vaka o yaviděngo, na jana, mâ dipâ, o njeya eněně, ka lata na bâ.

Jâ ndi ja Klisâni ja vâ na uganganano muaju na, moto nd' ekaněně a didi mbuhwa 'ju kumbango opěľě ya Saiân, ndi a vakandi ka lata na hwě.

Ipíte.—Mbi yěnkěte mâ ; ho kelevake pâni, o banga pě a diya ukândi. Mâ te kabo pakiya na bo pakiya, kwě kamâ-a lata na bâ. Dina jaju i diyaki na, A-ha-kamakidě Anyambě, ka mâ-a uwa bâ na, o kěķě ľě ni na ove ?

Klisâni.—Ho kěķěndi o Ukodi Saiân.

Ka a A-ha-kamakidě-Anyambě a yâ nangudi.

Klisâni.—O yâkâ ľě kakana na nde ?

A-ha-kamidě.—Mbi yâkândi opěľa epitiki anyu, na o tamuwa ekěndâ ekolo ka ekaye ; ndi wa pahiyeni elombo ka 'lombo o ekěndâ tě kabo njuke pa.

Klisâni.—Na nde ľě, momo, o pikilakiyi na, hwa vėhěľudwě ?

A-ha-kamidě.—O vėhěľudwě ! O ibě na iboko viya jângâ tědině o he eěhěpi.

Klisâni.—Ndi i te wě o he e vakě.

A-ha-kamakidě.—Umbi diyakidi oahu, o ehiki amě mětě, mbi yokakite pani ka inyēni o yokakidini, umbi yokidi k' umba mba vala ka yěně, o mabo tě ma mepuma mabale ekama, mbi ma diyandi mbi vahaka mboka těkaně, ndi mbi ha yěnepě wa na nyanga 'mě e duwakidi o buhwa bwamě bo yalakidě ekěndâ boa bohoboho. (Ehadi ea etiketike e vâhâmâkidi bâ bėhěpi, ikabojana a wě ibeta ja mboka.* Hilakěte ba vâki n' umba na, ndaga ya Upangiye e ľě ove ? e vake pâni.†)

Klisâni.—Ho ndi yokango, na hwě tepě kamiděngo, na, iboko viya jângâ tědině vi ndi wě, na na vi ka duwaniyandi.

* Eccl. x. 15.

† Jer. xvii. 15.

A-ha-kamakidě.—Mbi jaka mbi kamidě, umbi diyakidi oahu, te mbu vaka masěyi tēkama kakana ka vaha ; iboko viya jângâ tēdině vi iaka na vi ndi wě, te umba ndi mbi duwi viyâ, ikaboja-na mbi viyâ vahango wa n' inyěni ; nandi mbi timbakandi, n' umba mbi ka vahaka o yâdidě nyolo amě, na belombo tē ibeyamě be uhwakidi opěla ipite ja ibeyamě be ha yěnidí.

Klisâni.—Jâ ndi ja Klisâni ja vâ na uganganano muaju Ipite na, ya momo tē e vâdi ekaye e te pâkwě pâkwě ?

Ipite.—Bandamakidě, a nd' ovaně umbâkâ ua Bakândi, yongakidě nyanga e di na hwě hamango egombe 'pâkwě n' iyokolidě ja bato ba jângâ tēkadi. Na lě, Ukodi Saiân a bě ? Hoa bo yěněkě jâmbě ja ugomba mwa mboka o hwě ho diyakidi o mekodí meya Ibělē okaoně ? Hwa tamwaka okava na ikamidě ?* Ho kěke, o banga pě momo tē a di n' ukasa a kâbidě hwě epâkwě njo. Âvě nd' o luki na yokudě mba lěšěni tē yâně, eyamě ya 'la ka languwa o matâ mâvě okava ekaně ; "Mwan' aně, dâkâ iyokolidě ja iyokwanidě tē i lenganakidě oviya ndaga ja iyowě."†

Klisâni.—Mwan' ina, mbu uwa âvě nyuwe opěla na mbi bomakandi pâkwě pâkwě ya ikamidě jahu penda umba mětě, ndi kabo opělě ya ikâtâ jâvě, na o pumě ebuma ya hohonganěngo oviya ulema muâvě. Opělě ya momo tēkaně, mba dimbakiya na anyambě ya he tēkaně a i mâ dibango mihâ. Hwě na nâvě ho hakete kabo ekěndâ, yowěngo na ho na ikamidě ja pâkwě pâkwě ; na na bojoa bo ibě o pâkwě pâkwě.‡

Ipite.—Mbi peyakandi kya tēkaně n' ipite ja ivenda ja Anyambě. Ka bâ ba vonguwa oviya momo tē a jadi ; mâ tepě bo haka ekěndâ aju, a kěkě, a yâkiyě bâ.

K' umba mba yěně o ndâtâ amě, o bâ ba kěkidi ka bâ ba pâ o ehiki na 'huhu, upupě muaju u pangaka moto a tikaka, oningě a jadi omě mwěngi. Ipite a diyaki tepě a ka yalakě o tika, a bě bodilo na viyâ ; ka mâ-a vâ na Klisâni na, viyâ vi balidí mba, mba yâlâkěpě ibumudě ja mihâ mamě ; nandi ho nangakiye okava, hwa ta ya yango.

Klisâni.—Na vilolombo ; banga hwa ya, ndi ho muwepě epâkwě njo.

* 2 Kârint v. 7.

† Mekanakâdi xix. 27.

‡ 1 Jân. ii. 21.

Ipite.—Na nde lě, mwan' ina ? viyâ vi ndi bwam opělě ya moto a janjakě ; oningě hwa ya kwě, vâkâna ho yâdiyendi.

Klisâni.—Wa yongakidě pě ka utati umbâkâ u lanwakiyi hwě, na, ho ka kelevaka na mwanga mwa Iyabana ? A minakindi ovaně na, ho bandakidě opělě ya viyâ ; “ Ovaně, vâkâna, ho yake, ka bapâkwě ba yakě ; ndi ho pepwake, na hwě ho ka diyaka lumbamango.”*

Ipite.—Mbi mēmindi na mbi ndi kobango ; mbi jaka okava dipâ, te mbi ngiyendi o mahihi m' iwedo, na tina ya viyâ. Mbi yěnindi na, ya moto wa iyowě e vâkidi, e ndi pâkwě pâkwě, na, “ Babale ba ndi, bwam wa n' umbâkâ.”† Kwanga na 'la okava njamba 'vě e diyakindi ihana jamě ; na nâvě o ka pahiya tepě mahomano maiyam opělě ya ehavu âvě.

Klisâni.—Klisâni mâ na, nandi opěla ihimbidě ja itika ja iboko těkavi, ho langwake malango maiyam.

Ipite.—Upâkwě mâ na, mbi kamakiděndi, na ebumulema ečěpi.

Klisâni.—Ho ka yalž lě na nj' ilango-ě ?

Ipite.—O Anyambě a yalaki na hwě ; nandi yalakě âvě na boho, oningě wa tândâ.

Klisâni.—Mbi ka tandi o tumbudě âvě viyembo tumbuděngo.

O baiyamu ba tikakě, ba vak' okava,
Ka yoka batamuwi ba kalaka ;
E, ba yokwaka tepě na bâ,
Itata ja mihâ mabu bwe
Ugangano mua Klisâni uyam
U ka tati bâ mihâ o 'gombe ya iyějudwě.

Jâ ndi ja Klisâni ja yalě, ka mâ-a vâ na, mbi ka uwand' âvě nyuwě : o pikilakiye lě na o bohoboho opěl' 'a eyâvě e hakě ekive ?

Ipite.—O minakandi nyanga 'mě e pikilakiyedi o bohoboho opělě ya bwam bwa ilina jamě ?

Klisâni.—E ; eyamě e ma mina ndi yeně.

Ipite.—Mbi lilimakiděndi ulingo uyaba o upeyo mua belombo tě be ma yěněkwě, na be ma hambakwě o ihambanido viyahū ;

* I Těsilonaika v. 6.

† Eccl. iv. 9.

belombo be mbakidi o nyângidě mba o ujilo na o inyanga, mbi jaka mbi lilimakidě pě na beyâ.

Klisâni.—Nja belombo-ě ?

Ipíte.—Boněně na ungumba mua he. Mbi ma peyaka tepě na ujolongo na ngudi, imâtâ, ikila, bojowa, sěkě, iweya ja Sâná, na elombo ka 'lombo eěhěpi e kovakite kabo ijilidě ja ilina. Nandi na mbuhě mbuhwě, běngě mbi yowakě, na iyoka na ihilě ja belombo beya oba, ibeyamě be yokakidi na nâvě, tepě na Ikamidě uahu a tândákě, a weyakudwě opělē ya ikamidě jaju, na bodiya boeyam o Igeba ja Naně, na, " ihuku ja belombo těkabe ndi iwedo "; ikabojana tina ya belombo těkabe ndi ya " ngambi ya Anyambě e pâkě o bana ba ha ibě n' iyokiya ba jadi." *

Klisâni.—O kamakiděte ngudi ya isulě tě piyělě ?

Ipíte.—Nyawě ; mbu vahaka o yowě ngudi ya bobě pâni, tombe makwa ma benganakidě o iha ja boâ ; o ebumulema 'mě e yěněki njuke o boho boho na ndaga, k' umba mba yějě idiba ja mihâ mamě opěl' 'a bwe ya omě.

Klisâni.—Nandi e lě nja tina eyâvě e hakidi nonaně o Ilina ja Anyambě i hakidi o ebumulema âvě ?

Ipíte.—Tina ya boho ndi na, ikabojana mbu yowakě na e diyakindi ehavu ya Anyambě. Mbu pikilakiya na Anyambě a yalakiděndi iludě ja moto o boho na imudě ja bobě. 2. Na bobě bo diyakite bo ngite na usasa o mehoni meyame, mbu tândákâ o dika boâ. 3. Mbu yowakě tepě nyanga 'mě e mbakidi o palwanidě na megangano meyamě meya vyo, pwanja 'bu, na behadi beyabu mbi tândâki beyâ na ngudi. 4. Mawěla ma isulě ma diyakindi umbi jadi, ma diyakindi mawěla ma njuke na jângâ, ovaně nd' umba mbi ha yâlâkiděpě o yika, tombe na iyongidě ja meyâ o ebum' amě y' ulema.

Klisâni.—Nandi, e yěněněki na, o hulamakindi oviya njuke jâvě egombe yâkâ ?

Ipíte.—E, pâkwě pâkwě, ndi i ka timbate o ulema inuamě epâkwě njo, vâkâna mbi ka diyi pě bobě, wa pě na umbi diyakidi ovyo.

Klisâni.—Na nde lě, nja 'lombo-ě pě e timbakidě bobě boâvě o ipikiliya jâvě ?

Ipíte.—Belombo beité ; pani ka na,

1. Oningě mbi latihgě na moto ueyamu o njeya ; tombe,

2. Oningě mbi yokingě moto a langaka Baibili ; tombe,

3. Oningě molo u yaliděngě mba mehiyo ; tombe,

4. Oningě mba langudwě na moto amě a běkěndi ; tombe,

5. Oningě mbi yokingě ikelenge i kalaka opělē ya na moto a wendi ; tombe na,

6. Oningě mbi pikilingě opěla iwedo jamě ; tombe na,

7. Oningě mbi yokingě na iwedo ja matota i pāndi o bapākwě bajadi.

8. Wa wa ndi o umbi pikilakiyedi na hāngě piyělě vākāna, umba mětě, mbi pāndi o yěkě.

Klisāni.—Nandi u duwaka egombe e hulumakě oviya ikoba ja bobě ?

Ipíte.—Nyawě, mbu yālākě ; ikabojana o egombe tēyeně be pipamakindi ulema muamě nangudi eité ; na o umba mbi pikilakiyedi itimba ja bobě (tombete k' ulema muamě u diyakidi mua vonguwa opělē tēně) vākāna mbi yěňkindi majili wa.

Klisāni.—Nandi, o haki lě pě na ?

Ipíte.—Mbi pikilakiyi na, mbi lukakandi o yějě ibonguwa ja eměná amě ; o banga mba kwehwě.

Klisāni.—Ndi o yějěkite o bonguwa eměná ?

Ipíte.—E ; n' umba na kweyaka hanga bobě boamě pa, ndi na njamba ibe tepě, na yalakě ehavu ya moto ueyam, pani ka b' ikaliya, ilanga, iya ja bobě mbembe, ikala ja pākwě pākwě, na ba bakakě n' umba, na vala, na vala. Mbi hakindi belombo tēbeně, na bepākwě beité na ngudi, ibeyamě be ha ibě na ngudi e langwakě ckava.

Klisāni.—Nandi o pikilakiyi na o diyakindi bwam ?

Ipíte.—E ; o ukili, ndi kwě ka njuke jamě ja timba pě umbi jadi epākwě njo, na iluwa jamě jěhěpi j' u haka mba elombo.

Klisāni.—Beně be vaki lě pě ovaně na, o ávě o diyakidi wa luwa ?

Ipíte.—Mběyi ya belombo e pākidi yā umbi jadi, wa wa ndi bevādi beya jāngā těkadi : “ Bwam bwahu bwěhěpi bo te pani ka bevolo beya sěkě, na bo věvidi hwě panika upupě.”* “ O bě na

* Aiseiya lxiv. 6.

moto a ka huwudwě na behavu beya belekanako.” “Oningě o hangěni belombo těkabe beěhěpi, vākāteni na, ho ndi bahayi ba ha ibě na evângā.”* Na ndaga ipâkwě itě na ngudi ja jângā tědině. Oviya ovaně tepě mbi ka yalakě o totonganě kakana na ; “Oningě bwam bwamě bwěhěpi bwa bě pani ka bevolo beya sěké ; oningě na moto á huwudwě na behavu beya belekanako ; na, na tombete hwě ho hakate beěhěpi, ho ibě n’ itinga k’ itinga, vākāna hângě e te elombo ea etiketike na o pikikiya na o ka duwi hěvěn na njeya ya belekanako. Mbi pikilakiye tepě kakana na, Oningě moto a nuwana kama ya mawěla, ndi yeně pa, a ka vėkě ihambe ja ibeyaju be hambakě ombuhwa ; nd’ oningě inwana jaju ja vyo, jâ te o ejanganangobo i te o buludwě, vākāna moto těmaně a ka yongani mâ, na mâ-a hwa mâ o ndabo y’ ivititi, kabo a te a timbě inwana timběngo.

Klisáni.—Nandi, o bakakidě lě ekaye o nyolo âvě mětě na e ?

Ipíte.—Mbi pikilakiyendi kakana ; na, mbi na bobě boitě o ejanganangobo ea Anyambě, na na, iluwa jamě ja kya těkaně i bě na ngudi e timbakě inwana tědině, ovaně vākāna iluwa jamě i bě na ngudi e hulwakidě mba oviya makwa tě ma mahihi imamě ma pākidě nyolo amě na tina ya mapulě mamě ma bohoboho ekama.

Klisáni.—Ikwanidě iyam mětě, sāsâ ta pakuwa.

Ipíte.—Elombo epâkwě e yěněkidě mba njuke oviya n’ umba na luwa, ndi, oningě umba hilěngo belombo beyam ibeyamě be hakě kya těkaně, vākāna mbi yěněki bobě boa kya latango pě na bwam bwamě bo hakě ; ovaně nd’ umba mbi ndi sulěngo na, tombekete nyang’ amě e tândākidi iha jamě ja behavu beyam, mbi ndi hango bobě twětewě o buhwa bākâ, ivalidě jamě o hěł, tombete na eměná ea bohoboho eu diyaka na ebuke.

Klisáni.—Nandi, běngě o hake pě na ?

Ipíte.—O ha ? Mbu yowakě nyanga ’mě e ka hayě, kabo mba ta yongidě Ikamidě yongiděngo ; ikabojana hwě na mâ ho diyakindi hilinganango na ngudi ; mâ tepě a langwakiyi mba, na, kabo mba pahiya bwam bwa moto a ha ibě hango bobě n’ ivâkwě, hanga bwam bwamě mětě, tomete bwam bwa he bwěhěpi bo ibě na ngudi e yongakě mba.

* Geletiya ii. 16 ; Luk xvii. 10.

Klisâni.—O pikilakiyi na a kalakite pâkwě pâkwě ?

Ipite.—A jaka a langwakiya mba nonaně o egombe eyamě e ma tândâkâ, na e ma hwěměkiyě na iluwa jamě mětě, te mbi tubaki mâ na etiketike ; nd' umbi ka yěněkě ikâhâ jamě mětě, na nyanga ya bobě e natamakě na ehadi amě eyam, k' umba mba kamidě ndaga jaju.

Klisâni.—O mâ-a yalakidě o languwa âvě o boho boho, o pikilakiyete na, moto wa jângâ tědině a te a duwanakiya, a didi a vânakwě na, a hohonganěngo mětě, na, a ha haiyete bobě ?

Ipite.—Mbi mēměki na, o boho boho ndaga jaju jú bweyana-kiya ; nd' o hwě ho běki kalango kwě, běngě mbi sulakě bwam opělě tějâně

Klisâni.—O uwakite mâ na momo tě a lě nja, na nyanga 'vě e didi e huwakudwě na ma ?*

Ipite.—E, ka mâ-a languwa mba na, a ndi Upangiyi Jisěs, a diyakě o enâ eyomi ya Wa-Oba-mětě ; na kakana ndi ka âvě o ka huwudwě na mâ, na ipitidě ja eyaju e hakidi mâ mětě o hwi jaju ja mehoni, na betuniya beyaju o mâ-a kělěkudwě o ele. K' umba mba uwa pě mâ, na, bwamu bwa momo tēmâně bo lě bo duwaka ngudi tějâně na ihuwudě ja moto upâkwě o boho boa Anyambě na ? Ka mâ-a languwa mba na a diyakindi Anyambě ya ngudi, na a hakindi nyanga 'ju e hakidi, na mâ-a waki tepě, hanga opěl' aju mětě, kabo opěl' 'a 'mě ; na behadi beyaju, na mala mabu, be ka langwě umbi jadi, oningě mba kamidě mâ.

Klisâni.—O haki lě pě na ?

Ipite.—Mbi bomakindi penda, jambojana mbi pikilakiyi na á bābe o yongě mba.

Klisâni.—Ikamidě a vâki lě pě na nâvě na ?

Ipite.—A sombiyakidi mba na mbi kěke o mâ-a jadi ka yěně. Já ndi 'jamě ja timbě na, yeně e ka diyi ungěsâ. Mâ na, Nyawě, ikabojana mbi ndakudwěndi na mbi vake.† Ka mâ-a vě mba ejanganangobo ya Jisěs, iyâdidě jamě opělě ya iviya ; na mâ na vâkâ opělě ya ejanganangobo tějyeně, na, ndaga jěhěpi ja omě tombe vindandaga vi ndi tēměngo boyâdě wa na he na oba.‡ N' umba na uwaka mâ, na, mbi ka ha lě na o umbi ka viyě ?

* Roma iv.

† Matiyu xi. 28.

‡ Matiyu xxiv. 35.

Mâ na, mbi ka hâhâlakidě na mabângâ vutango, twě,* na ulema muamě muěhěpi, pani ka Daniyěl, “ Nandi Daniyěl a ngakiyendi o ndabo aju, ka mâ-a balama na mabângâ maju njo ilalo buhwa bâkâ, a kalakiya o boho boa Anyambě aju. Jěrimaiya, usâki mua Anyambě a vâki na, O ka ndakiyi mbani, n’ inyěni o ka kě-kěni ka kaliyani umbi jadi, vâkâna mbi ka yokiyate inyěni. K’ umba mba uwa pě mâ na, mbi ka hâhâlidě lě mâ na? Ka mâ-a vâ na, Kěkě, vâkâna o ka duwate mâ o ediya aju ya ngěbě, a diyakate omě egombe eěhěpi, kokěngo n’ iyidě ja tango e vakě. Mâ mětě a vâki na Mosěs na, ‘ mbi ka lati na nâvě omě, oba ya ediya ya ngěbě.’ ” † Ka Jěhova a vâ na Mosěs na, “ Kalaka na mwana nyângwě Erân, na á pâke egombe eěhěpi pudunganango epaga o iboko viya hole, o ediya ya ngěbě ejadi o aki ; o banga a wa ; ikabojana mbi ka pumiyandi o ediya ea ngěbě na evindi.” ‡ Mbi langwakiyi mâ na, oningě mba viya, mba yowě nyanga ’mě e ka vâyě. Ka mâ-a languwa mba, na, mbi ka vâkâ kakana, na, “ Anyambě yěněkě mba ngěbě, mbi ndi mot’ ube,” na, “ O ka pangaka mba mbi yowakě, n’ umbi ka kamakidě Jisěs Kraist ; jambojana mbi yěněki na, bwam bwaju bo jaka bo diye, n’ umba mbi kamakidě bwam těboně, te mbi jelindi. Upangiyi mbi yokango na, o ndi Anyambě ya ngěbě, na na o ndi leniděngo Mwan’ âvě Jisěs Kraist na a diyake Uyongi mua he ; na na, o tepě bâhângo na o vě mâ o jângâ ja mot’ ube k’ umba kakana, (mbambayě mbi ndi mot’ ube mětě) : Upangiyi, ovaně, vâkâna, nângâkâ egombe těkaye, wa kenidě ehewě âvě o iyongě ja ilina jamě, opělě ya Mwan’ âvě Jisěs Kraist. Eměn.”

Klisáni.—O hakite ka âvě o sombiyakudwě ?

Ipíte.—E ; njo na njo.

Klisáni.—Nandi Hangwě a levakiděte Mwana âvě o jadi ?

Ipíte.—Hanga o njo ya boho, tombe ya ibale y’ ilalo, y’ inayi, y’ itano, nyawě, tombete o njo y’ utoba.

Klisáni.—O haki lě pě na ?

Ipíte.—Aje ! mbu yowakě nyanga ’mě e ka hâyě.

Klisáni.—Wu pikilakiya na o dikakand’ ikaliya ?

Ipíte.—E, kama ya njo i langakudwě njo ibale.

* Psami xcv. 6.

† Ěxodás xxv. 22.

‡ Leviticás xvi. 2 ; Hibru iv. 16.

Klisáni.—Ndi e lě nja tina ě eyâvě e ha dikakidi ?

Ipite.—Mbi kamakidi na e langwakudwě mba e diyaki pâkwě pâkwě, ya na, bwam bwa Kraist tĕkanĕ bó diye, he eĕhĕpi ya yongĕ mba ; ovanĕ nd' un.bi pikilakiyi na, oningĕ mbi dikingĕ, vâkâna mbi wendi, nandi mbi wakengĕ o eka ya 'hekwě. O mâ ukili tĕ tepĕ ka ekaye ya pâ o ipikiliya jamĕ na, "Oningĕ ya himbama, vengaka yâ, ikabojana e ka pândi, mbambayĕ, yâ himbame."* N' umba na lilimakidi ikaliya, kwanga na 'la o Hangwě a levakidĕ mba Mwana 'ju.

Klisáni.—A levakudwě lĕ âvě o jadi na ?

Ipite.—Mbu yĕnĕkĕ mâ na mihâ mamĕ ma mehoni, kabo na mihâ ma ibweyidĕ jamĕ ; † e diyakindi kakana : Buhwa bâkâ mbi diyaki na ngĕbĕ eitĕ mĕtĕ, mbi piviyaki na ngĕbĕ pĕ wa na njo 'pâkwě o emĕnâ amĕ cĕhĕpi ; na ngĕbĕ tĕ e vakiyendi oviya iyĕnĕ jakiya ja bonĕnĕ na ibeva ja mabe mamĕ. Nd' o umbi ha diyakipĕ na imbuwa ja elombo epâkwě kabo hĕli, na makwa ma ilina jamĕ ma egombe eĕhĕpi, mbi pikilakiyi na, o mbenjĕ pâkâ, k' umba mba yĕnĕ Upangiyi Jisĕs a dângâmâkidĕ mba oviya hĕvĕn oba, ka mâ-a vâ na, "Kamakidĕ Upangiyi Jisĕs Kraist, vâkâna o yongindi." ‡

Ndi mbi timbakidi na, Upangiyi, mbi ndi mot' ube unĕnĕ mĕtĕ : na mâ na yavwanaka na, "Ehekwě amĕ e te kokango na nâvĕ." § Umba na, Nandi, ikamidĕ i lĕ nde Upangiyi. Bĕngĕ, nandi, mbi yĕnĕke oviya ivâdi tĕ ja na, "A ka viyĕ umba mbi jadi, á yoke nja, na a kamakidĕ mba, á yoke evĕlĕ," ¶ na na iviya na ikamidĕ ba te elombo yâkâ ; na a ka valĕ, yenĕ ndi na, a vakĕ na ebumulema na itândĕ opĕlĕ ya iyonga ibebo ja Kraist, vâkâna mâ nd' a kamakidĕ Kraist. Ka manyângâdiba ma diba mihâ mamĕ, k' umba mba uwapĕ na, Upangiyi, mbambayĕ, mot' ube unĕnĕ k' umba kakana, a te a vĕhĕlĕkudwě âvě o didi, na mâ-a yongwě na nâvĕ ? N' umba na yokaka mâ-a vâkâ na, "A ka viyĕ umba mbi jadi mba punĕ mâ." ¶¶ Já ndi jamĕ ja vâ na, Nandi, Upangiyi, mbi ka yĕnĕ lĕ âvĕ, na, umbi ka viyĕ âvĕ o jadi, na ovanĕ nd' o ikamidĕ jamĕ i ka tĕmĕ hohonganĕngo âvĕ

* Habakâk ii. 3.

§ Jân. vi. 35.

† Efisâs i. 18, 19.

¶ Jân. vi. 35.

‡ Behadi xvi. 31.

¶¶ Jân. vi. 37.

o didi? Mâ na, Kraist Jisës a vakiyend' o he ka yongě bato babe ; mâ ndi ihuku ja elekanako o wěhěpi a kamakidě a jadi : a wakindi opělē ya bobe boahu, ka mâ-a pumbuwa pě o mahuwa mahu : A tândâki hwě, ka mâ-a tuka hwě oviya mabe mahu na makiya maju mětě.*

Oviya beně behěpi mbi yěněki na, mbi lukakate o tamuwa mâ opělē ya hohonganěngo, na o ivanguwa ja bobe boamě kabo na makiya maju ; na eyaju e hakidi o iyokiya ja elekanako ya Hangwě, na ibâbiyě jaju ja ivomudwě ja omě, y' u diyaka opěl' 'a 'ju mětě, kabo opělē ya a didi a nângákâ yâ o iyonga jaju, na mâ-a ka věkě akeva. Ulema muamě u diyakindi mua bě bo londaka ti na mbya, mihâ mamě na manyângádiba ti, mapikiliya mamě ma ka vudakě na itândě opělē ya dina, bato, na njeja ja Jisës Kraist.

Klisâni.—Mbambayě, ekadi i diyakindi ilevudwě ja Kraist o ilina jâvě : ndi langwakiya mba nyanga ya ekaye e hakidi o ilina jâvě.

Ipite.—E pangaki mba mbi yěněkě na he ečhěpi, tombete bwam bwa omě bwěhěpi, be nd' o itingidi viya makwa ; mbi yěněki tepě na, Anyambě ya Hangwě, tombe ka mâ-a di mahuwa, a te na ngudi e huwakidě mot' ube a vakě o mâ-a jadi : e pangaki mba mbi yěněkě ihâni opělē ya hobe boamě boa egombe ya vyo, na ndambakě tepě mba na ilevidě ja bohuma boamě mětě ; ikabojana mbi ha diyete na ipikiliya n' ivâkwě i levakidě mba bwam bwa Jisës Kraist nonaně : i pangaki mba mbi tândákâ eměná ya hole, n' umba mbi ka yombwaka iha ja elombo o ihekidě na ivenda ja dina ja Upangiyi Jisës ; e, mbi pikitakiye tepě na, mbi jaka na tâjen ya byějâ beya makiya o nyolo amě, te mbi te na ngudi e hovakidě beyâ behěpi opělē ya Upangiyi Jisës.

Mbi yěněkindi o ndâtâ amě, o Ipite a timbakidě dihâ ombuhwa, ka mâ-a yěně Bohuma, uwabu a dikakidi ombuhwa, a vaka. Mâ na Klisâni na, yěněkěte ka iwanja tě ja momo a lengakě ombuhwa.

Klisâni.—E, e, mbi yěni mâ ; a ibě n' isâlâ na njamb' ahu.

Ipite.—Mbi piviyaki na, a jakate a tamwaka na hwě te y' u mbatâ o kokidě mâ.

---

* 1 Timote i. 15 ; Roma x. 4 ; Hibrú vii. 24, 25.

Klisáni.—Pâkwě pâkwě ; ndi mbi ndi sulěngo na, au pikiliya nonaně.

Ipíte.—Mbi yowuděte yeně ; ndi tombekete nonaně ho vengakidě mâ. (Na bâ na haka nonaně.)

Jâ ndi ja Klisâni ja vâ na mâ na, Momo, oka ; e lě nde eyâvě e dikanakě ombuhwa kakana ?

Bohuma.—Mbi peyakandi na itamuwa ja dipâ, wa mětě na o diya na njamba, kabo te mba tândâ yâ wa.

Jâ ndi jâ Klisâni ja vâ na Ipíte na jana, na, mbu languwat' âvě na á sâlâkâ njamba 'hu ? Nandi vakate, ho langwakě egombe těkaye, o iboko tě viya dipâ na dipâ ekavi. Jâ ndi jaju ja kala na Bohuma, ka mâ-a vâ na, Oka o lě na ? Ilina jâvě i lě na Anyambě kya těkaně na.

Bohuma.—Mbi te bwam, ikabojana mbi ndi egombe eěhěpi londango ti na mavaha maiyamu, ma pâkě o ulema muamě, ka yâdidě mba, o umba mbi tamwakě.

Klisâni.—Sâsâ, langwakiya hwě, nja mapikiliyě mayamu ?

Bohuma.—Mbi duwěnd' o pikiliya opělě ya Anyambě na hěvën.

Klisâni.—Malina ma di kwehwěngo na děvil ba haka tepě nonaně.

Bohuma.—Ndi mbi pikilakiyi beyâ, na umba mbi vahaka tepě beyâ.

Klisâni.—Baitě na ngudi ba haka tepě nonaně, ndi ba ibě na ngudi e pâkâ ovoně. “ Ilina ja wa henga i vahakandi, ndi já duwaka elombo ka 'lombo.”*

Bohuma.—Mbi pikilakiyi beyâ, n' umba dikango beěhěpi opělě těně.

Klisâni.—Mba kamakidě yeně ; ikabojana idika ja beěhěpi i rdi upako ukolo ; e, upako ukolo wa na nyanga ya baitě e di yě-něngo. Ndi o lě o sulakě na o ndi dikango beěhěpi opělě ya Anyambě na hěvën na ?

Bohuma.—Ebuniulema 'mě nd' e langwakiyě mba nonaně.

Klisâni.—Moto wa iyowě a vâki na, “ A pitakidě ulema muaju mětě a ndi etiketike.†

* Mekanakádi xiii. 4.

† Mekanakádi xxviii. 26.

Bohuma.—Yeně e kalakwěndi opělě ya ebumulema ebe ; ndi eyamě e ndi eyam.

Klisáni.—O sulakě lě yeně nande ?

Bohuma.—O yâ e yâdâkidě mba o mapite ma hěvĕn.

Klisáni.—Yeně e te e diyaka opěl' iyabana jaju, jambojana ebumulema ea moto e te e yâdâkidě mâ, na ipitidě ja elombo eyaju e ha ibě na ijanga ja ipite.

Bohuma.—Ndi ebumulema na eměná amě be latakandi ta, ovaně vâkâna ijamě ipite i ndi bwam, kâmâmângo o ijanga.

Klisáni.—Nja langwakid' âvě na ebumulema 'âvě na eměná be ndi latango ?

Bohuma.—Ulema muamě te u langwakiyě mba nonaně.

Klisáni.—“ Ta uwa mbweyi amě, na, ipě mbi ndi mwibi.” Umwâvě ulema u langwakiyat' âvě nonaně ! Kabo ndaga ja Anyambě ja bapě yâ tali o upako tĕkamu, hanga tali 'pâkwě i bě na mala.

Bohuma.—E bě ebumulema eyam e di na mapikiliya maiyam ; a bě eměná eyam a di hohonganěngo na belekanako beya Anyambě ?

Klisáni.—E, ebumulema eyam e ndi e di na mapikiliya maiyamu, eměná eyam tepě a di hohonganěngo na belekanako beya Anyambě ; ndi e ndi elombo yâkâ e duwakě belombo tĕkabe, epâkwě na bo pikilakiyi nonaně.

Bohuma.—Sâsâ, nja 'lombo-ě eyâvě e tubakě na mapikiliya maiyam, na eměná e di hohonganěngo na belekanako beya Anyambě ?

Klisáni.—O na mangâ ma mapikiliya maitě na ngudi ;—mâkâ opěl' 'ahu mětě, mâkâ opěl' 'a Kraist, mâkâ opěl' 'a belombo bepâkwě.

Bohuma.—Mapikiliya maiyam opěl' 'a 'hu mětě, ma lě na ?

Klisáni.—Ma ndi ma latakě na ndaga ja Anyambě.

Bohuma.—E lě nja 'gombe-ě ya mapikiliya mahu mětě e latakě na ndaga ja Anyambě ?

Klisáni.—O egombe ahu e věkě yĕkě tĕ ya pâkâ ya ndaga ja Anyambě e levakidě. Ndaga ja Anyambě i vâkândi opělě ya itingidi viya bato vi janakudwě na, “ O ibě na umbâkâ a jadi hohonganěngo, o ibě n' umbâkâ a hakě bwam.”* E vâkâ tepě na,

“ Ipikiliya ja ebumulema ya moto wěhěpi i te kabo bobē egombe ečěpi.” Nandi o hwě ho běkě kakana pikiliyango opěl’ ’a nyolo jahu mětě, vâkâna mapikiliya mahu ma ndi hohonganěngo, jambojana ndaga ja Anyambě i vâki nonaně.

Bohuma.—Mba kamidě na ebumulema ’mě e ndi bobē kakana.

Klísáni.—Ovaně, vâkâna o ibě n’ ipikiliya iyam na ja jákâ opěl’ ávě mětě, na o eměná ávě.—Mbi to languwa pâni. Pani ka ndaga i vĕkě yĕkě o bebumulema beyahu, nonaně tepě ka já i vĕkě yĕkě opěl’ ’a manjeya mahu ; oningě mapikiliya mahu, na njeja jahu be latingě na iyavwana tě ja ndaga i vĕkě opěl’ ’a beyâ, vâkâna beěhěpi be te hohonganěngo, ikabojana be ndi lantangō ta.

Bohuma.—Ta languwa mba ka ávě o minakě ?

Klísáni.—Ndaga ja Anyambě i vâki na, njeja ja moto i ndi njeja ja belenganango,* i bě bwam ; e vâkâ tepě na, ba ndi lengango mětě oviya njeja eyam, na bâ ba wě tepě yâ.† Nandi mbi vâki na, oningě moto a pikilakiya njeja jaju nonaně, na ulema mua hubiyango, vâkâna a na mapikiliya ma hohonganěngo opěl’ ’a njeja ’ju mětě, jambojana mapikiliya maju ma latakandi ovaně na ndaga ja Anyambě.

Bohuma.—Mapikiliya maiyam opělě ya Anyambě ma lě nde ?

Klísáni.—Pani k’ umba mbi ma vâ opěl’ ’a nyolo jahu mětě, na, oningě mapikiliya mahu opěl’ ’a Anyambě, ma latingě na nyanga ya ndaga e vâkě opěl’ ’a ’ju ; yeně ndi na, o hwě ho pikilakiyě opěl’ ’a idiyedi viyaju, na bebano beyaju, hwěsě te ka ndaga i di yokuděngo ; mba kale opěl’ ’a yeně sasě o kya okava. Nd’ oningě ho kalaka opěl’ ’a ’ju na nyanga ’ju e di na hwě ; vâkâna ho na mapikiliya maiyam opělě ya Anyambě, o hwě ho pikilakiyě na a youdi hwě, wa na hwě mětě ; na mâ-a yěňki tepě bobē o hwě ho jadi, o egombe ahu mětě e ha yěňkě na bo ndi wě ; o hwě ho pikilakiyě na, a youdĕte mapikiliya mahu ma utema mětě, tepě na melema meyahu, na ndiba jabu jěhěpi ibě kutamango o mihâ maju ; tepě o hwě ho běkě pikiliyango na bwam bwahu bwěhěpi bo nâvâkândi o boho boaju, ovaně nd’ o mâ-a ha vahaka pě hwě ho tĕmĕkě o boho boaju na mabeka ma behadi beyahu beyam beěhěpi.

* Psami cxxv. 5.

† Roma iii. 17.

Bohuma.—O pikilakiyi na mbi ndi jângâ ja eboki e didi e pikilakiya na Anyambě a yěněkě wa n' umba ? ipě na mbi ndi mbi pākâ o mâ-a jadi na behavu beyamě mětě beyam ?

Klisáni.—O pikilakiya lě upako těkamu na ?

Bohuma.—Mbi pikilakiyi na, mbi lukakand' o kamidě Kraist opěl' 'a ihuwudwě.

Klisáni.—Na lě ! O pikilakiyi na, o lukakandi o kamidě Kraist, âvě o yěne na o na mala na mâ ! Wa yěněkě bobe boâvě boa ijanido na boa kya těkaně ; ndi o diyaka na ipikiliya opěl' âvě mětě, na ibeyâvě be hakě, be pangakě âvě pani ka moto a ha ibě yěněngo mala ma bwam bwa Kraist o ihuwudwě jâvě o boho boa Anyambě. Nandi o lě o vâkâ na, mbi kamakiděndi Kraist na-e ?

Bohuma.—Mbi na ikamidě twětwe, opěl' 'a beně bešěpi.

Klisáni.—O kamakidě lě na ?

Bohuma.—Mbi kamakidi na Kraist a wakindi opěl' 'a bato babe ; na na, mbi ka huwudwěndi oviya jâki o boho boa Anyambě, na tina ya ivěhělidě jaju ja ehewě ijaju i věhělěkidě mba, na iyokiya jamě ja belekanako beyaju. Tombe kakana, Kraist a pangakandi bebano beyamě, be jadi beyam, be věhělěkudwě na Hangwě, na ngudi ya bwam bwaju ; nonaně ndi k' umbi ka huwudwě.

Klisáni.—Mbi to vě iyavwana ja iměmě tě ja ikamidě jâvě ekadi :

1. O kamakiděndi ovaně na ikamidě ja bo yebakiya ; ikabojana ikamidě těkadi i ha duwanijete o Baibili.

2. O kamakiděndi ikamidě ja bojowa ; jambojana i věngěkiděndi ihuwudwě oviya bwam bwa Kraist mětě, na o bakidě jâ o âvě mětě o jadi.

3. Ikamidě těkadi já pangaka Kraist a diyaka Uhuwudi mwâvě, ndi kabo mua behadi beyâvě ; na mua nyolo âvě o tina ya behadi beyâvě, i jadi bojowa.

4. Ovaně, vâkâna, ikamidě těkadi i ndi ja iyabana, na já i ka dikand' âvě o ngambi o buhwa bwa Anyambě-ya-Ngudi ešěpi ; ikabojana ikamidě ja pâkwě pâkwě i huwanakidě, i pangakandi ilina, i didi nyangango opělě ya belekanako, na i věvěke o ihâwě ja bwam bwa Kraist, na bwam těboně bo ibě ehavu ya ehewě

e hanakě, opěľě ya ihuwudwě, iyokiya jávě na ovaně nd' o já i ka věhěľěkudwě na Anyambě, ndi iyokiya jaju mětě ja belekanako, na iha, na iyěně ja betuniya opěľ' ahu ; mbi vâki na, bwam těboně bo věhěľěkudwěndi na ikamidě ja pâkwě pâkwě ; ilina i bătâkudwěndi na yâ, na já ja pâdwě o Anyambě ajadi, i diye n' itâbě, na já i věhěľěkudwě, na huwakudwě oviya makwa.

Bohuma.—Na ľě ! O vahaki hwě ho pitakidě kabo nyanga ya Kraist e hakidi mâ mětě, nandi ho diye ? Ipikiliya těkadi ndi i ka huludě bedoko beyahu, na panga hwě ho diyaka pani ka hwě ho vahakě ; idiya jahu i ka diya ľě na nja malě, oningě na ho ka huwudwěte oviya beěhěpi kabo na bwam bwa Kraist pa, o hwě ho kamakidě yâ.

Klisáni.—Dina jávě i ndi Bohuma, na pani ka dina jávě i didi, nonaně tepě ka ávě o jadi ; iyavwana jávě i levakiděte nonaně. O bě yowěngo opěľě ya bwam bwa ihuwudwě, wa wě tepě nyanga ya ilina jávě e ka yongwě na já, oviya ngambi ya Anyambě. E, o tepě epitiki o ngudi ya pâkwě pâkwě ya ikamidě i yonganakě o bwam tě bwa Kraist ekabo, na boâ bo ka dulaka bebumulema beyahu o Anyambě a didi na Kraist, o tândâ dina jaju, ndaga jaju, njeja jaju, na bato baju, ndi hanga bo dungaka, pani ka ávě o pikilakiyě.

Ipíte.—Ta uwa mâ, ipě a pahiyendí ilevudwě ja Kraist oviya hěvčn oba.

Bohuma.—Na ľě ! Ávě ndi moto wa malevudwě ! Mbi kamakiděte k' inyěni na ibanyu běhěpi o vâkěni opěľě ya upako těmuně, na e te paniyango ebuma ea ipikiliya ja beboki.

Ipíte.—Na nde, Momo ! Kraist a ndi kutwěngo o Anyambě a jadi oviya ibweyidě ja mehoni, ovaně nd' o mâ-a ha yowanakě na moto, kabo Anyambě ya Hangwě a levidě mâ o mâ-a jadi.

Bohuma.—Ijâvě ikamidě ndi dině, ndi i bě ijamě : n' umba mba bomaka t' epě penda, na ijamě i te bwam bwěšě te ka ijâvě, tombete k' um'bi ha ibě na mapikiliya maitě na ngudi o molo moamě pani ka ávě.

Klisáni.—Hulwakidě mba mbi kale ndaga pâkâ. Wa lukaka o kala upako t kamu pani ka bo pějěkě nonaně : ikabojana mbi ka y' dikidě ukalo mua mbwe amě e tândâkě a ma kala, na o ibě na moto a ka yowě Kraist, kabo na ilevidě ja Hangwě ; e, tepě

na ikamidě ja ilina i bweyanakě Kraist, i lukakand' o hawě na ihapuwa ja boněně boa ngud' aju ; * nandi, mbi yěněki na, ávě wa wě ehavu ea ikamidě těkadi. Umwaka ngě, o ka hilakě majili mávě mětě, wa kweya na 'la Upangiyi Jisěs a jadi ; na bwam bwaju, bo jadi bwam bwa Anyambě, ikabojana má mětě ndi Anyambě, o ka věngudwěndi oviya makwa.

Bohuma.—O ndini bovolu sasě, mba yâlě o tamuwa n' inyěni, ta tombani o boho tombango ; mbi ka dikanate ombuhwa ukili,

Ka bá ba vá na,
 Nandi, Bohuma, na etiketike ávě,
 O pějěkě maleva maiyam ;
 Ndi o ka yowěte o boho,
 Bobe boa iha ja nonaně ;
 Kelevaka páni, o bangake,
 Ileva iyam i yongakate ;
 Ndi oningě o pějingě,
 Ávě mětě nd' o ka puhwaně.

---

* Matiyu xi. 27 ; 1 Kárint xii. 3 ; Ěfisás i. 17-19.

KAPITA X.

JÁ ndi ja Klisâni ja kala na uganganu muaju, na :

Klisâni.—Ipíte, mbi yěněki na, hwa li pě ka tamuwa hwě mětě, njo 'pâkwě.

K' umba mba yěně o ndâtâ amě, ba kěkindi o boho, Bohuma a vitakě ombuhwa. Ka Klisâni a vâ na uganganu muaju, na, mbi yěněki momo těkaně ngěbě eitě mětě : o madikanido e ka diyi na 'ju bobe pâkwě pâkwě.

Ipíte.—Bamâni ! baitě na ngudi ba nd' o mboka 'hu, ba di ka mâ, metâkâ meěhěpi, e, na o manjeya na mahuhu, na batamuwi tepě ; oningě baitě ba jadi o mboka 'mě, nandi, ta pikiliya bwinge bo didi bo diyaka o iboko viyaju vi jakudwě ?

Klisâni.—Mbambayě, ndaga ja Anyambě i vâkâ tepě, na, “ A ndi dibango mihâ mabu, na o banga ba yěně,” etc.

Nandi, kya těkaně, hwa bě te hwě mětě, o pikilakiya lě na opěľ ja bamo ka baně ? O pikilakiyi na, ba te pahiyango isulě ja bobe egombe te 'gombe ; na ovaně na ba yěněkěndi mahihi ma itingidi viyabu ?

Ipíte.—Yavwanaka nyuwe tě yâně âvě mětě, ikabojana âvě nd' o jadi utodu.

Klisâni.—Mbi vâki, nyanga 'mě e pikilakiyě, na, e te e diyaka nonaně ; nd' o bâ ba di bepitiki, bâ bweyakidě na isulě tědině i nd' opěľ 'a bwam hwabu ; ovaně nd' o bâ ba yějěkě na ngudi mětě iweya ja já, na bâ ba lilimakidě n' iyaba ja nyolo jabu mětě, na njeya ja melema meyabu.

Ipíte.—Mbi kamakiděndi, ka âvě o vâkě, na, jângâ i kovakandi o bwam bwa bato, na o panga bâ hohonganěngo o jali ja ekěndâ abu.

Klisâni.—E bě na penda, i hakandi nonaně, oningě i jadi hohonganěngo ; jambojana ndaga ja Anyambě i vâki na, “ Jângâ ja Upangiyi ndi jali ja iyowě.”*

---

* Job xxviii. 28 ; Mekanakâdi i. 7 ; Psami cxi. 10.

Ipite.—Pakwakiya mba jângâ ja hohonganěngo ?

Klisáni.—Jângâ ja hohonganěngo i yowanakěndi na belombo belalo :

1. Na ipumiya jaju, i pākândi na isulě i yonganakě, opělě ya bobe.

2. I pangaka ilina i bweyaka Kraist opěl' 'a iyonga.

3. I yalakěndi, na já i lilimakidě ilina na idilě iněně opělě ya Anyambě, ndaga jaju, na njeja jaju ; i tataka já bobâbu, na o panga já i bangaka o vonguwa opělě ya enâ eyomi, tombe ya eměngwě, o elombo te 'lombo e hadivakidě Anyambě, tombe e věngěkidě jonga jaju, tombete e yěněkidě Ilina ngěbě, tombe e pangakě baloni ba kalaka bobe.

Ipite.—Wa vwi bwam ; mbi kamakidi na o kali pâkwě pâkwě. Nandi ho te Mwanga mwa Iyabana tombango piyělě ?

Klisáni.—Na nde lě ? O yonyiděndi n' ikala jahu ?

Ipite.—Nyawě, ndi mbi vahakand' o yowě o hwě ho jadi.

Klisáni.—Ho dikanindi nanda ibale.—Ndi ho te o timbiya o upako muahu.—Ba bohuma ba wě na, isulě ja jângâ tědině i pangakě bâ ba bangaka i ndi opěl' 'a bwam bwabu mětě, ovaně, vâkâna ba yějěkěndi o věngěkidě já.

Ipite.—Ba yějěkě lě o věngidě já ovaně na nde ?

Klisáni.—1. Ba pikilakiyi na, jângâ tědině i hakudwi na děvil, (ndi mbambayě e ndi ehavu ea Anyambě,) nd' o bâ ba pikilakiyě nonaně, tepě ba ka yanaka na mâ, pani ka belombo be didi be tâlângânâkě bâ. 2. Ba pikilakiya tepě na, mângâ těkama ma ndi opělě ya ijongolidě ja ikamidě jabu ; ndi, ngěbě opěl' 'a 'bu ka bâ ba ha ibě na ikamidě ! ovaně nd' o bâ ba delakidě bebumulema beyabu opěl' 'a mâ. 3. Ba pikilakiyi na, bâ lukaka o banga, ovaně vâkâna ba kenake na mabeka mabu. 4. Ba yěněki na, mângâ tě maně ma ka věngěkidě bwam bwabu mětě bwa mběmbě, ovaně nd' o bâ ba himbakidě mâ na ngud' abu ečhěpi.

Ipite.—Mbi youděte elombo ea jângâ ka dině umba mětě ; ikabojana e diyakindi n' umba nonaně, ovaně mbi to yowě ulema muamě mětě.

Klisáni.—Nandi, o egombe těkaye, ho dikake Bohuma mbwe, na hwě hwa nângâ pě nyuwe epâkwě ya mala.

Ipite.—Mbi kamakidě tepě ; âvě yalakěngě.

Klisáni.—Ehě, o jom ja mepuma tombango, o yowakiděte momo tě a ma tubakwě ovaně na, A-ha-lilimakidě, a diyakidi o egombe těyeně na, moto wa ikaliyedi ?

Ipíte.—E, mbi yowakiděte mâ ; a diyakindi o mboka E-ha-ibě-na-ehe-kwě, nanda ibale oviya Hohonganěngo, baka na jámbě ja Timbaka-na-'imbuhwa.

Klisáni.—Bwam ; a diyakite o yâ ndabo tě ya pākâ na mâ. Nandi, momo těmâne, a diyakindi egombe yākâ na ivaha iněně : mbi kamakidě tepě na, a yěněkindi bobo boaju, na ivě i di luka-ngo na boâ.

Ipíte.—Mbi te o ipikiliya jávě, ndabo amě e diyakindi na eyaju pani ka masěyi ma nanda ilalo, njo itě ndi ijaju i ma vaka umbi jadi na manyângâdiba maitě. Mbambayě, mbi yěněki mâ ngěbě, mbi diyaki tepě na ipite opěl' 'a 'ju ; ndi ho te yěněngo na, hanga wěhěpi a vâkě na, “ Upangiyi, Upangiyi.”

Klisáni.—A langwakiyi mba njo pākâ, na, a te kokěngo na o vala o ekěndâ tě eyahu e tamwakě ekaye ; elěngiyaha tepě ka mâ-a lata jonga na umbâkâ, a ma tubakwě na Yongakě-nyolo-âvě, na mâ na haka ka mwěngi umbi jadi.

Ipíte.—Nandi o hwě ho kalakě opěl' 'a 'ju okava, ho to buta tina na 'huhu, o ikwa jaju, na ja bapâkwě matota kakana.

Klisáni.—E ka diyi n' ikova ; nd' âvě nd' o ka yalě.

Ipíte.—E, vâkâna ijamě ipikiliya, mbi na tina inayi omě :

1. Tombekete ka bebumulema beya bato ba jângâ tědině be diyakě na ivaha, mapikiliya mabu mâ luwaka ; ovaně nd' o ngudi ya ikoba e běkě ya maiya, vâkâna e tundwakidě bâ na ba diyake bato baiyam ya věngěmě tepě, na bâ ba hungana o timba o njeya jabu ja mběmbě, bwěšě te na nyanga 'hu e yěněkě mbwa, e běkě, ulingo mua ebědi aju u bembakě muěhěpi, vâkâna e uwakandi, na yâ ya pumě bečhěpi ; hanga na a vahakand' o ha nonaně, ndi kabo na e pangakandi ihuhu jaju njuke ; nd' o ebědi aju e běkě ya maiya, e uluakipě, na yâ e ka měngwěkě bečhěpi ; ovaně e di lěndw'ingo e pâkwě pâkwě, na, “ Mbwa e timbi pě o nduwakě aju epâkwě njo.”* Mbi vâki na, ivaha ja ivala ja oba, na jângâ ja nyadi niya hěl ; i běkěndi, o iyowě jabu ja hěl, na jângâ ja

makwa i vĕngĕmĕkĕ, vĕkĕna, ivaha jabu ja iyonga i vĕngĕmĕkĕ tepĕ. E diyakandi o jĕngĕ jabu, na ikoba jabu, be bĕkĕ beya tomba, vĕkĕna ivaha jabu ja hĕvĕn, na ja mbya, i waka tepĕ, na bĕ ba timba pĕ o jĕki jabu njo 'pĕkwĕ.

2. Tina epĕkwĕ ndi na, ba na jĕngĕ ja mehaka i balakĕ bĕ ; mbi kalakandi opĕlĕ ya jĕngĕ jabu ja bato ijabu i janidi ; " jambojana jĕngĕ ja bato i lambakandi ilambo".* Nandi, tombete ka bĕ ba yĕnĕnĕkĕ na ba na ivaha inĕnĕ opĕla hĕvĕn, ulingo mua mengonyi meya hĕl me diyakĕ o matĕ mabu, nd' o yenĕ e bĕkĕ tombango, ba diyaki pĕ na mapikiliya mapĕkwĕ, ma na, e ndi bwam oningĕ o jadi n' iyowĕ, hanga ihungana, o banga wa nyangĕ beĕhĕpi, tombe o pĕdĕ nyolo ĕvĕ o njuke i ha i bĕ na mala ; ka bĕ ba timbakĕ o njeya jabu ibe.

3. Tepĕ na, ihĕni i latakĕ na ikaliyedi i himbakidi bĕ ; ba na mamĕmĕ na maduba, ikaliyedi i nd' o mihĕ mabu hubiyango eitĕ, na jĕ i tĕbakwĕ ; ovanĕ nd' o bĕ ba bĕkĕ nyangidĕngo jĕngĕ jabu ja hĕl, na ja ngambi e vakĕ, vĕkĕna ba timbakandi o jĕki jabu ja mbĕmbĕ.

4. Bobe, na iyongidĕ ja mahihi, be yĕnĕkidi bĕ ngĕbĕ ; ba tĕndĕkĕ o yĕnĕ maguga mabu o boho, ba to pĕ omĕ ; ndi ipĕ iyĕnĕ tĕdinĕ i ka pangĕ bĕ ba kweyaka o iboko viya baiyam vi kweyakĕ, na bĕ ba yonga ; ndi nyanga 'mĕ e vĕkidi o boho, ba bambwakanandi mapikiliya ma ikoba na mahihi ; nd' o bĕ ba bĕkĕ vĕgĕmĕngo oviya ipikiliya tĕdinĕ, vĕkĕna ba hunganakand' o delidĕ bebumulema beyabu, na bĕ ba pĕnĕkĕ njeya i didi i dilakidĕpĕ beyĕ wa na wa.

Klisĕni.—Ibeyĕvĕ be languwedi benĕ beĕhĕpi, be ndi pĕkwĕ pĕkwĕ mĕtĕ, jambojana, jali ja beĕhĕpi i ndi iluwa ja ulema, na ja upango. Ba nd' ovanĕ bwĕsĕ ka momo wa kobango a tĕmĕkidi o boho boa uyĕkidi, a likimakandi, na mĕ-a yĕnĕnĕkĕ bwĕsĕ ona a vaka ka luwa na ulema muĕhĕpi, ndi tina ya beĕhĕpi benĕ e diyakindi kabo ya jĕngĕ ja iweywĕ ; hanga na a binakandi inumbidĕ ; ikabojana oningĕ momo tĕkanĕ a viya ka huludwĕ, a ka diyate mwibi, na ulogo nyanga tĕ ; ndi ulema muaju u jaka u luaka, te ĕ diye nonanĕ.

Ipíte.—Mbi leviděndi ya itimba jabu, nandi ávě o ka levakidě mba njeya ja omě.

Klisáni.—Mbi te bâbângo :

1. Ba vëngëkiděndi mapikiliya mabu, na nyanga 'bu e ka yâlě eěhěpi, oviya iyongidě ja Anyambě, iwedo, na yěkě e vakě.

2. Ba senjakandi bebano beyabu beya ikutakuta, pani ka ba ikaliya ja ikutakuta, ibala ja bedoko beyabu, ipepuwa, ngěbě opěl' 'a bobe na bepâkwě.

3. Běngě nandi, ba bambwake njamba ya Klisáni ja pâkwě pâkwě.

4. Kwě, na bâ ba bě tâ tâ na bebano beyabu beya bwebwe ; ba iyoka, ilanga, ilataniya ja baiyam, na beya jângâ tědině.

5. Ba ka yalakě nandi, ikala ibe opělě ya baiyam, paniyango kabo na itingidi viya děvil mětě, ovaně nd' o bâ ba ka duwakě tina ya ivěngidě ja ikaliyedi.

6. Běngě, vâkâna ba yalakěndi ilataniya na bato ba ujolongo na bebove.

7. Ba bě bâbângo na ilanguwa ja malango mabe o ikutakuta : ba peyaka oningě ba ka yěněkě belombo těbeně na tango ya ba hohonganěngo, ovaně nd' o bâ ba ka kakě yâ pani ka ibenganě ja mbuna 'bu.

8. Kwě, tepě ba ka yalakě iha ja bobe bohâlě o bwe bwe.

9. Nd' o bâ ba běkě ba madě o yádâ, nandi běngě ba levakidě nyanga 'bu e jadi o bwe bwe. O bâ ba běkě kakana vamango o mbela ya majili, ba nyagakandi o pěkěpěkě na iyaba jabu mětě, kabo ugoma mua ehewě mua himbidě bâ.

Nandi mbi yěněkindi o ndâtâ amě, o egombe těyeně ka batamuwi ba kunduwa mwanga mwa Iyabana, na bâ na ngakiya o chiki ea Jonga, upupě mua omě u diyakindi bwam, hwě. " Wa tubwě pě na Isenjwě, chiki ávě tepě yâ tubwě pě na Kodo : ndi o ka vangudwi na, Upeyo-muamě, chiki ávě na, Jonga : ikabojana Jěhova a peyaki na nâvě, chiki ávě e ka bawěndi. Ikabojana pani ka iwanja i bakě itângâ, nonaně tepě ka bana bâvě ba ka bayě ávě : pani ka ubayi a peyakě n' ubâmbi, nonaně ndi ka Anyambě ávě a ka peyě na nâvě."* Njeya ya batamuwi e diya-

kindi bo pundunganaka o mwanga tě, ka bâ ba yâdidě nyolo omě ukili. E, ba ma yokaka tepě lenibo la lonâni omě ulingo muěhěpi, na o buhwa bwěhěpi tepě ba yěněkě malângâ ma pumaka o he, na bâ ba yokaka moyi ma lobembe o 'hiki. O ehiki těkaye joba i ma panyakate na bulu na mwehe ta ; ovaně, vâkâna ekaye e diyakindi tomběngo Itaba ja Edingihě ya Iwedo ; tepě na Enongo-Ivâhâma au diyakapě na ngudi e kâbâkidě bâ ; na bâ bu diyaka tepě nangudi e yěněkě Ndabo-ya-Penda o iboko těkavi. Ba diyakindi ba bě bakamango na mboka tě eyabu e ma pepaka, ba ma lataka tepě na badiyi ba mboka těyâně okava ; jambojana ba panyakě ba ma jopakandi o ehiki těkaye, ikabojana e diyakindi baka mětě na hěvĕn. O ehiki těkaye tepě ndi ya ubayi na ubâmbi e latakě panga epâkwĕnjo, e, "pani ka ubayi a peyakě na ubâmbi, nonaně tepě ka Anyambě âvě a ka peyě na nâvě." Bu nyamakapě poti na ivě okava ; jambojana o iboko těkavi okava, ba duwakindi bwinge bwa ibeyabu be vahakidi o ekĕndâ abu eěhěpi. Okava tepě ba ma yokaki moyi ma vakiya oviya mboka, moyi manĕně mětě, ma vâká na, "Vâki na mwa mwajo wa Saiân, na, Hilakĕte, iyonga jâvě i vakandi ! Hilakĕte, mahomano maju ma te na mâ !" Okava nd' o bato ba ehiki tě bĕhěpi ba tubaki bâ na, "bato ba hole, ba Jĕhova ba vanguwĕngo, na ba pânwĕngo."

Nandi, o bâ ba diyaki ba tamwaka o ehiki těkaye, ba ma diyaki na mbya wa na o loboko lopâkwĕ ilabu lo diyaki, yavanidĕngo na ehiki eyabu e vahakidi ; o bâ ba diyaki ba ka bakamaka na mboka, nandi, bĕngĕ ba yěněke yâ paniyango bwe bwe mětě. E diyakindi longwĕngo na pĕrl, na malale ma tâ, tepě mehĕngĕ me didi meya hika ya gold ; nandi na tina ya ivenda ja mboka tě i diyanakidi, na ipanya ja menjĕnji meya joba i ma panyaka omě, be pangakindi Klisâni a bĕkĕ na ivaha. Ipite a bě tepě na ebĕdi tě ya yâkâ. Ka bâ ba nangiya omě ukili na yâ, ba ka yaka opĕlĕ ya mehiyo meyabu na, "Oningĕ wa yĕněni Itândĕ jamĕ, o ka langwakiyi mâni, na, mba bi na mehiyo m' itândĕ."

Nd' o bâ ba diyaki yâdiyĕngo kwĕ, ba bě duwango ngudi e bapakĕ mehiyo meyabu, ka bâ ba tamuwa o njeya 'bu, ba ka bengakiya, bo bengakiya, na bo bengakiya, na 'la o miyanga meya bebuma, na meya ivĕ, mambe mabu ma didi bwĕ opĕlĕ ya njeya

eněně. O bâ ba pâkidi o loboko tĕkalo, hilakĕte, utati mwanga tĕmĕngo o njeja ; ka batamuwi ba vâ na 'ju na, Nja wa miyanga tĕ meyam ekame ? Mâ na, Me ndi meya Upolo, me liyaku-dwĕte okava itândidi viyaju mĕtĕ, tepĕ na, opĕl' iyâdidĕ ja batamuwi.

Ka utati miyanga a ngidĕ bâ omĕ, ka mâ-a languwa bâ na, ba yâdâkidĕ nyolo jabu na bwam bwa omĕ : " Oningĕ wa pâ o mwanga mwa moto a bakakĕ na nâvĕ, o ka jakate ebuma e vulidi âvĕ eka vahĕ ; ndi o vamakĕ tombe yâkâ o eva âvĕ."* A levakidĕ tepĕ bâ okava manjeja ma Upolo, na loboko laju lo ma tândâkâ o diya ; ka bâ ba himbama omĕ, ba ka yaka.

K' umba mba hilĕ o ndâtâ amĕ, na, ba ma kalakandi o viyâ okava, wa na nyanga 'bu e ma haka mbĕmbĕ o bâ ba diyakidi ba tamwaka ; nd' o bâ ba diyakidi ba pikilakiya yâ, ka utati a vâ n' umba na, e lĕ nde eyâvĕ e pikilakiyĕ upako tĕkamû ? Itingidi viya bebuma beya mekâdi meya mwanga tĕkamû, ndi ipanga ja tango tĕ e jakĕ beyâ ba kalaka o liyâ labu.

K' umba mba yĕnĕ o bâ ba umwakidi, ka bâ ba tângâmâ bo betaka na 'la o mboka. Nandi, bwĕšĕ te k' umbi ma vâ, ipanya ja joba i ma panyaka o mboka tĕ (ikabojana mboka e diyakindi hika ya kĕngĕngĕ,†) ovanĕ nd' o bâ ba ha hilakidĕ yâ na mihâ bwe, na tina ya ivendâ i diyakidi omĕ, ndi kabo na elombo e kenjakudwĕ o mala tĕmanĕ. O bâ ba diyaki ba kĕkĕ, mbi yĕnĕkindi bamo babale ba lataka na bâ, ba diyaki na mabâtâ ma panyakĕ ka hika, tepĕ meyocho meyabu ka bwe.

Bamo tĕkaba ba uwaki batamuwi, na, wa viya lĕni na ove ; ka bâ ba languwa bâ. Ba uwaki tepĕ bâ iboko viyabu vi ma yĕngidĕ, na mbĕlĕkĕ na malihi, tepĕ na mbya na upeyo umuabu u ma yĕnĕ o njeja ; ka bâ ba languwa bâ. Jâ ndi ja bamo tĕkaba ja vâ na, o dikanindini mbĕlĕkĕ ipâkwĕ ibale, bĕngĕ o pâkĕni o mboka.

Ka Klisâni na uganganu muaju, ba uwa bamo tĕ, na ba kĕke na bâ ; ka bâ ba kamakidĕ. Ndi ba timbakidi na, o ka pahiyate yâni, kabo na ikamidĕ janyu mĕtĕ. N' umba na yĕnĕkĕ o ndâtâ amĕ, bâ bĕhĕpi ba kĕkĕ ta kwanga na o bâ ba pâkidi piyĕlĕ na jámbĕ j' ugomba.

* Deut. xxiii. 24.

† Ilevudwĕ xxi. 18.

K' umba mba yěněpě na viho vi diyakindi o hangan' abu na jâmbě ; ndi ulando u jabwanakwě mu diyaka omě : viho vi diyaki tepě na ndiba eitě. O batamuwi ba yěněki viho těkavi, ba bangakindi ; ka bamo tě ba diyaki na bâ, ba vâ na o lukakand' o jabuwani, o jabuweni, vâkâna wa pâyeni o jâmbě.

Ka batamuwi ba yalě iuwa ja na njeja epâkwě e kěķě o jâmbě e bě pě ? Na bâ na yavwanaka na, E ; ndi bato babale pa te ba di huludwěngo na ba tombake o njeja tě yâně oviya jali ja he, bâ ndi Inâk na Ilaija ; nandi o bě pě n' upâkwě a ka tombě na yâ, kwanga na 'la o heba ya madikanido e ka lîngwě. Ka batamuwi ba yalě nandi o vâhâmâ o melema meyabu, wa wa ndi Klisâni ; ba tamuwa ekaně 'pěľě, ba tamuwa yâně ; ndi bu diyakapě na ngudi e duwakě njeja 'pâkwě eyabu e mbakidi o bambuwa viho. Já ndi jabu ja uwa bamo tě na, ipě viho viěhěpi vi ndi na ndiba nyanga pâkâ ? Bâ na, Nyawě ; ndi ba ibě na ngudi e hanakě bâ na elombo tě ; bâ na, o ka duwandi viyâm ndiba tombe ekokodo hohonganěngo na nyanga 'nyu e kamakidě Upolo mua mboka.

Ka bâ ba vama o miba, ba ka pokaka, tepě Klisâni a ka yalakě o gilindândâ, a ka dakakiya mbweyi aju Ipite, na, mbi ka nyângâkândi o ndiba ya miba ; bebuluwa be ka vihamakiyi mba o molo ; mekeba meyaju meěhěpi me ka nyângâki mba. Sila.

Jâ ndi ja upâkwě ja vâ na, mwan' ina, yâdâkiyě : mbi kâbâkiděte he, e te bwam. Ka Klisâni a vâ na, A ! mbweyi amě, mangata ma iwedo ma 'lwanidi mba, mba yěne pě ehiki tě e volakě boyi na manyângâ. Tepě ka ivititi iněně, na mahihi beya pipama o Klisâni a jadi ; a diyepě na ngudi e yěněķě o boho boaju. Okava tepě nd' o mâ-a nyangakidě mapikiliya maju meěhěpi, a diye pě na ngudi e yongakidě, tombe e kalakě hohonganěngo opěľě ya belombo tě beyam ibeyaju be yěněkidi o njeja ya itamuwa jaju. Ndi ndaga ijaju i ma kalaka jěhěpi, i levakiděte kabo na a diyakindi na mahihi o ipikiliya, ulema u bangaka na, a ka wandi o viho těvině, na mâ á pahiyे tepě inganido o jâmbě. Okava tepě a diyakindi na mapikiliya makolo opěľě ya bobe boaju bo diyaki haiyango, oviya boa egombe aju e ha diyakidi utamuwi, na boa egombe eyaju e tamwakidi. E yembakudwě tepě, na, a yěněkindi njuke wa o mevengwa, na

malina mabe be pumanakiyedi, jambojana njo itě ndi ijaju i levakidě nonaně na ndaga jaju.

Ipíte a yěněki tepě njuke eitě okava, itata ja molo moa mwana nyangwě, na a nyângi o miba ; e, egombe yâkâ, a ma diyakandi paniyango vyâ, nandí, kwě, o mâ-a pumakě tepě a bě piyělě na bowaka. Ipíte a ma yějěkě tepě o yâdidě mâ, na, Mwan' ina, mbi ka yěněkěndi jámbě, na bato těme těme, ba vengaka hwě. Klisâni a ka timbakě na, âvě, âvě ndi uwabu a vengakidě ; ikabojana o ndi diyango n' ipíte, oviya egombe eyamě e yowakidě âvě o boho. Mâ na Klisâni, na, âvě o tepě nonaně. Mâ timběngo na, A, mwan' ina, mbambayě, mbi jaka hohonganěngo te a ka umwate ka hana mba ; ndí a i mba tingiděngo ilambo, tina ya mabe mamě, ka mâ-a dika mba. Já ndi ja Ipíte ja vâ na, Mwan' ina, o behaliděndi ka ndaga tě i vâkě opělě ya babe na, " Ba i bě na mekato o iwedo jabu, ndi ngud' abu e bandabanda ; bá nyungwakudwě ka bato bapâkwě, na bâ bá yěněkudwě tepě etuniya pani ka bapâkwě."* Njuke na betuniya tě ibeyâvě be yěněkě o miba, ekabe, beya levakidě mětě ndembo ya na, Anyambě a nd' âvě senjango ; ndi be ma lomwi ka yějjiyě âvě, na, ipě o ka yongiděte bwam bwaju ibwâvě bo pahakiyedi o 'gombe 'pâkwě, na nâvě o ka diyaka tepě o mâ-a jadi, o betuniya beyâvě.

K' umba mba yěně o ndâtâ amě, tepě Klisâni a ka yongakidě ukili. Ka Ipíte a bada pě mâ ndaga těkadi, na, " Yâdlâkiyě, Jisěs Kraist a yongiděnd' âvě." O yeně e tubudwě, ka Klisâni a yama na joyi oba, na, E, mbi yěni mâ epâkwě njo ; a languwi mba na, " O âvě o ka hupuwě o miba, mbi ka diyi na nâvě ; tombete o liho, lo ibě na ngudi e nyângâkě âvě."† Ka bâ běněpi ba yâdiyě, yeně pa uloni u diyakite dá, bwěšě o na ilale, kwanga na 'la o bâ ba jabwakidi. Elěngiyaha tepě ka Klisâni a duwa iboko vi těkidě beko, tepe loboko lopâkwě la viho ma diyaka tomba na tomba : kakana nd' o bâ ba jabwakidi.

O mwidi upâkwě mua viho ba yěněki pě bamo tě ba panyakě, babale ba vengakidě bâ omě.

Ba jabwaka o kindiki pâni, ka bâ ba homa bâ, na ho ndi malina ma hakiyě, ho lomakwěndi ka hana tango tě e ka diyě bajigi ba iyonga. Ka bâ ba vala bo kěkě na 'la o jámbě.

* Psami lxxiii. 4, 5.

† Aiseiya xliii. 2.

O ka yowakě tepě na, mboka e diyakindi tědwěngo o ukodi oba ; ndi batamuwi ba betakite ukodi těmuně, hwě, jambojana bamo tě babale ekaba ba tumbwanaki bâ o benâ bweye—bweye ; ba diyaki tepě ba dika mabâtâ mabu ma wakě o viho ; jambojana, tombekete ka bâ ba sugumaki na mâ, bu jabwaka pě na mâ. Ba betakindi okava paniyango na bohadi, na bovolu boitě, tombe ka ijanga ja mboka i diyakite udomba wa na bevindi ; ovaně nd' o bâ ba betakidi na upupě, ba kěķě ba langwaka malango maiyam, yâdudwěngo, ikabojana ba jabwakindi o viho pâlě, na na ba diyaki na megangano tě meya ivenda.

Ilango jabu i ma langwaka na ba panyakě, i diyakite kabo opělě ya ivenda j' iboko tě ; ba langwakiyi bâ na ivenda na ibělě ja omě be i bě na ngudi e pakwakwě. Ba vâki na, "Ovoně ndi ukodi Saiân, Jeruselēm ja oba, njamba ya bwinge na mwana ya benjěl, na malina ma bato baiyam ma hânjâbâkudwě."* Ea vâki tepě na bâ na, O kěķěndini okava o paradais ya Anyambě, omě nd' o inyěni o ka yěněni ele ea eměná, n' inyěni o ka jakani bebuma beya omě be ha vivilanakiya ; inyěni o ka pâyěni ovoně, o ka věwěndini mabâtâ matano, na elâmbě anyu na ehavu anyu buhwa bwěhěpi e ka diyate kabo na Upolo, o hwi ja egombe eěhěpi.† Ovoně wa yěnepěni belombo tě ebeyanyu be yěněkidi o inyěni o diyakidini o he ; tombe ngěbě, tombe mehiyo, tombe betuniya, tombete iwedo ; "ikabojana belombo beya vyo be tombi-ndi." O kěķěndini okava o Ebreham, na Aisak, na o Jekâb a jadi, na o basâki, bato ba Anyambě ba věngěkidě oviya bobo bo vakě, ba yâjânâkidě kya těkaně o makondo mabu, moto moto a tamwaka na bwam bwaju mětě. Ka bamo tě ba uwa, na, ho ka ha lě na o iboko tě viya hole vině ? Ndi ba yavwanakudwi na, Ovoně nd' inyěni o ka pahiyěni mbya ya ehavu anyu, na upeyo opělě ya ngěbě anyu ; o ka benjandini ibeanyu be di liyango, ebuma ya ikaliya janyu jěhěpi, na ya manyângâdiba na betuniya ibeanyu be yěněkidi o njeya opělě ya Upolo.‡ O iboko těvině ndi nyěni o ka hâteni korowa ja hika, o ka peyakani pěkě pěkě, na pwanja na iyěně ja Wa Hole Umbâkâ ; jambojana

* Hibru xii. 22-24.

† Ilevudwě ii. 7 ; iii. 4, 5 ; xxii. 5.

‡ Geletia vi. 7, 8.

ovoně nd' inyěni o ka yěni mâni ka mâ-a jadi.* Ovoně tepě inyěni o ka dili mâni egombe eěhěpi na ibendě, na ukenyo, na ivě ja akeva, uwanyu a vahakidi o dilě o he, tombete na bodilo mětě, tina ivâhâmâ ja mehoni manyu. Ovoně nd' o mihâ manyu ma ka peyě n' iyěně, na matâ manyu ma peyaka n' iyoka ja joyi ja Wa Ngudi Umbâkâ. O ka yěněndini mbweyi janyu i di valango o boho; ovoně nd' inyěni o ka kehaněni běhěpi ba ka vitanakě inyěni o iboko tě viya hole, na mbya. Ovoně tepě inyěni o ka bātudwěni na ivenda na ngudi, na inyěni wa vamwěni o ndabo ya, belape e di lukango na ijopanwě na Upolo mua Ive-nda. O mâ-a ka viyě na joyi ja heba o bevindi, na o mapěpu m' upupě, o ka viyandini na mâ; o mâ-a ka diyě o eka ea yěkě, o ka diyandini na mâ; na, o mâ-a ka yěkidě bahayi ba bobě běhěpi, tombete benjěl, tombete bato, o ka diya tepě na joyi o yěkě tějâně, jambojana ba diyakite baloni banyu, na ibaju ta. Tepě o mâ-a ka timbě na 'la o mboka, vâkâna o ka vala tepěni, na joyi ja heba, n' inyěni o ka diyi na mâ egombe eěhěpi.†

“Mbi hilakiděndi kwanga na 'la o beka be pukwakudwě, na batodu ba vyo na diyanakidě; mabâtâ mabu ma jadi botano ka sno, howe ja molo moaju i jadi botano ona mevâtâ: ekaaju e diyakindi ka ungonyi mua veyā, belape beyaju ka veyā vi yodaka, uhengelele mua veyā u hovakiyendi oviya boho boaju; tâjen ba hakiyi mâ ba tēměkindi o boho boaju, yěkě e kenjakudwěndi, na bejanganangobo na bumwakudwě.”†

Nandi o bâ ba diyakidi ba ka bengakiya o jâmbě, hilakěte, ka njamba ya ndumba ya hěvěn ya viya ka lata na bâ; na yâ e vâ-nâkwě na bâ na ba panyaka babale na, Ekaba ndi bamo ba di tândângo Upangiyi muahu, ulingo muabu u diyakidi o he, na bâ tepě dikango beěhěpi opělě ya dina jaju ja hole; mâ tepě a ma loma hwě ka bonganiya bâ, ka hwě hwa vana bâ okava o ekěndâ abu, na na, ovaně nd' o bâ ba ka ngiyě ka hilě boho boa Uvanguwi muabu na mbya. Ka ndumba ya oba ya yama ukenyo uněně, na, “Ibâtâ na ba ndakudwě o huma ya kolo ya diba ja Mwan' Udâmbě.”§ Mběyi ya balângi ba mabeka ba Upolo ba

* 1 Jân. iii. 2.

† 1 Těs. iv. 13-17; Jude 14, 15; 1 Kârint vi. 2, 3.

† Daniyěl vii. 9, 10.

§ Ilevudwě xix. 9.

vaki tepě omě ka lata na bâ, bâtângo ibâtâ itano i panyakě, na ihoko iněně ja lembo labu la mabeka, ka bâ ba panga hěvĕn e londaka na ipako ja joyi jabu. Balângi tě ba mabeka ekaba ba homakindi Klisâni na uganganano muaju, jom ja tâjen ja mbolo j' ikehaně ; ba hakindi ekaye na ukenyo, na moyi ma mabeka.

Ekaye pa, ka bâ ba ulwanidě bâ o 'pěľě jěhěpi eyâta ; bâkâ o bóho, bâkâ o mbuhwa, bâkâ o ná 'yomi, bâkâ o ya 'mĕngwě, ba tumbwanaka bâ na 'la oba, tepě o bâ ba kěķě ba lāngākâ ukili muěhěpi, na ihoko iněně, i diyakindi o ba hilakidě, pani ka ona hěvĕn yâ mětě e hubakindi, ka bonganiya bâ. Bâ běhěpi ba ķěkindi njamba, o bâ ba diyaki ba tamwaka, balângi tě ba heba ekaba, ba latakil lembo labu na itamuwa, ilevidě ja ba Klisâni na uganganano muaju, na ba peyakandi na njamba 'bu na ngudi, na na, ba ma viya tepě ka bonganiya bâ na mbya. Bamo těkaba ba diyakite bwěšě ona ba pândi o hěvĕn, ovaně ba to pâ omě, ba diyakindi balwĕngo na iyěně ja benjĕl tepě, na iyoka ja lembo la mabeka loyam. Okava tepě nd' o bâ ba yĕněkidi nandi mboka yâ mětě ; ba pikilakiye tepě na, ba yokakandi makelenge ma omě měhěpi ma kalaka, ikehaně jabu ovoně. Wa na beěhěpi, ba diyaki n' ipikiliya ja upeyo opěľě ya idiya jabu ja omě, na jāngâ ja njamba ka dině, tepě na egombe eěhěpi, na egombe eěhěpi ; A ! nj' ukâtâ tombe emi e ka pakwaniyě upeyo muabu mua ivenda ! Ka bâ ba pâ nandi o jâmbě.

O bâ ba pâkidi o jâmbě, ka bâ ba kâbidě omě lĕndwĕngo, na melĕndâ meya hika na,

*“ Ibâtâ na ba hakě belekanako beyaju, ovaně nd' o
bâ ba ka pahiyě iluka na ele ya emĕná ; ba ka
pudunganandi o mambě, na 'la o mboka.”*

K' umba mba yĕně o ndâtâ amě, na, bamo tě ba panyakě, ba langwakiyi bâ na ba himbamake o jâmbě ; o bâ ba hi nonaně, ka bâkâ ba dāngāmidě o jâmbě oviya oba, ba diyakindi, Ināk, Mošĕs, na I'ajja, na bapâkwě ; ka bâ ba langudwě na, Batamuwi těkaba ba viyendi oviya mboka ya Ujilo, na tina ya itāndě ijabu i bapakidě opěľě ya Upolo mua iboko těkavi, ka batamuwi ba vĕ, moto moto eyaju ejanganangobo, eyabu e pahakiyedi o jali ; ka beyâ beya valanwě o Upolo a didi, o mâ-a bi beyâ langango, ka

mâ-a vâ na, Bamo tě ba lě ove? Ka mâ-a yavwanwě na, Ba ndi těměngo o jámbě j' ugomba o 'pělě ya bwe bwe. Já ndi ja Upolo ja sombiyě na, jámbě i dubwakwě, mâ na, "Ovaně nd' o etomba tě eyam, e tatakě pâkwě pâkwě yeně e ka ngiyě."*

Mbi yěněki pě o ndâtâ amě, na bamo tě babale ekaba ba ngakiyendi o jámbě; na, hilakěte, o bâ ba ngakiyedi, ka bâ ba luwa; ba bătâkudwěndi ibâtâ i panyakidi bwěšě ka hika ya gold. Ba bonganakudwě tepě na bato ba věki bâ ngâmbi na korowa; ngâmbi opělě ya ibendě, nandi korowa, yâně ndembo ya ihekidě. K' umba mba yoka o ndâtâ amě tepě, ka makelenge mēhěpi ma kala epâkwě njo na mbya, ba vânakudwi tepě na,

"Ngakiyani o mbya ya Upangiyi muanyu."

K' umba mba yoka tepě bamo bâ mětě ba vâkâ na,

*"Ibâtâ, na ihekidě, n' ivenda, na ngudi, be diyake
na a jadi o eka, na Mwan' Udâmbě, egombe
eěhěpi, na egombe eěhěpi."*

Nandi o mambě ma dubwakudwě, ingidě ja bamo tě, mbi tamwakiyendi o mbuhwa 'bu; hilakěte, mboka e panyakindi pani ka joba, mehěngě me jadi kâvudwěngo na hika ya gold; bato baitě na ngudi ba ma tamwakand' ovoně ba jadi bătângo korowa o meyolo meyabu, mabunja ma mbiya o benâ beyabu, na ngâmbi i tumbwanakidě ibendě.

Ibabu bâkâ ba jadi na mapěpu, bâ běhěpi, njamba pâkâ, bá yâje, ivâ ja na, "Hole, hole, hole na Jěhova." Yeně pa, ka bâ ba diba jámbě; umbi yěněki nonaně, k' umba mba yombuwa, na, a te mbi pě o njamba 'bu.

Umba mbi diyakidi, mbi hilakě belombo těkabe beěhěpi, mbi vongwakidi pě molo moamě itamuwa ja 'mbuhwa, na yěněkě Bohuma, a betaki oviya viho, kwě tepě a jabwaka, á diye na njuke pani ka ya bamo tě bapâkwě babale e yěněkidi. Ikabojana a diyakindi na umbâkâ, dina na, Ipite-ja-Naně, moto a jabwanayidě, mâ, nd' a hanaki mâ na elende aju, na 'la o mwidi upâkwě: mbi yěněki tepě mâ, a betaka ukodi, bwěšě te ka bapâkwě; ipepa

* Aiseiya xxvi. 2.

ja jâmbě ; ndi mâ-a diyakite dipâ jaju, ú diyaka tepě na moto a vaki ka bonganiya mâ, na o yâdidě mâ. O mâ-a pâkidi o jâmbě, ka mâ-a hilě ilëndě tě i diyakidi opělě ya oba, ka mâ-a yalě itinidě, a yebakiya na, ipě jâmbě i ka hunganwěndi o dubudwě mâ ; ndi bamo ba diyakidi oba, ba tamwakiya jâmbě, ba uwaki mâ na, Wa viya lě na 'vě ? o vahaka lě nde ? A yavwanaki na, mbi jakite, n' umba mbi mâtâkite o pwanja ya Upolo, a yokwakiděndi tepě o mehěngě meyahu. Ka bâ ba uwa mâ na, a běkěkidě ejanganangobo 'aju e ma vana, na, ba vale ka levidě yâ o Upolo a didi : ka mâ-a buta o ngonga, inângâ ja yâ, ndi au duwaka. Jâ ndi jabu ja vâ na, O ibě ? ndi momo tě au diyaka pě na ndaga. Ka bâ ba languwa Upolo, ndi au vahaka o huba, ka yěně mâ, ndi a sombiyakidi ba panyakě babale, ba tumbwanakidi Klisâni na Ipite na 'la o mboka, na, ba kěke ka bweya Bohuma, na bâ ba kata mâ benâ na beko, ba věngěkidě mâ. Ka bâ ba nângâ mâ, na bapakě mâ, na ja oba, na 'la o jâmbě tě ijamě, i yěněkidi o pěpěkě ya ukodi, ka bâ ba vamě mâ omě. K' umba mba yěně na, hângě njeya e te wě oviya jâmbě ja hěvěn, na 'la o hěl, bwěšě te ka e jadi oviya mboka ya Ujilo. Umba mbi umwakidi, hilakě, tepě ma diyaka ndâtâ.

IHUKU.

EKĚNDĀ YA UTAMUWI.

P A T II.

EKĚNDĀ YA UTAMUWI.

PANI O MĀ NA E YĀTĀKUDWĚNDI O NDĀTĀ.

EKULU YA IBALE.

KAPITA I.

NYANG' amě e langwakiyedi inyěni n' ivĕkwě ndĕtĕ 'amě opěľě ya Klisĕni ya Utamuwi; na opěľě ya ekěndĕ 'aju ya mahihi o ehiki ya oba, e diyakindi bwam o umba mbi jadi, na ikova tepě inyěni o jadi. Mbi tepě languwango inyěni nyang' amě e yěňkidi mwad'aju na bana baju, baa bĕbe ivala na mĕ o ekěndĕ aju; ovaně nd' o mĕ-a kěkidi mĕ dipĕ jaju; kabojana a bangakindi mahihi ma ujilo tě umwaju u yěňki na u ka pĕndi oningě a diyengě na bĕ o mboka ya Ujilo; ovaně k' umba mbi jadi inyěni leviděngo, na a dikaki bĕ, na mĕ na kěkě.

Nandi e hamakindi na bwinge bwa behavu be himbakidi 'mba bekěndĕ beyamě beya mběmbě o iboko tě iviyaju vi vakiyedi, mbu diyaka na ngudi e yowakě opěľě ya bato tě ibaju ba dikakidi ombuhwa, na ovaně ndi mba vĕk' inyěni ilango opěľ' abu. Nandi o umba mbi diyakidi na mala ma ekěndĕ ovoně, k' umba mba vala. Umba mbi diyakidi o ehiki yaviděngo pani ka masěyi ma nandĕ pĕkĕ oviya iboko těvině, k' umba mba ya viyĕ k' umba mba yĕtĕ pě ndĕtĕ epĕkwěnjjo.

O umba mbi diyakidi mbi yĕtĕkĕ, hilakěte utodu mwa momo u vaka o iboko viyamě vi diyakidi; nd' o mĕ-a diyakidi a kěkě tepě opěľě ya njeya tě eyamě e kěkidi, mbi pikilakiyi na mbi yemwaka na kěkě na 'ju. O hwě ho diyakidi ho tamwaka, mbi yěňkindi na, ho diyakindi ho ka hovaka elĕmbě, pani te ka ba-

tumuwi ba hakě mběmbě, na hwě ho langwaka opěľě ya Klisāni, na opěľě ya ekěndā aju ; kakana ndi ka umba mbi yalakidě na utodu mwa momo :

• Mbi uwaki mâ na, paiya, e ľě nja mbokě e jadi opěľě okavaně, e jadi opěľě ya enâ ya męngwě o njeya 'hu ?

Jâ ndi ja paiya Bokeli (dina jaju ndi dině,) ja vâ na, e ndi mboka ya Ujilo, e te na bato baitě ba henga na ba itingidi vibe.

K' umba mba vâ na, mbi pikilakiyi na mboka tě ndi yâně, mbi te viyango ovoně umba mětě njo pākâ ; ovaně nd' umba mbi di yowęngo na ilango jâvě i langwakě i ndi pâkwě pâkwě.

Bokeli.—Mbambayě mětě ; mbi yombwaki na te mbi na ngudi e kalakě ndaga iyam wa opěľě ya bato ba diyakě omě.

Mbi yěňeki na o ndi moto a pikilakiyě bwam, na nâvě o tândâkândi o yoka na o languě belombo beyam. Nandi o te yokango nyanga e hamakidi na momo a tubakwě na Klisāni, a kěkidí ekěndā aju bo betaka na la londědanděnda la betiyango ?

Bokeli.—O yoka opěľ' aju ! E, mbi tepě yokango opěľě ya belombo be nyungwakidě, njuke, beduka, mbwedi, mbembe, medaki, jângâ na mavěvi, be lataki na 'ju o mâ-a diyakidi o ekěndā aju. Wa pě na beně, mbi ka languwand' âvě betoko beněňě be diyakidi o 'hiki ahu opěľ' aju, na ba di yokango opěľ' aju na behadi beyaju, ba te vahango na tepě pahiyango malango opěľa 'kěndā tě eyaju ; e, mbi pikilakiyi na iyoka ja ekěndā 'aju ya mahihi e pangindi baitě na ngudi ba tamwaka o njeya tě ; kabojana tombekete ka mâ-a diyakidi o udumbu mwa moto wěhěpi ka etiketike, kya těkaně o mâ-a validi, a ka bendakwěndi na bato běhěpi. Kabojana e vâňakwěndi na a na mbya eněňě mětě o iboko viyaju vi jadi, e tombekete bapâkwě ba bangakandi mahihi tě imaju ma yěňekidi maně, ba yombwakandi makova maju na ngudi mětě.

K' umba mba vâ na, ba pikilakiya bwam, kabojana e te pâkwě pâkwě na a diyakandi bwam o iboko viyaju vi jadi. A ndi diya kya tě 'kaně o Tongo ya eměňâ, na mâ-a duwakandi ibeyaju be diyanakě a diye na ehavu tombe ngěbě. Ndi bato ba ľě kalango opěľ' aju na ?

Bokeli.—A vâki na, Okala ! bato ba kalakandi belombo be mamanakwě opěľ' aju ; hâkâ ba vâki na, a tamwakandi na bota-

no,* na a na uhanganakano mwa hika o ibâlu 'jaju, na tepě koro-
rowa ya hika o molo mwaju, eěhěpi petwěngo na malale ma tâ ;
bapâkwě ba vâki na, ba ipanya na ivenda tě ba pumakiyedi njo
jâkâ o mâ-a jadi, o mâ-a diyakidi o ekěndâ 'aju, ba bě ndi kya
těkaně megangano meyaju, a bě ndi na bâ hilinganango, pani ka
bato ba bakamakě o mboka pâkâ onokava. Tepě e vânakwě
opěl' aju na, Upolo mwa iboko viyaju vi jadi a ndi mâ věngo
ediya eyam ya tâ o ikenga jaju mětě, na mâ-a jaka na a mâtâkâ
buhwa bwěhěpi, a tamwaka, na mâ-a kalaka na na Mâ, a paha-
kiya tepě mamwěti na kěngâ o boho boa a jadi Uyěkidi mua bě-
hěpi ovoně. Wa na ovaně bato bâkâ ba umbwakiyate na, Upolo
muaju, Upangiyi mua ehiki tēyeně u ka pândi o iboko tēkavi pi-
yělě, ka yowě tina, ipě ba ka věte na ya pâkâ, ja na ba bakakě
na ju ba hadivakidě mâ nonaně, na bâ ba ka věhěkě mâ na ngudi,
o bâ ba yěněki na a ka diyandi utamuwi.†

Kabojana ba vâki na, a n' itândě j' upolo muaju, na Upangiyi
muaju a sâlâkândi makili ma kilakudwě Klisâni, o mâ-a diyakidi
a bě utamuwi, na mâ-a ka yěněkě mâ mēhěpi ka na ma kilakudwi
mâ mětě ; e bě tepě e mamanakwě, kabojana e diyakindi opěl'
itândě jaju i tândâkidi Upolo muaju, na a yějěkindi ka mâ-a
hakidi.‡

K' umba mba vâ na, mbi yěněkěndi mbya opěl' aju, na kya
těkaně a yâjindi oviya ijanja jaju ;§ na ovaně nd' o mâ-a ka
benjakě bwamu bwa manyângâdiba maju n' upeyo ;|| na opělě
těně na eyaju e tombidi mahani ma baloni baju, na ibweya ja ta-
ngo tě e binakě mâ. Na mbi yěněkě tepě mbya na nyanga ya
kuma ya belombo tēkabe e di hamanango o etomba tēkaye ; nja
a didi a yowakě ndi kabo na e te e haka vipupuhu viya bwam o
tango tě e dikanakě ombuhwa ? Nandii, o yâ e didi yakiya o
ipikiliya jamě, o yokakate elombo ka 'lombo opěla mwad' aju na
bana ? Bato ba ngěbě ! ipikiliya jamě i ndi na, ipě ba haka lě
ovaně nde ?

Bokeli.—Ba nja lě ? Mwajo tě wa Klisâni na bana baju ?
Ba hakate ovaně nyanga tě ya mâ mětě Klisâni e hakidi.

* Ilevudwě iii. 4.

† Jude xiv. 15.

‡ Luk x. 16.

§ Ilevudwě xiv. 13.

|| Psami cxxvi. 5, 6.

Kabojana, tombekete ka bâ ba hakidi, o boho ka bo potwaka, na njeya ka njeya ba diye na ngudi e pinyilakudwě, na tombekete manyângádiba, tombekete mahâhâlidě ma Klisâni, nandi mapikiliya mabale ma ndi hango jambo iněně na bâ ; ovaně nd' o bâ ba madě o vitaně mâ.

K' umba mba vâ na, bwam wa na wa, ndi na lě? mwajo, na bana, na běhěpi?

Bokeli.—E ndi pâkwě pâkwě ; mbi te mbi pakwakiya âvě tina ya upako těmuně, kabojana mbi diyakindi omě o mâ u hama-kidi, n' umba mbi bweyakidě tepě muâ muěhěpi.

Nandi k' umba mba vâ na, e ndi elombo ea moto e langwakiyě na e mbambayě.

Bokeli.—O bangake o languwa yâ, mbi minaki na, bâ běhěpi ba valaniděndi o 'kěndâ, mwajo tě ueyamu na bana baju ba bamo banayi. Na tepě, nyang' amě e yěněkě na ho ndi pani ka bato ba latakě njamba ya ekěndâ eyaba, mbi ka languwate âvě upako muěhěpi.

Mwajo tě wa Klisâni, o momi aju a diyakidi a jajuwa o viho, na mâ-a diyepě na ngudi e yokakě opěl' aju epâkwě njo, a ka yalakě mapikiliya o ulema muaju. O boho boho ndi nyang' aju e di peliděngo momi aju, na nyanga ya ulato tě mua itândě muně u di wango mětě to o hangan' abu. Ikabojana, o mâ vâki n' umba na, o te yowěngo ebumulema e ka langwakiyě na bodilo boa ngěbe, iyongidě ja inyanga ja ba tândâkwě. Nandi ekaye ea momi aju e pangaki mâ manyângádiba maitě. Ndi hanga kabo yeně pa, ikabojana Klisiani a yalaciděndi o pikiliya mâ mětě, na ipě behadi beyaju bebe ndi be pangaki mâ-a diye na ngudi e yěněkě momi aju epâkwě njo, na na jâ tina tědině ndi 'jaju i nângâ-nâkudwě oviya o mâ-a jadi. Na mapikiliya ma bwinge ma vakiyedi o 'bumulema aju, opěl' ipuhwana jaju ja kěngâ, n' itingidi viyaju vikolo, na ibeviya 'jaju ja mbweyi aju y' itândě ; be haki mâ njuke o mapikiliya, na e ka bekakidě mâ n' ikoba. A diyaki tepě wango mětě na iyongidě ja menjimo me ha i bě na iyâjâ, manyângádiba na medaki meya momi aju ; na nyang' aju e delakidě ebumulema aju opěla mahâhâlidě maju, na itândě 'jaju, na ivaha jaju ja na mâ mětě, na bana baju ba vitanaki mâ ; e, elombo ečhěpi ya Klisâni e vâkidi, tombe cyaju e hakidi, ulingo mua

jumba jaju i diyakidi o ukângâ muaju e timbaki pĕ o Klisiani a didi pani ka ivĕlima ja epĕlupĕlu, na nyaka ebumulema aju twa, wa wa ndi itumbiya jaju ja ngĕbĕ jaⁿ na, “ Mbi ka ha lĕ na opĕlĕ ya iyonga ? ” be ma yokanakandi o matâ maju na ngĕbĕ mĕtĕ.

Jâ ndi jaju ja vâ na bana baju ba bamo, na, Bana, ho jilanidĕndini. Mbi valakidĕndi hângwĕ anyu na bobĕ, na mâ-a valindi ; a mbakite o valana hwĕ, ndi umba mĕtĕ mbi bâbĕ. Mbi tepĕ inyĕni himbidĕngo opĕla 'mĕnâ. Na yenĕ tepĕ bana ba ka yaka, ka bâ ba yamanidĕ na, ho vitanaki Hangw' ahu. Jâ ndi ja Klisiani ja vâ na, ho jaka to ho kĕkĕ na ju, te e diyakindi bwam boitĕ mĕtĕ, ikabojana tombekete k' umba mbi diyakite yabwĕngo o boho, na ipikiliya ja etiketike, opĕla njuke ya Hângwĕ anyu, na be vakiyandi oviya ulema mua etiketik' 'aju e diyanakidi, tombete a diyakindi ovanĕ o ha itingidi n' ihuhu viya ngĕbĕ ; nandi, ya bĕ te o ipikiliyâ jamĕ kabo na e diyakite tina epâkwĕ ; ya na bwe ya emĕnâ e diyakindi ya vĕwĕ mâ ; * na ihana tĕ, te k' umba mbi yebakiyĕ, a kweiyendi oviyâ mangata m' iwedo. Jâ ndi jaju ja yanidĕpĕ epâkwĕ njo, na yamaka na, Emĕ, buhwa bwa maguga !

Bulu bopâkwĕ Klisiani a yâtâkindi ndâtâ ; ndi hilakĕte, a yĕnĕkindi pani ka ubâmbâ unĕnĕ u didi dubwĕngo o boho boaju, u diyakidi behadi beyaju lĕndwĕ lĕndwĕ, na mabĕ tĕ manĕ ma levakidĕ tepĕ bovindo boitĕ mĕtĕ o mâ-a jadi. Jâ ndi jaju ja yama na joyi oba, mâ te o viyâ viyaju na, Upangiyi, yokakiya mba ngĕbĕ, umba mot' ube ! † na bandĕmbĕ na yokaka ka mâ-a vâkĕ.

Ekaye tombango a pikilakiyi na, a yĕnĕkindi babale ba jadi bobĕ mĕtĕ, tĕmĕngo o pĕpĕkĕ ya ikondo jaju, ba vâkâ na, ho ka ha lĕ na mwajo tĕkanĕ na ? ikabojana a yamakandi opĕlĕ ya ngĕbĕ, a didi te o mihâ, tombete o viyâ. Oningĕ hwa bâbâ mâ na a hake nyanga 'ju e yalakĕ kya tĕkanĕ, vâkâna ho ka nyangidi mâ nyanga 'hu e nyangakidĕ momi aju. Ovanĕ, vâkâna ho yĕjĕke ivĕngidĕ ja mapikiliya maju oviya belombo be vakĕ, ikabojana oningĕ hwa yâlĕ, vâkâna he eĕhĕpi ya yâlĕ o himbidĕ mâ oviya idiya ja utamuwi.

Nandi a umwakindi ebadadi e tâkâ ; ka mâ-a njanjalana ; ndi vililingo pĕ kwĕ, ka mâ-a timba pĕ o viyâ epâkwĕnjo. Ka mâ-a

* Jân. viii. 12.

† Luk xviii. 13.

pikiliya na a yĕnĕkĕndi Klisāni, momi aju, o iboko vya mbya, o ebumbu ea tango eitĕ na ngudi ba ha wanakidĕ, na ngāmbi o enā aju tĕmĕngo, a bomaka yā o boho boa Umbākā a diyakidi diyango o eka, na unyongo ulwanidĕngo o molo moaju. A yĕnĕki na a tāngākidĕndi molo moaju, na mihā maju o iboko tĕ veyā matambi ma. Upangiyi muaju vi diyakidi pitango ; a vākā na, Upangiyi muamĕ na Upolo mbi vĕkĕndi āvē akeva opĕl' ipādĕ jamĕ o iboko tĕkavi. Ka tango tĕ e diyaki tĕme tĕme ulwanidĕngo, ba yamanidĕ, ba bomaka na ngāmbi jabu ; ndi o diye na moto a di mihā, a yowakĕ ibeyabu be vākĕ, kabo Klisāni na megangano meyaju.

Ubwa upākŵĕ, o mâ-a diyakidi a muwa, na mâ tepĕ kaliyango o Anyambĕ ajadi ; tepĕ kalango na bana baju ulingo, umbākā a tinakidĕndi na ngudi o jāmĕ ; uwaju a kalanakidi na, oningĕ na o vakate na dma ja Anyambĕ, ngakiya. Ka mâ-a vā na, Ediyake nonanĕ, na mâ na dubwaka jāmĕ, ka mâ-a homa mâ, na, jonga i diyake o ndabo tĕkanĕ. Yenĕ pa, ka mâ-a vā na Klisiani na, o youdĕte tina 'mĕ ya pānā ? Ka mâ-a kālāmā, a ka likimaka ; tepĕ ulema muaju u diyakindi u ka yalakĕ o vaha iyowĕ opĕla 'ju, oviya o mâ-a vakiyedi, na mbando aju o mâ-a jadi. Jā ndi jaju ja vā na 'ju na, Dina jamĕ i nd' Ihāwĕ : mbi diyakandi na tango tĕ e didi oba. E kalakudwĕndi o iboko iviyamĕ vi diyakĕ, pani ka na o na ivaha ja ivala ovonĕ : tepĕ o na upako na, o youdĕndi bobē boāvĕ bo hakidi momi āvē o boho, na idelidĕ ja ebumulema āvē, n' ilĕvĕ ja njeya jaju, na itata ja mekĕkĕ tĕmenĕ o epitiki 'abu. Klisiani, Wa ngĕbĕ nd' a lomi mba ka languwa āvē, na Mā ndi Anyambĕ, na mâ-a peyakandi n' iyidĕ ja bobē, na mâ-a vahaka tepĕ āvē o yowakĕ, na, a ndakiyandi tepĕ āvē o pwanja 'ju, o tagulu aju, na a jedĕ āvē na bevāngu, beya ndabo aju, na ijiga ja Jekāb hāngwĕ āvē. Klisāni, momi āvē, a nd' ovonĕ, na ebumbu enĕnĕ e hilakĕ boho tĕ bo vĕkĕ emĕnā o tango tĕ e hilakĕ, na bâ bĕhĕpi ba ka yĕnĕndi mbya, o bâ ba ka yokĕ kindo jāvĕ o ndabo ya Hāngwĕ āvē.

Ekaye e hubakidĕndi Klisiani na ngudi, ka mâ-a kālāmā na boho boaju o he. Mwĕngi mwaju a vāki tepĕ, na, Klisiani-o lĕt' āvē nd' ckanĕ, eyamĕ e vaniyedi oviya Upolo mua momi āvē a didi. Ka mâ-a nāngā yā, na dubwaka yā, ndi e hakindi hombo

pani ka uyâmbâ uyam ; tepě e diyakindi lëndwěngo na melëndâ meya hika. Mepako meya lěta tě nd' ekame : na, Upolo a ka vahi mâ, a haka pâni ka momi aju Klisâni a hakidi, kabojana yâně ndi njeya e pânâkwě o mboka těkaně, na ka diya o pwanja 'ju na upeyo egombe eěhěpi. Ekaye e yěněkiděndi mwajo tě uyamu ngěbě eitě, ka mâ-a vâ na wa mbando, na, Paiya, o ka valanate mba na bana bamě, na ho vale ka kaliya Upolo tě ?

Jâ ndi ja wa mbando ja timbě, na, Klisiani, jodi i nd' o boho boa usasa. O ka ngiyate o mboka ya oba kabo na njuke, pani ka momi âvě Klisâni a hakidi. Ovaně, nd' umba mbi kelevakidě âvě, na, o ka haka pani ka momi âvě Klisâni a hakidi ; kěķě o jâmbě ihâlě okaoně, i didi opělě ya utove, kabojana jâ ndi i jadi o boho boa njeya 'vě e ka valě ; na mbi yombwakandi âvě na o ka kěķě bwam. Tepě mbi levakand' âvě na, vamakě lěta těkaně o ngonga 'vě, na ovaně nd' âvě o ka langě yâ opěl' âvě mětě, na opělě ya bana bâvě, kwanga na 'la inyěni o ka yowi yâni na ebumulema, tombe o diyeni na yâ, ikabojana vi ndi viyembo ivianyu vi ka tumbwakidě o ulingo muanyu u ka diyě o ndabo tě ya utamuwi ekaně,* ekaye tepě eyâvě e ka vějě o jâmbě tě i jadi o boho.

Nandi, mbi yěněkindi o ndâtâ amě, na o utodu tě mua momo a langwakiyi mba upako těkamu, inâ mětě a diyaki tepě na ngěbě. Nandi, ka mâ-a vâ pě na. jâ ndi ja Klisiani ja ndiya bana baju, ka mâ-a yalě ikala na bâ, na, bana bamě-o, mbi diyendi na njuke eitě o ilina jamě opělě ya iwedo ja hângw' anyu ; te pani te k' inyěni o youděni ; hanga na mbi bomakandi penda opělě ya mbya aju, ikabojana mbi sulěngo na a te bwam. Mbi diyendi tepě na ngěbě eitě opělě ya itingidi viyamě mětě, na ivianyu, iviyamě vi kamakidě, na vi ndi majili. Tepě na ihadi viyamě vi hakidi hângw' anyu o etuniya aju vi ndi bodilo o ulema muamě, ikabojana mbi delakiděndi ipikiliya jamě, na ijanyu ta opěl' aju, k' umba mba lěvě o vala na 'ju o ekěndâ aju ya Utamuwi.

Ipikiliya ja belombo těkabe beěhěpi i diyakindi piyělě n' ivelya jamě, ndi kabo opělě ya ndâtâ amě e ma yâtâ na bulu bo tombidi, na tepě opělě ya nyanga ya wa mbando ekaně, e ma yâdidě mba

---

* Psami cxix. 54.

nubwa tĕkamū. Okani, bana bamĕ, ho yāngākidĕni, ho ka hakani ekĕndā na 'la o jāmbĕ i valanakwĕ o ehiki ea oba, na ho vale ka yĕnĕ hāngwĕ anyu, ka diya na 'ju, na megangano meyaju na jonga, hohonganĕngo na belekanako beya ehiki tĕ yenĕ.

Jā ndi ja bana baju ja tumbiya na mbembe, na mbya, ikabojana ebumulema ya nyangwĕ abu e diyakindi e vahaka nonanĕ. Jā ndi ja wa mbando ja yohanĕ bâ, na ba diyake pâlĕ, ka bâ ba yalĕ ikenjĕ ja ekĕndā.

Nd' o bâ ba diyakidi ba bĕ piyĕlĕ na ekĕndā, bajo babale, megangano meya Klisiani, ba vakindi o ndabo 'aju, ka bâ ba tinidĕ o jāmbĕ jaju. A vâki na bâ pani te ka o boho, na, oningĕ na o vakateni na dina ja Anyambĕ ngakiyani. Ekaye e pangakindi bajo tĕ ba mamanaka ; ikabojana ikalidi ka vinĕ i ha yokwĕ n' ivâkwĕ, oviya belĕbu beya Klisiani. Ndi ba ngakiyendi, ndi hila-kĕte ba kâbâkidĕndi mwajo tĕ a bĕ kokĕngo na ekĕndā.

Jā ndi jabu ja yalĕ, ka bâ ba vâ na, Ugangano muahu-o, o minaka lĕ na ekaye na ?

Ndi Klisiani a vâkindi na wa utodu, a tubakwĕ na, Mwada Ujâjângâ, na, mbi kenjakĕndi ekĕndā. Ujâjângâ tĕkamū ndi mwana wa a bonganakiyedi Klisâni buhwa bopâkwĕ o ukodi tĕ u tubakwĕ na Bokolo, na mâ na vahaka mâ-a timbaka na jângâ ja laiyâni.

Ujâjângâ.—Opĕlĕ ya nja ekĕndā e ?

Klisiani.—Iyonganĕ ja momi amĕ uyamu. Tepĕ a ka yalakĕ mbembe.

Ujâjângâ.—Ugangano muamĕ-o, mbi yombwaki na, o hake nonanĕ, opĕl' 'a bana bâvĕ o hake elombo ea etiketike ka yenĕ.

Klisiani.—Nyawĕ, bana bamĕ, ba ka 'li n' umba ; ikabojana o bĕ n' umbâkâ a vahakĕ o dikana.

Ujâjângâ.—Mbi mamanakandi o ulema muamĕ, elombo na 'huhu e pangidi âvĕ o haka nonanĕ.

Klisiani.—O ugangano muamĕ ! o jaka yowĕngo nyanga 'mĕ e youdĕte o te o kĕkĕ n' umba.

Ujâjângâ.—Wa bĕ lĕ' ovanĕ na nja jângâ ja iyowĕ jakiya mĕtĕ, i pangakĕ âvĕ o behalakidĕ mbweyi jâvĕ javiyo, na i pangakĕ âvĕ o kĕkĕ o iboko viya moto ka moto vi ha wĕ njeya ?

Klisiani.—Jā ndi ja Klisiani ja vâ na, Mbi diyendi na ngĕbĕ

oviya na momi amě na palwanidě n' umba ; ndi wa wa o mâ-a jabuwedi viho. Ndi e pangakě mba ngěbě wa, ndi behadi beyamě beya ikito o mâ-a jadi, o mâ-a diyakidi a yěnekě ngěbě opěl' 'a bobo boaju. Na tepě mba bě ndi kya tēkaně pani ka mâ-a diyakidi o egombe tē yeně : mba haye pě elombo epâkwě kabo ivala ja ekěndâ. Mbi ma yâti mâ na bulu bua 'buhwa. O, mbi yombwaki na te ilina jamě i ndi o mâ-a jadi. A ndi kya tēkaně o pwanja ya Upolo mua ehiki tē ; a diyakandi na 'ju, na mâ-a jaka na 'ju o tagulu aju ; a bě ndi uganganano mwa ba ha waka ; na mâ-a ndi vėwěngo ndabo e diyakiyě e ha hingaka na mandabo ma mepolo ma janidi.* Upolo mua iboko tēvině a bandi tepě mba, na miyohano miya na, a ka kenji bwam opěl' amě, oningě mba vala ovoně, uwaju a ma loma a ma diyate okava, na mâ-a ma vani mba ejanganangobo ya mbanda, e vâki n' umba na, mbi kěke. Já ndi jaju ja hoduha lěta tē, ka mâ-a langa yâ, ka mâ-a vâ na bâ na, inyěni o vâkâ li na nyanga tēkaně ?

Ujâjângâ.—Emě, ipotuwa janyu na momi âvé i di potuwango, n' iyějě ja na o hakandini elombo ekolo ka yeně ! Mbi ndi sulěngo na o te yokango, opělě ea beya momi âvé be bonganakiyedi oviya kâmba jaju ja bohoboho ijaju i yalanakidě ekěndâ aju, nyanga ya Bokolo e didi a langwaka, ikabojana bâ na 'ju ndi ba kěkidi ; e, na Bobâbu tepě, kwanga na 'la o 'bâ, panite ka bamo ba iyowě, ba bangakidi o vala yaviděngo wa. Ho yokaki tepě, nyanga 'ju e bonganakiyedi na laiân, Apâli,ân, Edingihě y' iwedo, na belombo bepâkwě beité na ngudi. Na nâvě wa behalidě tepě mahihi maju ma bonganakiyedi o Ihambanido. Nandi, o věngělē mâ momo, a diya lě na njuke kakana, na ndi na kumbanakidě âvě mwajo, o lě o haka nde ? Pikilakiya tepě na, ba tē baiyamu banayi ekaba, ba ndi mehoni meyâvě, na bevehe beyâvě, o ka taka bâ o mboka.

Ndi Klisiani a vâki na 'ju na, o yějěkiye pě mba uganganano muamě ; Mbi na elombo o enâ amě e ka kovi mba, na oningě mbi vale pâni, na egombe tē eyamu ekaye, vâkâna, mbi ndi etiketike mětě e ha wa ně mbenga. Na tepě ibeyâvě be langwakiyě mba beně bebhěpi beya yâlě o tuwudě mba, ndi be levakidi mba

---

* I Kârint v. 1-4.

na mbi na o hohonganěngo. Jcđi i ka tandi o dā o boho boa usasa, na yeně e ka pangandi ya usasa, usasa pě wa. Ovaně, vākāna, nyanga vě e dī pāngo o ndabo amě, o diye na dina ja Anyambě, pani k' umbi ma vā, mbi hāhālakiděnd' āvē, na, kěkě, o pahakě mba wa na ovaně.

Ndi Ujājāngā a ka věhěkě mā, ka mā-a vā na uganganu muaju upākwě na. O ka uganganu muamě Ngěbě, ho dikake mā-a haka itāndidi viyaju mětě, o mā-a věhěkě ileva jahu na njamb' ahu. Ndi Ngěbě a diyakindi a tēmě pāni, a vahepě na a yokakě ka uganganu muaju a vākě na tina mětě ja sisi ibale. 1. Ikabojana ebumulemaaju e yěněkě Klisiani ngěbě. Já ndi 'jaju ja vā na mā mětě na, Oningě na uganganu muamě a ka hate ekěndā, mbi ka valate ka dikidě mā uliko kwě, na o hana mā. 2. Ikabojana a pikilakiyendi opěl' 'a ilina jaju mětě; beya Klisiani be ma vā be bweyaki mā-o ulema. Ka mā-a vā na, nandi, mbi to pě o languwa na Klisiani tēkaně kwě, nandi, oningě mbi duwe pākwě pākwě na eměná o ibeyaju be ka languwě, vākāna umba mětě mbi ka valate na 'ju, na ulema muěhěpi. Já ndi ja Ngěbě a ka yalakě o yavwana uganganu muaju kakana.

Ngěbě.—Mbi ma viyandi na nāvē ka pepuwa Klisiani nubwa tēkamu; nandi o mā-a bě piyělě na bo umwakidě o ekěndā, mbi pikilakiyi na mbi ka dikidi mā, ka hana mā opěl' 'a ekěndāaju.

Ujājāngā.—Nandi, mbi yěněki na, o tepě na já ipikiliya tě ja eboki ja ivala, nandi duwaka bokeli pāni; o hwě ho ha pāyete o mahihi ho te o bwe bwe, nd' o hwě ho ka ngiyě, vākāna ho ngiyendi.

Já ndi ja Ujājāngā ja timba o ndaboaju, ka Klisiani a tēmě ekěndāaju. Nd' o Ujājāngā a běkidi wě o n'abo 'ju, ka mā-a banda meganganu meyaju meyākā, bā nd' ekaba, Mwada Mihāma-k njā, Mwada-a-ha-batakě, Mwada Ipikiliya-ihadi, Mwada-a-ha-wě-elombo. O bā ba bēdi wě, ka mā-a yalě ilango opělě ya Klisiani, na tina ya sisi ya ekěndāaju. Ka mā-a yalě kakana:

Ujājāngā.—Bajo n' umba, o umba mbi ha diyedi na elombo sasě e hakě nubwa tēkamu, k' umba mba vala ka pepuwa Klisiani, nandi o umba mbi ma pā o jāmbě, k' umba mba tinidě, nyang' ahu e hakě mběmbě: ka mā-a yavwana, na, oningě na o vakanđi na dina ja Anyambě, ndi ngakiya. K' umba mba ngiya,

mbi pikilakiya na, beħħepi be te bwam ; nd' umba mbi ngiyedi mbi kĀbĀkidi mĀ-a kenjakĕ ekĕndĀ, mĀ mĕtĕ na bana baju tepĕ ta, k' umba mba uwa mĀ, na, tina ya ekĕndĀ e lĕ na ? Ka mĀ-a languwa mba bolenaka na, a kĕkĕndi o ekĕndĀ ya Utamuwi, pani ka momi aju a hakidi. A langwakiye tepĕ mba opĕlĕ ya ndĀtĀ 'ju e yĀtĀkidi, na nyanga ya Upolo mua etomba tĕ ea momi aju e diyakidi e bandakidĕ mĀ na a vake ovonĕ.

JĀ ndi ja Mwada A-ha-wĕ-elombo ja vĀ na, O pikilakiyi na a ka valandi ?

UjĀjĀngĀ.—Aye, a ka valandi, a yĀlĕ o himbama na elombo ka 'lombo, tina 'mĕ e yowanakĕ nd' ekanĕ, ikabojana ibeyamĕ be langwakiyi mĀ opĕlĕ ya njuke jaju i ka bonganiyĕ o njeja, be pangakipĕ mĀ-a yĀdĀkiyĕ na ivaha ja ekĕndĀ. Ikabojana a langwakiyi mba na, " Jodi i kĕkĕndi o boho boa usasa ; e, na ikabojana o yĀ e jadi nonanĕ, e pangaki pĕ usasa usasa pĕ wa."

Mwada-mihĀ-ma-kĀnjĀ. Emĕ, mwajo tĕ wa pĀgu na etiketike ! A ha ibĕ na ngudi e nĀngĀkĕ bokeli na betuniya beya momi aju ? Opĕl' amĕ mbi pikilakiyi, na, a jaka pĕ okava, te a ka hwĕmidi nyol' aju na idiya ja hwĕ.

Mwada-a-ha-batakĕ a yavwanaki tepĕ na, Vĕngĕmĕkĕni na jĀngĀ ja beboki ka dinĕ oviya mboka ! O eyamĕ 'pĕlĕ mbi vĀki na, oningĕ a diyĕngĕ okava na ipikiliya tĕdinĕ, nja a didi a diyaka hwĕ na 'ju ? ikabojana a ndi a diyaka bodilo, tombe ū juke na bato, tombe ikala ja mepako meya bato me ha ibĕ na ngudi e yokakĕ : Ovanĕ nd' umba mbi vĀkĕ na, o eyamĕ 'pĕlĕ mbĀ yĕne ngĕbhĕ n' ivala jaju ; a kĕke, na ba jadi bwam wa ba nĀngĀkĕ iboko viyaju ; e ha diyete he eyamu, oviya na bato ba jĀngĀ tĕ na diya omĕ.

JĀ ndi ja Mwada Iplikiliya-ihadi ja bada pĕ kakana, Okani, dikakani bekalĕkalĕ tĕbenĕ. Mbi vakiyenci vayiko o jaye Elĕngĕ a didi, ho diyakindi ovonĕ na usevo utĕ mĕtĕ. Nandi, o piviyaka lĕ ni na ba nja lĕ ba diyakidi ovonĕ, kabo umba na Mwada UtĀndi-mehoni, na bapĀkwĕ balalo, Mwada Bedokuwĕdokuwĕ, na Mwada Sĕkĕ na bapĀkwĕ ; ho diyakind' ovonĕ ho lĀngĀkĀ malĀmbĀ, na ho yembanakidĕ, na jĀngĀ ja belombo bepĀkwĕ beya usevo beħħepi. Na, mbi vĀkĀ tepĕ na, mĀ mwajo tĕ mĀ nĕ a tepĕ bwam, na Paiya Bedokuwĕdokuwĕ a tepĕ elanga ea moto mĕtĕ.

KAPITA YA BOHO.

O yâ egombe tĕkaye Klisiani a diyakindi a ha ekĕndĀ aju, Ngĕbĕ a kĕki tepĕ na 'ju ; nandi o bĀ ba diyakidi ba tamwaka, bana baju tepĕ omĕ, ka Klisiani a yalĕ elĀmbĕ na, nandi Ngĕbĕ mbi twakandi ovanĕ ehimo tĕ ya jambo ya na o kĕkĕndi ka di-kidĕ mba uliko kwĕ.

Ngĕbĕ.—JĀ ndi ja njĀngĕ tĕ ya Ngĕbĕ ja vĀ na, Oningĕ na e bwam na mbi kĕkĕndi na nĀvĕ, vĀkĀna mba bakame pĕ na mboka epĀkwĕ njo.

Klisiani.—Ka Klisiani a vĀ na, Nandi, Ngĕbĕ o kangĕ n' umba. Mba dimbakiya nyanga ya ihuku ja ekĕndĀ ahu i ka diyĕ ; momi amĕ a nd' o iboko 'viyaju vi ha ibĕ na ngudi o vĕ-ngĕmĕ tombekete opĕlĕ ya hika etano eĕhĕpi e jadi o bepupudu beya PanyĀlĕ. Na nĀvĕ wa pĕjwĕ, tombete o vale te kabo n' indiya jamĕ. Upolo tĕ u bandakĕ mba na bana bamĕ a dĀkĀ o vula na ngĕbĕ. Na tepĕ oningĕ o ka bĀbĀte mbi ka lenanidĕndi Āvĕ ivĕ, na nĀvĕ o ka kĕkĕ n' umba pani ka uhayi muamĕ. Tepĕ hwĕ na nĀvĕ ho ka diyandi belombo beĕhĕpi ta ; elombo te kabo na oka n' umba.

Ngĕbĕ.—Nandi, mbi ka yowĕ lĕ na ipĕ mbi te mbi vĕhĕlĕkudwĕ tepĕ ? Oningĕ na mbi na ipite tĕdinĕ, vĀkĀna mbi ka valate, mbi ka hanakwĕ na MĀ-a di na ngudi e hanakĕ, tombete ka ekĕndĀ e ka diyĕ bwaba.

Klisiani.—Nandi, Ngĕbĕ-o mbi ka languwandi Āvĕ eyĀvĕ e ka hayĕ ; o ka n' umba kwanga na 'la o JĀmbĕ j' ugomba, n' umba mba ta pĕ o nyipyĕ opĕl' Āvĕ ovonĕ ; nd' oningĕ o duwe ihana ovonĕ, vĀkĀna, nandi, bĕngĕ o ka timbaka na 'la o mboka 'vĕ. VĀkĀna mbi ka vĕt' Āvĕ ivĕ opĕlĕ ya kĕngĀ tĕ eyĀvĕ e hakiyĕ mba na lana b mĕ, na nyanga 'vĕ e dikakidĕ hwĕ kakana.

Ngĕbĕ.—Nandi, mbi ka tate o pĀ wĕ, n' umba mba yoka nyanga e ka vĀnwĕ ; na Anyambĕ a pangakete yĀ e hohonganakĕ opĕl' amĕ, nyanga ya Upolo tĕ mua oba e ka yĕnĕ bwam opĕl' amĕ. JĀ n li ja Klisiani ja yĕnĕ mbya o ebum' aju y' ulema ; hanga kabo opĕlĕ ya na a bĕ ndi n' ugangano pa ; ndi tepĕ na nyanga 'ju e pangakidi mwajo tĕmĀnĕ a tĀndĀkĀ iyonga tĕ. JĀ ndi 'jabu ja ha ekĕndĀ ta, na Ngĕbĕ a ka yalakĕ o ya mbembe.

KLISIANI NA BANA BAJU O JAMBĚ J' UGOMBA.
p. 177.

Ka Klisiani a vâ na, Mwana jaiye, o yaka lě pě nonaně na nja 'lombo-ě?

Ngěbě.—Bamâni, a lě nja a ka mëndě a ye nonaně, oningě mâ hilěngo itingidi viya majawě mamě ma di dikanango o mboka tě eyahu ea bobě ně? Nandi, e bweyakidě mba ulema mehiyo wa, ndi nyanga 'bu e ha ibě n' ulevi, tombe moto a langwakiyě bâ nyanga e ka pâyě.

Klisâni.—Batamuwi ba dâkâ 'kâkâ; o hakandi ovaně opělě ya majawě mâvě, pani te ka momi amě Klisâni a hakidi o mâ-a diyakidi a dika mba; a yakindi nyanga 'mě e ha pilakidi na o sâlâ mâ; ndi Upangiyi 'muaju na umuahu a yolakiděndi manyângâdiba maju, na vamakě mâ o mbut'aju; nandi, kya tĕkaně, hwě na nâvě běhěpi, na mekěkě tě imeyamě ekame ho ka benjaki ebuma na bwani bwa omě. Ngěbě-o, mbi yombwaki na, manyângâdiba tě imâvě ekama ma nyangake; ikabojana Pâkwěpâkwě a vângo na, "ba liyakě na manyângâdiba, ba ka benjandi n'upeyo"; na, "mâ-a kěkě a kěkě, a yaka, bapěngo ibângâ iyamu, a ka timbandi n'upeyo, a ka vanandi mebâmbâ meyaju."*

Nandi mbweyi amě ya utodu a vâki na, nd' o Klisiani o Utâbu mua Ivâhâmâ, ka mâ-a tĕmě de; mâ na, iboko tĕkavi ndi viya momi amě vi mbakidi o jongoliya na mabâdâ. A yĕněki tepě na, nandi, tombekete ka Upolo mua u di sombiyěngo na iboko tĕkavi vi bongwakwě opělě ya batamuwi, ndi vi diyakindi bobě wa na oviyo. Jâ ndi ijamě ja uwa na, ipě e te nonaně? Jâ ndi ja utodu tě mua momo ja vâ na, E, e te nonaně; jambojana o na baitě ba yabakě, na ba ndi bjanji b' Upolo, na ba ndi kulungani o ibonguwa ja mani m' Upolo, ndi ba vanakě sĕkě na lubi o maihana ma malale, ka bâ ba jongolidě pě o maihana ma ihângâ. Omě nd' o Klisiani na bana baju ba tĕmĕkidi nja-a; ndi Ngěbě mâ na, Oka, ho umwakidě, ndi ho bweyaka bokeli. Jâ ndi 'jabu ja bandamidě matambi mabu, ka bâ ba ha ma'a ma ijabuwa.

Ndi Klisiani a diyakite kabo na mahihi ma wuluma. Nd' o bâ ba jabuwedi, ba pikilakiyi na, ba yokakindi ndaga i vâki na bâ na, "Ibâtâ na mwajo tě a kamakidě, ikabojana belombo tě beya Upangiyi be di mâ languwango be ka hawi mâ."†

* Psami cxxvi. 5, 6.

† Luk i. 45.

Ka bâ ba ha pě ekěndâ epâkwě njo ; ka Ngěbě a vâ na Klisia-ni na, Mbi jaka na tina ya sisi e pitakidě na mbi ka věhěludwěte o jámbě j' ugomba pani ka ávě, te o bě na Utâbu mua Ivâhâmâ u didi u vâhâmâkidě mba.

Jâ ndi ja upâkwě ja vâ na, o youďěndi eyâvě kumba, umba tepě eyamě ; nandi mbweyi amě-o ho ka tukandi pyo na hwě na taka o pâ o ihuku. Jambojana e te e pikilakudwě na, bato tě ba di lenaniděngo na ba vahakandi o kâbidě jângâ tě j' ivenda i kebanakě ka dině, pani te ka hwě ho hakě, na ba takidi o viniya bwam těboně pani te ka hwě ho jadi, e ndi e twakwě oningě ho bonganiye na mângâ na lolambo, na njuke na betuniya, be ka bweyakwě hwě na tango tě e binakě hwě ?

Nandi Paiya Bokeli a dikakite mba mbi yâtâkâ ndâtâ amě umba mětě. Nandi, mbi yěněkindi o na Klisiani, na Ngěbě, na bana ba pâkâ o jámbě tě, o bâ ba bědi wě tepě, ba ka totonganakě nyanga 'bu e ka hayě o jámbě, na nyanga 'bu e ka vâyě na moto tě a ka dubuwě bâ jâ ; na bâ na lenanakidě na, Klisiani, o mâ-a didi utodu wa, a ka tinakidě, na mâ-a ka kalaka na moto a ka dubuwě opělě ya bapâkwě. Tepě Klisiani a ka yalakě itinidě, a hakite pani te ka momi aju a hakidi, bo tinakidě na bo tinakidě. Nandi o maihana ma iyavwanwě, bâ běhěpi ba yokakindi pani ka mbwa e vaka e bomaka ; elolombo ea mbwa mětě ; na yâ na bangakidě, bajo na bana ta. Ndi ba bangakindi o tinidě epâkwě njo, na na, o banga mbwa tě ya viya ka koma bâ. Melema me diyakindi me ka haka bâ njuke, ba yowěpě nyanga 'bu e ka hayě ; ba bangakindi o tinidě na jângâ ja mbwa tě ; ba bangakindi tepě o timba, na na o banga utati mua jámbě tě dině a yěně bâ, na mâ-a ka numbaka na bâ ; kwě, ka bâ ba pikiliya na ho tinakidě pě ; na bâ na tinakidě pě, wa pě na o boho boho. Jâ ndi ja Utati mua jámbě tě ja uwa na, Inyi li ba nja ? Ka mbwa ya dika iboma, na utati na dubwaka bâ jámbě.

Ka Klisiani a balama o mâ-a jadi o he mětě bala, ka mâ-a vâ na, nandi, Upangiyi muahu á numbake na bahayi baju ba bajo, na na, o hwě hwa tinidě o jámbě jaju ja Upo o. Jâ ndi ja Utati ja vâ na, Wa viya lě ni na ove ? na tepě o vahaka lě ni ndě ?

Klisiani a vâki na, hwa viyandi oviya o Klisâni a vakiyedi, tepě na yâ elombo tě eyaju e pâ âkidi okava ; yâ ndi, oningě ya

tândidě âvě, bâbâkâ hwě ho tombake na ja jâmbě tĕkadi, na 'la o njeja e valanakwě o ehiki eyamu. Mbi langwakiyi tepě Upangi yi muamě na, mbi ndi Klisiani, mbi bakindi Klisani tĕ e di kya tĕkaně nângwěngo oba.

Jâ ndi ja utati tĕ ja mamana, na, Na lĕ, mâ mwajo tĕ a bě ndi utamuwi, a takidi o lĕvě yâ oviyo? Ka Klisiani a lungama lunga, ka mâ-a vâ na, E; na mekĕkĕ tĕ imeya:mě ekame tepě.

Jâ ndi jaju ja bweya mâ o 'nâ, ka mâ-a ngidě mâ, ka mâ-a vâ tepě na, "Bâbâkâni betumbě be vaka umba mbi jadi"; ka mâ-a diba jâmbě. Ekaye pa, ka mâ-a ndiya ulângi heba tĕ u diyakidi oba, opĕlĕ ya jâmbě tĕ, na a vake ka kehaně Klisiani na mbya na joyi ja heba, na upeyo. Na mâ na haka nonaně, ka mâ-a lângâ, na mâ na pinyakidě oba na njonga aju eyamu.

Ndi egombe tĕ yeně eĕhĕpi Ngĕbě a diyakite de o bwe bwe, a likimaka, a yaka, na a ndi bo pojakwě. Nandi, o Klisiani na bana baju ba diyakidi ba ngiya, ka bâ ba yalĕ ihâhâlidě opĕlĕ ya Ngĕbě.

Ka mâ-a vâ na, Upangi yi muamě-o, uwamě a jopanakě, a ngite okava uhĕngĕ, a pâdi okava na mâ mala tĕ imamě ma ma pânâ; a ndi hubiyango na ipikiliya jaju, ikabojana a pikilakiyi na, a vakate, â ndudwě; nd' umba mbi ndi ndudwěngo na Upolo mua momi amě.

Nandi, Ngĕbě a diyakind' a ka yalakĕ ibweya ja jeku, ndi vililingo vihâlĕ vi diyakindi o mâ-a jadi pani ka iwĕla ihuhu, Jâ ndi jaju ja himbidĕ ihâhâlidě ja Klisiani i hâhâlâkidě opĕl' aju, na itinidĕ ja jâmbě mâ mĕtĕ. Ndi nyanga 'ju e tinidĕ na ngudi nonaně e pangakĕ Klisiani a umwaka. Jâ ndi ja utati mua jâmbě ja uwa na, A lĕ nja mâně? Ka Klisiani a vâ na, a te mbweyi amě.

Jâ ndi jaju ja dubuwa jâmbě, a tamuwe, kâbiděngo Ngĕbě hovĕ o uhĕngĕ, ikabojana a diyakindi a hoviya na jângâ ja na, jâmbě já dubwaniye opĕl' aju. Ka mâ-a bweya mâ o 'nâ, ka mâ-a vâ na, Itângâ, m a vwi na nâvě na, Umwaka.

Jâ n i jaju ja vâ na, Mbi hoviendi; mbi ndi piyĕlĕ na bo dibaka mĕtĕ. Ndi ka mâ-a vâ na ju na, umbâkâ a vâkindi ovyo na, O ilina jamĕ i kâmbâkidĕ o utema muamě, mbi yongakidĕndi Upangi yi, na ikaliya jamĕ i pâkindi âvě o jadi, o ndabo âvě ya hole. O bangake, ndi tĕmĕkĕ na matambi mâvě, na râvě wa languwa mba tinâ âvě e ma pânâ.

Ngĕbě.—Mbi pândi o elombo amě e ha ndakudwě, pani ka

mbweyi amě Klisiani a ndakudwě. Upolo nd' a ndakiyi mâ, ndi mâ nd' a ndakiyi mba. Ovaně vâkâna mbi bangakandi.

Bwam.—A vahakind' âvě o vaka na 'ju o iboko tĕkavi?

Ngĕbĕ.—E; na nyanga 'vě e yĕněkĕ, mbi pândi: oningě na ehĕkwě na iyidě ja bobě be te wě, sâsâ věkĕ beyâ o uhayi muâvě mua mwajo.

Jâ ndi jaju ja bweya pĕ mâ o enâ epâkwě njo, ka mâ-a valana mâ na jana na 'la o ndabo, ka mâ-a vâ na, mbi kalakiyandi opĕlĕ ya ba kamakidě mba bĕhĕpi, na njeya ka njeya eyabu e vakĕ eĕhĕpi. Ka mâ-a vâ na ba diyakidi tĕmĕngo baka, na, Vanakani Ngĕbĕ elombo e nâvâkidě ovaně, e ěidi e vâtâkidě mâ ihoviya jaju. Jâ ndi jaju ja vana mâ ubâmbâ mua elombo ea hombo, kwě tepĕ ka mâ-a yâdiyĕ.

Nandi Klisiani na bana baju, na Ngĕbĕ ba diyakindi ba věhĕ-ludwě na Upangiyi tĕ, ba kalakudwě na 'ju na kĕngâ. Jâ ndi jaju ja vâ pĕ na ju na, Ho yĕněkĕndi ngĕbĕ opĕlĕ ya bobě boahu, na hwě ho jombakandi Upangiyi muahu iyidě jaju, na a langwake tepĕ hwě nyanga 'hu e ka hayĕ.

Ka mâ-a vâ na, mbi věkĕndi iyidě, na ndaga na ehadi; na ndaga, o mohano moa iyidě; na ehadi, o nyanga 'mě e duwanaki yâ. Nângâkâ ya boho boho oviya belĕbu beyamĕ, na epâkwě na nyanga 'ju e ka levudwě.*

Nandi, mbi yĕněkindi o ndâtâ amě, na, a kalaki na bâ ndaga iyamu itĕ, i pangaki bâ bâ yĕněkĕ mbya eitĕ mĕtĕ. A ěetanaki tepĕ bâ oba ya jâmbĕ tĕ, ka mâ-a levidĕ bâ ehadi na ehuhu eyabu ea yongana; ka mâ-a languwa bâ, na, yâ ehini tĕyenĕ ndi eyabu e ka tamwanakĕ, opĕlĕ ya iyâdidĕ jaju.

Jâ ndi jaju ja dika pĕ bâ o jâ ikenga tĕ, omĕ nd' o bâ ba yalakidĕ elâmbĕ; Klisiani mâ na, Emĕ, mbya amĕ e yĕněkĕ na nyanga 'hu ya pâ okava!

Ngĕbĕ.—E, mbambayĕ; nandi umba mbi na tina amĕ e lukakĕ o soda n' upeyo.

Klisiani.—Mbi pikilakiyendi njo pâkâ, o umba mbi diyakidi tĕmĕngo o jâmbĕ, na, ehavu ahu eĕhĕpi e te nanĕ, ikabojana mbi tinakidĕndi, nd' o ěiye na moto a yavwanakĕ, ndi sasĕ wa wa, nd' o mbwa tĕ ya mahilhi yânĕ e bomakidi na hwě.

Ngěbě.—Ndi jângá jamě inčně wa, ndi, o ávě o diyakidi wa ngidwě o bwam bwaju, nd' umba mba dikwě ombuhwa. Mbi pikilakiyi na nyanga tě e di lëndwěngo e hohonganiděndi, "Bajo babale ba ka diyandi ba nyingaka o eboka, umbáká a ka nāngwě-ndi, upákwě a dikana."* Mbi diyakindi piyělě na mbi yamaka na, mbi nyangindi. N' umba mbi bangakipě o tinidě epákwě njo : nd' umba mbi yěnidi nyanga e diyakidi opělě ya jámbě oba lëndwěngo, n' umba na yádakiyě. Mbi pikilakiyi tepě na, mbi tinakidě pě, tombe bo waka ; n' umba na tinakidě, ndi mbi yowě nyanga 'mě e hakě ; ikabojana ilina jamě i diyakindi o hanganě ya eměná na iwedo.

Klisiani.—Wa yowě nyanga 'vě e tinakidě ? Mbi sulěngo na matinidě māvě ma diyakindi na ngudi mětě, ovaně nd' o mâ ma bangakidě mba. Mbi bě yokanga jângá ja itinidě ka dině o eměná amě ečhěpi ; mbi pikilakiyi na, o ka ngiyandi na enâ ea bwaiyě, tombe o nāngá ipangiya na ngudi.†

Ngěbě.—Bamâni ! Na itingidi viyamě vi diyakidi, mbu diyaka na njeya epákwě eyamě e mbakidi o ha. O ma yěňte na jámbě i ma diyi mba dibwěngo, na mbwa tě ya mahihi yāně e didi tepě omě. A lě nja moto-ě a ka měndě a tinidě nonaně, oningě mâ na nyolo vâhâ pani ka umba mbi diyakidi ? Nandi, sásâ langwakiya mba nyanga ya Upangiya muamě e ma vâ opělě ya bohuma boamě ? Au linguwa n' umba ?

Klisiani.—A ma diyandi a ka mwětěkě, o mâ-a ma yoka ávě o tinakidě ; mbi kamakidi na o ma tândidi mâ n' iha ja nonaně. Nandi mbi mamanakandi o ebumulema amě, tina 'ju e tatakě elolombo tě ya mbwa yeně ; mbi jaka mbi yowakě oviyo nonaně, te mbu ha pani k' umba mbi ma ha. Nandi, ho ngiyendi, n' umba mbi peyaka tepě n' u'ema muamě muěhěpi.

Ngěbě.—Egombe 'pákwě, o mâ-a ka viyě, mbi ka uwi mâ tina 'ju e tatanakě jângá ja mbwa ebe ka yāně o iboko viyaju ; mbi yombwaki na yeně é numbakidě mâ.

Bana bâ na, haka nonaně, na o ka uwaka mâ na a weyake yâ, ikabojana ho bangaki na e ka komi hwě, o hwě ho ka valě.

Kwě ka mâ-a pâ pě o bâ bajadi epákwě njo, já ndi ja Ngěbě ja kwa na boho boaju o he, o mâ-a jadi, a ka kalakiya, na, "Upa-

* Matiyu xxiv. 41.

† Matiyu xi. 12.

ngiyi muamě a věhělěkidě mwambo mwamě mw' ibendě, umwamě u věkě mâ na belěbu beyamě."

Ka mâ-a vâ na 'ju na, jonga i diyake na nâvě, těměkě de. Ndi a lilimakiděte o kwa na boho boaju, ka mâ-a vâ na, "Ávě nd' o didi mahuwa, O Upangiyi, o umba mbi hâhâlâkidě âvě; nandi bâbâkâ mba mbi kalaka na nâvě opělě ya byěkě beyâvě." E lě nja tina-ě eyâvě e tatanakě mbwa tě ya ikito ekaně o iboko viyavě, e ma panga hwě bajo na bana ho věvěněkidě oviya jámbě na jángâ?

Ka mâ-a yavwana na, mbwa tě yâně e ndi na uduwi upâkwě u duwakě yâ, e tatakwě tepě tingwěngo o iboko viya moto upâkwě, nandi, batamuwi bamě bâ yokakandi kabo iboma jaju; e ndi ya ndabo tě ekolo eyâvě e yěněkě na masěyi ekaněně ndi e pâkâte o bepima beya iboko těkavi. E ndi bangiděngo batamuwi baitě nangudi oviya o bobě na 'la o bwam, na joyi iněně ja ikângâlâ jaju. Mbambayě a duvě yâ, á tataka yâ na upango ueyamu opěl' amě, tombete ba ibamě, ndi kabo opělě ya ihimbidě ja batamuwi na ba pâke pě o umba mbi jadi, na na, ovaně nd' o bâ ba ka bangě iviya o jámbě těkadi ka tinakidě opělě ya ingidwě. Egombe yâkâ e duwěndi o kweya, na yâ e ndi pangango bâkâ, ibamě ba tândâkě, njuke; nandi mbi bapaki yâ kya těkaně n' iyika. Mbi duwěndi o vě batamuwi bamě ihana, na ovaně nd' o bâ ba ka měndě bá věvě o ngudi ya mbwa tě, iha na bâ hohonganěngo na itingidi viya mbwa vi hakě. Nandi! uwamě a di hambango, mbi pikilakiyi na, o jaka te o yowakě opělě těně o boho, te âvě ú banga mbwa. Ba jombani tě ba kěkě oviya ekaně ndabo na 'la epâkwě n' ijombana, ba i bě n' isâlâ n' iboma, n' ikoma ja mbwa, oningě na ba te ba duwaka eyabu e uwakě, nandi mbwa, mbwa o iboko viya moto upâkwě, i yâlâkě ihimbidě ja moto ka moto iviya o umba mbi jadi? Mbi věngěkidi bâ oviya laiyr, na utândi muamě oviya ngudi ya mbwa.

Ngěbě.—Jâ ndi ja Ngěbě ja vâ na, mbi mēměkěndi epitiki amě; mbi kalakindi ibeyamě be ha bweyakidě, mbi mēměkěndi na o hakandi belombo bečěpi hohonganěngo.

Klisiani.—Nandi, Klisiani a ka yalakě ikala opělě ya ekěndâ abu, na iuwa ja njeya. Ka utati a jedě bâ, na tukaka matambi mabu, na mâ na těkidě bâ o njeya, pani te ka mâ-a hakidi na moni 'aju ovyo.

KAPITA II.

Já ndi 'jamě ja yěně o ndâtâ amě, na, ba tamwakindi o ekëndâ abu, na mbya. Ka Klisiani a yalě itumbudě na, Ibâtâ na buhwa tě ibwamě bo yalakidě idiya ja utamuwi ; na ibâtâ tepě na momo tě a hanaki mba omě.

Nandi opěľě 'pâkwě ya epima e diyakindi na mwanga, u diyakidi lungwěngo na ugomba, o njeja tě ya Klisiani na uganganu muaju e ka 'la ně ; nandi mwanga tě u diyakindi mwa momo tě a duwě mbwa tě e bomakidi, eyahu e ma ta o kala o boho boho. Na bele beyâkâ be lãngâkě bebuma o mwanga tě, be pumakidě-ndi paha jabu o 'pěľě ya njeja ; na o bebuma tě be diyakidi veyango, ba duwě beyâ, ba ma tâlâkidi beyâ, na bâ ba jaka beyâ o ikokiya jabu mětě. Ka bana ba Klisiani, (pani te ka bandčmbě ba duwě o ha,) ba pataki bebuma, ba ka yalakě ija. Nyangwě abu a ka kãdakidě tepě bâ, ndi ba diyakite kabo bo pataka.

Já ndi jaju ja vâ na, bana bamě-o pulakěndini, bebuma těbeně be ibě ibeyahu ; ndi au yowakě na be diyakindi beya uloni muabu. A jaka a yowakě yeně, te a diyakindi a wa to na jãngâ. Yeně pa na bâ na haka ekëndâ abu. Nandi o bâ ba diyakidi tamuwan-go kwě oviya iboko tě vi ka tumbwaně bâ o njeja 'bu e ka 'laně, ba yěněkindi bato babe mětě, babale, ba vaka ka lata na bâ. Já ndi ja Klisiani na Ngěbě ja diba miyoho miyabu na bevěľěhi, ba ka haka ekëndâ abu ; bana ba tamwaki tepě o boho ; ka bâ ba bonganiya.

Nd' o bâ ba vakindi ka bâ ba hakama na bajo, pani ka na ba vahakandi o kehaně bâ ; ndi Klisiani a vâki na, Těměkěni o pěpěkě, tombe o valate na jonga, nyanga 'nyu e lukakě o vala. Ndi bamo těkaba ba hakindi o na ba ndi poke. bu sâlâkâ ndaga ja Klisiani, ndi ba yalakiděndi ikahidě jabu benâ ; já ndi ja Klisiani ja lugu-wa na ngudi. Ngěbě a haki tepě nyanga 'ju e yâlâkidě ečěhpi ivěngidě jabu. Klisiani a vâki pě na bâ na, Těměkěni, o ka věngěměkěni. jambojana ho ibě na dâlě i věkě, o yěněkěteni

na ho ndi batamuwi, na hwě ho hanakwě tepě na bova boa mbweyi jahu.

Jâ ndi ja momo umbâkâ wa tango tě ja vâ na, hu pâ ka nângâ dâlě janyu, ndi ho pândi ka languwa inyěni na, oningě na o ka věti hwěni eyahu e vahakě, vâkâna ho ka pangandi inyěni bojo bajwě egombe eěhěpi.

Nandi o Klisiani a bi yebiyango eyabu e vahakě, ka mâ-a yavwana pě bâ, na, hwá yok-, na hwě bwá tangine, na hwě hwá bâbe tepě eanyu e vahakě. Ho hunganakandi, hwá yâlě o himbama; ehavu ahu e ndi ehavu ea eměná na iwedo. Ka Klisiani na mbweyi aju ba yějě o tombě bâ: ndi bâ bu hulwakidě bâ.

Ka bâ ba vâ na, Hwa kokakidě eměná anyu; ho vahakandi elombo epâkwě.

Klisiani mâ na, E; O ma viyandi ka nângâ hwě nyolo na ilina, ndi ho ka tâmândi o wa okava, wa na o bâbiyě hwě mětě o jângâ ja iyějudwě i ka pâkidě hwě o mahihi ma iwedo ja egombe eěhěpi. Jâ ndi 'jabu ja babale ja yama na, Iwedo! Iwedo! opělě ya itata jabu. Ndi bamo tě ba yějěkindi o bengiya o bâ ba jadi, ibala jabu. Ndi ba yamaki pě epâkwě njo.

Nandi, o bâ ba diyaki piyělě na jâmbě tě, ovaně nd' o joyi jabu i yokanakidi omě, na bâkâ ba ndabo na pumanakidě, nd' o bâ ba yembidi na i ndi joyi ja Klisiani, ka bâ ba hungana o vala ihana jaju. Nd' o bâ ba bědi wě, ba kâbâkidě bajo tě ba yomanaka na bamo tě babale; bana ba diyaki tepě nja-a omě, ba yanakidě. Jâ ndi jaju ja pumakidi ka hana bâ, ja ndiya bamo tě, na, E lě nja 'lombo-ě eanyu e hakě yeně? o mbakand' o pangani bato ba Upangiyi muamě ba pulakě? A yějěki tepě o bweya bâ, ndi ba sodakindi ugomba o mwanga mwa momo tě a diyakidi a duwě mbwa tě eněně; kakana ndi ka mbwa tě e hanaki bâ. Jâ ndi ja Uhani těkamu ja viya o bajo ba didi, ka mâ-a uwa bâ na, wa bě li na. Ka bâ ba yavwana na, ho te bwam, akeva, kabo na jângâ; ho věkě tepě âvě akeva, na nyanga 'vě ya puma ihana jahu, te ho ma mbandi o balwě.

Uhani.—Nandi o bâ ba bědi mběyi ya ndaga kalango, jâ ndi ja Uhani těkamu ja vâ na; mbi mamanakandi na ngudi, k' inyěni o hakudwěni ulunda o jâmbě, yowěngo na o ndini bajo ba vâ-hâmângo pa, na ú hâhâlâkiděni Upangiyi opělě ya Utumbwani,

te o ma mbate o bambuwani njuke tĕkadi na mahihi ; ikabojana a diyakindi bâbângo n' ivĕ.

Klisiani.—Bamâni ! mbya ahu e ma yĕně na ibâtâ tĕ ja kya ekadi, i pangaki hwĕ ho behalacidĕ na mahihi ma vakandi ; tepĕ, a lĕ nja a ka pikilakiyĕ na, piyĕlĕ na ikenga ja Upolo e ndi e diyaka na ube nonanĕ ? Mbambayĕ e ma mba ndi o diya hohonganĕngo na ho uwaka Upangiyi muahu opĕl' 'a tĕně ; nandi, nyanga ya Upangiyi muahu e ma diya yowĕngo na ho na mala tĕmanĕ, mbi mamanakandi nyanga 'ju e ma diya á vĕye hwĕ umbâkâ.

Uhani.—E bĕ egombe eĕhĕpi na mala ivĕ ja belombo be ha uwakwĕ, o banga n' iha ja nonanĕ ho ka pikiliyate bohâlĕ opĕl' 'a beyâ ; ndi oningĕ moto a yĕningĕ mala ma na a pahakiye elombo, vâkâna e ka diyi n' iweya o mâ-a jadi, na yâ e ka hanakwĕ na mala ma hohonganĕngo. Upangiyi muamĕ a jaka a vĕkĕ inyĕni utumbwani te u yĕněni ibehalidĕ janyu sasĕ nonanĕ nyanga 'nyu e yĕněkĕ kya tĕkanĕ. Ovanĕ, nd' o belombo beĕhĕpi be hakĕ ta opĕlĕ ya bwamu, na ekaye e ka pangandi âvĕ o diyaka na bokeli pĕ wa.

Klisiani.—Ho timbakepĕ o Upangiyi muamĕ a didi, na hwĕ ho ka mĕmĕkĕ eboki 'ahu, na hwĕ hwa uwa opĕlĕ ya Utumbwani ?

Uhani.—Mbi ka languwi mâ opĕlĕ ya imĕmĕ jâvĕ ja eboki ; o timbake pĕ epâkwĕ njo, ikabojana o loboko lâvĕ lo ka valĕ lĕhĕpi wa nyame elombo ; ikabojana o loboko lĕhĕpi la Upangiyi muamĕ lo di kenjĕngo opĕlĕ ya batamuwi, o na belombo beya twĕtwĕ be didi be kokaka opĕlĕ ya mala mabu mĕhĕpi. Ndi pani te k' umba mbi ma vâ, " A vahakandi na ba uwake mâ, na a hake beyâ opĕl' 'a 'bu." E te elombo ehâlĕ e ha ibĕ na mala na e uwakwĕ.

O n-â-a bĕ di nonanĕ vângo, ka mâ-a vala o iboko viyaju, ka batamuwi ba ha eyabu ekĕndâ.

Ngĕbĕ.—Jâ ndi ja Ngĕbĕ ja vâ na, Hilakĕte iluwa tĕkadi ! Mbi ma pikiliyi na, ho tombidĕndi mahihi mĕhĕpi, na na hwa yĕne pĕ ngĕbĕ epâkwĕ njo.

Klisiani.—Ka Klisiani a yawwana na, Mwana jayi-o ipuhwana jâvĕ ja ebuke i te i 'yakudwĕ âvĕ ; ndi eyamĕ pĕlĕ, njĕnji amĕ e

ndi boněně wa ; ikabojana, mbi ma yěněte mahihi těkama ovaně mbi to puma o uhěngě, ndi mbu kenjě opěl' 'a mâ o egombe ea hohonganěngo. Njěnji e ndi eyamě.

Ngěbě.—O yowakidě lě yâ ove na mahihi těmaně ma nd' o boho ?

Klisiani.—Mbi ka languwand' âvě. Bulu bâkâ, o umba mbi diyakidi bya o ikondo jamě, mbi yâtâkindi opělě ya ekaye ; mbi pikilakiyi na mbi yěněkindi bamo babale pani ka ekaba, těme těme o beko beya ikondo jamě, ba kalaka nyanga 'bu e ka himbidě iyonga jamě. Mbi ka languwate âvě ndaga jabu mětě. Ba vâki na, Ho ka ha lě na mwajo těkaně na ? ikabojana tombete a didi o mihâ, tombete o viyâ viyaju, a yakandi opělě ya iyidwě. Oningě hwa dika mâ na a hake nonaně, vâkâna ho ka pelidi mâ panite ka hwě ho didi peliděngo momi aju. O youděte na yeně e diyakite twětwe e pangaka mba na mbi bweyaka bokeli, na mbi kenjakě o egombe ya hohonganěngo.

Ngěbě.—Ngěbě a vâki na, ipojě těkadi ndi ijanu i pahaniyedi egombe ea iyěně ja makâhâ mahu, na tepě na yâ Upangiyi mua-hu a di hwě leviděngo boněně boa ehewě aju ; ikabojana a ndi hwě vitaněngo na kěngâ eyahu e ha uwakidi, na mâ-a ndi hwě vengiděngo oviya benâ beya ba didi ngudi wa na hwě, na upango muaju mětě.

Nandi o bâ ba běkidi kalango ulingo mua vigogombe, ka bâ ba pâ o ndabo e diyakidi tēměngo o njeya, longwěngo opělě ya ihana ja batamuwi, nyanga 'hu e di langango o ekulu ea boho ea ejanganangobo těkaye. Já ndi jabu ja pâ piyělě na ndabo, ndabo ya Upendidi ; nd' o bâ ba pâkidi o jâmbě, ba yokakindi ipako iněně utema. Ka bâ ba yokolidě, na bâ na yokaka dina ja Klisiani i tubakwě ; ikabojana ikala opělě ya ekěndâ eyaju e hakidi na bana baju i kěkindi o boho boaju. Nandi e tândâkidě bâ wa, ndi jambojana ba yokaki na a ndi mwada Klisâni, mwajo tě a diyakidi oviyo â bâbe tombe iyoka ja ekěndâ ea utamuwi. Ka bâ ba tēmě de, ka bâ ba yoka bato bayamu ba omě ba bendakě mâ, bá pikiliye na mâ mětě a te de o jâmbě. Kwě ka Klisiani a tinakidě pani te ka mâ-a hakidi o jâmbě j' ugomba. Nandi, o mâ-a tunidě ka itângâ ja pâ, na já na dubwaka jâmbě, ka já ja tamuwa, ndi hilakěte bajo babale ba diyakind' omě.

Itângá.—Jâ ndi ja itângá ja vâ na bâ na, O vahaka li o kala na nja o iboko tĕkavi ?

Klisiani.—Ka Klisiani a yavwana na, Ho ndi yokango na, iboko tĕkavi vi ndi opĕlē ya tango tĕ e didi batamuwi ; na hwĕ ho didi okava ho ndi ba tango tĕ ; ovanĕ nd' o hwĕ ho hâhâlâkidé na, ho diyake tepĕ bakabaniyi ba elombo tĕ eyahu ea pânâ ; ikabojana o yĕnĕkĕte na buhwa bo tângâmindi, na hwĕ hwa vahaka pĕ o yavidĕ wa.

Itângá.—Sâsâ tubaka mba dina jâvĕ, na umba mba 'la ka languwa jâ Upangi yi muamĕ.

Klisiani.—Dina jamĕ ndi Klisiani ; umba ndi mwajo wa utamuwi tĕ u tamwakidi o njeja tĕkanĕ mbĕyi ya mepuma tombango, ndi bana baju ndi banayi ekaba. Mwajo tĕkanĕ a tepĕ ugangano muamĕ, na mâ-a 'la tepĕ o ekĕndâ ea utamuwi.

Jâ ndi ja Wakĕngĕngĕ, (dina ja itângá tĕ ndi dinĕ,) ja ngiya umbila, ka mâ-a vâ na ba ndabo na, O te o yowakĕni a didi o ubiyâ ? Klisiani, na bana baju, na ugangano muaju bâ bĕhĕpi ba vengakidĕndi ingiya ja onokava ! Jâ ndi jabu ja sodanidĕ n' upeyo, ka bâ ba vala ka languwa hangwĕ abu. Ka mâ-a pâ o jâmbĕ ; nd' o mâ-a hilidĕ mâ, ka mâ-a vâ na, Âvĕ ndi Klisiâni, mwala momo tĕ uyamu Klisâni a dikakidi ombuhwa o mâ-a kĕkidi o ekĕndâ ea utamuwi ?

Klisiani.—E ; umba ndi mwajo tĕ a ha sâlâkidi njuke ja momi amĕ, na a dikaki mâ-a kĕkĕ o ekĕndâ aju mâ mĕtĕ dipâ ; na bana baju ndi banayi ekaba ; nandi mbi pândi tepĕ, ikabojana mbi ndi sulĕngo e ibĕ na njeja epâkwĕ e didi hohonganĕngo kabo ekanĕ.

Upendidi.—Nandi, e timindi ya momo tĕ e vâkidi na mwan' aju, " O ka, kĕkĕ ka janja o mwanga mwamĕ o buhwa : ka mâ-a yavwana hangwĕ na, Mba vale, ndi o kwĕyi a viyi ka luwa ulema, ka mâ-a vala." *

Klisiani.—Jâ ndi ja Klisiani ja vâ na, Ediyake nonanĕ, Emĕn, Anyambĕ a pangi yâ ivâdi viya pâkwĕ pâkwĕ umba mbi jadi. na mâ-a vĕkĕ na mbi duwanakiye o madikanido o mâ-a jadi na jonga, mbi diye na itâbĕ na evito !

---

* Matiyu xxi. 28, 29.

Upendidi.—Nandi o lě o těměkě kakana o jámbě? Ngakiya, ávě mwana wa Ebrehamu; ho ma diyate ho kalaka opě! ávě kya tēkaně, ikabojana sango e diyakindi ya pá o hwě ho jadi, na wa bēndi utamuwi. Vakani bana; vaka itángâ, ngakiyani! Já ndi jaju ja ngidě bâ běhěpi.

Nandi, o bâ ba diyakidi ba ngiya, ka bâ ba langudwě na ba diyanakidě, na bâ ba ka yâjâkâ, na tango tě e ma hakiya batamuwi na nganakidě ka yěně bâ. Ka bâ babale ba mwětēnidě. ka bâ běhěpi ba m větēnidě na upeyo mua na Klisiani a tepě utamuwi. Ba tamwakiye tepě bana, ba haka bâ na kěngâ; ba kalaki tepě na Ngěbě na kěngâ, ka bâ ba peya n' iviya jabu o ndabo ya hangw' abu.

Ulingo kwě, o beja be diyakite be to koka, Upendidi a valanaki bâ o ilika, ka mâ-a levidě bâ belombo beya Klisâni be takidi o yěně o boho. Okava nd' o bâ ba yěněkidi moto o ibemba, moto tě na ndâtâ aju, moto tě a lenakidi njeya 'ju o hanganě ya baloni baju, na Ehini ea a kebakě bâ běhěpi na boněně, na belombo tě bepâkwě be kovakidi Klisâni bwam.

Ekaye tombango, Upendidi a valanaki pě bâ o iboko vipâkwě, ka mâ-a pânâ bâ o ilika, vi diyakidi na momo a ha tamwakiyedi o ibokwi 'pâkwě, kabo bo kâlâmâkâ kâlâ, na elombo e dulanakwě behavu o enâ aju vyě. Omě o diyaki tepě na upâkwě těmēngo oba ya molo moaju, na korowa o enâ aju, na mâ na uwaka nâ na a pepenganakě korowa, na elombo tě e dulanakwě behavu; ndi momo tě au sâlâkâ ndaga jaju, kabo bo yolakě behavu beya nděki. Já ndi ja Klisiani ja vâ na, Mbi piviyaki na mbi youdēte kwě nyanga ya ekaye e weyakě; ekaye e bě ehini ea moto wa he?

Upendidi.—O vândi bwam, na elombo 'aju e dulanakě behavu e levakiděndi ibenganě jaju ja mehoni. Na nyanga 'vě e yěněkě mâ, a tândákâ iyolě ja behavu wa na iyokolidě ja mepako meya a didi na korowa me kalaki na ju; e ndi ilevidě ja na hěvĕn e te pani ka ekano o bákâ ba jadi, na belombo beya he ndi be langakwě na be na mala. Nandi ovaně nd' o ávě o yěnidí okava momo tě á tamawe o ibokwi 'pâkwě kabo bo kâl mîkâ; e ndi iyowudě jávě na, oningě belombo beya he, beya bě na igudi o melema meya bato, ba vngēmēkěndi melema meyabu oviya Anyambě a didi.

Klisiani.—Mâ na, O vĕngĕkidĕ mba oviya itingidi tĕvinĕ !

Upendidi.—Ikaliya tĕ ja kalakudwĕ sasĕ ; o ibĕ na baitĕ ha kalakiyĕ na, O vĕke mba ungumba. Behavu, na belombo beya he be vahakwĕndi wa.

Na yenĕ ndi ya Klisiani na Ngĕbĕ e yanakidĕ na, Bamâni, e tepĕ pâkwĕ pâkwĕ !

O Upendidi a bĕki bâ ekaye levidĕngo, a valanaki bâ o ilika iyamu i diyakidi o ndabo tĕnĕ ; ilika tĕ i diyakindi n' ibĕlĕ mĕtĕ ; já ndi jaju ja sombiyĕ bâ na ba tamwakiye ulwanidĕngo, na ipĕ ba te na elombo eyabu e didi ba tândáká. Ka bâ ba tamuwa m há kĕbĕngĕ kĕbĕngĕ ; ndi omĕ o diye na elombo 'abu e didi ba yĕnkĕ kabo ibobĕlĕ inĕnĕ o epima ; ndi bu yĕnĕkĕ já.

Ngĕbĕ.—Já ndi ja Ngĕbĕ ja vâ na, Paiya, mba yĕnĕkĕ elombo ; ndi Klis'ani a diyakite dá.

Upendidi.—Ka Upendidi a vâ na, ta tamuwa pĕ epâkwĕ njo ; mâ tamuwango pĕ, na, okava o ibĕ na elombo ka 'lombo, kabo ibobĕlĕ tĕ i didi panamango o 'pima ekadi. Já ndi jaju ja vâ na n'labo tĕkanĕ eĕhĕpi e te ibobĕlĕ jáká pa ? Ka manyângâdiba ma punia o mihâ ma Klisiani, ikabojana a diyakindi bovolu n' ibweyidĕ ; ka mâ-a vâ na, E ; Upangiye, okava o ndi wa na jáká ; na mabobĕlĕ ma didi na ekĕmbĕ ea ujilo wa na ekadi. Já ndi ja Upendidi ja tamuwa mâ mwĕlĕkĕmwĕlĕkĕ, ka mâ a vâ na, o languiwĕ pâkwĕ pâkwĕ. Ekaye e pangakindi Ngĕbĕ a kâlâmáká n' 'h'ni, na bana ba dibaka miyoho miyabu ; ikabojana bâ bĕhĕpi ba diyakindi ba ka yalakĕ ibweyidĕ ja ukanakâdi.

Já ndi ja Upendidi ja vâ pĕ epâkwĕ njo na, "Ibobĕlĕ tĕdinĕ i bweyakandi na benâ beyaju, pani ka ávĕ o yĕnĕkĕ, na já i ndi o ikenga ja upolo." Nandi ekaye e lĕ lĕndwĕngo na, kabo ilevidĕ jávĕ ja na tombete ka ávĕ o didi londango na ekĕmbĕ ea bobe, o te o bweyaka na enâ ea ikamidĕ, na nâvĕ o ka diyaka o ndabo ya Upolo ueyamu oba.

Klisiani.—Klisiani mâ na, Mbi ma pikiliyate ka nonanĕ, ndi mbu bweyidĕ yâ eĕhĕpi. Mbi ma pikiliyi na, ho ndi pani ka mabobĕlĕ, na na ho kwanakandi bekeha bebe, tombete ka hwĕ ho diyakĕ o mandabo maiyamu, ndi yu pâ o mapikiliya mamĕ na ho lukakand' o yokuwa opĕlĕ ya ikamidĕ oviya ibobĕlĕ ja ekĕmbĕ ; ndi a ndi bweyango na benâ beyaju, pani ka umba mbi yĕnĕkĕ,

na mâ-a diyakandi o ndabo eyamu. Anyambě a i bě velango elombo ka 'lombo onaně.

Ka bâ běhěpi ba yěně mbya, ka bâ ba balama o upolo tě u didi. Ka mâ-a valana pě bâ o ilik' ipâkwě, i diyakidi na mwadi mwa kuba na bana baju, ka mâ-a vâ na bâ na, ba to pyâ o tamuwa ovaně. Já ndi ja mwana kuba ja vala ka mâtâ, ndi ego mbe aju e mâtákě eěhěpi, vâkâna a betakěndi molo moaju na mihâ opělě ya oba. Ka mâ-a vâ na, tamwakiyateni ka mwa tě wa kuba ekaně a hakě, na na âvě o ka yokwaka na 'ju iměmě ja iboko viya ibâtâ jávě i vakiyě ; na inângâ ja já na itamuwa ja oba. A vâki pě epâkwě njo na, tamwakiya, o ka yěněkě ; ba tamwakiyendi, na yěněkě mwadi tě mwa kuba u tamwaka na mangâ manayi opělě ya bana baju. 1. A na indiyedi ja mběmbě, dině ndi ijaju i janidi buhwa ka buhwa bwěhěpi. 2. A ndi na indiyedi ja sisi, na dině ndi ijaju i ndakiyěte egombe eyâkâ eyâkâ. 3. A ndi na joyi ja ibumama. Na 4. A ndi na joyi iněně.*

Jâ ndi jaju ja vâ na, yějěkě Upolo muanyu na kuba tě, na ba tě ba kuba ekaba na tango tě e yokakiyě mâ. Ikabojana hohonganěngo na yâ kuba tě, a tamwakandi na njeya jaju opělě ya bato baju. Na indiya jaju ja mběmbě â věkě bâ elombo ka 'lombo ; na indiya jaju ja sisi, vâkâna a na elombo na ehuhu eyaju e vahakě o vě bâ ; a tepě na joyi ja ibumamidi opělě ya tango tě e diyakě o ibomako ja mapěpu maju ; na mâ-a na joyi iněně, iyowudě jabu oningě a yěningě uloni u vaka. Matândě mamě, mbi ma pânândi ovaně inyěni o ilika tě i didi na belombo beya jângâ těkadi n' ikabojana o didini bajo, na beyâ be ndi bobâbu opěl' 'a 'nyu.

Klisiani.—Jâ ndi ja Klisiani ja vâ na, sâsâ paiya ta levidě pě hwě bepâkwě. Ka mâ-a valana pě bâ o ndabo e weyakwě bembe, omě o diyakindi na momo a diyakidi a weyaka udâmbě ; ndi hilakěte udâmbě u di hwě, u wakindi n' iyika. Já ndi ja Upendidi ja vâ na, o ka yokwaka oviya udâmbě těkamu iyěně ja betuniya, o ka tukaka na ipaha, o diye n' usâju, tombe itâkâlâniyě. Yěněkěte ka mâ u wakě hwě, u yanaka tombe ka ukobo muaju u dulakwě o molo. Upolo muanyu u tubakandi inyěni medâmbě meyajau.

* Matiyu xxiii. 37.

Ekaye pa, a valanaki pĕ bĀ o mwanga mwaju u diyakidi na malāngā ma mangā mangā, mĀ na bĀ na, o yĕnĕkĕteni ekabe beĕhĕpi? Klisiani mĀ na, E. JĀ ndi jaju ja vĀ pĕ na bĀ na, hilakĕteni malāngā ma ndi mangā mangā, mĀkĀ manĕnĕ, mĀkĀ mahālĕ, hombo tepĕ ja mangā mangā mĀkĀ bwamu wa na ma-pĀkwĕ; tepĕ o iboko viya a duwĕ mwanga vi tĕkidĕ mĀ, omĕ nd' o mĀ ma tĕmĕkĕ mĀ yomanaka.

EpĀkwĕ njo a valanaki pĕ bĀ o mwanga upĀkwĕ, u diyaki liyawĕngo hwit na poti; nd' o bĀ ba hilidĕ, bebuma beĕhĕpi be diyak'ndi lenwĕ lenwĕ, kabo honji ndi i dikanakidi. A vĀki pĕ na, mwanga tĕkam u kenjakudwĕndi, na mĀ na liyakwĕ; ndi ho ka ha lĕ na ndonda na? JĀ ndi ja Klisiani ja vĀ na, tumbaka beyĀkĀ, bo tumbaka, na dikaka beyĀkĀ ipanga ja he bwam. Ka mĀ-a vĀ pĕ na, bebuma ndi elombo e vahakwĕ, na ipuhwana ja bebuma ndi ijĀvĕ i vĀkĕ na be yangwakwĕ o veyā, na beyā be ka pitakwĕ na beko; bandamakidĕ o banga na ivĀdi tĕkavi o kwehĕkĕ nyolo āvĕ mĕtĕ.

Nd' o bĀ ba diyakidi ba tamwaka, ba yĕnĕkindi inĀni ihālĕ na ibobĕlĕ o udumbu muaju; Ka Upendidi a vĀ na, ta tamu wani okava. JĀ ndi jabu ja tamuwa, na Ngĕbĕ na mamanaka. Ka Klisiani a vĀ na, Emĕ, manyĀni na ba inĀni iyamu ka ekavi, inĀni tepĕ i tĀndĀkĕ o juka na bato! Mbi ma pikiliyi na ba jakate kabo nguhu ja pĕmbĕ, tombete belombo bepĀkwĕ be didi belombo-ĕ 'lombo-ĕ; mba tĀndĀkĀ pĕ veyĀ sasĕ. JĀ ndi ja Upendidi ja yawwana na, inĀni tĕkavi i ndi ndembo ya bamĕmi bĀkĀ; ikabojana o ehini ba ndi ka inĀni tĕkavi, bwam na moyi, na ehini na itamuwedi; ba levakidĕ na ba na itĀndĕ inĕnĕ opĕlĕ ya KlisĀni ja pĀkwĕ pĀkwĕ, na na ba tĀndĀkĀndi njamba 'bu, bwĕšĕ ona ba te ba diyaka na nguhu ja moto ueyamu. Ba mĕmĕkĕ na ba kĕkĕndi o ndabo ya Anyambĕ o mĀla tĕmanĕ; ndi oningĕ ba bĕ bĀ mĕtĕ na bĀ mĕtĕ o njamba, panĭ te ka inĀni tĕ, ba ka bweyate, na bĀ ba ka miyaka mabobĕlĕ, ba ka uludĕte beja beyabu, ba mĀtĀkĀ hobe, na bĀ ba ka miyaka hobe panĭ ka miba.

Nandi o bĀ ba pĀkipĕ o ndabo epĀkwĕ njo, ikabojana beja be diyakindi be to koka, Klisiani a vahaki na Upendidi a levakidĕ, tombe o lan uwa elombo epĀkwĕ e didi n' ikova.

JĀ ndi ja Upendidi ja vĀ na; ngweya e jadi bovĀngu wa, e va-

hakandi tepě o yângálâ o mbâdâ wa ; momi moa nyati mwa bo-vângu wa e kěkěndi o ipakanido na evemba wa ; na oningě moto wa bedokudwěokuwě a na upeha, a hakate bobě wa.

O na ivaha o bajo ba jadi ma ibâtâ ja bwamu ; e tepě elombo eyamu na o diya bătudwěngo na e jadi o boho boa Anyambě ihambe iněně.

E ndi bobâbu na o pepuwa bulu bâkâ na ba mebale wa na o diya diya upuma uhuhu ; e ndi bobâbu wa na moto a yalakě iměmě ja bwamu wa na o lilimidě kwanga na 'la ihuku iha ja bwam.

O egombe ea ukudi, uduwi mua bwalo a ka tandi o yanguwa o boho belombo be di te iweyidi ihâlě ; ndi a lě nja a didi a yangwaka beyamu wa o boho ? O ibě n' umbâkâ, kabo moto a ha bangaka Anyambě.

Ipopě jâkâ i ka hingěte bwalo ; na bobě bâkâ bo ka jongoliděte mot' ube.

A behalacidě mbweyi aju, a ibě n' itândě ; ndi a behalacidě uyongi muaju a kitwakiyandi mâ mětě.

A diyakě o bobě, na a pitakidě mbya o boho, a ndi pani ka a liyakě mabunja, na mâ-a pitakidě na a ka londěndi ndabo aju na poti na mbângâ.

Oningě moto a ka diyaka bwamu, a pikilakiyi opěla buhwa buaju bua madikanido, na mâ-a ka pangaka boâ uganganu muaju egombe ečhěpi.

Ihokahoka na iludě ja mapikiliya be levakiděndi na bobě bo nd' o he.

Oningě bato ba langaka he těkaně, ya Anyambě e hadivakidě, na elombo eněně ; hěvěn ya Anyambě e bendakě, e ka diya lě na ?

O věngělě bato ba tândâ lě eměná těkaye e di ti na njuke, nandi na kumbanakidě ya oba ?

Moto wěhěpi a ka kalandi opělě ya bwam bwa bato ; ndi a lě nja a kalakě opělě ya bwam bwa Anyambě nyang' aju e lukake o kala ?

O hwě ho diyakě o beja, ho jakandi, na hwě hwa dika beja ; nonaně tepě o Jisěs Kraist ho na bwam na hohonganěngo wa na twětwe opělě ya he ečhěpi.

O Upendidi a diyakidi a madě ikala, ka mâ-a valana pě bâ o mwanga epâkwě njo, ka mâ-a levidě bâ ele e diyakidi o utema bāye bāye, ndi eā te na bekayi. Já ndi ja Ngěbě ja vā na, ekaye e weyaka lě na? Ka mâ-a vā na, ele těkaye eyāvě e yěněkě o bwe bwe bwam, na o utema bāye bāye, e ndi e kwanakudwě na baitě ba jadi o mwanga mwa Anyambě; ba duwě o kala na medumbu meyabu kehěngo opělě ya Anyambě, ndi ba yālě o ha elombo ka 'lombo opěl' 'a 'ju, ba jadi bekayi bwamu, ndi bebumulema beyabu be didi bwam bwa naně, kabo pani ka ekanda ea děvil.

Nandi o beja be diyakidi beya bě kokango, tagulu sambwě sambwě, na belombo beěhěpi omě; o umbākā a diyakidi akeva věngo, ka bâ ba diyanidě, ba ka jaka. Nandi mběmbā ya Upendidi těmuně, o tango e ma himbamaka o mâ-a didi e diyakindi iha ja mabeka o egombe ea beja; já ndi ja balāngi tě ja lāngā. Omě o diyakindi n' umbākā a tumbwakidě, na mâ-a diyaki tepě na joiy ieyamu mětě, Viyembo viyaju vi diyakindi kakana—

Kabo Jěhova ndi Ubombi,
A jakiděte mba;
Mba nyamakapě elombo,
E di mba na mala.

O viyembo na malāmbā be diyakidi beya maya, ka Upendidi a uwa Klisiani elombo na 'huhu, e pangaki mâ-a diyaka utamuwi. Klisiani a yavwanakindi na, o boho, ipelidě ja momi amě i pākindi o ipikiliya jamě, i pangaki mba mbi bukakiya ulema; nandi dině i diyakindi itāndě ja ijanido. Nandi yeně pa, běngě njuke na ekěndā ea momi amě be pāke o ipikiliya jamě, na na nyanga 'mě e bevakiyi mâ na yeně. Ovaně nd' o ikoba i bweyaki mba, ma mbaki tepě o ngwangwata mba o etambi, ndi o yā egombe ya hohonganěngo k' umba mba yātā opělě ya nyanga ya momi amě e didi ovoně bwamu, na lěta e lomakudwě na Upolo mua ehiki tě ya momi amě e diyakě ya na mbi kěke o mâ-a jadi. Ndātā tě eyamě, na mbando tepě ta be i mba lěliděngo ipikiliya, na beyā be ka pinyilakidě mba o njeya těkaně.

Upendidi.—Nandi, wa bo duwaka ovaně ihimbama o āvě o diyakidi o to puma oviya ndabo 'āvě?

Klisiani.—E, ugangano muamě Ujâjângâ, a jadi jawě ja a mbakidi o tundudě momi amě na, a timbake na jângâ ja laiyan, a vĕhĕki tepě mba opěla 'kěndâ amě ea etiketike, ikabojana a tubaki yâ nonaně; a hâhâlâkidě tepě mba, na nyanga 'ju e yâlâ-kidě eĕhĕpi, o ipanga ja na mbi tuwakidě; a langwakiyi mba opělě ya njuke na mbělĕkě beya momi amě be bonganakiyedi o njeya tĕ yâně; ndi mbu yĕnĕkě beně beĕhĕpi isâlâ. Ndi ndâtâ 'amě e yâtâkidi ya babe babale ba vahakidi o himbidě mba ekě-ndâ, e hakidi mba njuke eitě mĕtĕ: e, e ngite o ipikiliya jamě, na yâ e pangaki mba mbi bangaka wĕhĕpi uamě a bonganakiyě, na obanga ba ha mba njuke, na o yeludě mba oviya njeya amě. E, mbi ka languwate Upangiye muamě, tombe mbi vahe o youdĕ yâ moto wĕhĕpi, na, o hanganě ya ekaye na jâmbĕ tĕ ijahu i pâ-kidi o njeya, hwĕ bĕhĕpi ho bweyakudwĕndi na mahihi mĕtĕ, ndi na hwĕ na yamaka na, Iwedo! na bâ babale ekaba ba diyakindi pani ka babale ibamě ba yĕnĕkidi o ndâtâ amě.

Jâ ndi ja Upendidi ja vâ na, jali jâvĕ i ndi bwamu, ihuku jâvĕ i ka vuha tepě. Jâ ndi jaju ja vonguwa pĕ o Ngĕbĕ a didi, ka mâ-a vâ na, itândĕ jamě e lĕ nde e pangakidi âvĕ o vaka okava?

Jâ ndi ja Ngĕbĕ ja kâlâmâ, a ka likimaka, na o vililingo a to bakuna na ndaga.

Upendidi.—Ka mâ-a vâ na, o bangake, kamakidě pa, na n' âvĕ o ka kalaka e didi o ipikiliya jâvĕ.

Ngĕbĕ.—Jâ ndi jaju ja yalĕ, ka mâ-a vâ na, mbambayĕ Paiya, na nyanga 'mĕ e ha wĕ elombo ka 'lombo ndi e pangakĕ mba mbi vahaka idiya ja dâ, na yenĕ nd' e londakĕ mba ebumulema amě na jângâ ja na mbi puhwanakandi. Mba yâlĕ o languwa opělě ya behihila na ndâtâ, pani ka mbweyi amě Klisiani a didi a haka; n' umba mba wĕ tepĕ iyĕnĕ ja ngĕbĕ o ipojĕ ja ileva ja ba diyakidi majawĕ mamě mĕtĕ.

Upendidi.—Nandi, itândĕ jamě-o, e lĕ nde e pangakidi âvĕ o haka nyanga 'vĕ e hakĕ kya tĕkanĕ?

Ngĕbĕ.—O mbweyi amě a didi okava ekanĕ a diyakidi a kenjakĕ opělě ya ekěndâ, umba na mwajo upâkwĕ ho kĕkindi ka yĕnĕ mâ. Ho tinakidĕndi o jâmbĕ, ka hwĕ hwa ngiya. O hwĕ ho diyakidi ngiyango, na hwĕ yĕnĕngo nyanga 'ju e diyakidi a haka, ka hwĕ hwa uwa na, o haka lĕ nde? Ka mâ-a vâ na, a

bandudwěndi na a kěke o momi aju a didi ; já ndi jaju ja langu-wa hwě, nyanga 'ju e yěnkidi momi aju o ndâtâ, na jângâ ja iboko vi twakwě iviyaju vi diyakě, o njamba ya ba ha waka, bātângo korowa, a bomaka ngâmbi, a jaka na mâ-a mâtâkâ o tagulu ya upolo muaju, na mâ-a tumbwakidě ibendě o mâ-a jadi, na nyanga 'ju e pâkidě mâ omě. Nandi o mâ-a diyakidi a ka langwakiya hwě belombo těkabe, ulema muamě u diyakindi u ka yodaka mba utema. Já ndi jamě ja vâ n' ulema muamě na, oningě na elombo těkaye e ndi pâkwě pâkwě, mbi ka dikandi paiya na jaye, na ehiki 'amě e jakudwě, n' umbi ka kěkě na Klisiani.

Já ndi jamě ja nyipyě pě mâ opěľě ya pâkwě pâkwě ya belombo těkabe, na na ipě a ka bábâte mba na mbi kěke na ju ; ikabojana mbi yěnkindi na, mba yâlě pě o diya o mboka ahu opěľě ya mahihi ma ijiliya. Ndi mbi vakite na ulema udilo ; hanga na mbi tânde iviya, ndi kabo opěľě ya majawě mamě maitě na ngudi ma dikanakidi ombuhwa. Ndi mbi pândi na ivaha ja ulema muamě muěhepi ; oningě mbi yâliděngě, vâkâna mbi ka valandi na Klisiani o momi aju na upolo muaju ba didi.

Upendidi.—Jali jâvě i ndi bwam, ikabojana o kamakiděndi pâkwě pâkwě. O ndi pani ka Ruth, a dikakidi hangwě na nyangwě, na itândě jaju i diyanakidi opěľě ya Neomi, na Anyambě aju, ka mâ-a vala na bato baju ba ha yowakidě oviyo. Upangiyi a homanake ehavu âvě, na mâ-a věkě âvě mahomano maněně ma Jehova Anyambě ya Isreěl, wa ibomako ja mapěpu maju uwâvě a pâdi ka pitidě.*

Nandi huma ya kolo e diyakindi ya maya, ba diyakindi ba ka kenjakě opěľě ya inganidě o makondo ; bajo ba ngakudwěte moto moto iviyaju iboko, na bana opěľě na eyabu. Nandi o Ngěbě a diyakidi a nangiya o ikondo, au diyaka na ngudi e yakě na tina ya upeyo, ikabojana penda jaju ja ipěně i diyakindi ja vėngudwě yaviděngo wa na o boho. Já ndi jaju ja langa na bendakě Anyambě tě e di hango bwam tě boněně boně opěľ' a 'ju.

N' ubwa ba umwakindi na joba, ka bâ ba kenjě opěľě ya 'kěndâ ; ndi Upendidi a vahaki bâ ba vengakidě kwě ; ka mâ-a vâ na bâ na, o lukakandi o valani oviya okava na hohonganěngo. Ka mâ-a vâ

---

* Ruth ii. 11, 12.

na itângâ tě i takidi o dubuwa bâ jâmbě o boho, na, nângákâ bâ, wa valana bâ o mwanga, ba kěke ka tuka na bâ ba tana oviya ndindo ja ekëndâ abu. Já ndi ja wa kěngěngě ja valana bâ o mwanga ka tuka ; ka mâ-a languwa bâ na ba kěke ka tuka omě, na bâ ba tana, ikabojana nonaně ndi ka Hangwě a vahakě bajo ba haka, ba pâkě o ndabo aju o bâ ba tamwakě o ekëndâ ea utamuwi. Já ndi jabu ja ngiya omě, ba ka tukaka, e, bâ mětě, na bana, na běhěpi ; nd' o bâ ba timbakidi oviya ituka ba diyakindi bwamu na botano, tepě yâdângo, na duwango ngudi wa o bevande beyabu.

Nandi o bâ ba timbakidi, ba levakiděndi ehini bwamu pě wa na nyanga 'bu e diyakidi o bâ ba kěki ka tuka.

Nandi o bâ ba timbakidi oviya mwanga, Upendidi a nângâki bâ, ka mâ-a tamuwa bâ, ka mâ-a vâ na bâ na, kěngěngě pani ka ngândě. Já ndi jaju ja ndidě opěľě ya male maju ma ma yanganakiya hato oningě ba maděngě o tuka o ituki jaju. Ka male tě ma vanwě, ka mâ-a vě bâ maki maju, na ovaně nd' o bâ ba ka yembaniyě o loboko labu lo ka valě. Nandi, male tě ma diyakindi na iweyidi ja isango j' ikunduwa ja bana ba Isreěl i jakidi o bâ ba pumakidi oviya Ijpt : na ndembo tě e hakudwěndi o hanganě ya mihâ mabu : e věkudwi bâ opěľě ja iyongidě ja Jěhova. Nandi ekaye e badakindi na ngudi o bwam bwabu, ikabojana e diyakindi pani ka kěmbâ o miyoho miyabu. E pangaki tepě bâ na ba duwake ngadi, na bâ ba ka kwanaka pani ka enjěl.

Já ndi ja Upendidi ja vâ na itângâ tě i ma hakiya bajo těbaně, na, kěkě o ilika tě i tatakwě mabâtâ, na nâvě wa pumě mabâtâ opěľ' a 'bu. Ka mâ-a vala na pumakě mabâtâ matano, ka mâ-a nangidě mâ o boho hoaju ; já ndi jaju ja sombiyě bâ na, ba bâ-tâke mâ : ma diyakindi mavěla majyam, botano, na kěngěngě. O bajo tě ba diyakidi ba madě o bătânidě, ba levakiděndi ka mahihi o bâ ba tamwanakiyedi bâ mětě na bâ mětě, ikabojana bu diyaka na ngudi e yěněkě moto moto ivenda ja nyolo aju mětě, kabo ya upâkwě. Nandi ba diyakindi ba ka bendanakě bâ mětě na bâ mětě, na upâkwě a bwam pě wa. Umbâkâ mâ na, âvě nd' o didi bwam wa n' umba ; na upâkwě mâ na, âvě nd' o di bwam wa n' umba. Bana ba mamanaki tepě na ngudi o bâ ba yěněki bâ bâte bâte nonaně.

KAPITA III.

Já ndi ja Upendidi ja ndidě Uhayi mua momo u tubakwě na, Ebumulema-eněně ; ka mâ-a vâ na ju na, nângâkâ ukwala muâvě mw' ibâtâ, na evung' âvě, na nguba ; nângâkâ ba tě ibamě ba bajo ekaba, na nâvě wa valana bâ, o ka pâkidě bâ o ndabo tě e tubakwě na Iběľě, omě nd' o bâ ba ka yâjě pě epâkwě njo. Já ndi jaju ja nângâ bevolani beyaju, ka mâ-a vala o boho boabu ; ka Upendidi a vâ na, Upangiyi a diyake n' inyěni. Ba utâkâ těmuně tepě, bâ na ndaga ja itândě, na, o ka kěkěni bwam. Já ndi jabu ja ha ekěndâ abu, ba kěkě ba tumbwakidě.

Nandi mbi yěněkindi o ndâtâ amě, na, ba kěkindi na Ebumulema-eněně a kěkindi o boho boabu ; nandi ba kěkindi, ka bâ ba pâ o iboko tě viya jumba ja Klisâni i kwakidi oviya maběkě maju, na jâ na kwaka o njama. Okava nd' o bâ ba yâjâkidi ; na okava tepě nd' o bâ ba vambakiyedi Anyambě ibâtâ. Já ndi ja Klisiani ja vâ na, nandi mbi yongiděndi nyanga tě eyahu e vânakudwě o jâmbě tě j' ugomba dině, na, ho diyakandi na iyidě na ndaga na ehadi ; na ndaga, yěně ndi na mohano ; na ehadi, yěně ndi na njeja 'ju e pahanakudwě. Nyanga ya mohano e didi yěně ndi eyamě e yowudě vilolombo kwě ; nandi iduwa ja iyidwě na ehadi, tombete na njeja 'ju e pahanakudwě, Paiya Ebumulema-ěněně, mbi piviyaki na o youděte ; ovaně vâkâna, oningě wa tândâ, ho to yoka upako muâvě opěľ' 'a těně.

Ebumulema-eněně.—Iyidě na ehadi hamango, i ndi iyidě i pahakudwě na upâkwě, opěľě ya upâkwě a didi na jâ na mala ; hanga na moto tě a yakudwě, ndi kabo na njeja, k' upâkwě a vâkě, eyamě e pahanakiyedi jâ. Ovaně, vâkâna iyidě tě ijanyu, na Ngěbě, na ba tě 'kaba i pahakiyedi, i pahakudwěndi ovaně na upâkwě ; mâ ně ndi Mâ-a ngakidě inyěni o jâmbě tědině : na mâ-a pahakiyi jâ na njeja ibale ; a ndi hango bwam idibidě janyu, na mâ hoviděngo makiya maju ituka janyu.

Klīsiani.—Nandi, oningě a vě hwě bwam bwaju, a ka dikana lě na nde ?

Ebumulema-eněně.—A ndi na bwam keběngo wa na nyanga vě e vahakě, tombe na nyanga 'ju mětě e di na mala.

K'isiani.—Sāsā, levakidě niba yeně ?

Ebumulema-eněně.—Nandi mbi ka tandi o vâ na, uahu a 'la ka kala ekaně, a ndi umbâkâ a ha ibě na a kwanakě mâ. A ndi betingidi bešale o ukuku 'mbâkâ, bwe bwe mětě na iyemba, bokolo na a kabakwě. O betingidi tě bešale beně te be didi na bwamu n' ibwaju, na bwam bwaju mětě bo ndi na mala o itingidi viyaju. Ovaně vâkâna e te bobâbu nyanga pâkâ ivěngidě ja itingidi jâ mětě, na ba ipalwanidě ja mahuwa oviya jâ itingidi těvině. Opěla jâ hohonganěngo těkadi i ha ibě hwě věngo, na ovaně nd' o hwě ho ka pangwě mahuwa, na hwě ho diyaka na mahuwa tě. O tepě na bwam bwa moto tě, o betingidi tě bešale be di latango ta. Na ekabo bo bě bwam bwa Anyambě, palwaniděngo na itingidi viyaju viya moto ; tombe na bwam bwa itingidi viyaju viya moto, palwaniděngo na itingidi viyaju viya Anyambě ; ndi bwam bo di latango na betingidi bešěpi bešale, na bo ndi lukango na bo tubakwě na, bwam bo jadi na mala o ikenjě jaju o ebano ea ulati e věkudwě o mâ-a jadi. Oningě a palwanakidě na boa boho, vâkâna a palwanidě tepě na idiya jaju ja Anyambě, oningě na a palwanidě na bwa ibale, vâkâna a palwaniděndi na idiya jaju ja moto ; oningě na a palwanakidě na bwa ilalo, vâkâna a palwanakiděndi na hânjâbiyěngo tě e věki mâ ngudi ya idiya ja ebano ea Ukamaniyi.

Ovaně nd' o mâ-a didi na bwamu bopâkwě, e těměněkidi o iha, tombe iyokiya ja upango u di levudwěngo : na boně ndi iboaju bo vamakě o babe bajadi, na bobe boabu bo di vihudwěngo na bwâ. Ovaně vâkâna e vânkwi na, " Pani te ka baitě ba di pangwěngo bato babe n' ipuhwa ja iyokiya ja moto umbâkâ, nonaně tepě baitě ba ka pangwě hohonganěngo na iyokiya j' umbâkâ.*

Klīsiani.—Nandi hohonganěngo ipâkwě i bě na mala o hwě ho jadi ?

Ebumulema-eněně.—E ; ikabojana tombekete ka já i didi na mala o betingidi beyaju, na ebano aju, na tombekete ka beyâ be ha ibě na ngudi e věkwě o upâkwě a jadi, e ndi na ngudi ya já ya na hohonganěngo e huwakiděndi e hakandi mala. Bwam bwaju bwa itingidi viya Anyambě bo věkěndi iyokiya jaju ngudi ; bwam bwaju bwa itingidi viya moto bo věkěndi iyokiya jaju ngudi e huwakidě ; na bwam bo di latango na betingidi tě be-bale beně bo věkěndi bwam těboně ngudi opělē ya ehavu eyaju e diyakidi lenaniděngo.

Ovaně vâkâna okava o ndi na bwam bwa Kraist, o mâ-a didi Anyambě, bo ha ibě na mala ; ikabojana a te Anyambě á diye na bwâ. Okava o tepě na bwam bwa Kraist bo ha ibě na mala, pani ka moto, ikabojana a te moto wa hânjâbiyěngo á diye na bwâ. Nandi okava o na hohonganěngo ya Kraist e ha ibě na mala, tombete ka Anyambě, na ba moto, opěl' aju mětě, ovaně nd' o mâ-a ka kabakě yâ ; bwam bo huwanakidě, ibwaju bo ha vahakidi opěl' aju mětě, na ovaně nd' o mâ-a věněkě bwâ. Oviya ovaně nd' o yâ e tubakwě na, ivě ja hohonganěngo. Hohonganěngo těkaně, o Jisěs Upangiyi a pangaki mâ mětě ibomako ja elekanako, e ka věněkwě bo věkwě ; ikabojana elekanako e kaktaki moto o iha ja mahuwa, na tepě ja itândě ta. Ovaně vâkâna oningě a didi na koto ibale a kabake na a ha ibě ně, hohonganěngo na elekanako. Nandi, mbambayě, Upangiyi muahu a ndi na koto ibale, pâkâ eyaju mětě, na pâkâ eyaju e didi a kabaka ; ovane nd' o mâ-a věkě o a ha i bě ně. Kakana ndi ka Klisiani na Ngěbě, n' inyi bapâkwě ba jadi okava, ndi ka iyidwě janyu i vakě na ehadi, tombe na ehavu ya moto upâkwě. Upangiyi muanyu Kraist nd' a janjakě, na mâ-a ndi věněngo nyanga 'ju e hakidi o bajombani.

Ndi na na o iyidě na ehadi, e ndi lukango na elombo e věkwě Anyambě pani ka ihambe, bwěšě te ka elombo e ndi kenjwěngo e dibanakě hwě. Bobe bo i hwě věngo o jáki ja mahuwa ma clekanako ea hohongâněngo ; nandi ho lukakandi o huwudwě oviya jáki těkadi na njeya ya ivango, na ihambe i věkudwě opělē ya bobe boahu bo hakidi ; nandi ekaye e ndi na makiya ma Upangiyi muahu, a vakidi, na mâ na tēměkě o maihana manyu, na mâ na waka iwedo janyu opělē ya ipulě janyu. Kakana ndi

ka mâ-a didi inyěni vanguwango oviya ipulě janyu na makiya, na mâ dibango malina manyu ma bevango, na ma yěmiyěngo na hohonganěngo aju ;* na tina, těně a tombakěndi mapulě manyu, ovaně ndo mâ-a ka měndě á kokidě ávě o mâ-a ka viyě ka yěkidě he.

Klisiani.—Ekaye e ndi elombo mětě : Nandi mbi yěnindi na ho te yokuwango opělě ya iyidě jahu na ndaga na ehadi. Mbweyi amě, Ngěbě-o, ho yějěke o tata ekaye o ipikiliya jahu, na inyěni bana bamě o ka yongakidě tepi yâni. Nandi Paiya, e bě ekaye e pangakidi jumba ja momi amě Klisâni i kwaka oviya maběkě maju, na yâ na pangaka mâ-a sodaka na mbya ?

Ebumulema-eněně.—E, e diyakindi ikamidě ja ekaye ndi i patakidi mehinga tě, me ha diyakidi na ngudi e patanakiyě na njeja ka njeja epâkwě, e diyakindi o isulě ja ngudi ya ekaye eyaju e hulwakudwě na a bapakě jumba tě na 'la o krâs.

Klisiani.—Mbi pikilakiyi nonaně ; ikabojana tombekete ebuma 'mě y' ulema e ma diya bohadi ovyo, nandi kya těkaně ya bě ndi bwam pě wa. N' umba mbi tundudwěngo na nyanga 'mě e di yěněngo, tombete k' umba mbi di yěněngo kabo bohâlě, na oningě moto te moto a di pipamudwěngo na jumba, a jaka okava, na mâ-a yěně, na mâ-a kamidě pani te k' umba mbi hakě okava, e ndi e pangaka ebumulema aju e sodaka na mbya.

Ebumulema-eněně.—E bě kabo mbya na iyâdiyě dipâ pa oviya jamba jahu, na iyěně na ipikiliya ja ekaye, ndi tepě na itândě iněně ; ikabojana, a lě nja a pikilakiyě opělě ya iyidě i vaka kakana, a ka měndě á sâlâkâ njeja ja ivango jaju, na moto tě a haki já opěl' 'a 'ju ?

Klisiani.—Pâkwě pâkwě ; ipikiliya ja na a tâkindi makiya opěl' 'a mě i pangakindi ulema muamě u yaka mbembe. O, ávě wa itândě ! O, ávě wa ibâtâ ! O ndi lukango na o nângâkâ mba ; ávě nd' o di mba hambango ; ávě ndi weyango eyamě e janidi ečhěpi ; o ndi věngo ihambe ikolo opěl' 'a 'mě ! E bě elombo e twakwě na ekaye e pangakidi manyângâdiba ma pumaka o mihâ ma momi amě, na e pangaki mâ-a kěkě de de nonaně ; mbi te yowěngo na a vahaki mba mbi dikakidě mâ ; ndi bobě na

lonyâmi lamě lo diyanakidi be pangaki mâ-a kěķě dipâ jaju. O, Ngěbě te hângwě na nyângwě ba pě okava ; e, na Mwada Ujâ-jângâ tepě ; Mbi yombwaki tepě na te Mwada Elěngě a tepě okava. Mbambayě mětě, melema meyabu me ndi me bweyaka ngěbě ; tombete jângâ ja umbâkâ, na bedokuwě dokuwě beya upâkwě, beyâ yâlě o panga bâ ba timbaka, na bâ ba lěvě idiya ja batamuwi baiyamu.

Ebumulema-eněně.—Nandi o kalakandi kya těkaně na yomu ya itândě jâvě, o pikilakiyi na e ka diyi nyanga tě na nâvě ego-mbe eěhěpi ? Tepě ekaye e bě levudwěngo moto wěhěpi, tombete moto wěhěpi a yěněkidi Jisěs jâvě a tâkâ makiya. Omě o diyakindi na bâkâ těme těme baka, na ba yěněkidi makiya ma vovolaka oviya ebumulema aju na 'la o he, ndi ba diyakindi yavaniděngo mětě na ekaye, na o maihana ma iya, ba věhěki mâ ; na o maihana ma idiya ja beyokwedi beyaju, ba delakidi bebumulema beyabu na mâ. Ovaně, vâkâna, bana bamě, ibeanyu be janidi kya těkaně beěhěpi, o pahakiyandi beyâ na ibâtâ ja Anyambě o nyanga 'mě e kalakidi n' inyěni. Yongakidě na e langwakudwě-ndi inyěni, na kuba na indiyedi jaju ja mběmbě á věķě bana baju beja. Ovaně vâkâna ekaye ndi eanyu e di pahiyango na ehěkwě.

Nandi mbi yěněkindi o ndâtâ amě, na ba kěķindi kwanga na 'la o bâ ba pâkidi o iboko viya Bohuma, na Henga, na Bekamidě-kamidě vi nangakiyedi o viyâ, o Klisâni a tombakidi o ekěndâ aju ; ndi hilakěte ba hělēkudwěndi oba na bekěyi opělě pâkâ ya njeya.

Ngěbě.—Jâ ndi ja Ngěbě ja vâ na Utumbwani muabu na, Bamo tě balalo ekaba lě ba nja ? tepě e lě nja tině eyabu e didi kělěměngo ovaně ?

Ebumulema-eněně.—Bamo tě balalo ekaba ba diyakindi bato babe ; bâ mětě bu tândâkâ idiya ja batamuwi, na bâ ba yějěķě tepě ihimbidě ja bapâkwě ; ba diyakindi henga na etiketike bâ mětě, na bâ ba yějěķindi o panga bapâkwě nonaně tepě, ndi ba yokwakidi bâ na beěhěpi be ka diyate na bâ bwamu o ihuku, ba diyakindi ba yanakidě o Klisâni a tombakidi : ovaně ndi inyěni o yěněki bâni kěludwěngo oķava.

Ngěbě.—Ndi ba ndi na ngudi e tundwakidě na ba kamakidě pani ka bâ ba kamakidě ?

Ebumulema-eněně.—E ba lengakidě baitě na ngudi oviya nje-ya. Ba hakindi Unyāngā nonaně, tepě na Upupě uvuve, na Aha-ibě-na ebumulema, na Uvilingani-mua-bedoka, tepě na Atikakě, na itāngā ja mwajo, dina na Bodilo. Tepě ba langwakiyandi upako ube opělě ya Upangiyi muahu, ba langwakiya bapākwě na, a ndi moto ukolo mětě. Ba langwakiye tepě upako ube opělě ya ehiki tě eyamu, na e bě bwam pani ka bato ba vākě. Ba yalakidě tepě ikila ja bahayi baju, na langaka bā bato ba njuke; na hā ba tubaka beja beya Anyambě na ija ibe; na mbya ya bana baju na behayĕhayĕ; na ekěndā na ijanja ja batamwi belombo be ha ibě n' itinga.

Jā ndi ja Klisiani ja vā na, oningě na ba diyakindi nonaně vākāna mba ye pě opěla 'bu; ba pahiyendi mahomano mabu, e bwam tepě o bā ba těměkě kakana baka na njeya eněně, ovaně nd' o bapākwě ba ka yěně bā, na hā ba nāngā bokeli omě. Nandi yu diyaka ovaně bwam na mabe mabu ma tokunakwě o ekĕyi, na yā ya dikwě okava, ikelevidě opělě ya bapākwě?

Ebumulema-eněně.—E te nonaně, oningě o bakamingě na epimā tĕyeně o ka yěněte.

Ngĕbĕ.—Nyawĕ, nyawĕ ba kĕlĕmĕke, na mina mabu ma bākā, na mabe mabu ma diyake egombe eĕhĕpi isulĕ jabu. Mbi yĕnĕkĕ tepě mbya eněně na nyanga 'bu e kĕlĕkudwĕ, ovaně ho to pā okava; a lĕ nja a mbakidi o yowĕ na ipĕ ba mbakindi o lengidě hwĕ bajo nonaně? Jā ndi jaju ja 'ludĕ yā ya bě lembo na,

Kĕlĕmĕkĕni ovaně ka ndembo,
O bĕhĕpi ba tĕnĕkidě na bwam,
A vakĕ ombuhwa a banga,
Oningě a ndoba ya batamwi.
Na ilina jamĕ kelevaka
Na bapembani ba bwam.

Kakana nd' o bā ba hakidi ekěndā abu kwanga na 'la o bā ba pākidi o huka ya ukodi Mbĕlĕkĕ, omě nd' o Paiya Ebumulema-eněně a langwakiyi pě bā, nyanga e hamakidi na Klisāni omě, o mā mětě a tombakidi. Jā ndi jaju ja valana bā o boho boho o idango. Ka mā-a vā na, hilakĕteni, idango tĕkadi ndi ja Klisāni i takidi o mātā, o mā-a diyakidi a to beta o ukodi tĕkamū; nandi o yā egombe tĕyeně i diyakindi bwam na kĕngĕngĕ, ndi kya

tėkaně ja bė ndi na sėkě ya matambi ma bĀkĀ, ba ha vahaka na batamuwi ba vĀtĀkě bevěľě beyabu okava. E ľendwěngo o Eze-kiyěl na, E yěněněkěndi o inyěni o ĵadi elombo ehĀľě ija ja mbusanga iyamu, ndi o ka pitakani na matambi manyu be dikanakě ; na mĀtĀngo miba ma ndiba, ndi o ka jongolakiděni ma dikanakě na matambi manyu. Ka Ngěbě a vĀki na, nandi ba diyaki ľě na ivina tě iněně dině na nja tina-ě? JĀ ndi ja utumbwani ja vĀ na, e ka hohonganěte, oningě ma nĀngwě na vamwě o eva e ĵadi n' usasa na bwam, vĀkĀna sėkě e ka hinduwandi o ibongo na miba ma ka diyate kěngěngě. Ka KlisĀni na uganganano muaju ba lia tepě nonaně. Ba nĀngĀki mĀ, ka bĀ ba vamě mĀ o 'pondo ka bĀ ba tědě yĀ kwanga na 'la o sėkě e ka diyě ya hinduwa o ibongo, nandi běngě ba mĀtĀke.

A levakidě tepě bĀ mani tě mabale ma diyakidi o huka ya ukodi tě o Behadi beya bwe bwe, na Unoki ba lengakidi. Ka mĀ-a vĀ na, ekadi ndi njeya ja mahihi mětě : babale ba diyakindi okava jelango o KlisĀni a tombakidi. Nandi, tombekete ka Āvě o yěněkě njeya těkadi ja dibwě na mehinganakano, makondi na epupudu, o na bĀkĀ ba tĀndĀkidi o tomba onokava, wa na njuke ya ibeta ja ukodi těkamu.

Klisiinani.—Njeya ya bapuli e ndi ekolo : * e ndi emamanakwě na ba tamwaka o yĀ bĀ diyě na mahihi ma ibukiya ja mabĀlu mabu.

Ebumulema-eněně.—Ba ka kěkěte nonaně ; e, oningě o egombe te 'gombe bahayi b' upolo ba viya ka yěně bĀ, na bĀ ba ndiya bĀ, na bĀ ba languwa bĀ na, ba nd' ovaně o njeya ebe, ndi ba bandamakidě mahihi, vĀkĀna, ba timbwanaki bĀ paniyango na makili na. " Opěla ndaga jĀvě i kali na hwě, na dina ja Upangiyi hwĀ yokiye jĀ, ndi pĀkwě pĀkwě, ho ka handi elombo ka 'lombo eěhěpi e pumakě oviya udumbu muahu mětě, itumba ja meyĀmbĀ o konde ya hěvěn a didi, na o hovidě mĀ nyambo mya imĀtĀ, pani te ka hwě ho di hango, hwě, na bapaiya, mepolo meyahu, na bapangiyi bahu, o mamboka ma Juda, na o mehěngě meya Jěruselěm ; ikabojana o egombe tě yeně ho diyaki na beja beitě, ho diyaki tepě hohonganěngo, hŭ yěněkě ebanga ebe." † Nyawě,

* MekanakĀdi xiii. 15.

† Jěrimaiya xlii. 16, 17.

oningě o tamuwingě kwě, o ka yěni na, njeja těkadi i ndi hawěngo na bokeli boitě, hanga opělě ya makondi těkama pa, na mbela, na mehinganakano, ndi tepě na o yâ e didi petwěngo n' ugomba ; ndi tombekete nonaně ba pânâkâte o vala omě.

Klisiani.—Ba na henga ; bâ tândâkâ o nângâ ibandamidě, bá peyaka na njeja e didi n' ukodi. Ovaně nd' o e didi lëndwěngo e ka tímě na bâ, na,—“Njeja ya moto 'a henga e ndi pani ka ugomba mua mayâ.”* E, ba pânâkândi o dunga o ilambo, wa na o beta ukodi těkamu, na o vala na njeja těkaně na 'la o mboka.

Jâ ndi 'jabu ja valanidě, ba ka yalakě ibeta j' ukodi, bo kěkě na 'la opělě ya oba : nd' ovaně ba to kahama o hâkâ mětě, tepě ka Klisiani a yalě ibweya ja jeku ; mâ na, ukodi mua iveguma nd' ekamu ; yâ mamanwě oningě ba tândâkě iyâjâ jabu, wa na malina mabu, ba viya ka pânâ njeja ya věvělě wa. Jâ ndi ja Ngěbě ja vâ na, mbi diyakandi bo diyaka ; ka mwana a diyaki nděmběměngo wa, a yalě mbembe pâni. Okani, okani, o diyakeni okava, Ebumulema-eněně nd' a vâki nonaně ; 'kabajana vindandabo vya Upolo vi nd' oba 'kavaně. Jâ ndi jaju ja bweya mwa tě uhâlě o 'nâ, ka mâ-a validě mâ oba ovoně.

O bâ ba pâkidi o vindandabo tě, ba diyakindi kokěngo mětě, na ba diyaka omě, jambojana bâ běhěpi ba diyakindi na yomu eněně mětě. Jâ ndi ja Ngěbě ja vâ na, Imě, iyâjâ o nyěvě na ba janjakě !† Imě, bwam bwa Upolo mua batamuwi bo janidi, ikenjě jabu loboko l' iyâjâ la jângâ těkadi kakana ! Mbi ndi yokango na ngudi opělě ya iboko těkavi ; ndi mbi bě jâ yěněngo n' ivâkwě. Nandi, ho bandamakidě opělě ya viyâ okava ; ikabajana na nyanga 'mě e yokakidi vi pelakiděndi Klisâni na ngudi eitě.

Jâ ndi ja Ebumulema-eněně ja vâ na bana, na, Bana bamě baiyam, okani, o li na ? O pikilakiya li na opělě ya ekěndâ tě eanyu e kěkě ekaye ? Wa nděmbě mâ na, Paiya, mbi diyakindi piyělě na bo kěbakwě o ebumulema, ndi mbi langakand' âvě, ka âvě o ma vě mba enâ o mala mamě. Mbi yongidě tepě ya jaiye e langwakiyi mba, a vâki na, njeja ya hěvěn e ndi ona ilala, ndi

* Mekanakâdi xv. 19.

† Matiyu xi. 28.

njeya ya hël e te bwësë ona ihuba ja ukodi. Nandi, mbi këkengë bo betaka ilala o emënâ, wa na o huba ukodi na 'la o iwedo.

Jâ ndi ja Ngëbë ja vâ na, Ukanakâdi u ndi na, "Ihuba j' ukodi a ndi bobâbu." Jems mâ na, (dina jaju ndi dinë,) Buhwa bo vakandi, boa na, ihuba j' ukodi bo ka diyë bokolo wa na beëhëpi. Hangwë mâ na, O ndi mwana uyam, o ma yavwani mâ bwam. Jâ ndi ja Ngëbë ja mwëtë, ndi mwa t' uhâlë a yënëkindi ihâni.

Klisiani inâ na, Okani, ka jakeni epuhu e ka nyëvid' inyëni medumbu, inyëni o didini diyë diyë, o yâjakidëni beko beanyu. Ikabojana mbi nd' okava na epëhi ya ebuma ya Paiya Upendi e vamakidi o enâ amë, egombe amë e pumakidi o jâmbë jaju ; a vëki tepë mba epëhi ya ekoda ya boyi, na mbute ehâlë ya ivë.

Ngëbë mâ na, mbi ma yënë mâ na a vëkë âvë elombo, jambojana a ma ndiyand' âvë o pëpëkë.

Klisiani.—E, a ma vëndi, nandi e ka diyate nyanga 'më e vâkidi o boho, o hwë ho diyakidi o mboka ; o ka diyandi ukabi mua bwam bwamë bo janidi bwëhëpi, ikabojana o bâbâkindi n' ulema muëhëpi idiya ja ugangano muamë.

Jâ ndi jaju ja vë bâ, ka bâ ba janidë, bâ bëhëpi, na Ngëbë, na bana. Ka Klisiani a vâ na Ebumulema-Enënë, na, Paiya, o ka hate ka hwë ho hakë ? Ndi a yavwanakindi, na, Inyëni nd' o hakeni ekëndâ, piyëlë, vâkâna, mbi timbindi : ibeanyu be janidi okava, be kovakë inyëni bwam. O mboka 'më, buhwa bwëhëpi vâkâna mbi jakandi jângâ tëdinë.

K A P I T A I V .

NANDI, o bâ ba bëki janiděngo, na mâtâniděngo, bâ tepě languwango pa, utumbwani muabu a vâki na bâ na, Buhwa bwa 'landi ; oningě o yěningěni bwam, ho kenjakěni ekěndâ. Ka bâ ba těmě ekěndâ, bana o boho ; ndi Klisiani a behalakiděndi inângâ ja mbutě tě eyaju ya ivě, ka mâ-a loma mwan' aju uhâlě umbâkâ ka nângâ yâ. Jâ ndi ja Ngěbě ja vâ na, Mbi yěněki na, iboko vi 'nyangě ndekavi. Okava to Klisâni a nyangakidě ejangangobo aju, ka Klisiani a diki pě mbutě aju okava. Paiya, tina ya ekaye e lě na? Ka utumbwani a yawwana na, Tina ndi viya, tombe ibehalidě, bâkâ ba yakandi o bâ ba lukakě o diya mihâ, na bapâkwě ba behalakidě o bâ ba lukakě o yongidě, tina mětě ya batamuwi bâkâ e diyakě egombe ečěpi ba nyangi ba belombo o loboko la iyâjâ ndi yâně. Batamuwi ba lukakandi o pepuwa, na o yongidě ibeyabu be di pahiyango o upeyo muabu uněně ; nd' o bâ ba ha haka nonaně, upeyo muabu u hukakiyi na manyângâdiba, na bwe abu na ivititi ;—yembakidě nandi ilango ja Klisâni iboko těkavi.

O bâ ba pâkidi o iboko viya A-ha-Pitakidě, na Ujâjângâ vi lataki na Klisâni o bâ ba vahaki mâ na a timbake na jângâ ja laiyan, ka bâ ba yěně elombo pani ka nděki, opěla boho, e ma 'mbwanakiya na njeya, e diyakindi epwanjalaba na mběyi ya ndaga omě lěndwěngo ; na omě ilevidě ja tina ya nděki tějâně e těměkudwě iboko těvině. Vâsi tě i diyaki kakana—

A yěněkě ekaye, a nângâke bokeli
 O ebumulema, na emi aju,
 O banga e hama pě na 'ju
 Pani ka ba boho.

Ndaga ibomako na, “Nděki těkaně e longakudwěndi opěl' 'a ivomudwě ja tango tě e ka bangě o tamuwa ekěndâ na tina ya j'ngâ, na ipuhwana ja ipite. Tepě na Ujâjângâ na A-ha-Pita-

kidě bâ bēhēpi ba dikakudwēndi o emi na ekēyi ya veyā o iboko tēkavi, opělě iyējě jabu i yějčkidi o himbidě Klisāni o ekēnda aju.

Jā ndi ja Ngēbē ja vā na, Ekaye e kwanakandi ndaga ja A-tāndākwe, na, “ Avě emi ya melango, nja 'lombo-ě e ka věwě âvě, nja 'lombo-è e ka hawě âvě? Makāngā mavolu ma wa ngudi, na makalando ma bolondo.”*

Ka bâ ba vala kwanga na 'la o bâ ba bakamakidi na laiyan tē. Nandi o Ebumulema-'Nēnē o diyakidi moto wa ngudi, au bangaka laiyan; nd' o bâ ba bēkidi o iboko viya laiyan wě, ba tē ba diyakid' o boho, ba 'lwakindi ombuhwa, ikabojana ba bangakindi laiyan. Ka utumbwani muabu a mwētě na ekaye, ka mâ-a vā na, Bana bamě, e li na; o tādākāte o tombani o boho kabo mahihi ma diye, nandi o laiyan i pumanakiyě, pāni, nandi wa dikanani ombuhwa?

O bâ ba diyaki ba tamwaka tepě utumbwani ukwala muaju hoduwango, ikenjě ja njeja opělě ya batamuwi, tombe ka laiyan i ma lingwaka. Jā ndi ja umbākā ja pumaniya omě, a nāngākidi ehavu ya itimbě ja laiyan; ka mâ-a vā na utumbwani mua batamuwi na, “ Nja tině eyâvě e ma viya okava?” Dina ja momo tē i diyakindi na Mahihi, tombe Upumi-Makiya, ikabojana a ma weyakandi batamuwi; a diyaki tepě wa utākā mua enongo.

Ka utumbwani mua batamuwi a vā na, Bajo tēkaba, na ba tēkaba, ba kēkēnd' okava o ekēndā; na njeja abu e ka tombaně nd' ekaně; ba ka tamuwate okava, tombe ka laiyan i jadi.

Mahihi.—Ekaně e bē njeja 'bu, ba tombe pē na yā. Mbi ma pumandi okava ka himbidě bâ, tina tēnē ndi eyamě e ka timbě laiyan.

Nandi, o ilanguwa ja pākwě pākwě, na tina ya bwayě bwa laiyan, na mahihi ma itingidi viya mâ-a timbakidě jā, ndi be pangaki njeja tēkaně dikwěngo mbwe o ulingo e jopanwěpě, ya bē dunge dunge na mabunja.

Jā ndi ja Klisiani ja vā na, Tombete, ka njeja enēnē i ha jopankwě pē na pā kya tēkaně, na tombete ka batamuwi ba di pangwěngo na ba tamwake na ja manjeja ma ikutakuta o egonibe e di tombango, ya diyepě nonaně kya tēkaně o mbi pumakiyedi ka “nyangwě o Isreěl.”

* Psami cxx. 3, 4.

Jâ ndi jaju ja kana na laiyan, na, e ka diyandi, ka mâ-a sombiyě bâ na ba yelwěke o pěpěkě, ikabojana wa tombeni okava.

Ndi utumbwani muabu a yalakiděndi pâni ibakama o Mahihi a jadi, na koka mâ na ukwala muaju mwi 'bâtâ, paniyango na ngudi mětě, u pangaki mâ-a vengěměkě.

Jâ ndi ja a vahakidi o timbě laiyan ja vâ na, O vahakand' o weya mba o he eyamě mětě ?

Ebumulema.—Ho nd' okava o njeja eněň ya Upolo, yâ njeja tēkaně nd' eyâvě e di tēděngo laiyan ; ndi bajo tēkaba, na ba tēkaba, tombete ka bâ ba di vâhâ, ba ka hate ekěndâ abu, tombete ka laiyan i jadi. O mâ-a bi nonaně vāngo, ka mâ-a bweya mâ, na ibweyidi ja bo tindakiya, na kwehakě mâ mabāngâ o he kokino. Ibweya tēkadi tepě ijaju i bukanakidi evungaaju, ipākwe ka mâ-a lena mâ enâ. Jâ ndi ja enongo tē ja kāngâlâ na ngudi, ka joyi jaju ja bangidě bajo tē ; ndi tombekete nonaně, ba yěňki mbya na o yěň mâ bo hambamaka o he hamba. Nandi, laiyan tē i diyakindi tingwěngo na mehinganakano, ovaně ndo jâ i ha diyaki na ngudi e hakě elombo ka 'lombo. Nandi o utodu Mahihi a vahakidi o timbě jâ, a diyakidi a wa, ka utumbwani a vâ na, batamuwi, na, vitanaki mbani, laiyan jâ kokid' inyěni. Ka bâ ba vala, nd' o bajo ba tombaki na jâ baka, ba diyakite kabo likimaka ; bana ba ma yěňěkě tepě na, ipě ba ka wandi ; ndi bâ bēhěpi ba tombakite pâlě.

O bâ ba diyakidi ba bē baka na ndabo ya utati, ka bâ ba hungana o vala omě ; ndi ba hunganakindi ivala ja ovoně wa, ikabojana itamuwa ovoně na bulu i na mahihi. Nandi o bâ ba pākidi o jâmbě j' ugomba, wa utumbwani a tinakiděndi ka utati a vâ na, a lě nja a jadi omě ? Nd' o utumbwani a timbwani na, a nd' umba, ka mâ-a yemba joyi jaju, na mâ na, vaka, ikabojana utumbwani a diyakindi a bamba a jopaka okava, ka ulevidi mua batamuwi njeja. O mâ-a běkidi wě, ka mâ-a dubua jâmbě ; na yěňěkě utumbwani de omě, au yěňěkě bajo, ikabojana ba diyakindi ombuhwa 'ju, ka mâ-a vâ na mâ na, E lě nde, Ebumulema Eněň, chavu âvě ya bulu okava e lě nde ? Mâ na, mbi ma vani batamuwi bâkâ, na ba yěngěkidě okava, hohonganěngo na isombiyě ja Upangiyi muamě : mbi ma mbate o pâ okava piyělě, mbi jaka mbi himbudwě na enongo tē e timbakě laiyan. Ndi

umba mbi bēdi eduka ekolo, eyaba, na mâ yanango, umba mâ weyango, k' umba mbi vani batamuwi okava pâlě kakana.

Utati.—Wa ngiye, na nâvě o ka vengaka kwanga na 'la vakě ?

Ebumulema.—Nyawě, mbi ka timbate o Upangiyi muamě a jadi, na bulu.

Klisiani.—A, Paiya, mba wě nyanga 'hu e ka bábě âvě o dikaka hwě o ekěndâ ahu ; o ma diyi na hwě na itândě, o ma yani na ngudi opěl' a 'hu, o ma keleviděte hwě bwam, n' umba mba behalidě tepě bwam bwâvě o hwě ho jadi.

Jâ ndi ja Ngěbě ja vâ na, A, ho yombwaki na, diyaka ugangano muahu kwanga na 'la ihuku ja ekěndâ ahu ! Bajo ba kâmbângo ka hwě ho jadi kakana, ho lě ho yâlâkě ililimidě o njeya tě e di petwěngo na mahihi ekaně okava na, ho diye na mbweyi tombe uhani ?

Jâ ndi wa nděmbě Jems ja vâ na, Paiya, sâsâ, o ka na hwě, ka hanake hwě, 'kabojana ho ndi kâmbângo na ngudi, na njeya e tepě na mahihi.

Ebumulema.—Mbi ndi o isombiyě ja Upangiyi muamě ; oningě a bâbingě mba na mbi diyake utumbwani muanyu, mbi kokěngo, na mbi kěkě n' inyěni. Ndi o lemakiděndini o boho boho, ikabojana wu uwaki mâni, na a hulakidě mba mbi kěke n' inyěni kwanga na 'la ihuku ja ekěndâ anyu, te a bâbâkite iuwa janyu. Nandi, mbi dikakand' inyěni kya tēkaně ; ovaně, vâkâna, Klisiani, na Ngěbě, na bana bamě ba tândâkě, diyakani pâlě.

Jâ ndi ja Utati, Upepuwi, ja uwa Klisiani opěl' 'a ehiki aju, na majawě maju. Ka mâ-a vâ na, mbi vakiyandi oviya mboka ya Ujilo ; mbi ndi mwajo a di mwalika, momi amě a wěndi ; dina jaju ndi Utamuwi Klisâni.

Utati mâ na, na lě, a diyakindi momi âvě ? Mâ na, E, bana baju te ekaba ; ekaně, a tepě mwajo wa mboka amě.

K' utati a bweya ikelenge jaju, ka omě wa pâ itângâ o jâmbě, dina na, Ihubiya. Ka utati a vâ na mâ na, ka langwakiye ba jadi o ndabo, na, Klisiani, mwada Klisâni, na bana baju, ba pândi okava ka tamuwa ekěndâ tě. Na mâ na kěkě ka languwa yâ. Emě, mbya na kena, ya ba diyakidi o ndabo e yěněkidi, o itângâ tě a langwakiyi bâ ekaye.

Ka bâ ba hungana o viya o utati a didi, ikabojana Klisiani a

diyakite těměngo o jámbě. Já ndi ja ba lumbamango wa ja vâ na mâ na, Klisiani, ngakiya, ngakiya, âvě mwada momo ueyamu, ngakiya, âvě mwajo, a di vambudwěngo ibâtâ, ngakiya, na ba di na nâvě bĕhĕpi. Ka mâ-a ngiya, na bana baju na uganganu muaju ba vitaně mâ. O bâ ba ngiyedi, ka bâ ba valanwě o ilika iněně, na ba diyake omě : ka bâ ba diyanidě, na ba ndabo ba ndakudwě, na ba vake ka yěně, na ka kehaně bangi. Ka bâ ba pâ, nd' o bâ ba yembi bâ, ka bâ ba homa bâ moto moto n' ipyâ-pyâ, na, Iyě, inyěni beva beya ehewě ya Anyambě, vakani o hwě ho jadi, hwě, mbweyi janyu.

Nandi, egombe e diyaki ya tomba, tepě batamuwi ba diyaki ba bĕ vâhâ na tina ya ekěndâ abu, na bâ ba diyakindi kâmbângo n' iyěně ja eduka, na ja laiyan ja mahihi, ovaně nd' o bâ ba vahakidi o vala pâni, ka nangiya. Ndi ba ndabo ba vâk ina, Nyawě, ta yâdidě nyolo janyu, yâdiděngo na beja behâlě ; jambojana ba diyaki ba kenjě bâ mwana udâmbě, na mwěmbâ mwa omě.* Ikabojana utati a diyakite a bemba na yoka opěl' 'a iviya jabu, n₁ langwakiya yâ o ba ndabo. O bâ ba bĕki jango pa, na bâ tepě ikaliya jabu maděngo, na viyembo, ka bâ ba uwa na ba ngakiyandi.

Klisiani mâ na, oningě na, ho diye na bâdĕ, ho pânâke ilika tě viya momi amě vi nangakiyedi o mâ-a diyakidi okava ; na bâ na hulwakudwě na ba kĕke ovoně, ka bâ bĕhĕpi ba nangiya o ilika tě. O bâ ba diyaki ba yâjâkâ, ka Klisiani na Ngĕbĕ ba yalě elâmbě opĕla belombo na behuhu.

Klisiani.—Mbu pikilakiya o egombe ya momi amě a diyakidi a vala o ekěndâ ya iboko iyam, na mbi ka vitani mâ.

Ngĕbĕ.—Na nâvě, wu yowakě tepě na, o ka nangiya o ikondo jaju iyâjâ, nyanga 'vě e hakě kya těkaně.

Klisiani.—Wa wa mbi pikilakiyendi iyěně ja boho boaju na mbya, na o kaliya Upangiwi Upolo, hwě na mâ ta, nandi, mbi kamakidi kya těkaně na mbi ka yěni mâ.

Ngĕbĕ.—Ta yokolidě, wa yokaka ipako ?

Klisiani.—E, i ndi wě, mbi kamakidi na i ndi ovaně ihoko ja lembo la ibeka, la mbya na nyanga 'hu e jadi okava.

Ngěbě.—Emamarakwě !—lembo o ndabo, lembo o ebumulema, na lembo tepě o hěvĕn opěľě ya mbya na nyanga 'hu e jadi okava !

O bâ ba bëki kakana languwango pa, bëngě nandi ba yake. O bâ ba 'mwakidi n' ubwa, ka Klisiani a vâ na Ngěbě na, O ma yâ lě o viyâ na bulu tĕkabo nande ? O diyakindini o ndâtâ ?

Ngěbě.—E, mbi ma diyandi, e ma diya tepě ndâtâ eyam ; o sulĕngo na mbi ma yândi ?

Klisiani.—E, o ma yândi nangudi, ndi langwakiya mba ndâtâ âvĕ.

Ngěbě.—Mbi ma yâtândi umba ovoně diya umba dipâ, mbi yaka bokolo boa ebumulema amĕ. Nandi, mbu diya omĕ ukili, ndi mbi ma yĕni bato baitĕ ba ma viya, ka yĕně mba, na ka yoka nyanga 'inĕ e ma vâ. Na bâ na yokolakidĕ mba, umba kabo bo yaka mbembe opěľě ya bokolo boa ebumulema amĕ. Mbĕyi abu pâkâ a ma vĕhi mba, bâkâ ba tubaka mba na etiketike, bâkâ ba bweyaka mba o nyolo.

Jâ ndi jamĕ ja tamuwa oba, na yĕněkĕ umbâkâ a vaka umbi didi a jadi na mapĕpu. A ma viyandi bo banjanakidĕ n' umba, ka mâ-a vâ na, e lě nde ? Nandi, o mâ-a ma yoka mba mbi tataka, ka mâ-a vâ na, Jonga i diyake na nâvĕ : a ma tituwa tepĕ mihâ mamĕ na evĕľhi aju, na bôtâkidĕ mba na hika ya vevei na etano. A vamakidĕndi elombo ya hika o ibâlu jamĕ, na mbonga o matâ mamĕ, na korowa eyam mĕtĕ o molo moamĕ. “ Nandi, umbi tombaki baka na nâvĕ, na umbi tamwakiyedi âvĕ, hilakĕte, egombe âvĕ e diyakindi egombe y' itândĕ na nâvĕ ; n' umba na vihakidĕ unamba muamĕ o nyolo âvĕ, na dibaka uhamba muâvĕ ; ě mbi kanakiyandi âvĕ, na o panganĕ na nâvĕ panga, a vâki Jĕhova Anyambĕ âvĕ, na nâvĕ o ka diyandi uwamĕ. Bĕngĕ mbi tukake âvĕ na miba, e, mbi tukakindi makiya mĕhĕpi oviya nyolo âvĕ, k' umba mba hiya âvĕ mavulĕ. Mbi bôtâkidĕ tepĕ âvĕ paniyango na menamba meyam mĕtĕ, i dibakandi matambi mâvĕ na mekobo meyam meya tito, n' umba mbi bôtâkidĕ tepĕ âvĕ na mavĕla maiyam, na sĕliki. Mbi bôtâkidĕnd' âvĕ kĕmbâ, na dingaka makanja o benâ beyâvĕ, na uhinganakano ueyam ibâlu jâvĕ. Mbi vamidĕndi mbonga o matâ mâvĕ, na korowa eyam mĕtĕ o molo moâvĕ.*

---

* Ezekiyel xvi. 8-13.

Ka mâ-a bweya mba o enâ, na vâkâ na, Ngěbě, vitakě mba, n' umba na kěkě ka vitě mâ kwanga na 'la o hwě ho ma pâ o jâmbě ja hika. Ka mâ-a tinidě ; o bâ ba dubuvedi, ka momo tě a ngiya, n' umba na vitanakě mâ bo betaka kwanga na 'la o eka, o umbâ-kâ a diyaki diya ; ka mâ-a vâ n' umba na, Iyě mwa mwajo. Iboko tě vi diyakindi botano, vi panyaka, panika nyětěti, wa wa ndi pani ka joba, k' umba mba yěně momi âvě ovoně ; n' umba na umwaka oviya ndâtâ amě. Nandi, mbi ma yândi ?

Klisiani.—O yâ ! e, o ma lukandi o yâ, na iyěně ja kakana. Mbi langwakiyand' âvě na e ma diyi ndâtâ eyam ; tepě na, âvě o ma duwa mběyi ya boho bwam, nonaně tepě ka âvě o ka duwě mběyi ya ibale. “ Anyambě a kalakate njo pâkâ, e, njo ibale, ndi moto á bweyakidě yâ ; o ndâtâ, na o ehihila na bulu, o moto a běkě a kwa o viyâ viněně, na itika o ikondo.”* Ho bě na mala na ho diyaka mihâ o makondo, ikala na Anyambě ; a ka lumbiyate hwě, o hwě ho yakě, na mâ-a panga hwě ho yokaka joyi jaju. Melema meyahu me 'mwakandi njo itě o hwě ho diyakě o viyâ ; na Anyambě a kalaka na yeně, tombe na ndaga, na ba mekana-kâdi, na ndembo na ikwana, bwěšě te ka moto a jadi mihâ.

Ngěbě.—E, mbi peyakandi na ndâtâ amě ; ikabojana, mbi pitakidi na, kwě, vâkâna mbi yěni yâ e hohonganakě.

Klisiani.—Mbi piviyaki na, ea bě ndi egombe e umwakě, na e yowakě nyanga 'hu e lukakě o ha.

Ngěbě.—Sâsâ oningě ba ndiya hwě, na ho diyake ukili ho kamakidě. Mbi ndi bâbângo mětě, na o diya okava ukili. o ihilingana na lotângâ těkalo bwam : mbi piviyaki na, Bokeli, Bwam, na Itândě ba na pwanja ja miyoho iyamu ja lumbamango.

Klisiani.—Ho ka yěněte ka bâ ba ka haiyě.

O bâ ba umwakidi, bâ tepě kokěngo, ka bâ ba huba, na bâ na uwakě moto moto opěl' 'a iyâjâ jaju, ipě i ma diyate hohonganěngo, ipě j' udiya.

Ngěbě mâ na, iyam mětě, bo ma diyi bulu boeyamu mětě, iboamě bo ha i bě pahiyango n' ivâkwě o eměná amě.

Jâ ndi ja Bokeli na Bwam ja vâ na, Oningě wa kamiděni idiya ja okava ukili, vâkâna o ka pahiyateni elombo te 'lombo e didi e duwanakiya o ndabo.

* Job xxxiii. 14.

Itândě mâ na, E, paniyango na ulema bwe.

Na bâ na bâbâkâ, ka bâ ba diya omě pani ka ngândě ehuhu, ka bâ ba kova na ngudi eitě, upâkwě n' upâkwě. Nandi, o Bokeli a vahakid' o yowě nyanga ya Klisiani a tombwakidě bana baju, a uwaki mâ na, a take o uwa bâ nyuwe uwango : ka mâ-a kamidě. Na mâ na yalakě na wa nděmbě, a ma tubakwě na Jems.

Bokeli.—Ka mâ-a vâ na Jems, na, O ka, langwakate mba a velakid' âvě ?

Jems.—Anyambě ya Hangwě, Anyambě ya Mwana, na Anyambě ya Ilina Iyam.

Bokeli.—Bwam. Nandi o ka languwa tepě a yongakid' âvě ?

Jems.—Anyambě ya Hangwě, ya Mwana, na ya Ilina Iyam.

Bokeli.—Bwam tepě. Nandi Anyambě ya Hangwě a yongakě lě âvě na ?

Jems.—Na ehewě aju.

Bokeli.—Anyambě Mwana a yongakě lě âvě na ?

Jems.—Na bwam bwaju, iwedo na makiya na eměná aju.

Bokeli.—Anyambě ya Ilina Iyam a yongakě lě pě âvě na ?

Jems.—Na bwe aju, na iludě jaju, tepě na itata jaju.

Jâ ndi ja Bokeli ja vâ na Klisiani na, O bendakwěndi na bana bâvě. Mbi piviyaki na e bě na mala na mbi uwaka ba pâkwě nyuwe těkadi, o wa nděmbě a yawwani já bwam kakana. Ovaně, vâkâna, mbi vongwakepě o wa nděmbě upâkwě a jadi.

Bokeli.—Jâ ndi jaju ja vâ na, Oka, Josěf, o ka bâbâte mba mbi uwaka âvě nyuwe ?

Josěf.—E, n' ulema muěhěpi.

Bokeli.—Moto lě nde ?

Josěf.—Ekeha e pikilakiyě, ya Anyambě e velakidi, pani ka mwan' ina a ma vâ.

Bokeli.—Ndaga tě ya iyongwě ekaně e minaka lě na ?

Josěf.—Na moto na bobě boaju, a ndi pâděngo nyolo aju o itingidi viya mbwedi na maguga.

Bokeli.—Nandi, iyongwě jaju na Balalo tě baně i lě ovaně na ?

Josěf.—Na bobě bo ndi boněně na ngudi eitě, na o ibě na moto a didi a hodwaka hwě oviya benâ beyaju kabo Anyambě ; na ovaně nd' o Anyambě a didi na bwam boitě, na itândě iněně o moto a didi ihoduwa jaju oviya itingidi tě viya majili ekavi.

Bokeli.—Upango mua Anyambě mětě mua iyongě ja bato lě nde ?

Josěf.—Ihekidě ja dina jaju, ja ehewě aju, na ja mahuwa maju, na mbya ya egombe ečhěpi ya ekeha aju.

Bokeli.—Ba lě ba nja ha ka yongwě ?

Josěf.—Tango tě e věhělěkidě iyonga jaju.

Bokeli.—Bwam Josěf ; nyāngwě a yokwakiděndi âvě hohonga-něngo, o yokolakidě tepě nyanga 'ju e vâki na nâvě.

Jâ ndi ja Bokeli ja vâ na Samuěl na, O ka Samuěl, o te bâbângo na mbi uwaka âvě nyuwe ?

Samuěl.—E, mbambayě, oningě wa tândâ.

Bokeli.—Hěvěn lě nde ?

Samuěl.—Vi ndi iboko na itingidi viya ibâtâ mětě, ikabojana Anyambě a diyakandi ovoně.

Bokeli.—Hěl lě nde ?

Samuěl.—Vi ndi iboko na idiyedi viya maguga maitě, 'kabojana bobe na děvil, na iwedo ba diyakandi ovoně.

Bokeli.—O vahaka lě o vala o hěvěn na nde ?

Samuěl.—Na ovaně nd' umba mbi ka yěně Anyambě, na umbi ka dilakě mâ i diye na nyolo vâhâ ; n' umba mbi ka yěni Kraist n' umbi ka tândâkâ mâ pěkě pěkě, na ovaně nd' umbi ka pahiyě Ilina Iyam londango ti umbi jadi, ijamě i ha ibě na ngudi e peyanakě okava.

Bokeli.—Mwana uyam mětě, na a didi y kuwango bwam.

Jâ ndi jaju ja luwa o wa utodu a didi, a ma tubakwě na Matiyu ; ka mâ-a vâ na ju na, Matiyu, mbi uwake tepě âvě ?

Mat.—E.

Bokeli.—O diyaki pě na elombo epâkwě e diyakidi o boho na Anyambě ?

Mat.—Nyawě, 'kabojana Anyambě a ndi pěkě jome ; o i bě pě na elombo epâkwě kabo mâ mětě kwanga na 'la jali ja buhwa bwa boho : “ jambojana Anyambě a velakindi oba na he, manga, na be jadi omě bečhěpi o hwi utoba.”

Bokeli.—O pikilakiya lě na opěla Bayibil ?

Mat.—E ndi nda a ja Anyambě ja hole.

Bokeli.—O bě pě na elombo omě lěndw ngo eyâvě e ha i bě na ngudi e bw yakidě ?

Mat.—E, beitě na ngudi.

Bokeli.—O ávë o bĕkĕ wa lata na loboko lákâ omě ilávě lo ha bweyakidě o haka lě na ?

Mat.—Mbi pikilakiyi na, Anyambě a na iyowě wa n' umba. Mbi kalakiya tepě mâ, na, a yowakidě mba be jadi omě be ka diyě bwam opěl' amě.

Bokeli.—O kamakidě lě opěl' ipumbuwa na ?

Mat.—Mbi kamakidi na ba tongakudwě, ba ka pumiyě ; iti-ngidi tĕ ja jákâ, kabo já diye 'bâdu. Mbi kamakiděndi ekaye, na tina ibale ; ya boho, jambojana Anyambě nd' a di yâ yohaněngo, ya ibale, ikabojana a na ngudi twětŵě e hakě yâ.

Jâ ndi ja Bokeli ja vâ na bana, na, Diyakani lilimiděngo n' iyokiya ja nyângwě anyu, jambojana a ka yokudĕte inyěni bepâkwě wa. Vĕkĕ tepěni matâ manyu iyokolidě ja malango maiyam, imanyu ma yokakě na bapâkwě ; jambójana ba kalakandi belombo beyam opěl' anyu. Hilakě tepěni n' ibandamidě ite, belombo beya oba na he be yokwakid' inyěni ; wa wa, pikilakiyani na ngudi eitě opĕla ejanganangobo tĕ e pangakidi hângwě a diyaka utamuwi. Umba, eyamě 'pĕlĕ, mbi ka yokudĕt' inyěni, nyanga 'mĕ e ka yâlĕ eĕhepi, o inyěni o jadini okava bana bamě, mbi ka peyandi oningĕ o uwaki mbani nyuwe i didi opĕlĕ ya ikova janyu ja bwam.

Nandi, o batamuwi tĕkaba ba diyakidi ba bĕ okava Sâná 'huhu, Ngĕbĕ a duwaki tepĕ mwĕngi ovanĕ u ma levakidě mâ mambo maiyam, dina jaju na, Paiya Bovolu, moto wa betiyango kwĕ, a ma henjaka ikaliyedi, bohenjaka, ndi a jadi mĕtĕ uvilingani mua he. Ka mâ-a pâ njo itĕ o Ngĕbĕ ajadi, na mâ-a levakidě mâ itândĕ.

Nandi Ngĕbĕ a diyakindi na pwanja boho eyamu mĕtĕ. A diyakindi tepĕ a janjaka egombe eĕhĕpi ; oningĕ na á diye na ugono u hakĕ opěl' 'a 'ju mĕtĕ, vakâna a hakandi fato na mabâtâ opěl' 'a bapâkwě, na mâ-a ka vĕkĕ beyâ o tango tĕ e diyakĕ na mala. Bovolu á diye yowěngo nyanga 'ju e hakidi na belombo tĕbenĕ, ka mâ-a yĕnĕ bwam, ikabojana a yĕnĕki mâ na a ibĕ na henga. A pikilakiyi na, mbi ka duwi mâ mwajo ueyama wa ndabo.

Ngĕbĕ a levakiděndi ehavu tĕ o lotângâ lo diyakidi o ndabo, na mâ na uwaka bâ opěl' aju, ikabojana bâ ndi ba diyaki na ju

hilanganango wa na má. Ka bâ ba languwa mâ na, a ndi iwanna i janjaka na ngudi, a henjaka tepě ikaliyedi, ndi ba bangakandi na, a ndi mwěngi o ngudi ya e jadi bwam.

Ngěbě mâ na, vâkâna mba tamuwe pě mâ na dihâ : ikabojana mba vahaka o diya na elombo e himbakidě ilina jamě.

Jâ ndi ja Bokeli ja timbě, na, e ibě na mala na a kalaka sasě, ililimidě o ehavu tě eyaju e di yalěngo iha opělě ya mekuge yeně, e ka vâhâmiděte mâ piyělě.

Na mâ na vaka egombe 'pâkwě, na kâbâkidě mâ o elavuaju ya mběmbě, a haka belombo opěla mekuge. Jâ ndi jaju ja vâ na, Emě ! egombe eěhěpi kabo ehavu ? Mâ na, e, opěl' amě mětě, tombe opělě ya bapâkwě. Ndi o pahakiya lě o buhwa bâkâ na ?

Ngěbě timběngo na, " Mbi haki belombo těkabe, na ovaně nd' umba mbi ka keně na behavu beyam, mbi kumakidě ijanga iyam o kundu opělě ya egombe e vakě, ovaně nd' umbi ka bweyidě eměná ea egombe eěhěpi."* Mâ na, o haka lě na beyâ nde ? Ibâtidě ja ba di mehamba, Ka boho boaju boa luwa na yeně. Na mâ na hukakidě iviya o mâ-a jadi. O mâ-a uwakudwě tina na 'huhu, a vâki na, Ngěbě a ndi itângâ iyam mětě, ndi a na be-tingidi bebe.

O mâ-a diyakidi a dika mâ, ka Bokeli a vâ na, Mbu langwaki âvě, na Bovolu a mbe na dika âvě ? e, a ka kala tepě bobě opěl' âvě : ikabojana, tombekete ka mâ-a henjakě ikaliyedi, na mâ-a yěněněkě na a tândâki Ngěbě, ba ndi mětě palwaniděngo betingidi, ba i bě tepě na ngudi e latakě.

Ngěbě.—Mbi te mbi bakwě ovyo, ndi bamo ba diyakindi ba tango tě, e ha tândâkâ itingidi viyamě, tombe ka bâ ba ha duwaki 'njěnji umbi jadi. Tina těně ndi eyahu e ha diyaki ulema umbâkâ.

Bokeli.—Ngěbě, o hwi jahu, e i bě bendwěngo sasě, kabo na dina ; iha jaju, levudwěngo na ehavu, já tândâkwě sasě.

Ngěbě.—Nandi, oningě moto a baye mba, mbi wakengě, mbi bawě, behavu beyamě be ka diyate pani ka momi amě ; jambojana mbâ ludě pani amě ; mba baye tepě moto a didi a himba-

* 1 Timote vi. 18, 19.

kidě mba ekaye. Mbi diyaki na mwan' ina, dina na, Kěngâ, a bakudwě na umbâkâ wa ibevidi těkaye, ndi bâ na 'ju bu tândânâkâ, jambojana mwan' ina a diyakindi yanango iha ja eyaju e yalakidě, yeně ndi, na, ilevidě ja mekuge kěngâ, ovaně ndo momi aju a yalakidě mâ njuke eněně, běngě a dumake mâ oviya ndabo aju.

Bokeli.—Nandi, au diyakate ovaně uměmi ?

Ngěbč.—E, a diyakindi wa jângâ tědině, he tepě londango kya těkaně na jângâ jaju : ndi umba mba vahaka wa njamba tě.

Nandi, mwana wa Klisiani w' utodu, Matiyu, a diyakindi a kwa na mehiyo, ebědi aju e diyakindi eněně mětě, e ma bweyaka mâ mehiyo o ihuhu ovaně nd' o meyâ me ma hunjaka mâ o 'pělě jěhěpi. Omě o ma diyaka tepě piyělě na iboko těvině, umbâkâ, dina na, Ikěngě, uganga mětě mua kodongo mw' iyowě. Ka Klisiani a vaha mâ, na bâ na bandakidě mâ, ka mâ-a viya ; mâ o ndabo jâyi, mwana hilěngo kwě, a yowakě na a na mehiyo ihuhu. Já ndi jaju ja vâ na nyangwě na, Nja beja-ě beya Matiyu be di jango kya okava ? Klisiani mâ na, Beja ! a te jango kabo belombo beya batango. Uganga mâ na, mwa těkaně a ndi jango elombo e di nangiyango o ihuhu jaju é buluwe, e te e věngěměkě kabo na iha ja bwanga. Ndi mbi langwakiyand' âvě na a lukakand' o vanja, é diye nonaně, vâkâna a ka wandi.

Samuěl mâ na, Jaiye, e lě nde ya mwan' ina e patakidi, na eyaju e jakidi o hwě ho diyakidi ho pumaka o jâmbě j' ugomba ? O youděte na omě o diyaki na mwanga mwa bele beya bebuma, opělě ya enâ ya 'měngwě, kundwango kâtâ, mběyi ya bebuma beyâkâ be diyakidi kělěme o kâtâ tě, beya mwan' ina be patakidi, na mâ na jaka.

Klisiani.—E ndi pâkwě pâkwě, mwan' amě, a nângâkindi, na mâ na jaka : mwan' ube mětě, mbi kandakiděte mâ, ndi mâ te kabo jaka beyâ.

Ikěngě.—Mbi ma yowěte na a ndi jango elombo, e ha i bě bwam na o ja ; na ebuma tě yeně nd' e didi ekěmbě wâ na beěhěpi. E ndi ebuma ya mwanga mwa Biělzibâb. Mbi mama-kandi ka moto a ha kelevakid' âvě opěl' 'a yâ, baitě na ngudi ba ndi waniděngo na yâ.

Jâ ndi ja Klisiani ja yalě mbembe, na, A, Mwan ube ! a nya-

ngwě e puhwedi ibandamidě ! Ba mâni, mbi ka ha lě mwan' amě na ?

Ikěngě.—O bangake sasě, mwana a ka yongate ; ndi a ka tard' o vanja, na o uwaka uwango.

Klisiani.—Sâsâ, Paiya, hakate mâ nyang' âvě e ka yâlě, tombe na e pelakidě lě na.

Ikěngě.—Nyawě, mbi ka hate bwam. Ka mâ-a vě mâ bwanga bo vanjakě, ndi bu diyaka twětvě ; bo vânakudwi na, bo hakudwěndi, na makiya ma tomba, na jubu ja mwana nyati, na miba ma hisâp.* O Ikěngě a yěněki na, ivanja j' u diyaka na ngudi, ka mâ-a ha bopâkwě boa hohonganěngo na mala těmaně. Boně bo hakudwěndi na mehoni na makiya ma Kraist ; † bo diyakindi hawěngo na bebuma, na miyohano mebale, na viyanga viya twětvě. ‡ Na a ka nângâkâ yâ o njo pâkâ belalo, na ihindi-na, na yějâ ya manyângâdiba ma iluwa. “ Mbi ka hoviděndi ilina ja ehekvě, na ja ihâhâlidě o ndabo ya Devid, na o badiyi ba Jěruselěm ba jadi, na bâ ba ka tamuwi mba uwabu a sokakidi, na bâ ba ka yi na tina 'ju, pani ka moto a yaka opěl' 'a mwan' aju umbâkâ.” §

O bwanga bo valanudwě o mâ-a didi, au bâbâkâ o nângâ boâ, tombekete ka mâ-a diyaki na mehiyo meitě. Uganga mâ na, oka, oka, nângâkâ boâ. Mwa tě mâ na, ihuhu jamě já vahaka boâ. Nyangwě mâ na, o ka mâti boâ. Wa mwana mâ na, mbi ka uwi bâ. Klisiani mâ na, Bo lě uju na, Paiya ? Uganga mâ na, bo ibě na jodi : ka mâ-a kupaně boâ na emi aju. Ka mâ-a vâ na, Ae, Matiyu, bo ndi usasa wa na boyi. Oningě na o tândâkâte nyângwě, na mwa' nyângwě, oningě o tândingě Ngěbě, na eměná âvě mětě, vâkâna, mâtâkâ bâ. Nandi, na njuke eitě, na ikaliya ja na Anyambě a věke ibâtâ i běki pa, ka mâ-a mâtâ boâ, na boâ na haka mâ bwamu. Bo pangaki mâ-a vanjaka, a yaka viyâ, na mâ-a yâjâkâ hwě, bo pangaki mâ yomu, na mâ-a ka pumakě ebadadi, na yongakě mâ mehiyo meyaju.

Ukili 'hâlě, kwě, ka mâ-a muwa, a ka tamwaka bweyango utumbe, a 'lwanakidě ndabo, a langwaka na Bokeli, Bwamu na Itândě opěl' 'a eběd' aju, na nyanga 'ju e yongakudwě.

* Hibru ix. 19 ; x. 1-4.

† Mark ix. 49.

‡ Jân. vi. 54-57.

§ Zech. xii. 10.

O mwana a diyakidi a yonga, ka Klisiani a uwa Ikěngě, na, Paiya, nja 'lombo-ě e ka hwěmidě âvě opěl' 'a njuke na ibanda-midě jávě ja mwan' amě? Mâ na, O ka věkě ivě o Uyokwidi mua Sikulu ya Meganga a didi, hohonganěngo na belekanako be hakudwě o upako těmuně.*

Ka Klisiani a vâ na, ndi bwanga těkabo bo te bwam opěl' 'a mehiyo mepâkwě?

Ikěngě.—Bo te bwam opělě ya mehiyo meěhěpi meya batamuwi me běkě; oningě boa kenjwě hohonganěngo, vâkâna bo ka diyate bwam egombe eěhěpi.

Klisiani.—Sâsâ haka mba jom ja mekâbě na mekâbě mebale; ikabojana oningě mba pahiya ekabo, vâkâna mba nânge pě bo-pâkwě.

Ikěngě.—Bo tepě bwam opěl' 'a ihimidě ja mehiyo, bwěšě te ka bo yongakě moto, oningě a běkě. E, mbi tepě sulěngo, na, oningě moto a hangě bwanga těkabo, nyang' aju e lukakě, bo ka pangi mâ-a diyaka egombe eěhěpi.† Nandi, o věke bwanga těkabo njeya te njeya, kabo nyanga 'mě e di leviděngo, jambojana oningě nonaně, boa haye bwam ka bwam. Ka mâ-a vě Klisiani bwanga opěl' aju, na bana baju, na opěla Ngěbě; ka mâ-a vâ na Matiyu na, bandamikidě, o jake pě bebuma tě beya betongo njo 'pâkwě; o mâ-a bi bâ pyâpyângo, ka mâ-a timba oabu.

E langwakudwět' âvě ovyo na, Bokeli a vâki na bana na, oningě ba tândingě egombe te egombe eyabu e ka vahě, ba uwake mâ nyuwe e didi na mala, vâkâna a ka languwate bâ mběyi ya belombo.

Jâ ndi ja Matiyu, a diyakidi a běkě, ja uwa mâ na, e lě nja tina-ě ya bwanga e diyakě jodi sasě kakana?

Bokeli.—Ilevidě ja nyanga ya ndaga ja Anyambě, na ngudi ya omě, e ha bâbâkwě na ebumulema ya mehoni.

Matiyu.—E lě nde ya bwanga e běkě, oningě boa bweya, bo ka vanjakě, na pangaka moto a uwaka?

Bokeli.—E levakiděndi na ndaga ya Anyambě, o yâ e hakě na ngudi e tanakěndi ebumulema na ipikiliya. Ikabojana, yěněkěte, nyanga ya umbâkâ e hakě o nyolo, vâkâna upâkwě a hakandi o ilina.

* Hibru xiii. 15.

† Jân. v. 51.

Matiyu.—Ho ka yokuwa lě n' iyěně ja mengonyi meya veyá veyahu me betaka oba ?

Bokeli.—Na o yěně menjěnji meya joba me pumakě o he, ho yokwakudwěndi, na, Uhungini mua he, tombete ka mâ-a di beti-yango, a kâbâkiděte hwě o he, na ehewě aju, na itândě jaju.

Matiyu.—Bevindi be pahakiya lě miba mabu ove ?

Bokeli.—Oviya manga.

Matiyu.—Ho ka yokuwa lě na ekaye na ?

Bokeli.—Na, minisě ba nângâke iyokwanidě jabu, kabo oviya Anyambě a jadi.

Matiyu.—E lě pě nde eyabu e hovakiyě o he ?

Bokeli.—Ilevidě ja na, minisě ba věke he ibeyabu be di yowěngo na Anyambě.

Matiyu.—E lě nja tině ya unyongo e pangakudwě na joba ?

Bokeli.—Ilevidě ja na, panga ya ehewě ya Anyambě, e ndi yâdudwěngo hwě ho jadi na Kraist.

Matiyu.—E lě nja tina-ě ya tongo ja miba e vakiyě oviya manga, na já ja pumiya o hwě ho jadi oviya he ?

Bokeli.—Ilevidě ja na, ehewě ya Anyambě e pâkândi o hwě ho jadi oviya nyolo ya Kraist.

Matiyu.—E lě nja tina-ě ya tongo jákâ e pumakiyě oviya hâkâ ja mekodi meya udomba ?

Bokeli.—Ilevidě ja na, ilina ja ehewě i ka hoviyandi o baněně, na ba ngudi, bwěšě te ka o baitě ba di mekuge, na ba di hubiyango ba jadi.

Matiyu.—E lě nja tina-ě ya veyá e yodakě o wiki ya lampi ?

Bokeli.—Ilevidě ja na, bwe ya pâkwěpâkwě ya eměná yá diye o hwě ho jadi, kabo ehewě ya ta kaluwa o ebumulema kaluwango.

Matiyu.—E lě nja tina-ě ya wiki na mavulě, na belombo be-ěhěpi e makiyě n' itata ja bwe ya vitwa ?

Bokeli.—Ilevidě ja na, nyolo na ilina, na bešhěpi be lukakandi o hana itata ja ehewě ya Anyambě e didi o hwě ho jadi.

Matiyu.—E lě nja tina-ě ya kambwě e sokakě unjâdu muaju mětě o ngonga ju ?

Bokeli.—Ibomba ja bana baju na makiya maju mětě, yěně e levakidě na, nonaně ndi ka Kraist ya ibâtâ, a tândâkě bana baju,

bato baju, na mâ-a ka yongakě bâ oviya iwedo, na makiya maju.

Matíyu.—Moto a ka yokuwa lě na iyoka ja kuba e kákâlâ-kâ nde ?

Bokeli.—O yokuwa iyongidě ja bobě boa Pitě. Ikákâlâ ja kuba i levakidě tepě na buhwa bo vakandi ; vâkâna, ikákâlâ ja kuba i pangake âvě o yongakidě opěla buhwa tě boa mahihi, boa madikanido, boa yěkě.

Nandi ngândě abu e diyakindi ya maya o yâ egombe těkaye ; ovaně nd' o ba yowakidě ba ndabo, na ya bi lukango na bâ ba haka ekěndâ. Já ndi ja Josěf ja vâ na, E ndi bwam na ó behalidě pě o loma o ndabo ya Paiya Upendi, o hâhâlâkidě mâ, na a bâbâke, na mâ-a banda Paiya Ebumulema 'Něně o hwě ho jadi, ovaně nd' o mâ-a ka diyě utumbwani muahu o njeya. Mâ na, Mwana ueyamu, mbi ma mbandi o behalidě. Na mâ na lěnděkě ejanganangobo, ka mâ-a hâhâlidě Upepuwi, na a bandakidě yâ na moto moto-ě o mbweyi aju Paiya Upendi a jadi ; o yâ e běkidi wě, mâ tepě upako yěněngo, ka mâ-a vâ na a vaki na yâ, na, Kěkě, o ka langwaka bâ na, mbi ka lomiděte mâ.

O utákâ tě mua Klisiani u diyakidi, u yěněki na, ba ka vahanand' o vala, ka bâ ba ndiya ba ndabo běhěpi, iboko viyâkâ ta, ivě ja Upolo muabu, akeva, iloma jabu ja bangi bayamu kakanâ. Yeně pa, ka bâ ba vâ na Klisiani, Ho levakidě âvě belombo ibeyâvě be didi o yongakidě o âvě o ka diyě o njeya, hohonganěngo na mběmbâ ahu e hakě batamuwi ? Ka bâ ba valana Klisiani, na bana baju, na Ngěbě, o ilika, ka bâ ba levidě bâ ebuma ya Ivi e jakidi, na eyaju e věki momi aju tepě ; eyabu e věngěnkudwě oviya paradais na ija ja yâ : na uwaka mâ na, o pikilakiyě lě na e lě nde ? Ka Klisiani a vâ na, Mba wě na 'huhu, ipě e ndi eja, tombe ingangwě. Na bâ na yowakidě mâ upako muhěpi, ka mâ-a mama.* Ka bâ ba valana mâ iboko ipâkwě, na levakidě mâ ilala ja Jekâb. O yâ egombe tě yeně tepě, injěl i betanakidě omě. Ka Klisiani a tamuwa, a hilakě ka injěl i betakě ; bapâkwě ba njamba 'bu ba haki tepě nonaně. Já ndi jabu ja vaha o vala o iboko ipâkwě ; ndi Jems a vâki na nyangwě na, Sâsâ, langwa-

* Jěn. iii. 1-6 ; Roma vii. 24.

kiya bâ na ba to těmě okava ukili kwě, ikabojana eměmělě nd' ekaye. Ka bâ ba timbaniděpě, ba bě njaa, ba hilakě chini tě eyam ekaye. Ekaye pa, ba ngakidi pě bâ iboko viya nyilo ya hika vi diyaki kělěměngo. Ka bâ ba sombiyě Klisiani, na a hubakidě yâ ; bâ na, ikabojana o ka vali na yâ, jambojana e na mala maněně na o nāngākā yâ, ovaně nd' âvě o ka bweyě e jadi utema o epega vyě, na nāvě o ka těměkě, ó koke, o hwi ja njuke i ka pâyě âvě o didi : ka bâ ba peya na yâ.* Ka bâ ba valana bâ o ukodi mua hangwě ahu Ebreham, u yambakidi mwan'aju Aisak mwambo, ka bâ ba levidě bâ âlta, mendodi, veyá, na pavo ; ikabojana be ngite be yěněněkě omě na bwa buhwa tēkabo. O bâ ba yěněki yâ, ka bâ ba vambiya ibâtâ, na vākâ na, Emě ! moto a tândâkidi Upangiyi muaju, na a hâhâkiyi nyol'aju mětě ka Ebreham !

O bâ ba běki bâ belombo tēkabe bešhěpi leviděngo pa, Bokeli a valanaki bâ o ndabo e jakwě, e diyakidi mabeka mabale těměngo, ka mâ-a boma mâ, na 'lwakidě ibeyaju be levakidě bâ o viyembo tě viyam ekavi, na,

Ho leviděnd' inyěni ebuma ya Ivi,

Bandamakidi yâni ;

O yěni tepěni ilala ja Jekáb,

Na injěl j jadi omě.

O pahiye tepěni nyilo,

Nd' o hwēmikiyi na beyâ beně,

Kabo wa věni ibeanyu

Mwambo ka Ebreham.

O yâ egonibe tě yeně, umbâkâ a tinakiděndi o jâmbě ; ka utati a dubuwa, a hilě tepě Paiya Ebumulema 'Něně de. Emě, mbya e diyakidi omě o mâ-a ngakiyedi ! ikabojana e pâki pě o ipikiliya jabu iyongidě ja nyanga 'ju e weyakidi enongo tě, Mahihi Upumi-makiya, na nyanga 'ju e patwaki bâ oviya ngudi ya laiyan.

Jâ ndi ja Ebumulema 'Něně ja vâ na Klisiani, na Ngěbě, na, Upangiyi muamě a ma bandandi inyěni moto moto mbute ya ivě, tepě na mběyi ya poti ja bo pakwě, na bebuma bebale be tubakwě na, pâmigraniti ; a bandidě tepě bana bebuma beya usasa beyâkâ ; iyâdidě janyu o njeya.

Ka bâ ba kenjë opëla ekëndâ ; na Bokeli na Bwam na dikidě bâ. O bâ ba pâkidi o jâmbě j' ugomba, Klisiani a ka uwaki utati na, ipě moto a tombindi o njeja tĕkaně kya okava. Mâ na, kabo umbâkâ pa, o egombe ya viyo, mâ tepě a langwakiyi mba, na, ipatwana iněně i hakudwěndi o njeja ya Upolo eanyu e tamwakě ; mâ na, ndi miyibi tĕ me bweyudwěndi, piyělě mětĕ, vâkâna ba kâtudwěndi opëla beměná beyabu. Já ndi ja Klisiani na Ngěbĕ ja banga ; ndi Matiyu a vâki na, Jaiye o bangake, Ebumulema 'Něně a kĕkĕ na hwě, na mâ nd' a ka diyě utumbwani muahu.

Ka Klisiani a vâ na Utati na, Paiya, mbi langakand' âvě na ngudi opëla kĕngâ âvě e di mba leviděngo eĕhĕpi, n' umba na pâ okava ; na nyanga 'vě e ma tândâ bana bamĕ, na nâvě o haka bâ kĕngâ tepĕ. Mba wĕ nyanga 'mě e ka timbĕ kĕngâ âvě : nandi o ka nângâkâ elombo tĕ ehâlĕ ekaye, ndembo ya itangina jamĕ âvě o didi. Ka mâ-a vamĕ iloki ja hika o enâ aju : ka mâ-a balamiya mâ, ka mâ-a vâ na, "Mabâtâ mâvě ma diyake botano egoinbe eĕhĕpi ; molo muâvě ú nyamake mavulĕ." Ngěbĕ a diyake á wake, behavu beyaju be vuhake. Ka mâ-a vâ na bana na, Kweyakani bedoko beya ndĕmbĕ, o ka bengakani bwam na tango tĕ e di lumbamango na iyowĕ ; oranĕ nd' o inyĕni o ka vamĕni mbya o ebumulema ya nyangwĕ anyu, na inyĕni wa pahiyani ibendĕ na bĕhĕpi ba di n' ulema mua lumbamango. Na bâ na vĕkĕ utati akeva, ka bá ba vĕngĕmĕ.

KAPITA V.

NANDI, mbi yěněkindi o ndâtâ amě, ba kěķě kwanga na o bâ ba pâkidi o matângě m' ukodi, omě nd' o Bwamu a yongakidě, ka mâ-a vâ na, Bamâni ! hângě mbi behaliděnd' okava elombo amě e ma mba o vě Klisiani na megangano meyaju ; mbi ka timbandi ka nângâ yâ. Ka mâ-a vala umbila, ka nângâ yâ. O ukili muaju u kěkidi, ka Klisiani a yoka, eměmělě ya viyembo viyamu mětě, na ndaga i kěķě kakana, na,

Ulingo mua 'měnâ amě,
O levidi mba bwam ;
Mbi ka diyand' o ndabo âvě
Egombe eěhěpi.

O mâ-a yokolidě pě, ka mâ-a yoka upâkwě a yavwanaka na,

Na nde ? Anyambě a ndi bwam ;
Ngěbě aju banda banda ;
Mbambayě aju e tēměki
Na 'la igona jěhěpi.

Ka Klisiani a uwa Bokeli, na, nja a ma tumbudě lembo tě loyam la 'měmělě 'loně ? Mâ na, lo ndi lonâni la 'hiki ahu ; lo tumbwakiděte lembo tēkalo njo jâkâ jâkâ, kabo o hongodi ya malângâ ma pumakě, na o joba i panyakě na ngudi, vâkâna, nandi, o yoki lâ lo tumbwakidě buhwa bwěhěpi. Mâ na, njo itě ndi 'jamě i duwě o vala o bwe bwe ka yoka lâ ; na hwě ho tataka tepě lâ lumbiděngo o mandabo mahu. Lo ndi bwam mětě o hwě ho jadi o egombe ya ngěbě ; lo pangaka tepě behiki, na loboko la dipâ dipâ bwam na o diya.

O yâ egombe tě yeně, ka Bwam a pâ ; ka mâ-a vâ na Klisiani na, Yěněķě, mbi vanind' âvě chini ya belombo tě ibeyâvě be ma yěně o ndabo ahu beěhěpi, eyâvě e ka tamwakiya oningě wa bě na ibehalidě, na nâvě wa yongidě pě beyâ, opěl' iyâdidě jâvě.

Nandi ba diyakindi, ba ka yalakě ihuba j' ukodi, o Itaba ja Ihubiya. U diyakindi na mbelenge eitě, njeja tepě na nděndě ; ndi ba diyaki na ibandamidě iyitě, ovaně nd' o bâ ba hubakidi o he pâlě. O bâ ba diyaki ba bě o Itaba, ka Bwam a vâ na Klisiani na, Iboko těkavi ndi o momi âvě Klisâni a lataki na Apâliyân, ndoba tě ya mahihi, okava tepě, o ba yanakidi eduka tě ya mahihi ; o te yâ yokango. Nandi, yâdâkiyě ; ukili muâvě u di na Paiya Ebumulema Eněně ka Utumbwani muanyu, ho pitakidi na wâ yěne njuke. O babale ekaba, ba bėki bâ bweyiděngo o benâ beya Utumbwani muabu, ka mâ-a tângâmâ, bâ tepě bo vitanakě.

Jâ ndi ja Utumbwani muabu ja vâ na, hwa lukaka o bangani itaba těkadi sasě, ikabojana elombo ebe e i bě okava, kabo n' ikâbâlâ jahu mětě. Mbambayě okava nd' o Klisâni a lataki na Apâliyân, uwaju a yananakidi eduka tě eněně ; ndi eduka těyeně e diyakindi ebuma ya mahělě maju ma hělěkidi o mâ-a hubakidi ukodi : jambojana ba hělěkě ovoně, ba ka lati na beduka okava. Oviya ovaně nd' o itaba těkadi i di duwango dina tě ikolo dině. Ikabojana o bato ba yokakě na elombo ya mahihi e hamindi na umbâkâ o iboko n' ihuhu, ba pikilakiyi na, baloni, tombe malina mabe ma nd' omě ; nandi, e bě ndi ebuma ya ehadi abu mětě, nde pâkidě belombo beya jângâ tědině o bâ ba jadi.

Itaba tě ja Ihubiya ekadi i na bebuma, bwěšě te ka loboko lopâkwě : mbi tepě sulěngo na, oningě hwa viya ka vaha jâ, ho te ho duwaka okava elombo e langwakiya hwě tina ya Klisâni e yananakudwě iboko těkavi.

Ka Jems a vâ na nyangwě na, Yěněkěte ikondi nd' i jadi okavaně tēměngo ekadině ; ho kěke ovoně, ka yěně ka jâ i didi, na bâ na kěkě, ka bâ ba kâbidě omě, lěndwěngo na, " Mahělě ma Klisâni ma hělěkidi a to pâ okava, na beduka beyaju be yanakidi iboko těkavi ; be diyake ikelevudwě o ba ka vitě ombuhwa ba jadi."

Utumbwani mâ na, yěněkěteni, mbu languwat' inyěni, na, elombo e nd' okava, e didi e levakidě tina ya Klisâni e yananakudwě na ngudi iboko těkavi ? Ka mâ-a luwa o Klisiani a didi, na, Ihâni ju diyaka o Klisâni a jadi, wa na ja tango tě e didi ngabo abu nonaně. Ikabojana, ibeta ja ukodi těkamu i ndi bo-

bābu wa na ihuba, na ekaye e didi e vānākwě opěla mběyi ehālě ya mekodi. Nandi, ho dikakeni momo tě wa ngani ueyam ně, a bě nd' iyājá ; a diyaki tepě na ibala iyam ja ndoba jaju ; nandi, A diyakě oba, a bābāke na, hō yěněke jambo ibe wa na mâ, o hwě ho ka yějudwě.

Ho ka pāte itaba tě ja Ihubiya ekadi epākwě njo. I ndi 'yam mětě, na jā i kebanakě n' utumbě ehiki eěhěpi e jadi o hanganě těkadi. E ndi he ya mavāngā : e jadi wa wa kabo metove ; oningě moto a viya okava o hongodi ya yomu, pani ka hwě ho jadi kakana, na mâ-ā diye yā yowěngo n' ivākwě, na oningě a peyaka tepě n' iyěně ja mihā maju mětě, vākāna, a ka yěněndi be didi be tādākidě mâ na ngudi. Hilakěte nyanga ya itaba těkadi i jadi bwam ; tepě na nyanga ya manga e weyanakě na bosāmbě. Mbi yowěngo bajanji baitě na ngudi ba didi duwango bediyedi beyam o Itaba tě j' Ihubiya ekadi ; ikabojana, " Anyambě a hěměněkiyi ba maměmě, na mâ-a věkě ba hubiyango ehewě."* Mbambayě e ndi he ya utumbě, na yā e pumakě tepě beité. Bākā ba yombwaka tepě na, te njeja ya ndabo ya Hangw' abu epākwě e nd' okava, na bâ ba yěnepě njuke y' ikunduwa ja mekodi, tombe ibeta ja bekandangolo ; ndi njeja e te njeja, na ihuku i tepě omě.

Nandi, o bâ ba diyakidi ba kěkě, na bâ ba langwaka, ka bâ ba yěně mwa momo a jakidě medāmbě meya hangwě. Mwa tě a diyaki bātāngo bebātidi bebe mětě, ndi a jadi pwanja ya boho paniyango eyam ; o mâ-a diyaki diya, mâ dipā, a tumbwakiděndi. Utumbwani mâ na, yokakateni ka mwana wa utati medāmbě a vākě : ka bâ ba yokolidě, na mâ na vākā na,

A jadi bya, a kwakepě ;
 Ā diye n' iměmě ;
 Anyambě a ka tumbwani,
 A di n' ulema hwě.

Mbi hwěměkiye n' ibeyamě,
 Tombete behālě ;
 Ba jadi na ihwěmiyě,
 Ba ka yongakwěndi.

---

* Jems iv. 6 ; 1 Pitě v. 5.

Bwinge a himbakiděndi,
 Ba kěkě o 'kěndā :
 Bohálě ono, na mbya
 O hoho, e ndi bwam.

Jā ndi ja Utumbwani ja vā na, O yokakate mā ? Mbi vāki na mwa tēkaně a diyakandi eměná eyam mětě, na mâ-a bapaki ekayi tě e tubakwě na, iyâjâ j' ulema, o ngonga 'ju, wa na a di bâtângo ibâtâ iyam. Nandi, ho tamwakiděteni elâmbě ahu.

O egombe ya boho, Upangiyi muahu a diyaki na ndabo aju o itaba těkadi, a ma tândâkândi o diya okava na ngudi. A ma tândâkâ tepě o tamuwa o metove těkame, ikabojana a yěněkindi na upupě mua okava u diyakindi bwam. Tepě, na, okava nd' o moto a ka kweiyě ihoko na ngwangwalani ja eměná těkaye : behiki beěhěpi be ndi londango ti na ipako, na mbělěkě ; kabo Itaba ja Hubiya, nd' a didi iboko viya hwě, na voyavoya. Okava moto a nyungudwě, na mâ-a himbudwě tepě, o ipikiliya, pani ka mâ-a didi a hakwě o loboko lopâkwě. Itaba těkadi jaa tamwakwě na moto te moto, kabo tango e tândâkě eměná ya utamuwi. Tombete ka Klisâni a diyaki na elombo ekolo ilata na Apâliyân okava, na yanaka na mâ eduka tě ya tembě na hambě ; ndi mbi langwakiyandi âvě na, o egombe ya vyo, bato ba ma latakandi na benjěl okava. " E, a diyaki ngudi wa na enjěl, na mâ na balaka, a yakindi, na mâ-a hâhâlâkidě mâ ; a kâbâkidi mâ o Bětěl, ka mâ-a kala na hwě omě ; Jěhova Anyambě ya ndumba, Upangiyi a ndi iyongidě jaju." * Ba ma duwaki pěrle okava, na ndaga ja eměná tepě.

Mbu vâkâ na, Upangiyi muahu a diyaki okava o hwi ja boho, na na, a ma tândâkândi o jopa okava ? Mbi badi pě na, a ndi dikiyango iboko těkavi okava, na o bato ba tândâkě na ba tamwakě o behiki těkabe, belombo beya bo vėkwě upuma k' upuma muěhěpi, na be vėkwě bâ hohonganěngo o hongodi n' ihuhu, itata jabu o njeja, na o iyâdidě jabu o bâ ba ka tamuwě o ekěndâ abu.

O bâ ba diyaki ba tamwaka, ka Samuěl a vâ na Utumbwani, na, Paiya, mbi te yowěngo na eduka ya Paiya na Apâliyân e

* Hosiya xii. 4, 5.

diyakindi o itaba tĕkadi ; nandi ba yanaki lĕ o nj' ibokoĕ ja sisi ? ikabojana itaba i ndi bonĕnĕ.

Ebumulema Enĕnĕ.—Hĕngwĕ na Apĕliyĕn ba yanakindi o iboko tĕkavinĕ o boho boahu, o vinjenjeya tĕ vihĕlĕ vi jadi piyĕlĕ na Utove mua Ibehalidĕ. Mbambayĕ mĕtĕ, iboko tĕvinĕ vi ndi maŕihi maitĕ o hanganĕ tĕkadi jĕhĕpi ; ikabojana oningĕ batamuwi ba viya ka lata na ba njuke egombe te 'gombe, e ndi o bĕ ba behalacidĕ bwam bwabu bo di pahiyango na nyang' abu e ha ibĕ weyango na bwĕ. Bapĕkwĕ tepĕ ba ndi yĕnĕngo njuke ovonĕ. Ndi ndaga ipĕkwĕ opĕlĕ ya iboko tĕvinĕ, kabo hwa pĕ omĕ ; ikabojana mbi ndi kamidĕngo na, ndembo ya eduka e te omĕ, na bwa buhwa tĕkabo, tombe ba ejero e pakwaka na eduka e yanakudwĕndi omĕ.

Jĕ ndi ja Ngĕbĕ ja vĕ na, mbi yĕnĕki na, mbi te o itaba tĕkadi hohonganĕngo, bwĕĕ te k' umbi diyakĕ o loboko lopĕkwĕ lĕhĕpi la ekĕndĕ ahu : mbi yĕnĕkĕ tepĕ na, iboko tĕkavi vi hohonganidĕ-ndi n' ilina jamĕ. Mbi tĕndĕkĕndi o diya o loboko la jĕngĕ tĕkadi, lo ha ibĕ na ihoko, tombe na ba ipako. Mbi yĕnĕki na okava nd' o moto a ka pikiliyĕ nyang' aju e jadi, 'pĕl' aju e viyedi, nyang' aju e di hango, na elombo na 'huhu ya Upolo e di mĕ ndaniyango, ĕ nyungudwĕpĕ sasĕ : okava nd' o moto a ka pikiliyĕ, na mĕ-a pĕhĕkiyĕ ulema, na ilina jaju i nwanakiya mĕ, kabo mihĕ ma bĕ ona betima beya bejaka o Hĕsbĕn. Ba pudunganakĕ itaba tĕ ja Baka, ekadi, bwam, ba pangaki jĕ idango ; mbwiya ya Anyambĕ e lomakĕ oviya oha na pĕ o bĕ ba jadi i londakĕ tepĕ betima. Oviya okava Upolo a ka vĕndi miyanga o ibaju ba jadi.* “ Mbi ka vi mĕ miyanga miyaju okava, na itaba ja Ekĕr ka jĕmbĕ ja ipite : a ka tumbudĕndi ovonĕ, pani ka o hwi jaju ja etumbĕ ; na pani ka o buhwa bwaju bo pumakidi o ehiki ya Ijpt.”. Bĕhĕpi ba pudunganakĕ jĕ ba ka tumbudĕndi pani te ka Klisĕni a hakidi, tombete ka mĕ-a latakidi na Apĕliyĕn.

Utumbwani muabu mĕ na, e ndi pĕkwĕ pĕkwĕ, mbi ndi Itaba tĕkadi pudunganango njo iyitĕ na ngudi, ndi mbu yĕnĕkĕpĕ iboko ipĕkwĕ bwam wa na okava. Mbi tepĕ diyango utumbwani mua

---

* Psami lxxxiv. 5-7 ; Hosiya ii. 15.

mběyi ya batamuwi, ba tepě mēměngo nonaně. Upolo mâ na, mbi ka tamuwi moto tēkaně, “a didi ukuge, na ilina ja pēhiyěngo, na a likimakě na ndaga jamě.”*

Nandi ba diyakindi ba pâ o iboko viya eduka tē e ma tubwě o boho vi yanakudwě. Já ndi ja Utumbwani ja vâ na Klisiani, na bana baju, na Ngěbě na, Iboko tē nd' ekavi, okava nd' o Klisâni a diyaki tēměngo, Apâliyân a pumanakiyendi okavaně na vaka ka yana na mâ ; mbu languwat' inyěni ? yěněkěte, makiya ma momi âvě ndi ma jadi o malale ekama.

Hilakěte, ka bepuhu beya makângâ ma Apâliyân ma bukakiyedi, ma ngite ma yěněnkě okava. Yěněkě tepě, ka bâ ba hweyaki he na beko, o bâ ba diyaki ba yanaka, moto moto a vahaka na mâ-a balakě ; tepě na nyang' abu e pēhěkidi malale mětě bepěhi na ibweyana jabu. Mbambayě Klisâni a hakindi mětě pani ka momo okava, a levakiděndi mâ mětě evemba pani ka Hěkules a didi a haka, a jaka a diyaka okava. O Apâliyân a balakwě, ka mâ-a kweya na 'la o itaba ipâkwě, i tubakwě na Ita-ba ja Edingihě y' Iwedo, ijahu ja 'la ka pâ piyělě ekadi.

Hilakěteni, ejero nd' e didi okavaně tēměngo ekayeně, eduka tēkaye e nd' omě lěndwěngo, na ibala ja Klisâni ; ja kumaaju kwanga magona mēhěpi. Nandi, o yâ e diyaki tēměngo o boho boabu, piyělě na njeya, ka bâ ba bakama na yâ, ka bâ ba langa ilěndě tē, ndaga jěhěpi i diyakindi kakana,

Eduka e diyakind' okava,
Emamanakwě, ndi mbambayě ;
Klisâni na Apâliyân
Ba yějěki ngud' abu.

Momo tē paniyango na ngudi,
A kweyakidi ndoba
Mbi tēkiděndi ejero
Y' upako tēmunně.

O bâ ba tombakidě iboko tēkavi, ka bâ ba pâ o mekabo meya Edingihě y' Iwedo, itaba tēkadi i diyakindi bwaba wa n' ipâkwě, vi diyaki tepě iboko vi ma pâkâ belombo hebe beitě na ngudi, pani ka baitě ba didi ba pakwaka ; ndi bajo tēkaba, na bana ba

* Aiseiya lxvi. 2.

pudunganaki já bwam, ikabojana ba diyaki na bwe ya mwehe, na Utumbwani uyam.

O bâ ba ngakiyedi o itaba tĕkadi, ka bâ ba yebyia na ba yokakindi ukânyi, pani ka ukânyi mua bato ba wanakidě—ukânyi uněň mětě. Ba pikilakiye tepě, na ba yokakindi ndaga ja ngěbě, ikalakwě bwěšě ona bato ba jadi o majili maněň. Belombo tĕkabe be pangakindi bana ba likimaka ; bajo ba yěňěňki tepě ona ba bĕkě ; ndi utumbwani muabu a langwakiyi bâ, na ba yâdâkiye.

Ka bâ ba piya pě o boho, ka bâ ba yebyia na he e ninganakě—ndi o ibomako ja matambi mabu, pani ka na ibeku i nd' omě tubiyango ; ba yokaki tepě elombo e kalaka bwěšě ona mbamba, ndi ba yěne elombo na 'huhu e pumanakiya. Já ndi ja bana ja vâ na, Ho ha tomběte iboko tĕ viya mahihi ekavi ? K' utumbwani a vâ tepě na bâ na, yâdâkiyěni, o ka bandamakiděni beko beanyu hohonganěngo, o banga wa tingani o ilambo egombe te 'gombe.

Nandi, Jems a diyakindi a yalě mehiyo, tina na, jângâ, ka nyanğwě a vĕ mâ elahе ya bwanga, bo vĕkudwě mâ o ndabo ya Upendi, ka mwana a yonga. Ka bâ ba vala kwanga na o bâ ba pâkidi o hanganě ya itaba tĕ ; já ndi ja Klisiani ja vâ na, mbi to na mbi yěňĕkěndi elombo o njeya o boho bwahu, jângâ ja elombo e ha ibě yěňěňngo ehini n' ivâkwě. Ka Josěf a vâ na, e lě nde, Jaiye ? Mâ na, mwan' amě, elombo ebe, elombo ebe mětě. Ua mwana na, e kwanaka lě nja 'lombo-ě Jaiye ? Mâ na, mba wě elombo aju e kwanakě, e ibě yaviděngo sasě. Běngě a vâke pě na, e bakamindi.

Paiya Ebumulema Eněň mâ na, ba bangakě wa ba bakamake n' umba. Ka ndoba ya pâ, ka utumbwani a lata na 'ju ; nd' o yâ e viyi ka bakama na mâ, ka yâ ya vĕngĕmĕ o mihâ mabu ma bĕhĕpi. Já ndi jabu ja yongidě ka bâ ba vâňakudwě ovyo na, " Hĕmĕňĕkiyěni dĕvil, vâkâna a kweyiendi inyěni."

Ka bâ ba valanidě, ba jadi ka yâdiyengo kwě, ndi bu yavakidě, tepě Ngěbě a tamwakiya ombuhwa 'ju, ka mâ-a yěňě, elombo paniyango bwěšě ona laiýân, e vaka umbila mětě, e diyakindi na joyi ja ikângâlâ, ihihanakě ; ikângâlâ k' ikângâlâ jaju i ma yamaka, i pangakindi itaba i hokaka, melema meyabu meya bĕhĕpi me

babwakindi, papudŕngo kabo ulema mua utumbwani muabu. Na yā na bakamaka, ka Paiya Ebumulema Enĕnĕ a luwa opĕl' 'a mbuhwa, na mĀ na tĕkidĕ batamuwi bĕhĕpi o boho boaju. Lai-yān e vaki tepĕ ngwambĕ mĕtĕ, Ebumulema Enĕnĕ a diyakindi a kokĕ pāni iyana na yā.* Nd' o yā e yĕnĕki na, e ka tĕnudwĕndi, ka yā ya luwa, ka yā ya timba é bakame pĕ.

Jā ndi jabu ja tamua pĕ utumbwani o boho, kwanga na 'la o bā ba pākidi o iboko vi diyaki tongwĕngo mbela, petango njeya eĕhĕpi ; nd' o bā ba diyaki ba kenjakĕ, na ba mbakand' o kunduwa yā, na 'la o mwidi upākwhĕ, ka unyĕngĕ mua mbwiya unĕnĕ, na ivititi beya kwa o bā ba jadi, ovanĕ nd' o bā ba ha yĕnĕki pĕ. Ka batamuwi tĕ ba vā na, Bamāni, ho ka ha lĕ pi na ? Ndi utumbwani muabu a yavwanakindi na, O bangakeni, tĕmĕkĕteni de, o ka yĕnĕtini ka ekaye e ka hukiyĕ. Na bā na tĕmĕkĕ ovonĕ nja-a, ikabojana njeya 'bu e diyakindi ya jongoliya. Ka bā ba yebiya na ba yokakindi ipako na edungu ya baloni, paniyango mĕtĕ bwe bwe ; tepĕ veyā na itutu viya mbela viyu diyaka bokolo n' iyemba. Jā ndi ja Klisiani ja vā na Ngĕbĕ na, Nandi, mbi yĕnindi nyanga ya momi amĕ e yĕnĕkidi njuke. Mbi ndi yokango opĕl' iboko tĕkavi na ngudi, ndi mbi bĕ vyā pāngo n' ivākwĕ. A tombakite okava mĀ mĕtĕ dipā na bulu ; ndoba tĕkadi tepĕ i diyakindi ulwanidĕngo mĀ, bwĕšĕ o na i vaka ka nya mĀ bepĕhi. Baitĕ ba ndi kalango opĕl' 'a jā ; nd' o ibĕ n' umbākā a didi a langwaka ka Itaba ja Edingihĕ y' Iwedo i weyakĕ, kabo bā mĕtĕ ba ta pā omĕ pāngo. "Ebumulema a youdĕte jodi jaju mĕtĕ, na mwĕngi ā hābākā na mbya 'ju." E ndi elombo ya mahihi mĕtĕ na o diya okava.

Ebumulema Enĕnĕ.—Ekaye e nd' ona iha ja ehavu o "miba manĕnĕ," tombe ona o nyāngākā o ndiba : ekaye e te bwĕšĕ ona idiya utema mua manga, na ovala o mekodi utema, ya bĕ te bwĕšĕ o na he, na mepimbilo meyaju me i hwĕ ulwanidĕngo egombe eĕhĕpi. "Nandi ba tamwakĕ n' ivititi, na ba ha i bĕ na bwe, ba pitakidĕ dina ja Upangiyi, na ba ka hikamakiya o Anyambĕ abu a jadi." Opĕl' amĕ, k' umbi didi inyĕni languwango, mbi ndi tombango Itaba tĕkadi njo itĕ na ngudi, mbi duwĕ tepĕ

o yěně njuke wa na nyanga 'mě e di kya těkaně, n' inyěni o yěněkěteni na mbi bě wango. Mba kěte, ikabojana a bě 'mba Uyongi mua moto ; nandi mbi pitakiděte na, ho ka pahiyateni ihulama iyam. Vakani, ho kalakiyeni A didi a ulwakidě ivititi viyahu bwe, na a věke hwě bwe aju, na a te na ngudi e hukake, hanga ekabe dipĀ pa, ndi tepě kwanga na 'la Setan na hěl.

Ka bĀ ba kaliya na Anyambě na lomaka bwe, na ihulama ; ikabojana o kya okava, elombo e himbakidě y' u diyakapě o njeya 'bu ; nyawě, tombete nyang' abu e diyakidi himbamango na mbela. Ndi bu diyaka Itaba tomběngo : ka bĀ ba tamuwa, ka bĀ ba lata na unĀvi ube mětě, inyungudě jabu. JĀ ndi ja Ngěbě ja vĀ na Klisiani na, Idiya ja okava i bě bwam sasě, pani ka o jĀmbě j' ugomba, tombe o ndabo ya Upendi, na ndabo tě eyahu e ma dikanidě n' inangiya.

Mwana umbĀkĀ mĀ na, ndi i bě bobe itamuwa okava, pani ka jĀ i didi na bo diyaka egombe eěhěpi okava ; ipě tina pĀkĀ eyahu e valanakě o njeya těkaně, na 'la o ndabo e kenjakudwě hwě, ndi na, ovaně nd' o mboka 'hu e ka pangwě o hwě ho jadi usasa wa.

Ka wa utumbwani a timbě na, wa wvi bwam, Samuěl ; wa kalate ovaně bwěsě o na momo.—Ua mwana mĀ na, e, oningě mbi pumingě okava epĀkwě njo, mbi yěněki na, mbi ka tanginandě bwe na njeya eyam wa na nyanga 'mě ehakě mběmbě o eměnĀ amě eěhěpi. JĀ ndi ja utumbwani ja vĀ na, Kwě, vĀkĀna ho věngěmindi okava.

Ka bĀ ba valanidě, na Josěf na vĀkĀ na, Ho ha kokete n' iyěně j' ihuku ja Itaba těkadi ? Utumbwani mĀ na, Tamwakiyate kabo beko beyĀvě, piyělě vĀkĀna ho pĀndě o hanganě ya lolambo. Ka bĀ ba tamuwa beko beyabu, bĀ bo kěkě ; ndi ba yěněkindi njuke eyitě opěl' 'a lolambo. Nandi, o bĀ ba pĀkidi o hanganě ya lolambo e diyakidi, kĀ bĀ ba yěně moto kwango o mbela ya 'pěl' 'a 'nĀ 'a 'měngwě, mehoni meyajū meěhěpi meya bě buluwe buluwe. JĀ ndi ja utumbwani ja vĀ na, Epamaleva ndi mĀně, a ma tamwaka o njeya těkaně ; a bembindi na kumbama ovoně. O diyaki tepě n' upĀkwě na ju, o mĀ-a bweyakudwě, dina na, Ibandamidě, mĀ ně nd' a kweyakidi oviya benĀ beyabu. O ibě na ngudi e langakě tango e didi weywěngo okava, ndi, tombekeke nonaně, bato ba hakate evemba ya bo dungaka, imuwa ja

bâ mětě o ekěndâ, na bâ ba viya bá diye n' utumbwani. Ema-manakwěndi mětě, ka Klisâni a kweyakiyedi okava ; e diyakindi ikabojana Anyambě aju a ma tândâki mâ ; tepě na, mâ mětě a diyakindi na ebumulema eyam, e jaka e diye nonaně, te au yâlâkě o ha nonaně.

Nandi ba diyakindi ba ka mbaka o pâ o ihuku ja njeja tēka-ně, hohonganěngo na iboko tē viya Klisâni vi yěněkidi ubwalange o mâ-a tombakidi, ka omě wa puma enongo, dina na, Uyingi. Uyingi tēkamū a ma jongolakiděndi batamuwi ba mawanja, na tina ja bo yabaka ; a ndakiyendi Paiya Ebumulema Eněně, na, U lě nj' ulingo-ě umwâvě u di kandudwěngo iha ja belombo tēkabe ? Ebumulema Eněně mâ na, Nja belombo-ě ?—Nja belombo-ě ? Enongo na ; Belombo ! O youděte belombo tē ; nandi mbi ka hukiděndi ehavu tē eyâvě yeně. Ebumulema Eněně, na, na hwě na taka o lata, ho to bweyidě nyanga 'hu, tombe na tina 'hu e ka yananě. Nandi bajo na bamo ba diyakindi tēme tēme, na bo likimaka, baa yowě eyabu e ka hayě. Ka enongo ya timbě na, O patwakandi ehiki, bo patwaka, o patwaka tepě yâ paniyango na njeja ebe mětě ya myibi.—Ebumulema Eněně mâ na, ndi langwaka belombo beya sisi mětě.

Jâ ndi ja enongo ja vâ na, O hakate ovaně kabo ugonu mua myibi ; o yolakěndi bajo na bana, na nâvě o ka valanaka bâ na 'la o ehiki ya ngani, ivâhidě ja ipangiya ja paiya.—Ka Ebumulema Eněně a timbwana na, nandi mbi ndi uhayi mua Anyambě ya oba ; ehavu amě ndi isombiyě ja babe na ba ulwake. Mbi ndi langudwěngo na mbi hake ngud' amě eěhěpi iludě ja bamo, bajo na bana oviya ivititi, na puliya o bwe, oviya ngudi ya Setan, na pâ o Anyambě a didi ; nd' oningě na tina ya jomano jâvě nd' ekaně, vâkâna ho yanake pâni nyanga 'vě e ka pangě.

Ka enongo tē ya bakama, ka Ebumulema Eněně a vala ka lata na mâ ; o mâ-a diyakidi a kěkě, ka mâ-a hoduwa ukwala muaju mw' ibâtâ, ndi enongo a diyaki na ekulu 'a le eněně mětě. Ka bâ ba lata, o ibweya ja boho boho, pâni ka enongo a kwehě mâ na mabângâ. Ka bajo na bana ba ya na yeně : na Paiya Ebumulema Eněně na umwaka, a jadi paniyango ngudi eěhěpi bo kotakidě o nyolo aju kota, ka mâ-a luma enongo ivenge o 'nâ 'ju : a yanakindi kakana ulingo mua iwěla ihuhu na ngudi mětě, na 'la

pudi e pumakidi oviya mepemba meya enongo, e diyakidi ya bě pani ka itutu i pumaka oviya mbeya eněně e tákákâ.

Jâ ndi jabu ja diyaniďě, ba ka yâjânâkidě, ka Ebumulema Eněně a kaliya ; tepě na bajo na bana bú haka pě elombo epâkwě kabo yaka mbembe ulingo muěhěpi mua eduka e yanakudwě.

O bâ ba běki yâjângo pa, bâ vegumango, ka bâ ba lata pě ; o Ebumulema Eněně a bweyidi enongo ibweya jákâ, ka mâ-a kwehě mâ o he. Mâ na, těmětě, mbi to těmě, ka mâ-a huludě mâ na a mwake. O mâ-a umwedi, bâ t' omě njuna, enongo a diyaki piyělě n' ipěhě ja mbombo ya Paiya Ebumulema na peha tě eyaju.

O Paiya Ebumulema 'Něně a yěni nonaně, ka mâ-a nyěmbě-lěně o mâ-a jadi, na pimba aju eěhěpi, na sokaka mâ n' ukwala o mbanja y' itano : ka enongo a yalě o vâhâmâ, á yâlě pě o huka peha aju na vilolombo. Jâ ndi ja Ebumulema Eněně ja bada pě o bweya, ka mâ-a lena molo moa enongo oviya meběkě maju. Ka bajo tě, na bana, ba yěně mbya, na Ebumulema Eněně a ka bendakě Anyambě opěł' 'a ihulama jaju i věki mâ.

O ekaye e běki pa, ka bâ ba těďě ikondi, ka bâ ba kělidě molo moa enongo omě, na lěďďěkě ndaga omě, ovaně nd' c ba tombanâkidě ba ka langě,

A ma bătâkâ molo tě,
 A diyaki ndoba
 Ya batamuwi, á kobe
 Tombe na umbákâ.
 Ebumulema 'Něně
 Utumbwani uyam
 A těněkidi na ju, na
 Weyaka ndoba tě.

KAPITA VI.

K' UMBA mba yěně bâ ba kěķě na 'la vikokodi vihâlě, vi diya-kidi opěł' 'a boho, iboko viya batamuwi vi ka yěně yaviděngo. Iboko těvině ndi viya Klisáni vi takidi o yěně mwana Nyangwě Ikamidě. Bâ omě diye diye, ba ka yâjâkâ. Ba jaki tepě okava, na bâ ba mâtâkâ, ba peyaka, na na, ba duwendi ihulama oviya ndoba tě ya mahihi ně. O bâ ba diyaki kakana diye diye, ba jaka, ka Klisiani a uwa utumbwani, na ipě a ma yokandi mehiyo o eduka. Jâ ndi jaju ja yawwana, na, Nyawě, kabo vipupuhu vihâlě o nyolo; ndi yeně ndi ndembo ya itândě jamě opěł' 'a Upangiwi muamě, na opěł' anyu, e ka diya tepě njeja ya ivuhě ja mahomano mamě o madikanido.

Klisiani.—Paiya, wu banga, o âvě o ma yěně mâ-a vaka na ebolani aju ovaně?

Mâ na, e ndi lukango na mbí pitidě ngud' amě mětě, ovaně nd' umba mbi ka diyě na mabeka na Mâ-a di ngudi wa na běhěpi.

Klisiani.—Nandi, o ma pikiliya lě na o mâ-a ma kwehě âvě n' ibweya ja bohoboho?

Mbi ma pikiliwi na, nonaně te ka Mâ mětě, Uhungini muamě a hakudwě, ndi na mbuhě mbuhwě ka mâ-a bala pě.

Matiyu.—O inyěni běhěpi o ma pikilakiyani eyanyu nyanga, mbi pikilakiwi na, Anyambě a heyi hwě bwam bo mamanankwě mětě; itombě jahu o Itaba těkadi, na ipatuwa jahu oviya enâ ya ndoba těkaně; eyamě pělě, mba yěněķě pě tina 'hu e ka měndě hó pitidě Anyambě ahu, o mâ-a di hwě věngo tali ya itândě jaju, o iboko viya jângâ těkadi kakana.

Ka bâ ba 'mwanidě, na bâ na valanakidě. Nandi, ele ya ok e diyakindi těměngo piyělě, o boho boabu; o bâ ba pâkidi omě, ibomako ja yâ, ka bâ ba kâbidě utamuwi umbâkâ a yaka omě; ba yembaki mâ na a ndi utamuwi na bebâtidi beyaju, na ikâgu jaju, na utumba muaju.

Ka utumbwani a mudě mâ, o mâ-a betakidě mihâ maju oba,

ka mâ-a yama, na, E lě nde? Inyi lě ba nja? O haka li nde okava?

Ebumulema Eněně.—O yěněkě njuke momo, ho te ba mbweyi jâvě. Ndi utodu tě mua momo a umwakindi, ka mâ-a bandamidě, a vaka o yowě bâ. Já ndi ja utumbwani ja vâ na, Dina jamě ndi, Ebumulema Eněně, mbi ndi utumbwani mua batamuwi tě ba kěkě o ehiki ya oba ekaba.

Ka Moto uyamu a vâ na, iyakidě mba. Mbi ma bangandi na, ipě o ndini ba njamba tě ya ba patwanakidi Ikamidě-ihâlě, belombo beyaju; nandi, kya těkaně, mbi hiliděndi bwam, mbi yěni tepě, na, o ndini bato bayamu.

Ebumulema Eněně.—Nandi, ho jaka ba njamba tě yâně, te wa mba lě o hana nyolo âvě ovaně na?

Moto Uyamu.—O ha! mbi ma mba te o yana hohonganěngo na nyanga ya eměná 'amě e ma hukidě eěhěpi; umba nonaně hango, te wu bali mbani sasě, ikabojana Klisâni, kabo mâ mětě bâbângo, a i bě na ngudi e balakwě.

Ebumulema Eněně.—Ka Utumbwani a timbě na, wa vwi hohonganěngo, na ekaye ndi eyamě e yowanidě na o ndi wa mbambayě, ikabojana o ma kali pâkwě pâkwě.

Moto Uyamu.—Mbi youdě tepě na, wa dimbakiya ka ekěndâ ya pâkwě pâkwě e jadi; jambojana bapâkwě ba pikilakiyi na, ho te ho balakwě piyělě.

Ebumulema Eněně.—Nandi, o hwě ho latidi o kya okava, sâsâ, langwakiya mba dina jâvě, na dina ja iboko viyâvě vi viyedi.

Moto Uyamu.—Mba languwe dina jamě, ndi mbi vakiyendi oviya mboka ya Etiketike; e jadi piyělě na mboka ya Ujilo.

Ebumulema Eněně.—A! O ndi wa ehiki těyeně? Oningě nonaně, vâkâna, mbi piviyaki na, mbi youděte âvě, dina jâvě i bě utodu Bwam?

Bwam.—Ka utodu tě mua ngani mua kâlâmâ n' ihâni ka mâ-a vâ na, hanga Bwam mětě, ndi dina jamě i ndi nonaně, mbi yombwaka tepě na itingidi viyamě vi latake na nyanga 'mě e ndanakudwě.

Ka utodu tě mua momo a vâ na, nandi, o yebakiya lě na mbi ndi moto wa jângâ tědině na nde, o umba mbi vakiyedi oviya iboko viya jângâ ka dině?

Ebumulema Eněně.—Mbi bembindi na 'yoka opěl' ávě, na Upangiyyi muamě, jambojana a dimbakiya belombo be hamakě o he ; ndi mbi mamananakandi njo itě, na moto a te a vakiya oviya iboko viyávě, ikabojana mboka 'vě e ndi bobě wa na mboka ya Ujilo yâ mětě.

Moto Uyamu.—E, ho yavaniděngo wa oviya joba, ovaně tepě o hwě ho didi tââ, ho diyě n' iyowě ; ndi oningě moto a diyakě kete kete na ivěvu, na Joba ja Bwam ja viya ka panyia mâ, vâkâna ulema muaju mua ketekete u ka 'nwaniyandi. Nonaně ndi ka yâ e di hamango n' umba.

Ebumulema Eněně.—Mbi kamakiděndi, mbi yowěngo na, e ndi pâkwě pâkwě.

Jâ ndi ja utodu tě mua momo ja homa batamuwi běhěpi, na ipyâpyâ iyam j' itândě, ka mâ-a uwa bâ mina mabu, na nyanga 'bu e di yěněngo na bâ na yalě ekěndâ abu.

Ka Klisiani a vâ na, Mbi piviyaki na o te yokango dina jamě—Klisâni tě eyam nd' a diyaki momi amě, bana baju tepě banayi ekaba. O te o pikilakiya nyanga ya utodu tě mua momo e yěněkidi, o mâ-a langwakiyi mâ nonaně ? A sodakindi, a mwětěkě, ka mâ-a vambiya bâ ibâtâ, na tâjen ja mavaha maiyamu, na, mbi ndi yokango na ngudi opělě ya momi ávě, na opělě ya bekěndâ beyaju, na beduka ibeyaju be yanakidi o hwi jaju. Dina ja momi ávě i tubakwi na hanganě tě ja he jěhěpi ekadi : ikamidě jaju, evembaaju, iyika jaju, na pâkwě pâkwěaju o beěhěpi, be panginđi dina jaju i diyaka na kuma eitě.

Jâ ndi jaju ja vonguwa o bana bajadi, ka mâ-a uwa bâ mina mabu, na bâ na langwaka mâ. Ka mâ-a vâ na bâ na,—Matiyu, diyaka tepě ka Matiyu ma uyoli pago, hanga o bobě, ndi o bwam. Mâ na, Samuěl, diyaka ka Samuěl ya usâki, momo wa ikamidě na ikaliya. Mâ na, Josěf, diyaka tepě ka Josěf ja ndabo ya Pâtifa, kěngěngě, na moto a kweyakiyě iyějudwě : na nâvě Jems, o ka diyaka tepě ka Jems ja moto uyam, tepě ka Jems, mwana nyangwě na Upangiyyi muahu. Běngě ba langwakiye mâ opělě ya Ngěbě, na nyanga 'ju e dikakidi mboka 'ju, na majawě maju, ibenganě ja Klisiani na bana baju. Utodu té mâ na, dina jâvě ndi Ngěbě ; na nâvě o ka hukanwě tepě na ngěbě, na nâvě wa bapwě o njuke eěhěpi e ka bweyě ávě o njeja ávě, kwanga na 'la

âvě o ka pâyě iboko viyâvě vi ka tamuvě Tongo ya ngěbě na mbya. Ulingo tĕkamu muĕhĕpi utumbwani a tândákindi na ngudi eyitě mětě, ka mâ-a mwětě na megangano meyaju.

O bâ ba diyaki ba tamwaka, bâ běhĕpi njamba pâkâ, utumbwani a uwakindi utodu tĕ moa momo, na, ipě a youdĕte Paiya Jângâ, a vakidi ekĕndâ aju oviya hanganě aju.

E, mba dimbakiya mâ, mâ ndi a diyakidi na upako tĕ uyam, nandi a diyakindi na njuke wa na batamuwi ibamě ba di yĕněngo o emĕnâ amě eĕhĕpi.

Ebumulema Enĕně.—Mbi yĕněki na wa dimbakiya mâ, ikabojana o languwendi itingidi viyaju bwam mětě.

Bwam.—O yowě mâ ! mbi diyakindi ugangano muaju ; mbi diyakindi na 'ju piyělě n' ihuku ; o mâ-a yalakidě opikiliya e ka pâyě o hwě ho jadi, mbi diyakite na 'ju.

Ebumulema Enĕně.—Umba te mbi diyakidi utumbwani muaju oviya ndabo ya Upangiyi muamě, kwanga na 'la o mambě ma 'hiki eyam.

Bwam.—Vâkâna wa dimbakiya mâ, na a diyakindi na njuke enĕně.

Ebumulema Enĕně.—E, ndi mbi yikakite yâ, jambojana bato ba ehavu amě ba diyaki njo itě na jângâ tĕ ja bato dině.

Bwam.—Nandi, sâsâ, ho vahakandi o yoka opěl' aju, na nya-nga aju e hakidi o itumbwana jâvě.

Ebumulema Enĕně.—Ae, a diyakite egombe eĕhĕpi kabo jângâ ja na a pâepě iboko viyaju vi ma vahaka, elombo ka 'lombo eĕhĕpi eyaju e ma yokaka moto a langwaka, te e ma bangakidě mâ, sasě ya viya ka diya na ba mbĕlĕkě, tombe ehâlě. Mbi yokaki tepě na a diyakindi o Utâbu mua Ivâhâmâ, kebĕngo ukili mua ngândě 'huhu ; tombekete ka mâ-a yĕněki baitě ba kundwaka, bo kĕkĕ opĕla boho, a bangakindi o yĕjĕ, tombete ka bâ ba diyakidi kokĕngo n' ihana jaju. Ndi au vahaka pĕ o timba ombuhwa. A vâki na, oningĕ â pâyě o 'hiki 'yam vâkâna a ka wandi ;—tombe-kete nonaně, a vâhâmâkindi na njuke ka njuke eĕhĕpi, a ma kodaka tepě o vipupuhu viyĕhĕpi viya bato vi ma uhwaka a njeya 'ju. Nandi k' umba mba languwa âvě, o mâ-a diyakidi a madě ulingo uyaba o Utâbu mua Ivâhâmâ, ubwa umbâkâ, na mâ na yĕjĕkĕ, ka mâ-a jabuwa ; nd' o mâ-a bĕkĕte jabuwango. au kama-

kidě yâ sasě. Mbi piviyaki na, a diyaki na Utâbu mua Ivâhâmâ o ulema muaju, umwaju u valanakidi iboko k' iboko viyêhêpi, e jaka e diye nonaně, te au diyaka nyanga 'ju e diyakidi yâně. Na mâ na pâkâ o jâmbě j' ugomba, o youdête ijamě i minakě, i jadi o ipumanido ja njeja tĕkaně, a tĕmĕki tepě omě ulingo uyaba, bĕngě a vake ka tinidě. O jâmbě i dubwakudwě, ka mâ-a timba na mbuhwa, ka mâ-a vĕ bapâkwě iboko, mâ na, mbi bĕ weyango. Ikabojana, tombekete ka mâ-a takidi o pâ o jâmbě na boho, baitě na ngudi ba dikaki pĕ mâ omě, na bâ ba tomanidě. Omě nd' o momo tĕ a diyaki tĕmĕngo, a likimaka, na mâ-a tataka ; e ndi e yĕnĕkidě ebumulema ya moto ngĕbĕ, oningě wa yĕnĕ mâ. Tepě a diye na ngudi e timbakě na mbuhwa ; na mbuhĕ mbuhwĕ, ka mâ-a nângâ njondo, e diyaki kĕlĕmĕngo o jâmbě, na enâ aju, ka mâ-a bweya yâ o jâmbě njo ibale ; n' umbâkâ na dubwaka mâ jâmbě, ka mâ-a timba pĕ, pani ka mbĕmbĕ. Ka a dubwaki jâmbě, a pâ o mâ-a jadi, ka mâ-a vâ na, Âvĕ, a likimakĕ ekaně, o vahaka lĕ nde? Ka mâ-a kwa na yeně na he. A kalaki na mâ-a mamakindi na o yĕnĕ mâ kâmbângo pâni nonaně, ka mâ-a vâ na mâ na, Jonga i diyake na nâvĕ ; umwaka, ikabojana, mbi dubuwend' âvĕ jâmbě, ngakiya, jambojana o ndi vambudwĕngo ibâtâ. O yeně e kalamakidi, ka mâ-a muwa, na ngakiya, a kĕkĕ, a likimaka ; o mâ-a diyakidi a ngiya, a yĕnĕkindi ihâni ilevidě ja boho boaju. Nandi, o mâ-a bĕkidi hawĕngo ulunda ulingo ; bwĕsĕ te ka âvĕ o ha dimbakiya, ka mâ-a langu dwĕ na a kĕke nandi o njeja 'ju, tepĕ levudwĕngo njeja 'ju e ka valaně. Na mâ na kĕkĕ kwanga na 'la o mâ-a pâkidi o ndabo ahu ; ndi yâ nyanga tĕ eyaju e hakidi o jâmbě j' ugomba, yâ te eyaju e hakidi ja Upangiyi muamĕ, Upendi. A diyakindi o bwe bwe, na ivĕvu, ulingo uyaba, bĕngĕ nandi a vake ; ndi tombekete nonaně, au vahaka o timba ; mebulu me diyakindi n' ivĕvu tepĕ. E, a diyakindi na ejangangobo ya mala o ngonga 'ju opĕlĕ ya ivĕhĕlidě jaju, na na, a vĕkwĕ bwam bwa ndabo, na Utumbwani tepĕ ukolo u ka dikidě mâ, jambojana mâ mĕ ě a diyakindi na ebumulema ehadi pani ka kuba ; ndi tombekete nonaně, au jija-kiya itinidě ja jâmbě. Mâ t' omě, kwanga na 'la o mâ-a diyakidi, a bĕ piyĕlĕ na bo hovakiya na nja ; e, tombekete ka mâ-a yĕnĕki bapâkwĕ ba ngakiya na itinidě, mâ te kabo bo bangaka.

Kwě, k' umba mba dāngāmākidě, na yěněkě moto a 'lwanakidě na jámbě, a viya kakana, a timba kakana, n' umba na pumaka na 'la o mâ-a jadi, k' umba mba uwa mâ na, Âvě lě nja? Ndi manyāngādiba ma diyakindi o mihâ maju; k' umba mba yebiya eyaju e vahakidi. Ovaně nd' umbi ngakiyedi, k' umba mba languwa yâ ba ndabo; ka hwě hwa languwa tepě yâ Upangiyi muahu a jadi; na mâ na lomaka pě mba, ka hâhâlidě mâ, na, a ngakiye; ndi mbi diyaki na ehavu ekolo ilha ja ekaye. O madikanido ka mâ-a ngiya; na Upangiyi muamě a haki mâ paniyango n' itāndě i mamanakwě. Mběyi ehâlě ya beja beyam be diyakidi o tagulu, ndi beyākâ be vamakudwěndi o epěla 'ju. Jâ ndi jaju ja bweyidě ejanganangobo, ka Upangiyi muamě a tamuwa yâ, ka mâ-a vâ na, mavaha maju ma ka vëwěndi. Nandi, o mâ-a diyakidi a bě omě ulingo, a diyakindi, a ka yěněněkě na, a bi na vilelema vihâlě, tepě a ka yâdâkiyě kwě. Ikabojana Upangiyi muamě a ndi na kâkâ eyitě mětě; wa wa ndi na tango tě e bangakě; a ma haki tepě mâ njeya e ka yâdâkidě mâ wa. O mâ-a běki belombo b' iboko těvině yěněngo pa, mâ tepě ekěndâaju kokěngo, ivala na 'la o mboka eněně, ka Upangiyi muamě a vë mâ mbute ya miba ma bebuma, pani te ka mâ-a haki Klisâni o boho, na belombo beyākâ be jakwě. Ka hwě hwa tângâmâ, umba o boho; ndi momo tě au kalaka sasě, kabo vegumaka na ngudi.

O hwě ho pâkidi iboko viya bato balalo vi diyaki kěludwěngo, ka mâ-a vâ na, a bangakandi na, ipě ihuku jaju i ka diya tepě nonaně. Kabo o mâ-a yěněki krâs, na malonga, běngě a peyake. Omě ndi uwaju a vahakidi o himbama ukili, a hilakě; na mâ na yěněkě mwana mbya ehâlě, omě, kwě. O mâ-a pâkidi o Ukodli Bodilo au himbamaka pě omě; au bangaka tepě laiyan sasě; 'kabojana, njuke jaju ju diyaka sasě opělě ya belombo beya jângâ tědině; kabo opělě ya ingidwě jaju o madikanido.

Umba tingakidě mâ o ndabo lbělě, mâ mětě a te o bâbâ. Tepě o mâ-a diyakidi a ngiya, mbi pangaki mâ-a hilinganaka na lotāngâ la iboko těvině; ndi a yěněkindi ihâni itě n' ipâ o njamba 'bu. A vahakindi wa na a diyake mâ dipâ jaju; tombekete nonaně, a ma tândākāndi o yoka malango mayamu; njo iyitě, vâkâna a tēměkěndi ombuhwa ya ipaga iyoka. A ma tândākâ tepě

o yěně belombo beya viyo na ngudi, na mâ-a ka kalanganakě beyâ o ulema muaju. A langwaki tepě mba, na, a ma tândákâ-ndi o diya o mandabo tě ma mabale, imaju ma dikanakidě n' ipâ maně, na, ya jâmbě j' ugomba, na ya Upendi, ndi au kalaka sasě.

O hwě ho 'mwakidi oviya ndabo oviya ndabo tě e tubakwě na, Ibělě, bo hubaka ukodi, na 'la o Itaba j' Ihubiya, a tamwakite ka momo mětě, ikabojana au sâlâkâ nyanga 'ju e diyaki hubiyango, na na ovaně nd' o mâ-a ka pâyě o mbya egombe pâkwě. E, mbi piviyaki na, bâ na itaba tědině ba hohonganakiděndi, jambojana mbu yěněkě mâ bwam o ekěndâ aju eěhěpi, wa pě na nyanga 'ju e diyakidi o itaba těkadi.

A nangakiyendi okava o he bya, a peyaka, a pyâpyâkâ malângâ ma ma tombwaka o itaba. "E jaka e diye ngěbě ya Jěhova, te ho hinakiyendi, jambojana mabya maju ma segaka, ma te makya buhwa bwěhěpi, pâkwě pâkwě âvě e ndi boněně. Ilina jamě i vâki na, Jěhova ndi ngabo amě; ovaně nd' umbi pitakidě mâ. Jěhova a ndi bwam na tango tě e vengakidě mâ, na ilina i vahakě mâ. E ndi bwam na moto a pitakidě, na mâ-a ka vengakidě iyonga ja Jěhova na vunya. E ndi bwam na moto a yalakě ibapě ja panga oviya nděmbě aju. A diyakandi diya, na mâ-a dââ, jambojana a bapidi yâ o mâ-a jadi. A nyakumakandi mahě; na ipě a ka diyi n' ipite." Ubwa mučhěpi o majěnjina ma buhwa, vâkâna a umwakandi; a vakiya, a timbaka na mâ a 'lwanakidě na itaba.

Nd' o mâ-a pâkidi o inganido ja Itaba ja Edingihě ya Iwedo, k' umba mba banga na, mbi ka nyangi moto tě : hanga na a diyaki n' ivaha j' itimba na mbuhwa, a ma numbaki na yeně egombe eěhěpi; ndi a diyakindi kokěngo n' iwa opěla jângâ. A yamakindi na, bembweni be ka weyi mba! Bembweni be ka weyi mba! mbu diyaka tepě na ngudi e hwěměk'idě ma. A yamakindi na ngudi, na mâ-a yaka tepě, ba jaka mětě ba yokaka, te e pangaki pě bâ ba yâdâkiyě wa ipâ o hwě ho jadi.

Nandi, mbi yembakindi ekaye na ngudi mětě, na o yâ egombe tě itaba těkadi i diyakindi hwě wa na nyanga 'mě e di yěněngo n' ivâkwě. Mbi piviyaki na baloni těbaně ba diyakindi n' ihimbu-dwě n' ihuhu oviya Upangiya muahu a jadi, na isombiyě na baa dibakidě kabo Paiya Jângâ a tomba já.

Mba yâlě o languwa ávě beěhěpi ; kabo ilango ipâkwě jákâ na ba mabale. O hwě ho pákidi o Ihambanido ja Naně, mbi pikilakiyi na, ipě a ka yani na bato běhěpi ba omě. Mbi bangakindi na hwě běhěpi ho ka bweywěndi peha o miyolo, jambojana a numbaki na behadi beyabu bebe na ngudi mětě. O Mwanga mwa Iyabana a diyakindi mihâ bwe mětě. Nd' o mâ-a pákidi o viho tě vi ha diyaki n' ulando, ka mâ-a banga pě epâkwěňjo. Mâ na, a ka gilindândândi, na mâ-a yěnepě boho tě iboaju bo di viyango nanda iyitě na ngudi ka hilě boâ na mbya.

Mbi yěněkindi tepě omě, elombo e mamanakwě, yeně ndi na, miba ma viho těvině hubiyango pě wa na nyanga 'mě e di yěněngo n' ivâkwě o eměná amě eěhěpi ; kwě ka mâ-a jabuwa, au báhâká pě sasě. O mâ-a diyakidi a ka betaka na 'la o jámbě j' ugomba, k' umba mba yohaně mâ, na mbi vahaki mâ na a duwake inganido iyam oba. Mâ na, mbi ka duwate, mbi ka duwate. Ka hwě hwa kanda, mbi yěne pě mâ njo 'pâkwě.

Bwam.—Vâkâna ho yěněki na a diyaka bwam o ihuku ?

Ebumulema Eněně.—E, e, mbu bomaka penda opěl' 'a 'ju. A diyaki moto wa ilině 'lině iyam, elombo yâká te kabo na a diyakindi egombe eěhěpi hubiyango, na yâ e pangakidi eměná aju jumba idilo o mâ-a jadi, na njuke eněně o bapâkwě ba jadi.* A diyakindi na ulema ubâbu opěla bobě ; a bangakindi o kokidě bato bapâkwě, ka mâ-a hâhiyě nyol' aju njo iyitě na beya lukango,—ikabojana au vahaka o numbanidě.†

Bwam.—Nandi, e lě nja tině ya jángâ ja moto ueyamu ka dině, e diyakidi ivititi iněně na ngudi, o hwi jaju jěhěpi nonaně ?

Ebumulema Eněně.—Omě o na tina ibale. Pâká ndi na, Anyambě ya iyowě a vahaki yâ e diyaka nonaně ; bâká ba lângâká, na bâká ba yaka mbembe.† Nandi Paiya Jángâ a diyakindi wa njamba tě ya ibale. Nandi eyamě pělě mba tândákâ iměmě i ha i bě na bodilo boa ipikiliya. Anyambě a takandi o bweya moto na ngěbě, oningě na a kenjakě ilina opěl' aju mětě. Njuke ja Paiya Jángâ i diyakindi o nyang' aju e diyaki na ngěbě sasě na 'la ihuku.

* Psami lxxxviii.

† Roma xiv. 21 ; 1 Kârint viii. 13.

† Matiyu xi. 16, 17.

Mbi kalaki kakana opĕla iyâdidĕ ja balangi ba ndĕmbĕ, na tepĕ na ejanganangobo ya Ilevudwĕ e kwanaki ba didi yongango, na njamba ya ba homi mabeka, ba lîngâkâ heba jabu, na ngâmbi, na bâ ba tumbwakidĕ o boho boa eka.*

Bwam.—A diyakindi ovanĕ moto wa jayi iyitĕ mĕtĕ, na nyanga 'vĕ e ma pakuwa opĕl' 'a 'ju. Au bangaka mbĕlĕkĕ, laiyan, tombe Igeba ja Nanĕ ; kabo bobo, iwedo na hĕli pa, te be diyakidi mahihi o mâ-a jadi, jambojana a ma bomakandi penda opĕla ngabo aju o ehiki ya oba.

Ebumulema Enĕnĕ.—Wa vwi bwam ; belombo tĕbenĕ ndi be ma yĕnĕkidĕ mâ njuke, bwĕsĕ te ka âvĕ o di vângo, beyâ, ndi be 'mwakidi oviya ivâhâmâ jaju ja mapikiliya, hanga mĕtĕ oviya ivâhâmâ ja ilina opĕla ya emĕnâ ya utamuwi. Mbi kamakidi na, pani ka ukanakâdi u vâkĕ, na, a te a komaka ikutu ja veyâ, i jaka i himbakidĕ mâ o njeya 'ju ; nandi belombo be pambalakidĕ mâ, o i bĕ na moto a didi a vĕngĕkidĕ heyâ.

Klisiinî.—Upako tĕ mua Paiya Jângâ ekamu, u ndi mba hango bwam : mbi pikilakiyi na, o i bĕ pĕ na moto a ma diya k' umba. Ndi mbi yĕnĕki na ikwana i ma diyandi o hanganĕ ya momo tĕkanĕ n' umba ; ho pĕhĕkĕte paniyango na belombo bebale pa. Njuke jaju i diyakindi inĕnĕ, ovanĕ nd' o jâ i pumakidi o bwe bwe ; ndi mbi tatakindi ijamĕ utema. Ijaju i pangaki tepĕ mâ-a yâlĕ o tinidĕ o mandabo ma kenjakudwĕ opĕla ihana jaju ; ndi ijamĕ i pangaka mba mbi tinakidĕ na ngudi wa.

Ngĕbĕ.—Tepĕ, oningĕ mba kala opĕla ulema muamĕ, mbi ka vwi na, elombo aju yâkâ e nd' umbi jadi tepĕ. Ikabojana mbi duwend' o banga etima, na inyanga ja iboko o paradis, wa na nyanga 'mĕ e bangakidi inyanga ja belombo bepâkwĕ. Mbi pikilakiyendi na, A, mbi ka duwate ipahiya ja bodiya ovonĕ ! E te twĕtwĕ na mbi palwanakidĕ na he eĕhĕpi opĕlĕ tĕnĕ.

Matiyu.—Jângâ ndi elombo yâkâ e pangaki mba, mbi pikilakiya na, mbi ndi yavidĕngo mĕtĕ na ipahiya ja elombo tĕ e beanganakĕ iyonga. Nandi oningĕ yâ e didi nonanĕ na momo tĕ wa ngani nĕ, e ka nyĕlĕ o nyĕvĕniyĕ n' umba na nde ?

Jems.—Jems mâ na, jângâ i diye, ehewĕ ya diye tepĕ. To-

---

* Ilevudwĕ v. 8 ; xiv. 2, 3.

mbete ka ehewě e ha diyaka egombe ečhěpi o jângâ ja hěi i diyakě, ndi mbambayě, o jângâ ja Anyambě i ha diyaka, ehewě yâ diye omě.

Ebumulema Eněně.—Wa wvi bwam Jems. Jambojana jângâ ja Anyambě ndi jali ja iyowě; wákâna ba puhwanakě jali ba duwe tepě ya hanganě na ihuku. Nandi ho hukakidě elâmbě ahu opěla Paiya Jângâ, na ndaga těkadi ja iyohaně.

O bangakindi, Paiya Jângâ,
 O bangakind' Anyambě ávě.
 Iha ja elombo okava
 E didi e kând' ávě;
 O bangakite mbela na etima?
 Bapâkwě ba haye nonaně!
 Tango e vahakě iyowě jávě,
 Ba jongolakidě bâ mětě.

Nandi mbi yěněkite bâ ba lilimakidě elâmbě abu. Ikabojana o Utumbwani a běki hukiděngo opěle ya Paiya Jângâ, ka Paiya Bwam a yalě bâ ilanguwa opěle 'a upâkwě, dina na Upango-muaju-mětě. Mâ na, a ma henjakandi na a ndi utamuwi; mbi ndi sulěngo na au pâkâ o jâmbě j' ugomba i didi o ipumanido ja njeja těkaně, tombe na, bo pâkâ.

Ebumulema Eněně.—O kalakite na mâ opěle těně?

Bwam.—E, wa na njo ibale, ndi a diyakindi kabo na ivaha ja upango muaju mětě. Au vavaka moto, tombe ba tina, na ba mbuna; ya ipikiliya jaju e ma langwakiya mâ, yâ te eyaju e ma haka, hanga elombo epâkwě.

Ebumulema Eněně.—Sâsâ, nja mapikiliyě imaju ma pitakidě? Mbi piviyaki na, o te o yowakě.

Bwam.—Mâ na, moto a ta bongaka mapulě, bwěšě te ka bwam bwa batamuwi; oningě a hangě bečhěpi, wákâna a ka yongandi.

Ebumulema Eněně.—Na lě? A jaka a wákâ na, e te e hamaka na bayamu ba diyaka kobango opěla bobě, bwěšě te ka bâ ba kabanakiyě bwam bwa batamuwi, te á hěnjěkwě sasě; ikabojana mbambayě, ho ibě mětě věngudwěngo oviya bobě; kabo oningě ho pepwaka, na hwě ho ka yanaka na boâ. Nandi mbi yěněki

na, mâ nd' a diyakindi n' ipikiliya ja na, e ndi bâbwěngo na e hakwě nonaně.

Bwam.—E, a kamakiděndi, na mâ-a yokwaka tepě nonaně.

Ebumulema Eněně.—Nandi, a věki lě nja tině opělē ya ivâdi tě?

Bwam.—Mâ na, a sulakidi jâ oviya Malěndwě.

Ebumulema Eněně.—Sâsâ, Paiya Bwam, levakidě hwě tina jâkâ?

Bwam.—Mbi ka leviděndi. A vâki na, o ha na bajo ba ngani, e yalakudwěndi o hawě na Devid, wa Anyambě a ma tândâkâ; vâkâna mâ-a ka ha tepě yâ. Mâ na, iba j' ivala i hakudwi na Sâlâmân; vâkâna mâ-a ka ha tepě yâ. Mâ na Sera na bajo tě ba Ijpt ba jowakite, yâ nyangatě te ya Rehab e yongakudwě, ovaně vâkâna, mâ-a ka ha tepě nonaně. Mâ na, beyokwedi ba kěkindi, na isombiyě j' Upangiyi muabu, ka bâ ba nângâ asi ya moto upâkwě; vâkâna, mâ-a ka ha tepě nyangatě. Mâ na, Jekâb a pahakiyendi ijiga ja hangwě n' ikândâ, ovaně, vâkâna, a ka ha tepě nonaně.

Ebumulema Eněně.—Bobe boněně mětě! O ndi sulěngo na a diyakindi n' ipikiliya těkadi?

Bwam.—Mbi yokaki mâ, a kalaka opěla těně, tubaka Malěndwě opěla yâ, na tina itě na ngudi.

Ebumulema Eněně.—Ipikiliya i ha ibě lukango na i bâbâkudwě o he, na vilolombo.

Bwam.—Bweyakidě ndaga jamě hohonganěngo; au vâkâ na moto a hake yâ; ndi tango tě e di na bwam bwa ba haki belombo ka beně, ba te ba haka tepě nyanga tě ya pâkâ.

Ebumulema Eněně.—Bo lě nja bojowě bo didi boněně wa na boně? Ikabojana yeně te bwěšě o na o vâkâ na, o bayam ba hakě bobe n' ikâmbâ, ovaně mâ-a ndi huludwěngo na a hake yâ na viyâlâ; tombe na, ikabojana mwana a vungulakindi o ilale, na mâ na kwaka, na jongolakidě nyolo aju o mabâdâ, na tina ya upupě uněně na ngudi, vâkâna, nandi, a ka vahandi o nangiya bya, na, mâ-a yângâlâkâ omě, pani ka momi moa ngweya. Nja didi a pikilakiya na moto a dibwěngo pâgu kakana, na ngudi ya edoko? Ndi e di lěndwěngo e ndi pâkwě pâkwě, na, "bâ kâbâkândi o ndaga, bá diye n' iyokiya, eyabu e diyaki lenudwěngo."* Ipiki-

liya jaju ja na, tango tě ba diyakě na bobě boa bato baiyam, ba te ba pahakiya bwam bwabu tepě, i tepě iyaba ikolo mětě, pani ka ipâkwě. E te bwěšě o na mbwa e vâkâ na mbi na itingidi viya mwana, ikabojana mbi mêngwěki sěkě aju. Ija ja bobě boa bato baiyamu, ibě ovaně ndembo ya na, ho pahiyendi tepě bwam bwabu. N' umba mba kamidě tepě na, a jadi wa ipikiliya tēkadi, a na itândě tombe kamidě ja Anyambě. Nandi, o vëndi ndaga ekolo opěl' 'a 'ju, a lě a vâkâ na opěl' 'a 'ju mětě ?

Bwam.—A vâki na, iha ja ekaye na njeya ya bo pikilakiya, e ndi bwam wa mětě, na iha ja yâ bo haka, na bomaka pě yâ penda na ipikiliya.

Ebumulema Eněně.—Iyavwana ibe mětě. Ikabojana, tombe-kete ka ihuludě ja nyolo ahu o bobě i ha 'bě bwaniu ; ndi iha ja nonaně, na ivě ja tina omě i bobě wa, wa boho a pangakandi ba hilakě mâ ba kwaka paniyango matota ; wa ibale a valakidě bâ o ilambo.

Bwam.—O na bayitě ba di na ipikiliya ja momo tēkaně, ndi bá diye n' udumbu muaju ; tina těně nd' e pangakě mala ma ekěndâ tēkaye e jadi paniyango mala mahâlě kakana.

Ebumulema Eněně.—Wa vwi pâkwě pâkwě, hohonganěngo tepě na e yakwě mbembe ; nd' a bangakě Upolo mua Paradais, a ka tombate bâ běhěpi.

Klisiani.—O na mapikiliya ma mamanakwě maitě na ngudi o he. Mbi yowěngo umbâkâ a vâki na, egombe eyam ya iluwa nd' oningě ho kěkě ka wa piyělě.

Ebumulema Eněně.—Jângâ tēdině ba bě n' iyowě sasě, oningě na moto a jadi na Sâná ehuhu iha ja ekěndâ ya nanda mabo mabale, a bâbâke idika ja ekěndâ tě o iwěla ja Sâná tě ja madikano.

Bwam.—Wa vwi hohonganěngo ; ndi mběyi eněně ya tango tě e langakě nyolo jabu mětě, na ba ndi batamuwi, ba hakandi kakana. Mba bě ndi utodu, bwěšě te ka âvě o yěněkě, mba bě tepě tamuwango njeya tēkaně hwi iyitě ; n' umba yembiděngo belombo beyitě.

Mbi yěněngo bâkâ ba umwaka bwěšě ona ba vaka ka tindiya he ečhěpi o boho boabu, ndi kwě, o hwi 'hâlě, tepě, ka bâ ba wa, pani ka ba wakidi o nginga, bá yěne ehiki ya mohano, tombe na

bo yĕnĕkĕ.—Mbi ndi yĕnĕngo bĀkĀ bĀ yohanĕ elombo ka 'lombo o bĀ ba yalakĕ ekĕndĀ, ba bato ba pikilakiyĕ na baa diye tombe na buhwa bĀkĀ, ndi bĀ ma diyaka pĕ batamuwi bayam wa. Mbi tepĕ yĕnĕngo bĀkĀ ba hunganaka o vala ukil' uhĀlĕ pĕ kwĕ, na bĀ ba ka timbanakidĕ bovolu mĕtĕ, na 'la mawabu epĀkwĕ njo. Mbi yĕnĕngo bĀkĀ o bohoboho tepĕ ba kalaka bwam opĕla emĕnĀ ya utamuwi, nandi, o madikanido, ba ka pĕmbanakĕ pĕ na yĀ. Mbi yokakindi bĀkĀ, o bĀ ba yalakidĕ ivala, ba vĀkĀ paniyango pubwe na, iboko tĕvinĕ vi ndi wĕ, nandi o bĀ ba bĕkĕ manini ma na piyĕlĕ n' ipĀ ja omĕ, na bĀ ba timbanidĕ pĕ na mbuhwa, ba ka vĀkĀ na, vi bĕ wĕ. Mbi tepĕ yokango bĀkĀ ba kĕtĕkĕ na nyannga 'bu e ka hayĕ o bĀ ba ka latĕ na mahimbidĕ, ndi na ibangidĕ ja elombo ya bo hihaka, ba kweiya ikamidĕ, njeya ya utamuwi, na beĕhĕpi.

O bĀ ba diyaki ba tamwaka kakana, k' umbĀkĀ a viya umbila, ka lata na bĀ, mĀ na, Bamo ngwĕnyi, n' inyĕni ba vĀhĀmĀngo, oningĕ na o tĀndĀkĀteni emĕnĀ, kweyanakidĕni, ikabojana bapattwani ba ndi okava, o boho boanyu.

Ebumulema Enĕnĕ.—JĀ ndi ja Utumbwani ja vĀ na, Balalo ba yanakidi na Ikamidĕ IhĀtĕ ; vĀkĀna ho te kokĕngo opĕl' 'a 'bu : ka bĀ ba ha ekĕndĀ abu. Ba ma tamwakiyandi o mani mĕhĕpi, iyĕnĕ ja bato tĕ babe ; nandi ipĕ ba yokakindi Ebumulema Enĕnĕ a kalaka, ipĕ ba duwakidi ehavu epĀkwĕ, mba wĕ, ndi bu vaka o batamuwi ba jadi.

JĀ ndi ja Klisiani ja vaha ndabo e yĀjĀkidĕ nyolo aju, na bana baju, ikabojana ba diyakindi ba kĀmbĀ. Ka Paiya Bwam a vĀ na, PĀkĀ e nd' o boho boahu, okavanĕ, eyokwedi yĀkĀ e dilakwĕ, dina na GeiyĀs, nd' a diyakĕ omĕ.* Ka bĀ bĕhĕpi ba lenidĕ na ba ka vala omĕ ; wa wa ndi kabojana momo tĕ uyam nĕ a vĕki-ndi upako uyam opĕl' 'a 'ju. O bĀ ba pĀkidi o jĀmbĕ, ka bĀ ba ngiya baa tinidĕ, ikabojana bato baa tinakidĕ o jĀmbĕ ja ndabo ya bangi. JĀ ndi jabu ja ndiya hangwĕ 'a ndabo, ka mĀ-a pĀ o bĀ bajadi. Na bĀ na uwaka mĀ, na, ipĕ ba ka nangiyate omĕ na bulu tĕbonĕ.

GeiyĀs.—E, bamo, oningĕ o diyengĕni bamo bamo-ĕ ; ikabo-

---

* Roma xvi. 23.

jana ndabo amě e te kabo opěľě ya batamuwi, hanga opěľě ya moto te moto. Jâ ndi ja Klisiani, na Ngěbě, na bana ja yěně mbya 'něně, jambojana utati mua ndabo ya bangi a diyakindi utândi mua batamuwi. Ka bâ ba vaha tepě loika, ka mâ-a levidě bâ vyâkâ opěľě ya Klisiani, na bana baju, na Ngěbě, ipâkwě opěľě ya Ebumulema Eněně, na utodu tě mua momo.

Ebumulema Eněně.—Ka Utumbwani a vâ na Geiyâs na, O ka duwate hwě huma ya kolo? jambojana batamuwi těkaba ba ndi viyango o buhwa oviya yaviděngo, ba bi nyolo vâhâ.

Geiyâs.—Geiyâs mâ na, Egombe e tombindi, e bě pě bwam na ho pumaka ka vaha beja, nandi ho ka věte ibeyahu be janidi, ipě be ka hwěmiděte inyěni.

Ebumulema Eněně.—Ho ka hwěmiyěte na nyanga vě e janidi o ndabo, mbi te yowěngo na, o ha nyamete be di lukango n' ivâkwě.

Jâ ndi jaju ja huba, ka mâ-a kala na uyambi, dina na, Vekaka-e-jadi-bwam, na a kokakě batamuwi huma ya kolo. Ekaye pa, ka mâ-a beta pě, ka mâ-a vâ na, Vakani mbweyi jamě iyam, mbi yěněki mbya n' iyěně janyu, na nyanga 'mě e di na ndabo e hakiyě inyěni ulunda kakana; nandi o beja be kenjakwě, oningě wa tândâni, ho yâdânâkiděni na elâmbě eyam; ka bâ běhěpi ba timbě na, Bwamu.

Geiyâs.—Jâ ndi ja Geiyâs ja vâ na, Nja bakidi mwajo tě utodu ekaně? Itângâ těkavi vi lě mwana nja?

Ebumulema Eněně.—Klisâni, a diyakidi utamuwi o egombe ya boho, nd' a bakidi mwajo těkaně; bana baju nd' ekaba. Itângâ těkavi a ndi ugangano muaju, uwaju a tundwakidě na a vake na 'ju o ekěndâ těkaye. Bana běhěpi ba vitakidi hangwě abu, na bâ ba vahaka o pita kâmba jaju; e, oningě ba yěningě tombe iboko t' iboko viya utamuwi tě mua vyo muně vi nangakiyedi, na ba kâmba ja matambi maju, vâkâna e peyakiděndi melema meyabu, na bâ ba ka tânginaka itapuwa ja omě.

Geiyâs.—Jâ ndi ja Geiyâs ja vâ na, Mwada Klisâni nd' ekaně, bana ba Klisâni tepě ekaba? Mba dimbakiya hangw' 'a momi âvě, e, tepě na mbamba 'ju. Baitě na ngudi ba diyâ těkadi, ba diyakindi bwam; mbamba jaju ba takindi o diya o boho boho o Antiyâk.* Mbamba ja Klisâni, mbi piviyaki na, o yokakite momi

* Behadi xi. 26.

avě a kalaka opěl' 'a 'bu, ba diyakindi bato ba weyango mětě. Ba leviděngo na, ba bamo ba ngudi, na evemba eněně opělě ya Upangiya mua batamuwi, wa na ibamě ba di yowěngo o tango e tândâki mâ. Mbi ndi yokango opěla majawě ma momi âvě ma yitě na ngudi, ba těněkidě na mayějudwě mēhěpi opěla pâkwě pâkwě. Stivěn a diyaki wa boho boho wa ikaka tě, a bweyaku-dwěndi malale o molo.* Jems, upâkwě wa diyâ těkadi, a weyaku-dwěndi na ukwala mua ibâtâ.† Mba tâmepě m' ilanguwa opěla Pitě na Pâl, bamo mětě, ba utâkâ mua momi âvě u vakiyedi, tepě na Ignetiya, a uhwakudwě o laiyan; Romanâs, a lenakudwě mehoni meyaju oviya bevehe beyaju; na Pâlikap, a hakidi ka momo mětě o veyâ. Umbâkâ a kělěkudwě tepě oba na elinga o viyohi, na mehâlâlâ me jake mâ: na uwabu a vamakidě o elandi, na hwaka mâ o manga, na a nyângâke omě. Ya yâlâniye ilanga ja bēhěpi b' ikaka tēdině ba di yěněngo etuniya, n' ivedo opělě ya itândě ja eměná ya utamuwi, ijabu i diyanakidi. Mbi yěněki tepě mbya o nyanga ya momi âvě a dikakidi bana kakana o mbuhwa 'ju. Mbi yombwaki na, ba hekakidě dina ja hangwě abu, na bâ ba ka pitaka kâmba jaju, na bâ ba pâ tepě o ihuku ja hangwě abu.

Ebumulema Eněně.—E, nonaně, ba ndi mawanja maiyam mětě; ba vahakate o pânâ wa kabo njeya ya hangwě abu.

Geiyâs.—Eyamě e ma vâ ndi yeně. Ovaně, vâkâna, utâkâ mua Klisâni u ka vuhandi o he; Klisiani a vahake bana baju lotângâ la bajo, ilabu lo ka bayě, ovaně nd' o dina ja hangwě abu, na ja ndabo ya mbamba 'ju, i ka měndě, i behaliye o he.

Bwam.—E ngěbě na ikaka jaju i kwaka, na jâ ja behaludwě.

Geiyâs.—Ja yâlě o kwa, nd' i te i yěvěkiyě; nandi Klisiani a nângâke ileva jamě, jâ ndi njeya e ka hukě jâ. Mâ tepě na, Klisiani—o mbi peyakandi n' iyěně jâvě, na mbweyi âvě Ngěbě okava, tatango itândě kakana. Nandi ipě mbi kele vakidět' âvě, na nânġâkâ Ngěbě, na nâvě wa lata na ju; oningě a kamiděngě, na nâvě wa 'vě mâ o Matiyu, mwan' âvě wa utodu a jadi. Yâně ndi njeya e tatakě ibângâ o he. Ka upako těkamu mua lenudwě, o egombe ya hohonganěngo, ka bâ ba bana.

* Behadi vii. 59, 60.

† Behadi xii. 2.

Geiyās a badaki tepě, ka mâ-a vâ na mbi to kala o kya okava opěl' 'a bajo, ivěngidě j' ikili jabu. Ikabojana bwěšě te ka iwedo na jáki be pákid' o he na mwajo, nonaně tepě ka 'měnâ na jonga be pákidi na mwajo. Anyambě a lomakindi mwan'aju, jawěngo na mwajo.* E, ilevidě ja nyanga ya ba vitakidě ombuhwa e binakidi ehadi ya nyangwě, njamba těkaně nd' e ma tânginaka bana o Panga Yaviyo, na na, ipě mwajo těkaně, tombe ekaněně nd' a ka diyě Nyangwě ya Uyongi mua he. Mbi ka vwi pě, na, o Uyongi a diyakidi a pâ, bajo ndi ba taki na peya na mâ o bohoboho, ovaně bamo na benjěl ba to peya.† Mbi ha langete na momo n' uhuhu a věkindi Kraist, tombete na šěsu pákâ; ndi bajo ba vitakidi mâ, na bâ ba hakiya mâ n' ungumba muabu. Mwajo ta tukaki matambi maju na manyângâdiba, na mwajo te a hovakidě nyoloaju mavulě o itongwě. Bajo te ba yaki mâ, o mâ-a diyakidi a kěkě na 'la o krâs; bajo te ba vitakidě mâ oviya o krâs, na ba diyakidi ulwaniděngo o malonga maju, o mâ-a diyakidi a tongwě. Bajo te ba takidi o lata na ju nubwa 'mwaju u pumbwakidi; bajo tepě ba vaki na sango o bohoboho o beyokwedi beyaju be jadi, na, a pumbuwendi oviya ba wewe.‡

Bajo ba hekakudwěndi na ngudi, ba levakidě tepě na belombo těkabe, na, ba ndi bakabaniyi ba ehewě ya eměná na hwě ta.

Nandi, uyambiyi a diyakindi a banda ndaga ya na beja beya li ka koka, ka mâ-a loma umbâkâ ka tadě unamba, na bepělě, tepě na itědě ja pěmbě, na viyanga hohonganěngo.

Jâ ndi ja Matiyu ja vâ na, Iyěně j' unamba těkamu, na ja a malowě ka kenjě beja ekaně, i kududi mba nja eněně wa na nyanga 'mě e ma diya o boho.

Geiyās.—Nonaně tepě o mayokwanidě mēhěpi ma věkwě o 'měnâ těkaye, ma kudwakidě tepě âvě ivaha iněně wa j' idiya ja huma ya kolo ya Upolo uněně, o ipangiya jaju; ikabojana ipakuwa jěhěpi, bejanganangobo, na sale ja okava, i te pani ka inangidě ja bepělě, na itědě ja viyanga o tagulu, oningě beya viya ka kwanudwě n' isango ja Upangiya 'muahu i ka hayě hwě o hwě ho ka páyě o ndaboaju.

* Jěn. iii. ; Geletia iv. 4.

† Luk i. 42-46.

‡ Luk vii. 37-50; viii. 2, 3; xxiii. 27; xxiv. 22, 23; Jân. ii. 3; xi. 2; Matiyu xxvii. 55-61.

Ka beja beya pá. Ka bâ ba tĕdĕ o boho boho engo ya enâ e hĕhĕkudwĕ, na ngonga e ninganakudwĕ, ilevidĕ ja na, ba yalakĕ beja beyabu na ikaliya n' ibendĕ o Anyambĕ a didi. Tina tĕ ya engo ea enâ, yâ nĕ ndi ya Devid a betanakidĕ ulema muaju o Anyambĕ a jadi ; na mâ na hikamakiya o ngâmbi aju na ekulu ya ngonga e jadi na ebumulema. " Nandi, o ka vĕkĕni ibĕkĕ iyomi o prist a didi opĕla itumba ja mwambo mwa bo hĕhĕkĕ, o mwambo mwanyu mwa jonga. Mâ-a jadi wa bana ba Erân a tumbakĕ makiya na mavângâ, o mwambo mya jonga, a ka nângâkâ o ngabo aju ibĕkĕ iyomi. Ikabojana mbi nângângo tina ya engo ea enâ, na pat ya ngâdu o bana ba Isreĕl ba jadi, oviya itumba ja mwambo mwabu mwa jonga, n' umba mba vĕ byâ Erân ya prist, na bana baju ba didi, ka ikamba ja egombe eĕhĕpi o njamba ya bana ba Isreĕl."

Eyabu e vanakidi ya bebale, ndi mbuta ya ivĕ, e jadi boveyu ka makiya. Geiyâs mâ na, Mâtâkâni, miba ma ukâdi ma pâkwĕ pâkwĕ mĕtĕ nd' ekama. Ovanĕ nd' o bâ ba mâtâkidi, na bâ ba ka yĕnĕkĕ mbya.*

Epâkwĕ e diyakindi epĕlĕ ya manyângâ na pĕmbĕ : Geiyâs mâ na, Bana ba nângâke yenĕ, ovanĕ nd' o bâ ba ka tombuwĕ na mâ.†

Jâ ndi jabu ja vanepĕ epĕlĕ ya bâtâlâ na boyi. Ka Geiyâs a vâ na, Jakateni ekaye ejejĕ, kabojana ekaye e ndi bwam na iyâdidĕ ja melema na mapikiliya manyu. O Upangiya muahu a diyakidi ndĕmbĕ epĕlĕ aju e ma jaka nd' ekaye. " A ka jandi bâtâlâ na boyi, ovanĕ nd' o mâ-a ka yowĕ ikiya ja ebe, n' ipânâ ja e di bwam."‡

Jâ ndi jabu ja vanapĕ epĕlĕ ya bebuma beya uju uyam mĕtĕ. Ka Matiyu a vâ na, Ho jakate bebuma, sasĕ beya jângâ tĕkadi beya mbamba be kândânâkidi nyangw' ahu wa boho ekabe ? Geiyâs mâ na ;

Ho kândâkudwi na bebuma,
Ndi bobē ndi hwĕ jongolidĕngo
Bebuma be kandakudwĕ be bevaki makiya
Nd' oningĕ be sombiyakudwĕ, vâkâna bwam ;
Tyâtyi aju e mâtâke
Na jaka bebuma beya itândĕ.

* Jân. xv. 5.

† 1 Pitĕ ii. 1, 2.

‡ Aiseiya vii. 15.

Já ndi ja Matiyu ja vâ na, Mbi ma bangandi, kabojana mbi pahakiyendi mehiyo egombe 'pâkwě, n' ija ja bebuma.

Geiyâs.—Ebuma e kandakudwě nd' e ka bĕdĕ âvĕ ; ndi hanga ja Upangiyi muahu e di sombiyĕngo.

O bâ ba diyaki ba langwaka kakana, ka bâ ba vanwĕpĕ epĕlĕ epâkwĕ, yenĕ e diyakindi ya mebanga. Ka ba diyakidi o tagulu bâkâ ba vâ na, Mebanga me jongolakidĕndi mahonga mabâbu, wa wa ndi ma ba ndĕmbĕ : o Geiyâs a yokakidi, ka mâ-a vâ nâ :

Ndaga ikolo i ndi mebanga,
Me dibakidĕ utongoloba na bepape ;
Bukaka bepapi, duwaka mehoni,
Pĕhĕkĕni o ka jakani.

Ka bâ ba yĕnĕ mbya enĕnĕ mĕtĕ, ba diyaki tepĕ o tagulu ulingo uyaba, ba kalaka belombo beitĕ. Ka utodu mua momo a vâ na, Utati muahu, o hwĕ ho bweyakĕ mebanga meyâvĕ, parkwakiya hwĕ ukanakâdi tĕkamu, oningĕ wa tândâ :

O diyaki na momo, bâkâ ba langaki mâ ka eboki,
O bwinge bwaju bo pelakidĕ, mâ kabo bo pahakiya wa.

Jâ ndi jabu ja bĕhĕpi ja yokolidĕ, ba mamaka nyanga 'ju e ka vâ yĕ ; mâ tepĕ nju-u ukili, bĕngĕ nandi a yavwanake kakana, na :

A vĕkĕ belombo beyaju mekuge,
A ka pahiyate wa pĕ na jom ja tâjen ja njo.

Jâ ndi ja Josĕf ja vâ na, Paiya, mba mbandi o vâ na, mba piki-lakiya na o ka yowi mâ.

Geiyâs mâ na, A ! mbi ndi yokudwĕngo o njeja tĕkanĕ ulingo uyaba mĕtĕ ; o i bĕ pĕ na elombo epâkwĕ e yokwakidĕ pani ka emĕnâ. Mbi ndi yokuwango na Upangiyi muamĕ idiya ja kĕngâ, n' umba tepĕ duwango bwam bwa omĕ. O na a vanjanganakĕ, ndi beyâ te kabo hapwaka ; o tepĕ na a tatakĕ wa na nyanga e di twĕtwĕ, ndi ma hukakidĕ kabo o bonyamu. O na a kenakidĕ nyol' aju mĕtĕ, ndi aa diye na elombo ; o tepĕ na a yĕvĕkidĕ nyol' aju, ndi mâ-a jadi n' ungumba utĕ.*

---

* Mekanakâdi xi. 24 ; xiii. 7.

Ka Samuěl a ha na nyangwě, Klisiani ihokahoka, ka mâ-a vâ na, Jaiyě, ekaně e ndi ndabo ya momo ueyamu mětě, ho diyake okava ulingo, nandi mwan' ina Matiyu na Ngěbě ba ka banaka okava, na hwě na taka o tomba. O Geiyâs, utati mua bangi, a yoki yâ, a vâki na, Bwam mětě, mwan' amě.

Na bâ na diyaka omě wa na ngândě 'huhu, ka Ngěbě a věwě Matiyu, na a bake mâ. Ulingo muabu u diyakidi okava, Ngěbě, pani ka mběmbâ aju e diyakidi, a ma hakandi ngâyi na mabâtâ be věkě mekuge, na mâ na pangaka batamuwi ba duwaka kuma eyam mětě.

Nandi, ho to timbiya pěni ilango jahu. O beja be makiyedi, ka mawanja tě ma vaha ikondo, kabojana nyolo i diyaki ja bě vâhâ na ekěndâ. Jâ ndi ja Geiyâs ja ndiya, ka levidě bâ ilika viyabu ; ndi Ngěbě a vâki na, mbi ka levakiděte bâ ikondo. Ka bâ ba nangiya, ba ka yanakidě bwam ; ndi bapâkwě ba diyakite bulu bwěhěpi, bo diyaka diya ; jambojana bâ na ba Geiyâs ba diya-kindi lukango na njamba, ovaně nd' o bâ ba ka vahaki pě o palwanidě. O bâ ba běki kalango opělě ya Upangiyyi muabu, bâ mětě, na ekěndâ abu, ka Paiya Bwam, a hanakiyedi Geiyâs ukanakâdi, a yalě itika. Jâ ndi ja Ebumulema-Eněně ja vâ na, E lě nde, o ka yalakate itika ; oka, bumwakidě mihâ ; ukanakâdi nd' ekamu opěl' âvě. Paiya Bwam, mâ na, Ho yokake mâ. Na Ebumulema-Eněně na timbwanaka na ;

A vahakě o weya, a take o balwě ;

A ka diyě o 'hiki 'pâkwě, a take na wa owabu wango.

Paiya Bwam mâ na, Ae ! u nd' ukolo mětě, bokolo n' ipaku-wa, bokolo tepě na iha. O ka, utati mua ndabo, oningě wa tandâ mbi dikake pat amě na nâvě ; pakwakiya mâ, mbi ka yokate ka âvě o ka vâyě.

Geiyâs mâ na, nyawě, u ma kanudwěnd' âvě, na mâ u pitakudwě tepě na âvě nd' o ka yavwaně mâ. Jâ ndi ja utodu tě mua momo ja vâ na,

Moto a yalakě o bala obohoboho na ehewě,

Oningě a balaka bobe ;

A vakakě o diya na eměná,

Mâ mětě a take o wa wango.

Geiyās mâ na, hohonganĕngo ; iyokwanidi viyam nd' ekavi. Kabojana, ehekwĕ e take bala ilina n' ivenda jaju, i bĕ na ngudi e tĕnidĕ na bobē. Tepĕ na, oningĕ bobē ndi mekâdi meya Setan me katakidĕ ilina, nandi i lĕ pĕ i tĕnĕkidĕ, ovanĕ na injuwa ja ikâhâ tĕdinĕ i to hawĕ ? O ibĕ tepĕ na moto a di yowĕngo ehekwĕ, a didi a kamakidĕ na wa jângâ tĕdinĕ, a ka diyandi ejero ea ehekwĕ, o mâ-a jadi uhaka mua mabeva maju mĕtĕ. Mbi yongidĕndi kya tĕkanĕ ilango i di bwam n' iyoka. Bato babale ba kĕ-kind' o ekĕndâ ; umbâkâ a yalakidĕndi mâ te iwanja, upâkwĕ a bĕ utodu. Wa iwanja a diyaki na mabeva makolo imaju ma ma balaka ; ma utodu ma diyakindi ma vâhâ. Wa iwanja a ma tamwakate bwam, bwĕšĕ te ka wa uduni, na mâ-a diyakite bohadi ka mâ. A lĕ nja, o tango abu ovanĕ, wa ehekwĕ aju e ma panyaka bwe wa, o bâ bĕhĕpi babale ba ma yĕnĕnĕkĕ nyanga pâkâ nonanĕ ?

Bwam.—E bĕ na penda ya wa iwanja. Kabojana e balakĕ elombo ekolo wa, e levakidĕte na e na ngudi wa, wa wa tepĕ o yâ e tamwakĕ nyanga pâkâ na e ha ibĕ kona na yâ, pani te ka igona tĕ itodu dinĕ. Mbi tepĕ hilĕngo na batodu ba hakĕ ilĕmĕ tĕdinĕ, ba nângâkândi ipuhwana jabu ja utodu, pani ka ibala ja ehekwĕ o mabe mabu, na bâ ba yabaka nyolo jabu mĕtĕ. Mbambyĕ batodu ba bamo ba di vuhango na ehekwĕ, ba ndi lukango na bâ ba levaka mawanja, ikabojana bâ ndi ba di yĕnĕngo nanĕ ya belombo beitĕ na ngudi : nandi opĕlĕ ya mawanja na utodu mua momo, oningĕ ba viya ka lata njamba bâ babale, wa iwanja nd' a ka hâkâlĕ ehavu o ulema muaju na ngudi wa, tombe bedoko beya wa utodu be diyakate vâhâmângo wa. Ba kalakindi kâkana, diye diye, na 'la majĕnjina ma buhwa.

Nandi o ba ndabo ba umwanakidĕ, ka Klisiani a sombiyĕ mwan' aju Jems, na langake kapita pâkâ, ka mâ-a langa 53 ya Aiseiya. O mâ-a makidĕ, ka Paiya Bwam a uwa na, e lĕ nja tina-ĕ ya Uyongi muahu e vânakudwĕ na, a ka " pumyandi o he ya yaheyahe," tepĕ na na, " Au diyaka na ehini, tombe iluka j' u diyaka o mâ-a jadi."

Ebumulema-Enĕnĕ.—Jâ ndi ja Paiya Ebumulema ja vâ na, mbi yavwanakandi o ya boho boho na, ikabojana tyâtyi ya Jiu, ya Kraist e pumanakiyedi, e diyakindi ya nyangĕ ngudi, na ilina

ja ikaliyedi, paniyango vyā. O ya ibale, mbi vāki na, ndaga i kalakudwēndi opēlē ya ba ha kamakidě, bâ, ikabojana ba puhwanakindi dihâ i didi i yēněkě ebumulema y' Upolo muahu, ka bâ ba yěkėkidě mâ hohonganěngo n' ihubiya jaju ja bwe bwe ; pani ka bâkâ ba ha yowakě na malale ma tâ ma dibakwēndi na epape ebe, o bâ ba duwi jākâ, ikabojana b' u yowakě eyabu e duwakidi, ka bâ ba uhwa pě jâ njo 'pâkwě, bwēsě te ka bato ba hakě ilale i ha ibě na sa.

Geiyās mâ na, inyěni o jadini okava, na nyanga 'mě e di yowěngo, na, Paiya Ebumulema-Eněně a didi bwam n' ibweya ja bevolani, oningě wa tândâni, o hwě ho ka bě nyolo yâdiděngo pa, ho ka kėkěni opēla ehiki okava, ka yěně, ipě ho te ho haka elombo eyam ovoně. Enongo yākâ e nd' okava, dina na Uweyi-bwam, a hakě njeya eněně ea Upolon juke eyitě, o hanganě tēkadidi ; mba dimbakiya tepě iboko viyaju vi diyakě wa. Mâ ndi molo moa njamba ya miyibi ; e ka diyandi bwam oningě hwě ho vėngėkidě mâ oviya hanganě tēkadi. Ka bâ ba kamidě, na bâ na tângâmâkâ : Ebumulema-Eněně n' ukwala muaju mua ibâtâ, evunga, na nguba ; bapâkwě na makângâ.

O bâ ba pâkidi o iboko viyaju vi diyakidi, ka bâ ba kâbidě mâ, n' umbâkâ o benâ beyaju bweyango, dina na, Ipikiliya-ibâbu, wa bahayi baju a valanakidi o mâ-a jadi, o bâ ba diyaki ba bweya mâ o njeya. Enongo e diyakite kabo sowanaka mâ belombo, a yanaka na, yeně pa, vâkâna a ka nângâkâ mehoni oviya bevehe beyaju, ikabojana a diyakindi wa bojana.

Nandi, o mâ-a yěněkidi Paiya Ebumulema-Eněně, na mbweyi jaju o ubiyâ mua ubwalange muaju, pâni, ka mâ-a uwa mâ, na, o vahaka li nde.

Ebumulema-Eněně.—Ho vahakand' âvě, jambojana ho ma viyandi ka kunda momano ma batamuwi baitě na ngudi ibâvě ba di weyango ; o âvě o ma dula bâ oviya njeya eněne ya upolo ; ovaně, vâkâna pumaka o ubwalange muâvě, wa viya onokava. Ka mâ-a bâtâ ibâtâ ja eduka, na mâ na pumaka, bâ tepě njuna o eduka, ba yanakindi keběngo iwěla ihuhu, kwě, bėngě ba yâjânâkidě pě.

Jâ ndi ja enongo ja vâ na, O haka li nde o he amě okava.

Ebumulema-Eněně.—Ka kunda makiya ma batamuwi, pani te

k' umbi ma languwa 'vě o boho. Ka bâ ba lata pĕ epâkwě njo, na enongo tĕ na pangaka Ebumulema-Enĕnĕ a kumibaka 'mbu-hwa ka bo kweyaka ; ndi a vongwaki pĕ, na pipamaka na njĕmâ tĕ yânĕ o molo moa enongo, na o mbanja 'ju, ka mâ-a panga mâ-a nyâtâkĕ evolani aju oviya enâ aju. Ka mâ-a bweya mâ, na mâ na weyaka mâ, na lenaka molo moaju, ka mâ-a valana mâ na 'la o ndabo tĕ ya bangi. Ka mâ-a nângâ tepĕ utamuwi Ipikiliya ibâbu, ka mâ-a valana ma iboko viyaju vi yâjâkidi. O bâ ba pâ-kidi o mboka, ba levakidĕndi molo moa enongo tĕ o ba ndabo ba jadi, ka bâ ba tĕdĕ mâ, bwĕšĕ te na nyanga 'bu e ma haka mepâkwĕ mbĕmbĕ, opĕlĕ ya ibangidĕ ja tango tĕ e didi e yĕjĕkĕ o ha o egombe pâkwĕ pani ka mâ.

Jâ ndi jabu ja uwa Ipikiliya-ibâbu, na, o pâki lĕ o benâ beyaju ovanĕ na ?

Ipikiliya-ibâbu.—Mbi ndi moto wa kâmbângo, bwĕšĕ te k' inyĕni o yĕnĕki mbani ; ndi jambojana iwedo i ma tinakidĕndi o jâmbĕ jamĕ, k' umba mba pikiliya na, mba diye bwam okava, n' umba nandi na nângâkâ emĕnâ ea utamuwi, n' umba na tamwaka oviya Mboka ya Boyebakiya, eyahu na paiya e jakudwĕ, na pâ okava. Mbi ndi moto a ha ibĕ na ngudi ya nyolo, na puhu, tombe ya ipikiliya, nd' oningĕ mbi yâlidĕngĕ, tombete k' umbi kulakĕ bo kulaka, mbi ka vahandi o tombĕ emĕnâ amĕ o njeja ya utamuwi. Umbi pâkidi o jâmbĕ j' ugomba i jadi o ipumanido ja njeja, Upangiya mua iboko tĕvinĕ a haki mba ulunda uitĕ mĕtĕ ; au kalaka tepĕ ndaga ka ndaga opĕl' 'a itingidi viyamĕ viya kâmbângo, tombe opĕl' ipikiliya jamĕ ; ndi a vĕki mba belombo be diyaki na mala o ekĕndâ amĕ, na mâ na langwakiya mba, na, mbi pitakidĕ kwanga na 'la ihuku. O umbi pâkidi o ndabo ya Upendi, mbi duwaki tepĕ kĕngâ eitĕ na ngud' omĕ ; nandi o ukodi Bokolo u kebakidi ngud' amĕ, k' umba mba bapwĕ omĕ, bo bapâkwĕ n' uhayi muaju umĕâkâ. Pâkwĕ pâkwĕ mĕtĕ, mbi ndi duwango ihana itĕ na batamuwi bapâkwĕ, tombete ka bâ ba ba bâbâkidi o tamuwa jângâ jamĕ i tamwakidi ; nd' o bâ ba ma vaka ba levakidi mba, na mbi yâdâkiye ; bâ na, upango mua Upangiya muabu ndi mua na, ba di vâhâ, ba yâdâkudwĕ,* tepĕ bâ bo

* 1 Tĕsilonayika v. 14.

tombanakidě ekěndá abu. Nandi, umba mbi pákidi o mani ma Iweyana, ka enongo těkaye ya lata n' umba, ka mâ-a vâ n' umba, na, mbi kenjakě opěl' eduka. Ndi bamâni ! umba vâhâmângo kakana, mbi vahakate kabo ihana pa ; au hâpâpě tepě bo vaka ka mâ-a bweya mba. Mbi pikilakiyete na, aa weye mba. Tepě na o mâ-a pâkidě mba o ubwalange muaju, umba mbi ha bâbâkidi o vala na mâ, mbi kamakiděte na, mbi ka pumate o bwe bwe epâkwěngo ; jambojana mbi diyakindi yokango na, o ibě na utamuwi umbákâ u didi u bweyakwě mbwedi na benâ beya bwayě, oningě mâ ebumulema hukango opělě ya Upangiyi muaju, hohonganěngo na belekanako beya Wa-Oba, a ka wě na enâ ya uloni muaju, na vilolombo. Belombo beyamě be ibakudwěndi mbambayě, ndi mbi kweiyendi na eměnâ amě, pani te k' inyěni o yěněkěni, yâ ndi eyamě e langanakě Upolo muamě ka uyalidi, n' inyěni ka bevolani. Mbi 'mbwakiya tepě okava beduka bepâkwě ; ndi ekaye ndi eyamě e di leniděngo, na, o nyakuwa umbila o umba mbi ka yâlě, o tamwaka o umba mbi ha ibě na ngudi e nyakwakě umbila, na o kula o umba mbi ha ibě na ngudi e yâlâkě o tamuwa. Nandi upako wa ndi na, mbi langaki mâ-a tândâki mba, na mbi ndi kâmâmângo ; njeya 'mě e nd' o boho boamě, ulema muamě u ndi tomběngo viho vi ha ibě na ulando, tombekete k' inyěni o yěněki mbani, kâmbângo kakana.

Bwam.—Jâ ndi ja Bwam ja vâ na, Wu hilinganaka na utamuwi umbákâ, oviyo, dina na Jângâ ?

Ipikiliya-ibâbu.—O hilingana na mâ ! E, a vakiyendi oviya mboka ya Ipuhwa j' Ipikiliya ejadi piyělě na mboka ya Ujilo, opěla ngângâ, na o mboka 'mě e jakudwě ; ho diyakindi hilinganango na ngudi mětě, a diyaki tepě paiya, yeně ndi na, mwana nyangwě na paiya. Hwě na 'ju ho te itingidi viyâkâ ; mâ bovuve kwě, ndi ehini te yâkâ.

Bwam.—Mbi yěněki na, wa dimbakiya mâ, n' umba mbi kamakidě tepě, na, o diyakindini ijawě ; ikabojana o te botano pani ka mâ, etamuwedi ya dihâ jâvě panika eyaju, yâ nyanga tě te ya ekalidi 'âvě.

Ipikiliya-ibâbu.—Ba di hwě yowěngo, ba vâkâte kabo nonaně ; tepě na, nyanga 'mě e di langango opěl' 'a 'ju, mbi yâ duwango umba mětě mbi jadi mběyi eněně mětě.

Geiyās.—Mâ na, paiya oka, yâdâkiyě ; mbi kehanakënd' âvě, o kehanakwě tepě o ndabo amě. Eyâvě e vahakě langwaka bo langwaka ; na eyâvě e ka vahě bahayi bamě, na ba hake âvě, ba ka hiyâ n' ulema mua kokěngo.

Jâ ndi ja Ipikiliya-ibâbu ja vâ na, ekaně ndi kěngâ e ha pikilakudwě, e te pani ka joba i panyaka oviya evindi ea ivititi. O nyanga ya na enongo Uweyi-bwam, a yanakite, na, mbi ka pahiyandi kěngâ těkaně, o mâ-a himbakidě mba, na mâ au hulakidě pě mba na mbi yavakidě wa ? A yowakiděte na, o mâ-a makidě ipatuwa ja belombo beyamě, na mbi ka vali pě o Geiyâs ajadi ? Ndi e te nonaně.

Nandi o Ipikiliya-ibâbu na Geiyâs ba diyaki ba langwaka kâkana, k' umbâkâ a viya umbila, tepě o ubiyâ nji, na, utamuwi umbâkâ Paiya E-bě-hohonganěngo, a weyudwěndi na ngadi o iboko viyaju vi ma diya, pani ka nanda pâkâ, na kulu oviya okava.

Ipikiliya-ibâbu.—Mâ na, Bamâni ! hângě a weyudwěndi ! A kâbâkidi mba ovaně mbi to pâ okava, na mâ-a mbakind' o diya uamě wa njamba. A diyaki tepě n' umba o enongo Uweyi-bwam a bweyaki mba, nd' o mâ-a diyakidi n' umbila muaju uvalu, ka mâ-a kweya ; e te pani ka na a kweyakindi ka wa, nd' umba mbi bweyakudwěndi ka diya mihâ.

Nandi, Matiyu na Ngěbě ba diyakindi ba bana o egombe těkaye ; Geiyâs a věki tepě Fibi, mwan' aju wa mwajo, o Jems, mwana nyangwě wa Matiyu a jadi, na a bake mâ ; yeně tombango, ba diyaki pě o ndabo ya Geiyâs jomu ja hwi, ba těmbakě egombe abu hohonganěngo na pani ya batamuwi e ma haka.

O bâ ba diyaki ba ka mbaka o tângâmâ, Geiyâs a hakidi bâ isango, ka bâ ba ja na mâtâkâ, ba ka yěněkě mbya. Nandi o iwěla jabu i ka valaně, i diyakindi ja pâ ; Paiya Ebumulema Eněně a uwakindi ejanganangobo ya ivě. Ndi Geiyâs a langwakiyi mâ, na, e bě mběmbâ ya batamuwi na ba věke ivě o ndabo aju opělē ya bwam bwabu bo hakwě. A věki bâ beja ulingo mua upuma, ndi a 'mbwakiyendi ivě jaju oviya wa Sameriya uyamu, a yohanakidě mâ, o itimba jaju, ivě ja ijaju i pelikidě jěhěpi.* Jâ ndi ja Ebumulema-Eněně ja vâ na ju na :

---

* Luk x. 34, 35.

Ebumulema-Eněně.—A tândâkwě, eyâvě e hakě bana bina eěhěpi, o haki yâ hohonganěngo, na bangi tepě ; ba ndi valanango upako mw' itândě jâvé o tyâtyi eěhěpi ; ibâvě ba ka bě, oningě âvé bâ validěngo o ekěndâ abu, hohonganěngo na mbago ya moto uyam, vâkâna o ka hi bwam.* Ka Geiyâs a yohaně bâ běhěpi, na bana baju, wa wa ndi iyohaně ja Paiya Ipikiliya-ibâbu. A věki tepě mâ elombo e mâtâkě o njeja. Nandi o bâ ba diyakidi ba pumaka o ubiyâ, ka Paiya Ipikiliya-ibâbu, a ha pani ka na a vahakandi o dikana ombuhwa. Nandi o Ebumulema-Eněně a yěněki nonaně, a vâki na, Oka Paiya Ipikiliya-ibâbu, sâsâ, o ka na hwě ; mbi ka diyandi utumbwani muâvě, o ka hawěte pani ka bapâkwě.

Ibâbu.—A ! ndi mbi vahakandi ugangano u ka hohonganě n' umba. Inyěni běhěpi o ndini kekele kekele na ngudi eyitě, ndi o yěněkěti mbani na mbi ndi kâmbângo ; ovaně, vâkâna, mbi tâmâkengě o viya ombuhwa, o banga, na tina ya makâhâ mamě mayitě, mba diya jumba umba mětě mbi jadi, n' inyěni ta. Bwěšě te k' umbi ma vâ, mbi ndi moto a di kâmbângo, n' ipikiliya ja vâhâmângo, mbi ka numbwěndi, na o pangwě vâhâ, o elombo ea bapâkwě e ka hayě. Mba tânde beyâ ; mba tânde bebâtidi beyamu sasě ; mba tânde tepě nyuwe i ha i bě n' itinga. E, mbi ndi moto a di vâhâmângo mětě, mbi numbakandi na elombo ea bapâkwě e di huludwěngo na ba hake. Mba wě pâkwě pâkwě eěhěpi ; mbi ndi Klisâni ya bohuma mětě. Njo jâkâ, oningě mbi yěningě bapâkwě ba peyaka n' Upangiyi, vâkâna e yěněkidi mba njuke, ikabojana mba yâlě o ha nonaně. E te n' umba bwěšě ka moto wa kâmbângo o hanganě ya ba kolo, na ba ubědi o njamba ya ba mepeha, tombe ka ba vitwa vi ha yěněkwě isâlâ ; ovaně nd' umbi ha wě nyanga 'mě e ka hayě. “A di kokěngo na o hělě, na matambi maju, a te pani ka vitwa vi pějěkwě, o ipikiliya ja mâ-a didi o iyâjâ.”†

Ebumulema-Eněně.—Mâ na, nandi, mwan' ina-o, mbi ndi vânwěngo, na, mbi yâdâkidě ba di vâhâ o ipikiliya, na ba kâmbekâmbe. E ndi bwam na o kěkě na hwě ; ho ka vengidět' âvé, ho ka hanat' âvé ; ho ka hâhiyi nyolo jahu na belombo beyâkâ beya

* iii. Jân. 5, 6.

† Job xii. 5.

iha, na beya ndaga opěl' ávĕ ; hwa diye na nâvĕ na mesâju na penda ; ho ka hate belombo bečĕhĕpi opěl' ávĕ, wa na o dikanaka ombuhwa.*

Ukili tĕkamu muĕhĕpi ba diyakite ba ngite o ubiyâ mua Geiyâs ; umòwakiyate o bâ ba diyaki ba kolonganakĕ na elâmbĕ abu kakana, ka Paiya Kokĕngo-n'-ihimbama, a pâ, metumbe meyajū o enâ vyĕ, mâ-a ma kĕkĕ tepĕ o ekĕndâ tĕ.

Ipikiliya-ibâbu.—Jâ ndi ja Ipikiliya-ibâbu ja vâ na ju na, Momo, o ma viya lĕ okava na ? O kya okava, k' umbi ma tata, na, mbi ha duvete uganganu u di lukango n' umba, ndi ávĕ o ndi mĕtĕ hohonganĕngo na nyanga 'mĕ e ma vaha. Iyĕ, iyĕ, Paiya Kokĕngo-n'-ihimbama, mbi yombwaki, na, hwĕ na nâvĕ ho hanake.

Kokĕngo-n' ihimbama.—Mbi ka peyandi na njamba 'vĕ ; nandi, Paiya Ipikiliya-ibâbu, o hwĕ ho latidi ka matota okava, kakana, na hwĕ na taka o palwanidĕ, nângâkâ utumbe 'muamĕ umbâkâ.

Ipikiliya-ibâbu.—Mâ na, nyawĕ, tombete k' umbi langakĕ ávĕ opĕlĕ ya kĕngâ ávĕ, mba vahaka pĕ o dĕhima, mbi to diya ebokĕ. Nandi, mbi piviyaki na, u ka hanate mba, o ba egombe 'pâkwĕ, oningĕ mbwa e linguwĕ n' umba.

Kokĕngo-n' ihimbama.—Paiya Ipikiliya-ibâbu, oningĕ na umba mĕtĕ, tombe metumbe meyamĕ ho ka hanat' ávĕ, hwĕ bĕhĕpi ho te o isombiyĕ jâvĕ.

Kakana nd' o bâ ba kĕkidi : Paiya Ebumulema-Enĕnĕ, na Paiya Bwam, ndi ba diyakidi o boho, Klisiani na bana baju ba bengaka, Paiya Ipikiliya-ibâbu, na Kokĕngo-n' ihimbama ombuhwa, na metumbe meyajū. Jâ ndi ja Paiya Bwam ja vâ na,

Bwam.—Sâsâ, paiya, o hwĕ ho jadi o njeya okava, langwakiya hwĕ mbĕyi ya belombo beya mala beyâkâ, beya tango tĕ e yalaidĕ ekĕndâ o boho na hwĕ.

Ebumulema-Enĕnĕ.—Mbi te bâbângo. Mbi piviyaki o te yokango nyanga ya Klisâni e latakĕ na Apâliyân oviyo, o itaba ja Ihubiya, na ehavu ekolo na ngudi eyaju e diyanakidi o itamuwa o Itaba j' Edingihĕ y' Iwedo. N' umba mbi pikilakiya tepĕ, na,

* Roma xiv. ; 1 Kârint viii.

wa punyěndi kabo na o yokakite nyanga ya Ikamidě e yěněki njuke na Jaiye Elěngě, na Adam ya boho, na A-ha-hwěměkiyě, na Ihâni : paniyango bayabani babe banayi, ba moto ba didi ba latanaka o njeya.

Bwam.—E, mbi te yokango opělē ya ekaba běhěpi ; pâkwě pâkwě Ikamidě a yěněkindi njuke eyitě na Ihâni ; au diyaka pě na ngudi e yonyakě.

Ebumulema-Eněně.—E, ikabojana hohonganěngo na nyanga ya utamuwi e vâkidi, o bato běhěpi, mâ nd' a diyaki na dina i ha diyi lukango na 'ju.

Bwam.—Nandi, sâsâ Paiya, mětě Klisâni na Ikamidě ba lataki lě na Ekalěkalě o nj' iboko-ě? Mâ ně a diyaki tepě wa ba umakě.

Ebumulema-Eněně.—A diyakindi na mabeka ma etiketike ; ndi bayitě ba te kabo vitanakě njeya jaju.

Bwam.—A mbakind' o kândâ Ikamidě.

Ebumulema-Eněně.—E, ndi Klisâni a hunganakindi o levidě mâ njeya o salanakě mâ.

Ba kěkindi kakana kwanga na 'la o bâ ba pâkidi o iboko viya Upakuwi vi lataki na Klisâni, na Ikamidě, na sâkâkâ bâ belombo be ka hamě na bâ o Ihambanido ja Naně. Ka Utumbwani mu-abu, a vâ na, O hanganě těkaně okava, ndi o Klisâni na Ikamidě ba lataki na Upakuwi, na mâ na pakwakiya bâ njuke jabu i ka bonganiyě o Ihambanido ja Naně.

Bwam.—Wa vwi nonaně? Mbi ndi mbi vâki na, kapita tě eyaju e langakidi o bâ bajadi ně, e diyakindi ekolo.

Ebumulema-Eněně.—E diyakindi, ndi a yâdâkidě tepě bâ. Nandi ho langwaka lě opěl' abu na? Ba diyakite bwěsě o mâ na laiân ; miyoho miyabu deliděngo pani ka ilale. Wa yongakidě nyanga 'bu e tēměkidi o boho boa uyěkidi, baa bange?

Bwam.—E : Ikamidě a yěněkindi etuniya, ndi au bangaka.

Ebumulema-Eněně.—E, nonaně, ndi belombo beněně be vakiyendi omě, ikabojana e vânâkudwi na Ipite, na bapâkwě, ba uluakindi na iwedo jaju.

Bwam.—E ; nandi sâsâ pakwakangě ; jambojana âvě ndo di hilinganango na belombo wa.

Ebumulema-Eněně.—O Klisâni a diyakidi Igeba ja Naně to-

mbango, a banganakiyi pĕ n' upâkwĕ, dina na, Nyeno-ya-Ikuta-kuta, a diyakidi na bokeli boitĕ.

Bwam.—Nyeno-ya-ikutakuta ! a diyaki lĕ na ?

- *Ebumulema-Enĕnĕ.*—Moto wa megono meitĕ mĕtĕ, unoki mĕtĕ m' unoki ; moto a bengakĕ ikaliyedi, kabo hohonganĕngo na njeya ya he e tamwakĕ ; ndi a bambwakindi inyangĕ tombe iyĕnĕ ja betuniya beya omĕ. A diyakindi na pani aju ya ikaliyedi lukango na hongodi, mwad' aju tepĕ a haki bwĕsĕ ona mâ mĕtĕ. A diyakite kabo 'lwanakidĕ mapikiliya, a viya dinĕ, a timba dinĕ ; e, na mâ tepĕ a vĕkĕ tina omĕ. Nandi, nyanga 'mĕ e di yokango, a pâkindi o ihuku ibe na njeya jaju ; n' umba mbu yokaka tepĕ na bana baju ba ma tanginakwĕndi na ba bangakidi Anyambĕ, tombe n' umbâkâ.

Nandi, o egombe tĕkaye ba diyakindi ba bĕ piyĕlĕ na mboka ya Nanĕ, ejadi tepĕ na lhambanido ja beya nanĕ. Na o bâ ba yĕnĕki na, ba bĕ ndi baka na mboka, ka bâ ba totonganĕ upâkwĕ n' upâkwĕ, nyanga 'bu e ka tombĕ o mboka ; ekaba ba vâ yenĕ elombo, bapâkwĕ yenĕ. Na mbuhĕ mbuhwĕ ka Paiya Ebumulema-Enĕnĕ a vâ na, bwĕsĕ te k' inyĕni o didini bweyidĕngo, na mbi tumbwanakandi batamuwi njo itĕ na ngudi o mboka tĕkanĕ. Mbi tepĕ hilinganango okava n' umbâkâ dina na Paiya Nasâni, wa ba etomba ea Saiprâs, eyokwedi etodu, ho kĕkeni ka lumbiyani o ndabo aju. Oningĕ inyĕni o kamidĕngĕni, te hwa valani ovonĕ.

Paiya Bwam mâ na, Bwamu, Klisiani mâ na, Bwam ; Paiya Ipi-kiliya-ibâbu mâ na, Bwam ; tepĕ bâ bĕhĕpi kabo bo kamakidĕ. Nandi e diyakindi kolo o egombe tĕ eyabu e pumanakiyedi o mboka ; ndi Ebumulema-Enĕnĕ a diyakite njeya ya ndabo ya utodu tĕ mua momo yowĕngo. Ka bâ ba pâ omĕ ; na mâ, na ndakiya o jâmbĕ, o utodu tĕ mua momo u diyakidi utema u yokakidi, pâni tepĕ ka mâ-a yemba ekalidi aju, mâ tepĕ jâmbĕ bwe, ka bâ bĕhĕpi ba nganidĕ. Ka udiya muabu Nasân, a vâ na, O ma muwa lĕ ni obuhwa ove ? Bâ na, oviya ndabo ya mbweyi ahu Geiyâs. Mâ na, o ndini tamuwango masĕyi mayitĕ. O ndini lukango n' iyĕnĕ ja nyolo vâhâ ; ndi diyanakidĕni. Ka bâ ba diyamidĕ.

Ebumulema-Enĕnĕ.—Jâ ndi ja utumbwani muabu ja vâ na, Ba

paiya, vakani, o li na? Mbi kamakidi na, mbweyi amě a kehanakěnd' inyěni.

Nasân.—Paiya Nasân mâ na, Mbi kehanakěnd' inyěni tepě; langwakate eanyu e vahakě eěhěpi, bo langwaka, vâkâna ho ka hate nyanga 'hu e ka yâlě iduwa ja yâ opěi' âvě.

Bwam.—Ivaha jahu i diyakindi opělě ya iboko vi yâjâkě, na njamba eyam, ndi mbi yěněki na kya tēkaně ho pahiyi beěhěpi.

Nasân.—Opěla iboko vi yâjâkě o yěněkěteni nyanga 'ju e jadi; opělě ya njamba eyam o ka yowětě yeně kabo o boho.

Ebumulema-Eněně.—Mâ na, nandi, o ka bâbâte batamuwi na ba betake o ndabo abu e yâjâkě.

Nasân.—Paiya Nasân mâ na, E, na mâ na valanaka bâ o loboko labu; ka mâ-a levidě tepě bâ ndabo e jakwě, eyam mětě, eyabu e ka diyě, na bâ ba ka janakidě ta, kwanga na 'la egombe ya inganidě ka yâjâ e ka pâyě.

Nandi o bâ ba diyaki diye diye o bediya čeyabu, na bâ ba peyaka kwě, ka Paiya Bwam a uwa udiya muaju, na, ipě mboka těně e te na ebumbu ea bato baiyamu eyitě.

Nasân.—Ho te na mběyi; mbambayě ba te mběyi oningě ba kwanudwě na bâ ba njeya tě epâkwě.

Bwam.—Nandi ho lě ho haka na iyěně jabu? jambojana iyěněně ja bato baiyamu na tango ya batamuwi, o ekěndâ abu, i te pani ka ipumiya ja ngândě na nyětěti o tango ya ba tamwakě o manga na miyolo miya metangani.

Nasân.—Jâ ndi ja Paiya Nasân ja tinidě o he na eko aju, ka mwana 'ju wa mwajo, Ehekwě a ngiya. Ka mâ-a vâ na ju na, Ekekwě, kěkě ka langwakiye mbweyi jamě, Paiya Malâkâlâkâ, Paiya Moto-wa-Hole, Paiya Utândi-baiyamu, Paiya A-jowake, na Paiya Uluwi, na, mbi na megangano o ndabo amě, ndi ba vahakand' o yěně bâ na kolo tēkaně. Ka Ehekwě a vala ka ndiya bâ, na bâ na vaka; o bâ ba beki homanango pa, ka bâ ba diyamidě o tagulu, bâ běhěpi.

Jâ ndi ja udiya muabu, Paiya Nasân, ja vâ na, Mbweyi jamě, o yěněkěteni, na, mbi na njamba ya bangi o ndabo amě; ba ndi batamuwi; ba viyendi oviya yaviděngo, na ba valanakiděndi o ukodi Saiân. Mâ na, nandi o pikilakiya lě ni na, ekaně a lě nja? a tuwakidě upenjo muaju o Klisiani a didi. A ndi Klisiani,

mwada Klisâni utamuwi tĕ mua kuma enĕnĕ, bâ na mwana hangwĕ Ikamidĕ, ba yĕnĕkudwĕndi ihâni iyitĕ mĕtĕ o mboka 'hu Bâ tepĕ lunga, ba mamaka na, o egombe ea Ehekwĕ e ma viya ka ndiya hwĕ, hu pikilakiya na ho ka yĕnĕndi Klisiani ; vâkâna ekadi i ndi imamana iyam mĕtĕ. Ka bâ ba uwa mâ opĕl' 'a 'ju mĕtĕ, na na ipĕ mawanja tĕkama ma ndi bana ba momi aju. O mâ-a languwi bâ na ba ndi ibaju, bâ na, Upolo tĕ umwanyu u tândâkĕ na u dilakĕ a pangake inyĕni ka hangw' anyu, na mâ-a pâdĕ inyĕni na jonga o mâ-a jadi !

Bwam.—O bâ bĕhĕpi ba diyanakidĕ, ka Paiya Bwam a uwa Paiya Malâkâlâkâ, na bapâkwĕ, na, mboka 'nyu ea bĕ lĕ na kya tĕkanĕ.

Malâkâlâkâ.—Diyaka sulĕngo na ho duwĕndi o hungana na ngudi o egombe ya Ihambanido. E ndi bokolo n' itata ja melema meyahu, na malina mahu hohonganĕngo o egombe ea njuke na mbĕlĕkĕ. A diyakĕ o iboko viya jângâ tĕkadi, na mâ-a haka na jângâ ja bato ka ekaba, a na mala na ibandamidĕ ukili muĕhĕpi.

Bwam.—Ndi badiya banyu ba lĕ opĕlĕ ya hwĕ kya tĕkanĕ na ?

Malâkâlâkâ.—Ba bĕ hwĕ eyitĕ kya tĕkanĕ wa na oviyo. O youdĕtĕ nyanga ya Klisâni na Ikamidĕ e hakudwĕ o mboka 'hu, ndi kya okava ba bĕ ndi ka hwĕ. Mbi piviyaki na, makiya ma Ikamidĕ ma ndi bodilo o hâ ba jadi, na bwa buhwa tĕkabo ; jambojana oviya na bâ na tumba mâ, ba ka yĕnĕkĕndi 'hâni n' itumba ja moto upâkwĕ pĕ. Hu jijakiya o tamuwa o mehĕngĕ o hwi tĕdinĕ ; ndi kya tĕkanĕ ho ka levakidĕndi miyolo miyahu. Tepĕ o egombe tĕyenĕ, dina ja umĕmi i numbakudwĕndi nangudi eyitĕ ; nandi o kya okava, wa wa, o bekulu beyâkâ beya mboka 'hu, jambojana wa dimbakiya na mboka 'hu e ndi enĕnĕ, ikaliyedi viya klisâni i ka hekakudwĕndi na ngudi eyitĕ. Jâ ndi ja Paiya Malâkâlâkâ ja vâ na bâ na, E diyaki lĕ n' inyĕni na o ekĕndâ anyu ? ehiki e lĕ opĕl' inyĕni na ?

Bwam.—E te na hwĕ hâ mango pani te ka yâ e hamakĕ na ba tamwakĕ ; begombe beyâkâ njeya 'hu e diyakandi botano, beyâkâ ea beva ; egombe yâkâ ukodi bo betaka, yâkâ bo hubaka ; hwa yowĕ sasĕ. Upupĕ mua diyaka egombe eĕhĕpi ombuhwa 'hu, tepĕ uahu a latanakĕ o njeya wĕhĕpi, aa diyaka mbweyi ahu.

Ho tepě latango na mbělěkě jákâ pâni, nandi hwa wě be ka benganě pě ombuhwa ; nandi ho duwango na, e kalamakidi ovyo e pákwě pákwě—ya na, Moto uyamu a ka yěněndi njuke.

Iluwa.—O kalakandi opělě ya mbělěkě ; i lě nja mbělěkě ijávě i bonganiyedi ?

Moto-motwě.—Nyawě ; uwaka Ebumulema-eněně, utumbwani muahu ; mâ nd' a jadi a pakwaka bwam opělě těně.

Ebumulema.—Ho diyakindi lungwěngo na mahihi, njo ilalo, na b' inayi. O boho boho, Klisiani, na bana baju ba lungakudwěndi na bengenge bebale, ibabu ba bangakidi, na ba ka weyi bâ. Ho lungakudwěndi na Enongo, momo wa makiya, enongo Unyngani, na enongo Uweyi-bwam. Mbambayě hwě ndi ho lungakidi wa madikanido. E diyakindi kakana ; o hwě ho diyedi wigogombe o ndabo ya Geiyâs, uamě wa ndabo, na wa tyátyi eěhěpi, ho pikilakiyendi na, ho nāngākāndi bevolani beyahu, na hwě hwa vala, ho kěkě, ho tamwakiya, ipě ho ka duwandi bākā ba ndoba ja batamuwi ; ikabojana ho ndi yokango, na ndoba eněně e ndi' o hanganě tēkaně. Nandi Geiyâs ndi a yowakidě iboko tēvině wa n' umba, ikabojana mâ nd' a diyakě ovoně. Já ndi 'jahu ja tamuwa, bo tamwakiya, na bo tamwakiya, kwanga na 'la o hwě ho diyakidi hwa duwa inganido viya ubwalange muaju : nandi, bēngě ho yěněke mbya, na yādākiyě. Já ndi jahu ja pâ baka na ubwalange muaju ; nandi, hilakěte, o hwě ho bēdi omě wě, nandi a diyakindi a dungidě o ivâtâ jaju, momo tēkaně, Ipikiliya-ibābu, nandi a diyakindi a bē mâ o bo weyaka. Ndi o mâ-a yěni hwě, a yebakiyi na, nyanga 'hu e pikilakiyedi, na, a bē ndi na bebwela bepákwě, a dikakindi momo tē wa ngěbě o ubwalange muaju, ka mâ-a puma. Já ndi jahu ja yana na 'ju na ngud' ahu eěhěpi ; o madikanido, kwě, a kwehakudwěndi o he, na mâ na lenakwě ibābu, ka mâ-a tēdwě o mani ma njeya, ilevidě ja mahihi o bato babe bapákwě, ba didi ba haka ihadi ka vině. Ya na, mbi langwakiyandi ávě pákwě pákwě, mâ mětě, momo tē nd' ekaně, ilanguwa ja yâ, a diyakidi pani ka udāmbě mua hoduwě oviya udumbu mua laiyan.

Boóábu.—Mbi duwendi ekaye mbambayě, o mahihi mamě na mbya amě, o mahihi mamě o mâ-a vahakidi o weya mba ; na opěla, mbya amě, o umbi yěněkidi Paiya Ebumulema-Eněně, na

mbweyi jaju, na bevolani beyabu, ba bengakiya baka opĕla ivĕngidĕ jamĕ.

Hole.—Má na, tango tĕ e kĕkĕ o ekĕndá ya batamuwi, ba luka-kandi o duwa belombo bebale ; evemba, na emĕná e ha ibĕ n' itábĕ. Oningĕ bá diye na evemba, bá yálĕ o lilimidĕ o ekĕndá abu ; na oningĕ bemĕná beyabu bé diye bwam, vákána, ba ka pangandi tombe na dina ja utamuwi i náváká.

Utândi-mua-baiyamu.—Já ndi ja Utândi-mua-baiyamu ja vâ na, Mbi yombwaki na, ikelevidĕ tĕkadi i bĕ na mala inyĕni o jadi. Ndi mbambayĕ, o na baitĕ ba tamwakĕ o njeya tĕ, ba levakidĕ na ba ndi bangi o njeya ya batamuwi, wa na, “bangi na batamuwi o he.”

Ujájângá-mua-bojowa.—Já ndi ja Ujájângá-mua-bojowa ja vâ na, E ndi pâkwĕ pâkwĕ. Ba i bĕ na ngudi ya batamuwi, tombe evemba ; bá kĕkĕ hohonganĕngo de, kabo na matambi ma lĕngĕmĕngo ; itambi jákâ i kĕkĕndi utema, ipâkwĕ bo ngetanakĕ ; ibâtâ jabu nyaiyango, okava evoloo, okaonĕ ibeku, opĕlĕ ihâni ja Upangiye muabu.

Uluwi.—Já ndi ja Paiya Uluwi ja vâ na, ba lukakandi o yĕnĕ njuke opĕla belombo tĕkabe ; na batamuwi ba yálĕ tepĕ o pahiya ehewĕ tĕ enĕnĕ o bâ ba jadi nyanga 'bu e vahakĕ, kabo o njeya e ka diyĕ ya bĕ bwe opĕlĕ ya matábĕ ka manĕ, na njĕnji é diye. Kakana nd' o bâ ba diyakidi ba kalaka kwanga na 'la o beja beya kolo be tĕmĕkidi o tagulu, já ndi jabu ja ja, na mâtákâ, na bâ na yádâkidĕ nyolo jabu ja vâhâ, na bâ na nganakidĕ.

Nandi, ba bembakindi ulingo uyaba o ihambanido tĕ, o ndabo ya Paiya Nasân, a vĕkidi mwan' aju wa mwajo, Ehekwĕ, o Samuĕl, mwana wa Klisiani a didi, na a bake mâ, na mwan' aju, Mata o Josĕf a didi.

Pani k' umba mbi ma vâ, na, ba bembakindi omĕ, ulingo uyaba ; já ndi ja batamuwi tĕ ja diya hilinganango na bato baiyamu ba mboka tĕnĕ, na bâ ba ka hanaka bâ nyanga 'bu e yálâkidĕ. Ngĕbĕ a janjakindi na ngudi opĕlĕ ya mekuge ; na bâ ba vambakiyi mâ ibâtâ opĕlĕ ya ija na ibâtâ ; na mâ-a bendakĕndi imĕmĕ jaju. Tepĕ na Ehekwĕ, Fibe, na Mata, ba diyaki tepĕ na itingidi viyamu, ba haki tepĕ bwam boitĕ o loboko labu. Bâ behĕpi ba vangaka tepĕ, ovanĕ nd' o dina ja Klisiani i ka lilimidĕ o he.

O bâ ba diyakidi omě, elombo ebe měte e vakiyendi oviya 'hiki, ka yâ ya weya bato baitě na ngudi ba mboka tě. A ka valanaka tepě bana babu. Nandi, u diyaka pě na umbâkâ o mboka těně, a ma jįjakiya elombo tě ebe yeně ; ndi bâ běhěpi ba kweyakindi o bâ ba yokakidi ipako ja iviya jaju. Elombo tě ya mahihi yeně yú kwanaka tito ka tito o he. Nyolo aju ka tito ya mahihi, ndi e didi miyolo hěmbwědi, na jom ja mabomba. E jongolakiděndi bana baitě na ngudi, ndi e ma pangakudwi na mwajo.*

Elombo tě ya mahihi ekaye-e pakwakiyendi masombiyě o bato ba jadi, na jângâ tě ja bato ba tândákidi beměná beyabu wa na malina mabu ba yokakiyedi masombiyě těmaně.

Nandi, Paiya Ebumulema-Eněně, na tango tě e vakidi ka pepuwa batamuwi o ndabo abu, ba latakindi panga ivala ka yana na tito těyăně ipě ba ka yâlě te ivěngidě ja bato ba mboka těkaně, oviya nyanda, na medumbu meya tito tě e jilanakidě ekaně.

Jâ ndi jaju, na ba njamba 'ju ja vala na bevolani beyabu ka lata na mâ. Nandi, elombo tě ya mahihi yeně, e diyakindi o boho boho na evemba eitě, a tamwakiyendi baloni těbaně na itamuwedi viya bo kělěkě mětě ; ndi o bâ ba diyakidi ngumu ja beduka, ba pangaki mâ-a kweyaka : jâ ndi jabu ja timba pě o ndabo ya Nasân.

Yâ tito tě ya mahihi e diyakindi na hongodi n' ihuhu ijaju i pumakě o bwe bwe, ibweya ja bana ba mboka tě yăně. O jâ hongodi tě ndi ja sâjě tě ja ngudi i ma pepwaka mâ, na bâ ba ma bweyaki mâ egombe eěhěpi, ovaně nd' o mâ-a diyakidi a bě ebokě, na lumwě lumwě. Tepě au diyaka pě a jongolakidě bana pani ka mâ-a hakidi o boho ; na bâkâ ba kamakidi na a ka wandi na mavenge těmaně.

Ekaye a vėkindi Paiya Ebumulema-Eněně, na megangano meyajyu kuma eněně o mboka tě yăně ; ovaně nd' o baitě na ngudi ba ma kâlâmâkiyě bâ, na bâ ba dilakě bâ. Na yâ tina těně, ndi e pangakidi batamuwi těbaně há duwe njuke sasě. Mbambayě, o diyakindi na bâkâ ba hubiyango n' ibeva, ba ha yâlâkidě o yěně wa na mole, tombe o bweyidě wa na tito, ekaba bú kâlâmâkiyě bamo těkaba, bâ lange ngud' abu, na iyanidi viyabu.

---

* Ilevudwě xii. 3.

KAPITA VII.

NANDI, egombe e diyakindi e ka vuvakiya ya batamuwi e ka mbakě o ha ekěndâ abu ; ovaně nd' o bâ ba kenjakidě opělě ya ekěndâ abu. Ba handakiděndi mbweyi jabu ; ba totonganakiděndi na bâ ; ba ma latanakiyandi egombe yâkâ, ikaliya ja Anyambě opěla ibandamidě jaju. Bâkâ ba vanaki bâ belombo be diyaki kokěngo opělě ya ba vâhâ, na ba yâdângo, opělě ya bajo na bamo, na bâ na vĕkě bâ belombo beyitě be diyakidi na mala.* Ka bâ ba ha ekěndâ abu, ka mbweyi jabu ba 'la ka dikidě bâ uliko mua twětwe, ba bweyanakidi pĕ, epâkwě njo, moto moto o ibandamidě ja Upolo tĕ, ka bâ ba palwanidě.

Ba njamba ya batamuwi ba hakindi ekěndâ abu, ka Paiya Ebumulema-Eněně a vala o boho boabu. Nandi bajo, na bana ba diyakindi nyolo vâhâ, ovaně nd' o bâ ba tamwakidi hohonganěngo na nyanga 'bu e yâlâkidě ; na Paiya Kokěngo-n' Idâ, na Paiya Ipikiliya-vâhâ, ba diyakindi na bapâkwě ba yěněki bâ ngěbě.

O bâ ba diyakidi ba vala oviya mboka, na o mbweyi jabu ba diyakidi ba yohaně bâ, kwě tepě, ba pâkâ o iboko viya Ikamidě vi weyakudwě. Ka bâ ba himbana omě ulingo, ivě ja Upangiyi akeva, u vĕki bâ ngudi ya ibapě ja krâs bwam kakana ; na tepě ikabojana ba duwendi ikova ja itukidi vijaju.

Jâ ndi jabu ja vala pĕ yaviděngo o boho, ba kĕkĕ, ba kalaka opělě ya Klisâni na Ikamidě, na nyanga ya Ipite e latakidi na Klisâni, o Ikamidě a diyakidi a wa.

Nandi, ba diyakindi ba bě o Ukodi Itângina pângo, o epupudu tĕ ya silver e diyakidi, e timbakidě Dimâs oviya ekěndâ aju, na, ka bâkâ ba pikilakiyě, iboko viya Nyeno ya Ikutakuta vi kwakidi, na mâ na nyangaka ; Jâ ndi jabu ja pikiliya opěla tĕně. Nd' o bâ ba pâkidi o ejero ya vyo, e diyakidi banjaniděngo na Ukodi

---

* Behadi xxviii. ro.

Itângina, dině ndi ikondi tě ja viyanga, i ma yěněněkě oviya Sâ-dâm, na etima 'ju e nâvâkě, ba mamakindi, ka Klisâni a hakidi o boho, na bato ba iyowě ka bâ ba diyakidi, ba ka diyaka na pâgu nonaně, itimba ja okava. Nandi, ba yěněki tepě na, bato ba yěněki ibeva ja bapâkw' isâlâ, wa wa, na, oningě elombo tě eyabu e yěněkě, e tândâkidě mihâ mabu ma etiketike.

Mbi yěněki tepě, na ba hakindi ekěndâ kwanga na 'la o bâ ba pâkidi o viho opěla těkaně ya Mekodi meyam ;—o viho tě vi ma tombwaka bele beyam o miyidi meěhěpi, na bekayi beya omě be jadi bwam, oningě be nângudwěngě utema ; o metove me di te betongo upuma muěhěpi ; na o bâ ba didi ba nangakiya pâlě.

O miyidi miya viho těkavi o diyakindi na miyanga miya medâmbě, tepě na ndabo longwěngo opělě ya ibonguwa ja ba tě ba medâmbě baně, mekěkě meya bajo tě ba hakě ekěndâ. Omě o diyaki tepě n' umbâkâ a ma pepwaka meyâ, a diyaki tepě na ngěbě ; na a didi a yolakě meyâ na benâ beyaju, na mâ-a ka bâpakě meyâ o ngonga ju, na mâ-a ka tumbwanaka me didi na bana, na jana.* Nandi, Klisiani a langwakiyendi bana baju ba bajo, na, ba věke bana babu o ibandamidě ja momo těkaně, na na, ovaně nd' o bâ ba ka diyě na miba těkama, na bâ ba ka tatakwě, na o bombwě, ovaně nd' o bâ ba ka měndě ba pele n' umbâkâ o egombe e vakě. Oningě umbâkâ a lenga, tombe o nyanga, vâkâna momo těkaně a ka timbanate mâ. A ka kata tepě be diyakidi bukiyango, na mâ-a ka yâdidě tepě tango tě e běněkidě.† Kakana nd' o vâkidi Upangiyi Anyambě, Hilaketě umba, umba mětě, mbi ka butandi medâmbě meyamě, n' umba mbi ka vahaka meyâ. Pani ka utati a vahakě janga jaju, o buhwa tě ibwaju bo diyakě o hanganě ya medâmbě tě me di vanjanganango ; nonaně ndi k' umba mbi ka vahě medambě meyamě, n' umba mbi ka věngidi meyâ oviya loboko labu lo di vanjanganango nango, o buhwa bwa lâmbu lâmbu, na ivititi. N' umba mbi ka pumi bâ oviya bato ba jadi, n' umba mba yolě bâ oviya behiki, n' umba mba tímbě bâ o ehiki abu mětě, n' umba mba jedě bâ oba ya mekodi meya Isreěl, baka na viho, na loboko lěhěpi lo di na bato. Mbi ka jedi bâ o mwanga ueyamu, na mwanga mwabu u ka diyandi

* Hibu v. 2 ; Aiseiya lxiii.

† Jěrimaiya xxiii. 4.

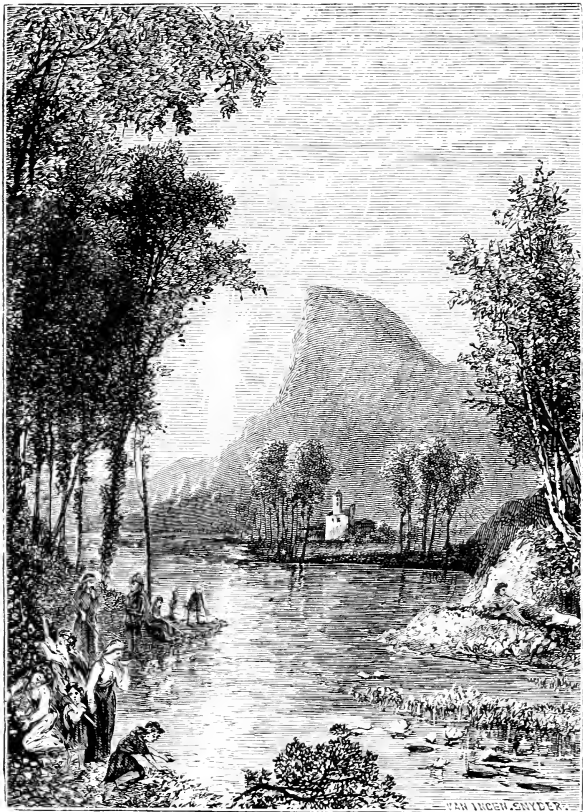
oba ya mekodi meněně meya Isreël; omě nd' o bâ ba ka nangiyě o mwanga ueyamu, na bâ ba ka jaka o mekodi meya Isreël. Mbi ka jeděndi mwanga mwamě, n' umba mbi ka pangi meyâ me nangakiya, o vâki Jěhova Anyambě. Mbi ka vahandi e diyakidi nyangango, n' umba mba timbě pě e diyakidi dumwěngo, n' umba mba kata pě e diyakidi pukuwango, n' umba mba yâdidě e diyakidi e běkě: ndi mbi ka jiliděndi beya mavângâ, na bekolo; mbi ka jedi beyâ na yěkě."*

Okava ba puhwane beja, na miba, na mabâtâ; okava nd' o bâ ba ka tatwě oviya myibi na bapatwani; ikabojana momo těkaně a ka tandi o wa, na mâ na taka o pelidě umbâkâ a vėkwě o ibandamidě jaju. Okava nd' o bâ ba ka diyě na ileva iyamu, na bâ ba ka yokudwěndi o tamuwa o njeya ya hohonganěngo, ndi wa dimbakiya, na, dině i ndi ibâtâ iněně. O yěněkě tepě okava, o ndi na miba meiyamu, malângâ maiyamu, bele beya mangâ mangâ, be yěkěměkě bebuma beyamu, hanga ka Matiyu e jakidi, be ma kwaka o epima beya mwanga mwa Biělzibâb; ndi bebuma be věkě ngudi, na bekolo wa na wa. Já ndi jabu ja hwěmiyě, ka bâ ba vě bana babu o mâ-a jadi; nandi e pangaki lâ ba peyaka na ngudi e diyakindi, ikabojana Upolo mâ mětě nd' a ka tatě bâ, na ekaye e diyakindi ihâwě opělě ya banděmbě na nyuwe.

Nandi ba hakindi ekěndâ. Nd' o bâ ba pâkidi, o Utove mua pěpěkě, o ilala tě ja Klisâni na uganganu muaju Ipite i kěkidi, o bâ ba hweyakudwě na enongo E-ha-ibě-n' ipite, na bâ na vama-kwě o Ndabo ya Penda, ba diyanakiděndi, ka bâ ba totonganě nyang' abu e ka hayě; o bâ ba diyaki yâdângo kakana, na na ba na Utumbwani ukolo, bâ na, ipě e te lukango na bâ ba yějěkě o yana na enongo tě, na o buludě ndabo aju ekolo, na, na oningě ba duwengě batamuwi omě, vâkâna ba ka huludi bâ, na bâ na taka o ha ekěndâ. Ka umbâkâ a vâ yeně elombo, upâkwě elombo epâkwě. Umbâkâ na, ipě e te lukango na o vala o he ya upâkwě; upâkwě mâ na, e, ho kěke, oningě na ho na mala maiyamu; Utumbwani a vâki na, tombete ka ndaga tě e ha ibě pâkwě pâkwě o egombe cěhěpi, ndi mbi na elekana o ihimbidě

---

* Ezeziel xxxiv. 11-16.

VIHO OPĚLA YA MEKODI-MEYAM.

p. 270.

ja bobe, na ibala ja boá, iyana ja eduka eyam ya ikamidě, nandi mbi yanakandi eduka tě eyamu na enongo A-ha-ibě-n'-ipite. Ovaně nd' umba mbi ka yějě o weya mâ, na buludě ndabo aju ekolo. Já ndi jaju ja vâ na, a lě nja a ka valě n' umba? Utodu Ueyam mâ na, mbi ka valate. Na bana ba Klisiani banayi, Matiyu, Samuěl, Josěf, na Jems, bâ na hwa la tepě; ikabojana ba diyakindi mawanja ma ngudi.* Ka bâ ba dika bajo o njeja na Paiya Bobâbu, na Paiya Kokěngo-n' ihimbama, na metumbe meyaju, ka pepuwa bâ, kwanga na 'la o bâ ba ka timbě; ikabojana o viyâ iboko těvině, o enongo a ma diyaka piyělě, tombete etumbě ya mwana e diyakite na ngudi ya tumbwana bâ, "Tepě tito ya majake e ka diyandi na medâmbě, na njâ i nangakiya na bana ba mbodi, na bana ba nyati, na bana ba laiân, na betumbě bebâbu beěhěpi ta, na mwa nděmbě nd' a ka tumbwaně bâ."†

Jâ ndi ja Paiya Ebumulema-Eněně, na utodu Bwam, na mawanja manayi ba vala o ndabo tě ekolo, ka tamuwa enongo-A-ha-ibě n' ipite. O bâ ba pâkidi o jâmbě j' ugomba, ba tinakiděndi na ngudi mětě. Já ndi ja enongo tě ja pâ o ugomba, ka mwad' aju a vitaně tepě mâ. Mâ na bâ na, A lě nja a hakě, a jijakiyě o nyungudě mba, Enongo A-ha-ibě-n' ipite nonaně? Já ndi ja Ebumulema-Eněně ja vâ na, A nd' umba, Ebumulema-Eněně, umba utumbwani umbâkâ mua Upolo mua mboka ya oba, u tumbwanakě ba tamuwi o njeja těkaně, o ipâdě jabu o loboko labu; n' umba mbi sombiyakěndi âvě, na dubwaka jâmbě jâvě, na mbi ngiye: tepě o ka kenjakě opělě ya eduka, ikabojana mbi pândi ka lena molo moâvě, na ka buludě ndabo âvě ekolo.

Nandi, enongo tě, o mâ-a diyakidi enongo, a pikilakiyi na, o ibě pě n' upâkwě a didi a balaka mâ; mâ tepě, na, ikabojana o egombe ya vyo okava, mbi yanakindi na benjěl, nandi Ebumulema-Eněně, ndi moto a ka bangidě mba? Já ndi jaju ja bâtâ ngub' aju, ka mâ-a puma o bwe bwe. A diyakindi n' ipaki ja bekěyi o molo moaju, o nyolo aju hikiděngo nguba ya veyá, na makogo ma bekěyi bâtângo, na ebolani eněně o benâ beyaju. Já ndi ja bamo tě utoba ja bengiya o mâ-a jadi, ka bâ ba lunga mâ ombuhwa, na o boho; tepě o mwad' aju a vakidi ka hana

* Jân. ii. 13, 14.

† Aiseiya xi. 6.

mâ-Paiya Bwam, a weyaki mâ na ihindudě jáká. Já ndi jabu ja yana opěl' 'a beměna beyabu, ka enongo tě ya kwehwě o he, ndi a diyakindi piyělě na bo dibaka. A yějěkindi nyanga 'ju e yâlâkidě ečhěpi, na mâ na diyaka, ka yâ e vânákwě na beměná bwinge pani ka pwisi; ndi Ebumulema-Eněně a weyaki mâ, ikabojana, au dikaka mâ kabo kwanga na 'la o mâ-a diyakidi a lena molo moaju.

Jâ ndi jabu ja yalě ibuludě ja ndabo tě ekolo, na yeně e diyakindi bobâbu n' iha, o enongo a diyakidi a wa. Ba diyakindi hwi hěmbwědi o ibuludě ja yâ : na ndi o yâ ndabo tě, ba duwâkindi utamuwi umbâkâ, dina na Ivâhâmâ, paniyango piyělě na bo waka na nja; na mwan' aju wa mwajo, dina na Jângâ iyitě : bâ babale ekaba ndi ibabu ba yongakidě. Nd' o diyakindi na ngudi e mamanakwě n' iyěně ja njângâ ya bekengo be diyakidi o behu beya ilonga tě ikolo dině, na nyanga ya ndabo tě y' ivititi yâně e diyakidi ti na bevehe beya bato.

O Paiya Ebumulema-Eněně na megangano meyaju ba diyakidi ba madě iha těkadi, ba nângâkindi Ivâhâmâ, na mwan' aju Jângâ-iyitě, na bâ na bandamakidě bâ; ikabojana ba diyakindi bato baiyamu, tombekete ka bâ ba diyakidi mbwedi o ndabo tě ekolo ya enongo těyeně.

Ndi ba valanakindi molo moa enongo tě, ikabojana nyolo aju nd' eyabu e tongakidi o malale, ka bâ ba huba o njeja, na bâ na pâkâ o megangano meyabu me didi, ka bâ ba levidě bâ nyanga 'bu e di hango. Nandi, o Ipikiliya-ibâbu, na kokěngo na itakuma, ba yěněkidi na, u ndi molo moa enongo, ba peyakindi na ngudi eyitě. Nandi Klisiani a diyakindi, na ngudi e bomakě ibeka, na mwan' aju Ngěbě o ilâmbâ : nandi o nyanga 'bu e diyakidi ba sevanakidě nonaně, a bomaki bâ viyembo, na Kokěngona-Itakuma a yembakindi. Já ndi jaju ja bweya Jângâ-iyitě na enâ, na bâ ba ka yembaka o njeja. Mbambayě, au diya ka na ngudi e yembakě á diye na utumbe o enâ, ndi mbi langwakiyand' âvě, na a hakite bwam. Tepě mwajo nd' a lukakě n' ibendwě, ikabojana a yavwanakindi viyembo bwam mětě.

Nandi ibeka tě j' u diyaka elombo sasě o Ivâhâmâ a jadi; a diyakindi na mala m' ija, wa na iyemba, ikabojana a diyakindi a bě piyělě na bo hovakiya na nja. Ka Klisiani a vě mâ ivě jaju

jākâ opělě ya ihuka jaju, ka mâ-a kenjakě mâ elombo e jakě ; nandi, kwě tepě utodu tě mua momo a ka yalakě i idiya ja honganěngo.

K' umba mba yěně o ndâtâ amě, o ekabe be diyakidi beya maya, Paiya Ebumulema-Eněně a nângâkindi molo moa enongo tě, ka mâ-a kělidě moâ o uhumu, baka na mani maněně ma njeya, banjaniděngo na ikondi tě ja Klisâni i tēkidě opělě ya ikelevidě ja batamuwi ba ka viyě pě ombuhwa, na ba ka tandaka na ingiya o 'he aju.

Jâ ndi jaju ja tokuna o ilale ndaga tēkadi, na,

Ekamu ndi molo moa enongo tě,
E ma bangakidě batamuwi oviyo.
Ebumulema-Eněně a buluděndi ndabo,
Na mâ-a weya bâ, na mwad' aju.
Mâ tepě a huluděndi,
Ivâhâmâ, na mwan' aju Jângâ-iyitě.
A bomakě penda, a betě dihâ okava,
Vâkâna a hwěmiyendi
Iyěně ja molo tě, i yembakiděndi bebokě,
U levakiděndi na, ba huludwěndi.

Ndi, o bamo tēkaba ba diyakidi ba madě ibuludě ja ndabo tě ekolo, na bâ tepě weyango enongo tě, ba hakindi ekěndâ abu, kwanga na 'la o bâ ba pâkidi o Mekodi meyamu, o Klisâni na Ipite ba kehakidě nyolo na njângâ ya elombo ya omě. Ba hihinganaki tepě na batati ba omě, ha haki bâ ulunda, pani te ka bâ ba takidi o ha Klisâni o mekodi tě meyam.

Nandi o batati tě ba yěněkidi njângâ wa moto ba vitanakě Ebumulema-Eněně, ikabojana bu dimbakiya pě mâ, ba vâki na ju, na, Paiya, o te na njamba eyam okava ; nandi, o duwaki lě bâ bēhēpi ove ?

Jâ ndi ja Ebumulema-Eněně ja yavwana na,

O boho ndi Klisiani na ebumbu aju,
Bana baju, na mebâmbi meyajju ;
Ba bâkâkě pepa 'bu na mondi,
Oviya bobe na 'la 'hekwě, te bú pâ okava ;
Tepě Utodu-Bwam, a vaka o 'kěndâ,
Kokěngo n' Idâ tepě a jadi
N' ulema ueyam, na Ipikiliya-ibâbu tepě

Au bâbâkâ o dikana ombuhwa,
 Ivâhâmâ a vakand' ombuhwa,
 Nyanga tě te ya mwan' aju Jângâ-iyitě.
 Ho ka nângudwět' okava,
 Ipě ho hake ekěndâ ? Langwakiya hwě.

Jâ ndi ja batati tě ja vâ na, Ekaně e ndi njamba eyam. Ho ka hand' inyěni ulunda, ikabojana ho ndi na beya ba vâhâmângo, tepě na beya ba yâdângo. Upolo muahu a yěněkěndi nyanga' e hamakě o bahâlě mětě ekaba ba jadi ; * ovaně, vâkâna ikâhâ i di-yake elombo e ka himbidě hwě n' ivěhělidě janyu. Jâ ndi jabu ja valana bâ o jâmbě ja ikenga, ka bâ ba vâ na bâ, na, ngakiya, Ipkiliya-ibâbu, ngakiya Paiya Ebokě, ngakiya Paiya Ivâhâmâ, na mwan' âvě, Jângâ-iyitě. Batati bâ na, Paiya Ebumulema-Eněně, ho ndakiyandi ekaba moto moto, kakana, ikabojana ba mbaka na timba ; ndi opěl' âvě mětě, na bapâkwě ba di te yâdângo, inyěni o ka hakateni n' itândidi vianyu mětě viya mběmbě. Paiya Ebumulema-Eněně a timbwanaki na, mbi yěněkěndi buhwa těkabo, na, ehewě e panyakandi o miyoho mianyu, na, na, o ndini Batati ba Upangiyi muamě mbambayě ; ikabojana ú tindi-yani ba běněkidě ekaba, na mbanja, tombete n' iběkě, ndi, o ma taděndini njeya abu, na 'la o ikenga malângâ, pani ka e jadi honganěngo n' iba.

Jâ ndi ja ba vâhâmângo ja nganidě, na Utumbwani na bapâkwě na benganakě. O bâ ba diyakidi ba diudwě, batati tě ba vâkindi, na ba diyakidi vâhâmângo wa, na, O ka vaha lě ni nde ? bâ na, ikabojana, belombo beěhěpi be ka hawěte okava, opělě ya ihuka ja ba vâhâ, na opělě ya ikelevidě ja ba bepamaleva. Jâ ndi jabu ja hadě bâ beja bebâbu, na be diyakidi bwam o iveka, na opělě ya ibombwě ; o bâ ba bědi janiděngo, ka bâ ba nganidě, moto moto o jaju iboko.

O Buhwa bo diyakidi boa ya, ikabojana mekodi tě me diyakindi n' udomba, na buhwa bo didi bwe, na tepě 'kabojana e diyakindi mběmbâ ya batati, oningě na batamuwi na taka o ha ekěndâ, vâkâna, ba takandi o levidě bâ belombo beyam beyâkâ, nandi o bâ ba diyakidi ba kokidě, na bâ tepě bonguwango nyolo

jabu, Batati tě ba valanaki bâ o miyanga, na bâ na levakidě bâ o boho boho ibeyabu be takidi o levidě Klisâni o boho.

Ka bâ ba valana bâ o loboko lakiya. Viya boho boho vi ndi Ukodi Umamo, na bâ na yĕnĕkĕ momo na masĕyi, a vungulakidi bekandangolo na ndaga. Já ndi jabu ja uwa Batati tě na, yĕnĕ e weyaka lĕ ovanĕ na? Ka bâ ba languwa bâ na, momo tě a ndi mwana wa Paiya Ehekwĕ-Enĕnĕ, uwanyu a langakĕ o ekulu ya boho boho ya EkĕndĀ ya Utamuwi : na mâ-a ndi dikwĕngo omĕ, ilevidĕ ja batamuwi nyang' abu e ka hayĕ, tombe o vungula oviya njeja jabu, jângâ ja mbĕlĕkĕ ijabu i ka bonganiyĕ na ika-midĕ.* Paiya Ebumulema mâ na, mbi youdi mâ, a ndi moto wa mala.

Já ndi jabu ja pâdĕ pĕ bâ o iboko vipâkwĕ, vi tubakwĕ na, Ukodi-u-ha-i-bĕ-na 'buke. Omĕ nd' o bâ ba yĕnĕkidi momo bâ-tângo n' ibâtâ itano ; na bamo babale, Uhinibidi na Upango ube ba kopaka mâ sĕkĕ egombe eĕhĕpi. Nandi, hilakĕte sĕkĕ tě eyabu e ma kopaka mâ, e mbe na kwa, na ibâtâ jaju i di te botano pani ka na jú kopwĕ sĕkĕ. Batamuwi bâ na, ekaye e weyaka lĕ na? Ka Batati tě ba yavwana na, Momo tĕkanĕ a tubakwi na moto ueayam, na ibâtâ tĕkadi i levakidĕndi botano boa emĕnâ aju. Nandi, tango tě e kopakĕ mâ sĕkĕ, ndi tango e numbakĕ na behadi beyaju beyam ; ndi nyanga anyu e yĕnĕkĕ sĕkĕ é natame o ibâtâ jaju, a ka diyandi a diye na ebuke o he tĕkanĕ. Bĕhĕpi ba vahakĕ o bevaka bamo ba jângâ tĕdinĕ, ba wakate na ehavu ya nanĕ ; ikabojana o ulingo kwĕ, vâkâna Anyambĕ a ka pangandi kĕngĕngĕ jabu i pumakĕ pani ka bwe, na bwam bwabu pani ka joba miyolo.

Ka bâ ba valanapĕ bâ o Ukodi Itândĕ, omĕ nd' o bâ ba levakidĕ bâ momo a diyakidi na ubâmbâ mua menamba u didi bya, umwaju u ma lenaka koto na mabâtâ opĕlĕ ya mekuge tě me diyakidi těme těme baka ; ndi ubâmbâ muaju u hâlâviye, na bo hâlâvâkiyĕ. Batamuwi bâ na, ekaye e lĕ e diyaka na? Batati bâ na, ekaye nd' ilevidĕ janyu, na, a didi na ulema bwe ivĕ ja mekuge, á nyamane, na vilolombo. A hovakĕ a ka hovidĕte mâ mĕtĕ. Na beja tě beya mwalika be vĕkidi usâki biú yĕvĕkidĕ ulega muaju.

---

* Maki xi. 23, 24.

Ba valanaki tepě bâ o iboko 'iviyabu vi yěnkidi Eboki, na Upuhwani-mua-Iyowě, ba tukaka moto wa Ithiopia na ipikiliya ja na ba vahakand' o taně mâ ; ndi ulingo muabu u tukakě mâ, u ha pě o vindidě mâ wa. Jâ ndi jabu ja uwa Batati na, yeně e weyaka lě na. Ka bâ ba languwa bâ na, Kakana ndi ka yâ e didi na moto ube ; megono mečhěpi me ka hawěte iduwa jaju ja dina iyam, me ka pangi mâ kabo bobě pě wa. E diyakindi nonaně na ba Fārisi ; na yâ e ka diyi nonaně na menoki mečhěpi.

Jâ ndi ja Ngěbě ya mwada Matiyu, ja vâ na Klisiani na, Jaiye, mbi vahakand' o yěně ibeku tě i didi o ukodi, i tubakwě na njeya ya hěl. Jâ ndi ja nyangwě ja languwa batati tě. Ka bâ ba vala o jâmbě ; i diyakindi opělě ya ukodi, ka bâ ba dubuwa jâ, na bâ na sombiyakě Ngěbě na a yokolakidě kwě. Jâ ndi jaju ja yokolidě, na yokaka umbâkâ a vâkâ na, Jâki na Paiya, na ihimbidě ja matambi mamě oviya njeya ya jonga na eměná. Upâkwě mâ na, A, te mbi nyakudwi pě bepěhi, n' umba na taka o yongě eměná amě, na o nyangě ilina jamě. Na upâkwě na, Oningě na mbi jaka pě mbi diyaka epâkwěnjō, mbi ndi mbi hâhâkiyě nyolo amě mětě, wa na o pâ o iboko těkavi ! Nandi e diyakindi pani ka na he yâ mětě e njimakandi, na yâ e hokolanakě na jângâ o iboko viya mwa tě vi diyakidi těměngo ; jâ ndi jaju ja banga, ka mâ-a pâ, a ka likimaka, a vâkâ na, Ibâtâ na tango tě e didi vėngudwěngo oviya iboko těkavi.

Nandi o Batati tě ba makidě bâ ilevidě ja belombo těkabe bečhěpi, ka bâ ba timbana bâ o ikenga, ka hâ ba vě bâ be diyakidi o ndabo. Ndi Ngěbě a yombwakindi elombo yâkâ eyaju e yěnkidi omě, ndi a yěnkindi ihâni n' ijomba. Ka Klisiani a uwa mâ, na, e lě nde, ikabojana a yěněnkindi pani ka moto a běkě. Jâ ndi ja Ngěbě ja vâ na, egeno e ndi panamango o ndabo ya beja, eyamě e di te kabo bo pikilakiya ; nd' oningě mbí pahiyě yâ, mbi ka yěni njuke. Ka nyangwě a vâ na, mbi ka languwandni ivaha jávě o Batati ba jadi, vâkâna ba ka věte. Ngěbě mâ na, mbi yěnkěndi ihâni na bamo těbaně ba yowakě na, mbi ma yombuwandi. Ka nyangwě a vâ na, Nyawě, mwan' amě, i bě ihâni, ndi bo ndi bwam na o yombwaka elombo ka yeně. Jâ ndi ja Ngěbě ja vâ na, Nandi, jayi-o, oningě wa tândâ, uwaka Batati těbaně, na ipě ba te ba hambakidě yâ.

Nandi egeno tě e diyakindi elombo mětě. Pělě pākâ e ka leviděte moto uvela muaju muěhěpi hohanganěngo ; na oningě wa ludě yâ 'pělě 'pâkwě, vâkâna e ka leviděte boho na ehini ya Upolo mua batamuwi. E, mbi kalango na bâ ba didi ba langwakiya, ndi ba ndi vângo na, ba ndi yěněngo korowa mětě ya mayâ o molo moaju, na itamuwa ja egeno tě yeně : na bâ ba yěni tepě omě mabeku o benâ beyaju, matambi maju, na mbanja 'ju. E, ibělě i tepě omě o egeno tēkaye, na e ka leviděte mâ o ba vahakě o yěně mâ, tombe o mihâ, tombete wango ; tombe o he, tombete o hěvĕn ; ipě o itingidi viyaju viya hubiyango, tombe viya ibetiya ; ipě iviya jaju ka tuka, ipě ka pangiya.*

Jâ ndi ja Klisiani ja vala o Batati tě ba jadi o iboko viya yěnjâ, nandi mina ma Batati tě ndi, Iyowě, Ibweyidě, Ipepuwa, na Hohonganěngo, ka mâ-a vâ na bâ na, Mwan' amě wa mwajo a na elombo aju e yombwakě o ndabo tēkaně, na mâ-a vâki na, oningě wa lěvĕni ivě ja mâ yâ, a ka yěni njuke.

Ibweyidě.—Ndakiya mâ, ndakiya mâ, ho ka věte mâ eyahu e didi ho hanaka mâ. Jâ ndi jabu ja ndiya mâ, ka bâ ba vâ na ju na, Ngěbě-o, e lě nde eyâvě e vahakě? Ka mâ-a kâlâmâ n' ihâni, ka mâ-a vâ na, egeno tě eněně e didi kělĕmĕngo o ndabo ya beja. Ka Ibweyidě a vala umbila, ka mâ-a vana yâ, ka yâ ya věvě mâ na ulema bwe. Jâ ndi jaju ja balidě molo moaju, ka mâ-a vě akeva, mâ na, Nandi, na ekaye mbi yěnindi na mbi duwendi ehkwě o mihâ mâvě.

Ba věki tepě bajo bapâkwě jângâ ja belombo ibeyabu be vahakidi, na bamo babu mabendě maněně, na nyanga 'bu e latakidi na Ebumulema-Eněně o iweya ja enongo, na ibuludě ja ndabo aju ekolo.

Batati tě ba bătâkidĕndi Klisiani na bana baju makanja ; ba vamakidě tepě mbonga o matâ mabu, na belombo beya hika o miyoho miyabu.

O bâ ba tĕmĕkidi ekĕndâ, ba hulakiděte bâ na jonga, ndi bú levaka pĕ bâ pani ka bâ ba levakidi Klisâni na uganganu muaju. Tina ndi, ikabojana ba diyakindi na Utumbwani ueyamu, a diyakidi hilinganango na belombo, na mâ tepě na ngudi e věkě bâ

---

* Jems i. 23-25 ; 1 Kârint xiii. 12 ; 2 Kârint iii. 18.

maleva o egombe ya mahihi. Maleva tě imabu ma věkidi Klisâni na ugangano muaju, ma behalakudwě o egombe ya mala mabu. Okava nd' o njamba těkaně e diyakindi n' ikova wa na epâkwě.

Oviya ovaně ba kěkindi ba kěķě ba tumbwakidě, na,

Loboko lo kenjwěngo bwam,
Opěla batamuwi ;
Na nyang' ahu e věhěļķudwě
O 'kěndā 'hu ya mēnā epâkwě !

Ba věķě ibeyabu be duwakě,
Ovaně nd' o hwě ho ka duwě mbya
Belombo be levakidě, na
Ho jadi batamuwi.

KAPITA VIII.

O BÂ ba diyakidi ba palwanidě na Batati tě, kwě tepě ba pâkâ o iboko tě viya Klisâni vi bonganakiyedi na Uluwi, o mboka ya Itimbiya. Mâ ndi wa Ebumulema-Eněně a yongakidě bâ, na, Okava nd' o Klisâni a litakidi na Uluwi, a diyakidi bapěngo itingidi viyaju viya iloguwa jaju o ukângâ muaju. Ndi, mbi vâkâ opěla momo těkaně, na, á yokaka ileva, o mâ-a yalakidě ikwa, moto á diye na ngudi e himbakidě mâ. O mâ-a pâkidi o iboko vi diyakidi na krâs na malonga, a latakindi n' umbâkâ a langwakiyi mâ na, a tamwakiye omě ; ndi a kalakiděndi mahonga maju, a pitaka, ka mâ-a vâ na, a ka timbandi bo timbaka na 'la o mboka 'ju. Nd' ovaně a to pâ o jámbě j' ugomba, a latakindi na Upakwaniyi, a vahakidi o huka mâ na benâ, na timbě pě mâ o njeya 'ju epâkwě njo. Ndi au bâbâkâ, nd' o mâ-a hi mâ na ngambi, a kundwakindi ugomba tepě, na mâ na kweyaka.

Ka bâ ba ha ekěndâ ; nandi, hohonganěngo na iboko tě viya Ikamidě-ihâlě vi kinakudwě ovyo, omě o diyakindi na momo těměngo, na ukwala muaju hoduwango, na boho boaju na makiya ti. Já ndi ja Ebumulema ja uwa mâ na, Âvě lě nja. Mâ na, dina jamě ndi, Evemba-ya-Pâkwě pâkwě. Mbi ndi utamuwi, mba 'landi o mboka ya oba. Nandi, o umba mbi diyakidi mbi haka ekěndâ amě, bamo balalo ba lungaki mba, na bâ na langwakiya mba belombo tě beya belalo ekabe ; 1. Na ipě mbi ka tândâte o diya o njamba 'bu. 2. Tombe mbi ka timbaka o iboko viyamě vi vakiyedi. 3. Ipě o wa o iboko těvině. “ Oningě ba vâ na, oka na hwě, oka ho vengamakiye opělě ya makiya, ho kutamakiyeni o mahâwě opělě ya a ha i be bwakango, tina e diye :

Ho miyaki bâni bâ te o mihâ pani ka njama ; na bahuhu, pani ka tango tě e hubakě o epupudu :

Ho ka duwandi ungumba mua tââ mučěpi, ho ka londěndi mandabo mahu na momano ; O ka hâbâkâ na hwě, oka hwě bě-

hěpi ho diyake elandi yâkâ. Mwan' amě o tamwake o njeya na bâ ; himbakidě eko âvě oviya njeya jabu."*

Mbi yavwanakindi wa boho na, mbi diyendi moto wa pâkwě pâkwě ukil' uyaba, ovaně vâkâna, ya diye lukango n' umba mbi hâbâkâpě na ba patwani. Jâ ndi jabu ja vaha nyanga 'mě e ka yavwaně na ya bebale. K' umba mba languwa bâ iboko viyamě vi vakiyedi ; mbi jaka mbi duwaka viyâ hohonganěngo te mbu dikaka viyâ ; nandi o umba mbi duwi viyâ na vi bě hohonganěngo, na viyâ vi bě tepě n' ikova opěl' amě, k' umba mba senja viyâ opělě ya njeya těkaně. Jâ ndi jabu ja uwa mba nyanga 'mě e ka yavwaně na ya belalo. K' umba mba languwa bâ na, eměná amě e ndi jambo-ě iněně, n' umba mba yâlě o pelidě yâ be pelidě pelidě. E tě tepě ehavu anyu ya ilanguwa jamě opělě yâ ipânâ ; ovaně vâkâna, oningě o hayi mbani njuke, u ka diyate ujilo muanyu mětě. Jâ ndi ja balalo tě, Molo-loguwango, A-hapikilakiya, na Bokeli ja bweya mba, k' umba mba bweya tepě bâ. K' umba, moto umbâkâ, mba yana na bâ halalo, ulingo mua mawěla malalo. Ovaně nd' o bâ ba diki mba, na ndembo ya ngud' abu, te pani ka âvě o yěněkě, bâ tepě valango n' ijamě jâkâ. Ba kěkěte kya, ipě ba ma yokandi âvě o vaka, na bâ na kweyanakidě.

Ebumulema-Eněně.—Ekaye e diyakindi elombo eněně balalo ba yanaka na moto 'mbâkâ.

Bokolo.—Mbambayě ; ndi bohâlě tombe beyitě, e ibě elombo o mâ-a didi na pâkwě pâkwě opěl' aju. Umbâkâ mâ na, " Oningě ndumba ya viya ka yana n' umba, ebumulema 'mě yâ bange ; tombete eduka ya 'muwa mba, mbi ka pitiděte." A vâki tepě na, mbi ndi langango o ejangangobo ya mepako, na, moto 'mbâkâ a te yanango na ndumba ; na njângâ 'a moto tepě ya Samsân e weyakidi n' uběnguna mua asi !

Ebumulema-Eněně.—Nandi e lě nja tina-ě eyâvě e ha yamakidi, ipě te moto a vakite ka hana âvě ?

Bokolo.—Mbi yamakindi o Upolo muamě a jadi, uamě a diyaki yowěngo na, a ka yokiyi mba, na mâ na vėkě mba ihana i ha yěněněkě, i diyakidi twětwe n' umba.

---

* Mekanakâdi i. 10-15.

Ebumulema-Eněně.—Jâ ndi ja Ebumulema-Eněně ja vâ na, O ndi věngo nyolo âvě ngadi eyitě mětě ; O ta ha, mbi yěne ukwala muâvě mua ibâtâ. Ka mâ-a levidě mâ muâ.

O mâ-a běki muâ vyě, na mâ tepě muâ běngělěngo kwě, ka mâ-a vâ na, E, ekaně e ndi mběbâ ya Jěruselěm.

Bokolo.—E ndi nonaně. Oningě moto a didi na ukwala těka-mu, na benâ be bweyakě muâ, na ikěngě i hanakě muâ, a ka yâlěte tombete enjěl na muâ. Mběbâ aju yâ diye botune. U ka lenandi mehoni, na bevehe, n' ilina na beěhěpi.

Ebumulema-Eněně.—O yanakindi ulingo uyaba ; mbi mama-nakandi ka âvě o ha yonyakidě.

Bokolo.—Mbi yanakindi kwanga na 'la o ukwala muamě u natamakidí o enâ amě ; ovaně nd' o beyâ be latakidi ta, pani ka na ukwala u pumindi oviya o enâ amě ; nandi o makiya ma diyakidi ma ka pumaka oviya mepenjo meyamě, k' umba mba yana na evemba wa.

Ebumulema-Eněně.—O hakindi bwam ; o ndi yanango kwanga na 'la ipumě ja makiya, o yanaka na bobě. O ka diyi na hwě, o vakiya, na nâvě o pumaka na hwě ; ikabojana ho ndi meganganomeyamě. Ka bâ ba nângâ mâ, na tukaka mâ mavenge maju, ka bâ ba vě mâ ibeyabu be diyakidi ikehaně jaju ; ka bâ ba vala njamba. Nandi, o bâ ba diyakidi ba tamwaka, Ebumulema-Eněně a tândâki mâ, o mâ-a diyakidi a duwa na a ndi momo wa ngudi, na ikabojana bâkâ ba njamba ba diyakindi bobâbu, na nyolo vâhâ, ovaně nd' o mâ-a kalaki na mâ belombo beyitě na ngudi ; o bohoboho, ndi opělě ya ehiki aju.

Bokolo.—Mbi vakiyendi oviya ehiki ya Ivititi, ovoně nd' umba mbi jakudwě, na Paiya na Jaye ba ngi te ovoně.

Ebumulema-Eněně.—Ehiki ea Ivititi ! e i bě ovaně o etěbě tě ya yâkâ ya mboka y' Ujilo ?

Bokolo.—E. Nandi e pangaki mba mbi vaka o ekěndâ nd' ekaye : Paiya Ulanguwi-Pâkwě-pâkwě a vakindi oahu, na mâ na langwaka hwě nyanga ya Klisâni e di hango, a umwakidi oviya mboka ya Ujilo ; nyanga 'ju e diyakidi mwada 'ju na bana baju senjango, na mâ valango o ekěndâ. E langwakudwě tepě nyanga 'ju e weyakidi mbamba, e pumakidi ka himbidě mâ opělě ya ekěndâ 'ju ; na nyanga 'ju e pâkidi o iboko tě iviyaju vi vahakidi.

E langwakudwě tepě, na o loboko lěhěpi la Upangiya muaju lo duwakidi ulunda, wa wa nd' o mâ-a pâkidi o jâmbě j' ugomba mua mboka Eyam ; ikabojana, omě nd' o mâ-a kehanakudwě na moyi ma mabeka, na njamba ya ba panyakě. Moto tě a langwakiye tepě, nyanga ya makelenge ma mboka tějâně, ma kalakidi n' upeyo, na jângâ ja ibâtâ ja hika ijaju i bătâkudwě ; na belombo bepâkwě beyitě na ngudi, ibeyamě be ha i bě na ngudi ya languwa âvě kya těkaně. O momo tě a langwakidi upako těmuně tepě, ulema u ka yodaka mba utema, n' ivaha j' iyonganě jaju ; na tombete na Paiya na Jaiye bu yâlâkě ihimbidě jamě. Ovaně nd' umba mbi dikaki bâ, n' umba na pâkâ okava.

Ebumulema-Eněně.—Wu ngakiya o jâmbě ?

Bokolo.—E, e ; jambojana momo tě a langwakiyi hwě na, oningě ho ngiye na jâmbě tě, vâkâna ečhěpi e ka diyate onaně.

Ebumulema-Eněně.—Yěněkě Klisiani, ekěndâ ea momi âvě e te yowaněngo o loboko lěhěpi, na ibeyaju be duwakidi na yâ.

Bokolo.—Mětě, mwada Klisâni nd' ekaně ?

Ebumulema-Eněně.—E, mâ ndi mâně ; na bana baju tepě ba banayi ekaba.

Bokolo.—Na lě, na bâ ba 'la tepě o ekěndâ ?

Ebumulema-Eněně.—E, pâkwě pâkwě, ba vitanakě tepě.

Bokolo.—E peyakidi mba ulema. Momo ueyam, a ka yěni mbya o mâ-a ka yěně bâ, ba ha bâbâkidi o vala na 'ju ; ndi ba ka ngakiya o iyonganě jaju, o mambě tě ma mboka eyam.

Ebumulema-Eněně.—Mbambayě e ka peyakidi mâ ; e ka bakamandi na upeyo muaju mua idiya ja mâ mětě ovoně, iyěně ja bana baju, na mwad'aju.

Bokolo.—Nandi o hwě ho kalakě opělě těně, langwakiya mba ipikiliya jâvě. Bâkâ ba i bě kamiděngo na ho ka yowaněndi ovoně.

Ebumulema-Eněně.—O piviyaki na ba ka yowaněte bâ mětě ovoně ? Nd' oningě nonaně ba peyaka n' iyěně ja ibabu ba omě, na o peya na mbya abu ? Tepě na, nyanga ya majawě mahu e di pat 'ahu mětě, tombekete ka yâ e ka měndě é diye nonaně ovoně, nandi hwa lukaka o pitidě na, ho ka peyandi n' idiya na bâ ovoně ?

Bokolo.—Mbi yěněkěndi nyanga 'vě e kamakidě opěl' 'a těně.

O te pĕ na belombo bepâkwĕ beya uwa mba opĕl' 'a nyanga 'mĕ e yalakidĕ ekĕndâ ?

Ebumulema-Enĕnĕ.—E : hângwĕ na nyângwĕ ba bâbâkite âvĕ o diyaka utamuwi ?

Bokolo.—Na puhu mĕtĕ ; ba yĕjĕkindi ihimbidĕ jamĕ o pĕlĕ jĕhĕpi.

Ebumulema-Enĕnĕ.—Mĕtĕ, ba vâki lĕ na ?

Bokolo.—Bâ na, e ndi emĕnâ ya henga ; tepĕ umba mĕtĕ mbi jaka mbi bâbe idiya na henga, te mbu vahaka yâ.

Ebumulema-Enĕnĕ.—Ba vâki lĕ pĕ epâkwĕ nde ?

Bokolo.—Ba langwakiyi mba, na, e ndi njeya ya mahihi ; E, mahihi wa na njeya ipâkwĕ jĕhĕpi.

Ebumulema-Enĕnĕ.—Nandi, ba levakidĕt' âvĕ mahihi ma omĕ na mahuhu ?

Bokolo.—E, na mepako meytĕ na ngudi.

Ebumulema-Enĕnĕ.—Tubaka mba meyâkâ ?

Bokolo.—Ba langwakiyi mba opĕlĕ ya Utâbu mua Ivâhâmâ, iboko tĕ viya Klisâni vi diyakidi piyĕlĕ n' ilâkâ. Ba langwakiye tepĕ mba, na, bayanguwi makângâ ma kâmu ba ndi tĕme tĕme o ndabo ya Biĕlzibâb, kokĕngo n' itĕbidĕ o tango tĕ e ka tinidĕ o jâmbĕ opĕlĕ ya ingiya. Ba langwakiye tepĕ mba opĕlĕ ya ehiki, na mekodi meya ivititi ; opĕlĕ ya ekandangolo Bodelo ; opĕlĕ ya laiyan ; na tepĕ opĕlĕ ya benongo belalo, Upumi-makiya, Ubo-mani, na Uweyi-bwam. Bâ tepĕ na, ndoba ya mahihi e kĕkĕ, e kĕkĕ, e 'lwanakidĕ Itaba ja Ihubiya ; na nyanga ya Klisâni e vahakidi o wa omĕ. Bâ tepĕ na, o ka jabwaka Itaba ja Edingihĕ y' Iwedo o bengenge be didi, o bwe e jadi ivititi, na njeya ti na lolambo, mbela, bevema, na mavolongo. Ba langwakiye tepĕ mba, opĕlĕ ya Enongo A-ha-i-bĕ-n'-Ipote, na ndabo aju, na iki-nwĕ ja batamuwi i duwĕ o kinwĕ ovonĕ. Tepĕ, ba vâki na, mbi ka pudunganandi o Mwanga mwa Iyabana, u jadi na mahihi, na benĕ beĕhĕpi pa, mbi ka pândi o viho vi ha ibĕ n' ulando ; na na, viho tĕvinĕ vi nd' o hangan' amĕ na Ehiki tĕ Eyam.

Ebumulema-Enĕnĕ.—Kabo benĕ pâ ?

Bokolo.—Nyawĕ, ba langwakiye tepĕ mba, na, njeya tĕkanĕ e ndi ti na bayabani, na bato ba duwĕ o venga bato baiyam behângĕ itimbĕ jabu oviya njeya tĕ.

Ebumulema-Eněně.—Nandi, ba vâki lě opěla yeně na ?

Bokolo.—Bâ na, Paiya Iyowě-ja-He a vengakandi ovoně opělě ya iyabana. Tepě na, Uhili-behavu, na Unoki ba nd' o njeja tě egombe eěhěpi. Bâ tepě na, Nyeno-y'-Ikutakuta, Ekalěkalě, tombe Dimâs, ba te ba bakamaka ibweya jamě ; na ukândi a ka bweyaka mba o ivâtâ jaju ; tombete ka Bohuma, mbi kěkěndi o jâmbě j' ugomba, ijaju i timbakudwě na 'la o epupudu tě e diyakidi o pělě ya ekandangolo, na valanakwě o njeja ya hěl.

Ebumulema-Eněně.—Ekabe be diyakindi twětwe n' ivâhidě jâvě ; ndi be hukakiyete na ovaně ?

Bokolo.—Nyawě, těměte. Ba langwakiye tepě mba, opělě ya bayitě ba didi yějěngo njeja ya vyo, na ba didi yâ tamuwango bo, iyěně ja na, ipě ba te ba duwaka elombo ya ivenda omě ; na bâ na timbanakidě pě, na bâ ba yěněkěndi betiketike beyabu, na imuwa ja ekěndâ těyeně. Na bâ na tubaka mina ma bapâkwě ba di nonaně hango, pani ka Bobâbu, na A-ha-i-bě n' Ipite, na Ujâjângâ, Utimbi na mbuhwa, na A-ha-kamakidě ; ba kěkindi yaviděngo, ka yěně ibeyabu be didi be duwaka, ndi ba diye n' umbâkâ a duwakě elombo n' ivala tě.

Ebumulema-Eněně.—Ba vâki tepě elombo epâkwě ivâhidě jâvě ?

Bokolo.—E, ba langwakiye tepě mba, opělě ya Paiya Edavo, a diyakidi utamuwi, na nyanga 'ju e diyakidi o njeja tě mâ mětě dipâ jaju, na au diyaka na iwěla jâkâ ja mbya omě ; tepě na Paiya Ivâhâmâ a mbakidi o hoviya omě na nja, na tepě na, mâ mětě Klisâni, wa bato a ma kalaka na ngudi ; na ivala jaju opělě ya korowa ya oba, mbambayě mâ mětě a nyângâkindi o Viho vi Vindo, au yavakiděpě wa na ovaně, tombekete ka yâ e dibakudwě.

Ebumulema-Eněně.—Ndi ekabe beěhěpi biu vâhâkidě âvě ?

Bokolo.—Nyawě ; mbu yěněkě pě beya elombo.

Ebumulema-Eněně.—Na nja tina-ě ?

Bokolo.—Ikabojana, mbi diyakindi mbi ngite, mbi kamakidě nyanga ya Paiya Ulanguwi-Pâkwě-pâkwě e vâkidi ; yeně ndi e pangaki mba mbi pějěkě beěhěpi.

Ebumulema-Eněně.—Yeně nd' e diyakidi ibala jâvě-ikamidě jâvě.

Bokolo.—E nonaně. Mbi kamakiděndi, ovaně nd' umba mbi

pumakidi, mbi pâkind o njeya, mbi yanakindi na bĕhĕpi ba ma yanika n' umba, n' ikamidĕ nd' ijamĕ i pânidi o iboko tĕkavi.

Ba diyakindi ba bĕ ovanĕ o Mwanga tĕ mwa Iyabana, upupĕ mua omĕ mu' mbaka na o tikanidĕ.

Na iboko tĕvinĕ vi diyakindi dunge dunge na mayâ, kabo okava, na okaonĕ, loboko la iyabana, lo ma bĕkĕ oningĕ moto a diyengĕ, tombete a yaka omĕ, yâ yowanĕ na ipĕ a ka umwate epâkwĕ njo o he tĕkanĕ. Ka bâ ba tamwaka o ehiki tĕyenĕ, bâ ta, na Ebumulema-Enĕnĕ o boho, jambojana mâ nd' a diyakidi Utumbwani; na Bokolo-boa-pâkwĕ-pâkwĕ a vitakĕ ombuhwa, na jângâ ja na, ipĕ ba ndoba, tombe mbamba, tombe enongo, tombe mwibi be te be njingimaka o njamba 'bu, na beyâ beya ha bâ elombo. Ba tamwakindi okava, moto moto umwaju ukwala o sâmě; jambojana ba diyakindi yowĕngo na, vi ndi iboko viya mahihi. Tepĕ ba yâdânâkidĕ bâ mĕtĕ na bâ mĕtĕ, na nyanga 'bu e yâlâkidĕ eĕhĕpi. Paiya Ebumulema Enĕnĕ a vâki na Ipikiliya-Ibâbu a ka bakamaka na 'ju: na Bokolo a bandamakidĕ Ivâhâmâ.

Nandi bâ valango kwĕ, tepĕ bengumbe na ivititi be dibakidĕ bâ bĕhĕpi; ovanĕ nd' o bâ ba diyakidi ba diye na ngudi e yĕnĕnĕkĕ bâ mĕtĕ na bâ mĕtĕ. Ovanĕ nd' o bâ ba ka yowanĕte iboko viyabu kabo na joyi; ikabojana bu tamwaka na bwe. Nandi, moto te moto a ka pikiliyi na ba diyakite ovanĕ kabo ngĕbĕ na ngĕbĕ opĕlĕ ya ba diyaki bokolo wa; ndi wa wa opĕlĕ ya bajo na bana, ba diyakidi matambi na bebumulema bobâbu! Nandi, na ndaga ja a tumbwanakidi o boho ja iyâdidĕ, na ja a vitanakidĕ ombuhwa, ba hakindi mala ma ekĕndâ.

Njeya e diyakindi okava na ivâhânide itĕ, na sĕkĕ, na bohupu. Na hanganĕ tĕyânĕ y' u diyaka na ndabo ya bangi, tombe ndabo e jakwĕ beja, na ya pâkâ, e didi e yâdâkidĕ ba jângâ tĕ ja vâhâmângo dinĕ. O diyakite kabo mekânyi, na medaki, umbâkâ a kwaka, upâkwĕ a patamaka o sĕkĕ, na bana bâkâ ba nyangakĕ makogo mabu o Utâbu; Umbâkâ mâ na, mbi kwendi, ulingo tĕ umbâkâ, upâkwĕ na, Mĕtĕ, o lĕ ove? Upâkwĕ mâ na, Mbi ndi bweyĕngo na melabe, mba yâlĕ o hoduwa nyolo amĕ. Jâ ndi jabu ja pâ o iboko viyamu, vi nyĕvĕkidĕ batamuwi nyolo na ngudi; bonguwĕngo oba bwam, na beswagĕnda na bediya. Vi

diyaki tepě na enangi ebâbu, ya ba nyolo vâhâ e didi ba hikama-kiya. Ekaye e diyakindi iyějudwě iněně mětě ; jambojana batamuwi ba diyakindi ba yonyakě na bobo boa njeya těně ; ndi baa diye n' umbâkâ a yalakě tombe n' iyějě ja ihimbama omě. E mbambayě, nyanga 'mě e yěněkidi, ba diyakindi ba yokolakidě ileva jěhěpi ja Utumbwani muabu, na mâ-a diyaki tepě a langwakiya bâ hohonganěngo opělě ya mahihi, na opělě ya itingidi viya mâ, nd' o bâ ba diyaki ba bě baka ma mâ, ba bongwakindi malina, ba ka yâdânâkidě bâ mětě na bâ mětě ihâhiyě ja nyolo. Iboko tě viyam vině vi ma tubakwěndi na, Mbweyi ya ba Henga, na dina tědině i ndi yabango batamuwi, o bâ ba jadi vâhâ, na ba vahakě iyâjâ.

K' umba mba yěně o ndâtâ amě, ba tamwakindi o iboko těkavi, kwanga na 'la o bâ ba pâkidi, o iboko viya bato vi duwě o lenga. Nandi, tombekete ka Utumbwani 'muabu a yowakidě idika ja njeya ja lěngěměngo na mwehe, na ivititi kakana a diyakindi na njuke. Ndi a diyakindi na ejanganangobo o elandi aju, ya manjeya měhěpi ma valanakwě na 'la o mboka eyam ya oba. Jâ ndi jaju ja yodě ekanda, ikabojana au jopaka a diye na ekanda, na mâ-a tamwakiya ejanganangobo eyaju ya manjeya, e ma levakidě mâ, na, a kelevake na dině iboko, na mâ-a luwa o njeya na huhu opělě ya enâ eyomi. Nandi a jaka a bandamidě okava e te e diyaka na ba mbakindi o nyângâ o mabâdâ ; tepě piyělě na bâ o diyakindi na epupudu, tombete mbela, ndiba 'ju é yowaně na moto te moto, na mabâdâ ti, hawěngo omě te kabo na ugono mua iweya ja batamuwi.

Jâ ndi jamě ja pikiliya n' umba mětě, na, A lě nja a didi a kěkě o ekěndâ, ndi a puhwanaka ejanganangobo tě ya manjeya ekaye eyaju e didi a tamwakiya njeya ya hohonganěngo, oningě a yowě yâ.

Ka bâ ba tamuwa o Mwanga tě mwa Iyabana ekamu, kwanga na 'la o bâ ba pâkidi o iboko viyam vipâkwě, longwěngo o pěpěkě ya mani ma njeya. Bamo babale ba diyakindi omě bya, mina mabu ndi, Epamaleva, na Ukětěku ; bâ babale ekaba ba diyakindi ba kěkě o ekěndâ, na ba diyakindi ba bě nyolo vâhâ na ekěndâ, ka bâ ba diyanidě, ba ka yâjânâkidě, tepě o viyâ pobo. O batamuwi tě ba yěni bâ, ka bâ ba tēměnidě nja-a, ka bâ ba

vugudě miyolo meyabu, jambojana ba diyakindi yowěngo na, bayayi tēbaně ba nd' o itingidi viya ngěbě. Ka bâ ba totonganě nyanga 'bu e ka hayě, na, na ipě ba hake eyabu ekěndâ, ba dika bâ ba yaka viyâ viyabu, ipě na ba umwakidě bâ. Ka bâ ba lenidě na ba kekěndi ka 'mudě bâ, yeně ndi na, oningě ba yâliděngě ; ndi na ileva tēkadi, ja na, bâ mětě ba ka bandamakidě, na bâ diyake diya, tombe o vilinganě bwam bwa iboko tē viyamu vině.

Jâ ndi jabu ja vala ka kala na bamo tē, ka bâ ba ndiya bâ moto moto n' ijaju dina, jambojana utumbwani a yowakiděte bâ ; ndi joyi tombe iyavwana j' u diyaka pě. Jâ ndi ja utumbwani ja ninganě bâ, na nyanga 'ju e yâlâkidě eěhěpi imudě jabu. K' umbâkâ a vâ na, mbi ka timběte âvě, oningě mbi nângingě dâlě jamě. Yâ ndi ya utumbwani e vugumakidě molo moaju. Upâkwě mâ na, mbi ka yanate ulingo muěhěpi umuamě u didi mbi hukaka ukwala muamě mua ibâtâ o enâ amě. O yeně ndi ya mwana umbâkâ a yânâkidi.

Jâ ndi ja Klisiani ja vâ na, ekaye e weyaka lě na ? Utumbwani mâ na, ba kalakandi o viyâ viyabu. Oningě wa bweya bâ, tombe o boma bâ, tombe nyanga te nyanga eyâvě e ka hayě bâ eěhěpi, ba ka yavwanate âvě kabo kakana ; tombete, ka uwabu umbâkâ, a vâkidi, o egombe ea vyo, na, o mekeba meya manga me kumbakidi o mâ-a jadi, na mâ na yaka pani ka moto o ugumya mua bwalo bw' utangani, O umba mbi ka muwě, mbi ka vahî yâ epâkwě njo.* O youděte na, oningě bato ba kalaka o liyâ labu, ba kalakate bekalēkalě, na ndaga jabu ja diyaka n' itinga k' itinga jěhěpi. Ndaga jabu já lenaka kya, nyanga ya behadi beyabu beya boho biu lataka pě, beya itamuwa ja ekěndâ, na idiya jabu ja okava. Ekabo ndi bobě boâ yâ ;—oningě ba epamaleva ba kěkě o ekěndâ, ba hakudwi nonaně njo itě na ngudi ; jambojana mwanga tē mwa Iyabana ekamu, u ndi ihâwě ja madikanido ja uloni i janidi opělě ya batamuwi ; ovaně nd' âvě o yěnkě mua tēdwěngo piyělě na ihuku ja njeya, idibidě jahu. Ikabojana uloni a pikilakiyi na, nandi betiketike tēkabe be ka diyandi okava na nyolo vâhâ, na ivaha j' iyâjâ ; wa wa o bâ ba jadi piyělě na ihuku

ja ekěndā abu. Ovaně, vákāna, na tina těkaně, Mwanga tě mwa Iyabana munč, u ndi baka na ehuki ya Biula, na piyělē tepě na ihuku ja ekěndā abu. Nandi batamuwi ba bandamakidě o banga ya hama na bâ, pani ka yâ e hamakidi na ekaba.

Jâ ndi ja batamuwi ja vaha o vala ; ndi ba hâhâlâkiděndi Utumbwani muabu na a yodakě vitwa, na bâ ba ka tamwaka na bwe. Ka mâ-a yodě vitwa, ka bâ ba tamuwa na yâ bwe tě, tombekete ka ivititi i diyakidi iněně mětě.* Ndi banděmbě ba yalakiděndi iyonyě, ka bâ ba dakiya o mâ-a tândâkě batamuwi, na, a nyěvėkidě njeja 'bu pě kwě. Nandi bâ tepě o boho piyango, n' upupě na vungaka u věngěkidě bengumbe beěhěpi, ka oba ya diya bwe. Nandi bu diyaka Mwanga mwa Iyabana tomběngo, ndi ba diyakindi ba ka yěněněkě bâ mětě na bâ mětě bwam wa, tepě na njeja 'bu e ka tamuwě.

Nandi o bâ ba diyakidi ba bě piyělē n' ihuku ja Mwanga tě munč, ba yokakindi o boho joyi ja ngěbě, ja ona moto a didi na njuke ; nd' o bâ ba bengiyedi, ka bâ ba yebiya o na ba yěněkě moto humango mabângâ, na benâ beyaju, na mihâ betěngo oba, na mâ-a kalaka na wa oba a didi. Ba bakamakindi, ndi bu yâlâkě o yoka eyaju e kalakě ; ka bâ ba vala na jana, kwanga na 'la o mâ-a makidě. O mâ-a diyakidi a madě, ka mâ-a muwa, a ka yalakě inyikuwa ja umbila na 'la o mboka tě ya oba. Jâ ndi ja Paiya Ebumulema-Eněně, ja ndiya mâ, na, Mbweyi amě, ho vamake o njamba 'vě, oningě na o kěkindi o mboka tě ya oba. Jâ ndi ja momo tě ja himbama, ka bâ ba bakama o mâ-a jadi. Nandi o Bwam a yěni mâ, ka mâ-a vâ na, mbi yowuděte momo těkaně. Evemba opělě ya Pâkwě pâkwě, na, mětě a lě nja ? Ka mâ-a vâ na, a viyendi ovaně oviya iboko viyamě vi diyakě. Dina jaju ndi Kâmâmângo ; mbambayě a ndi utamuwi uyamu.

Jâ ndi jabu ja bakama. Ka Kâmâmângo a vâ na utodu Bwamu na, Hi, paiya Bwamu, âvě ndekañě ? Mâ na, e, umba nd' ekaně. Ka Kâmâmângo a vâ na, Mbi yěněki mbya eněně na nyanga 'mě ya duwa âvě o njeja těkaně. K' upâkwě a timbš tepě na, mbi ma yěně tepě mbya, na nyanga 'mě e ma kâbidě âvě mabângâ humango. Jâ ndi ja Kâmâmângo ja kâlâmâ, mâ

na, nandi, o ma yĕnĕte mba ? E, mbambayĕ, na ebumulema amĕ e ma tĕndĕndi iyĕnĕ ja nonanĕ. Nandi, o ma pikiliya lĕ pĕ na ? Bwam mĕ na, O Pikiliya ! mbi ma mba lĕ pĕ o pikiliya na ?

Mbi ma pikiliyi na, ho te na moto uyamu o njeya, na kwĕ vĕ-kĕna, ho latindi na ju njamba. Oningĕ e te nonanĕ mbi yĕnĕkĕndi mbya mĕtĕ ! Nandi oningĕ mbi diye nyanga 'mĕ e lukakĕ o diya, vĕkĕna umba mĕtĕ, mbi bapi yĕ ! K' upĕkwĕ a vĕ na, yĕnĕ e ndi pĕkwĕ pĕkwĕ ; ndi jĕngĕ jĕvĕ i sulaki mba na, belombo be te hohonganĕngo o hanganĕ ya Upolo mua batamuwi na ilina jĕvĕ. Ikabojana a vĕki na, " Ibĕtĕ na moto tĕ a bangakĕ gombe eĕhĕpi."

Evemba.—Nandi mwan' ina sĕsĕ ta languwa hwĕ tina 'vĕ e diyanakidi humango mabĕngĕ kya tĕkanĕ ; o duwendi tina enĕnĕ yakiya opĕlĕ ya ivĕ ja akeva, tombe na lĕ ?

Kĕmĕmĕngo.—Ka ĕvĕ o yĕnĕkĕte na, ho nd' o Mwanga mwa Iyabana ; o umba mbi ma diya mbi tamwaka, mbi pikilakiya opĕlĕ ya mahihi ma njeya ya iboko tĕkavi vi didi, na nyanga ya batamuwi bayitĕ na ngudi e didi jiliyango okava. Mbi pikilakiye tepĕ jĕngĕ ja iweyanidi ja iboko tĕkavi vi weyanakĕ bato. Tango tĕ e wanakidĕ okava, bĕ waka n' itingidi viya bwayĕ ; jĕngĕ ja iwedo jabu i bĕ bokolo o bĕ bajadi. Ikabojana mĕ-a kĕkĕ o viyĕ, a yalakĕndi ekĕndĕ tĕ yĕnĕ na mbya n' usevo. E, ba hwĕmĕkiyĕ na upango mua meliyo tĕmenĕ.

Bwam.—Jĕ ndi ja Paiya Bwam ja nyipyĕ mĕ na, O ma yĕnĕte bamo tĕ babale ba ma diya ba yaka o iboko tĕ viya tĕ vinĕ.

Kĕmĕmĕngo.—E, e, mbi yĕnĕkite Epamaleva na Ukĕti omĕ ; ndi nyanga 'mĕ e yowakĕ ndi na, ba nangiyango omĕ kwanga na 'la o bĕ ba ka diyĕ ba madĕ o bĕ. " Iyongidĕ ja moto uyamu i vambakudwĕndi ibĕtĕ, ndi dina ja ube i ka bĕndi."* Nandi mbi to languwa ilango jamĕ. O umba mbi diyaki mbi pikilakiya kakanĕ, umbĕkĕ a vakindi n' ibĕtĕ iyam mĕtĕ, mĕ utodu, o umba mbi jadi, na mĕ na yohanakĕ mba belombo belalo, nyolo aju, ungumba muaju, na ikondo jaju. Nandi, mbambayĕ mbi diyakindi nyolo vĕhĕ na viyĕ ; mbi tepĕ ukuge mĕtĕ, ipĕ a diyakite yĕnĕ yowĕngo. Nandi mbi tindakiyi mĕ njo pĕkĕ na b' ibale,

---

* Mekanakĕdi x. 7.

ndi au yĕnĕkĕ isâlâ, kabo bo mwĕtĕkĕ. K' umba mba yalĕ ilinguwa, ndi au sâlâkâ yenĕ na 'puhu. Ka mâ-a yohanĕ pĕ mba, na oningĕ mbi bâbingĕ o pangudwĕ na mâ, vâkâna a ka kenidi mba, na o panga mba mbya ; mâ na, mbi ndi mwajo a pangakiyĕ o he, na bato ba duwaki mbya n' umba. K' umba mba uwa dina jaju, ka mâ-a vâ na, dina jamĕ ndi Mavudi. Ekaye e pangaki mba mbi yavanakidĕ pĕ na ju wa ; ndi a vitanakidĕte mba na iyĕjudwĕ. N' umba na vutaka mabângâ mamĕ, ka âvĕ o yĕnĕkidi, na benâ betango oba, na medaki, mbi kalakiyendi o mâ-a jadi a di vângo na a ka hanandi. Nandi o inyĕni o ma diya o vakateni, pâni tepĕ mwajo tĕ a vĕngĕmĕkĕ. K' umba mba lili midĕ ivĕ ja akeva opĕlĕ ya ihulama jamĕ, ikabojana mbi kama-kidĕndi na, â vahaka bwam n' umba, ndi a yĕjĕkite kabo o himbidĕ mba na ekĕndâ amĕ.

Bwam.—Mbambayĕ ivahidi viyaju vi diyakindi vibe. Nandi, o âvĕ o kalakĕ opĕl' aju mbi pikilakiyi na, mbi te mâ yĕnĕngo, tombe o langa ilango opĕl' aju.

Kâmâmângo.—Ipĕ o ndi hango beyâ beĕhĕpi bebale.

Bwam.—Mavudi ! a ibĕ n' utĕ uyaba, na ehini ya nyolo bwam, mâ bovindo kwĕ.

Kâmâmângo.—E, hohonganĕngo ; mâ ndi mânĕ.

Bwam.—Nandi a kalaka ikalidi viyamu, na a mwĕtĕkĕ oningĕ a kalakĕ ?

Kâmâmângo.—Nonanĕ mĕtĕ, behadi beyaju ndi benĕ.

Bwam.—A bĕ bapĕngo ovanĕ elandi enĕnĕ, na benâ beyaju omĕ njo itĕ, a bweyaka dâlĕ jaju, pani ka na ivaha ja ulema muaju ndi dinĕ ?

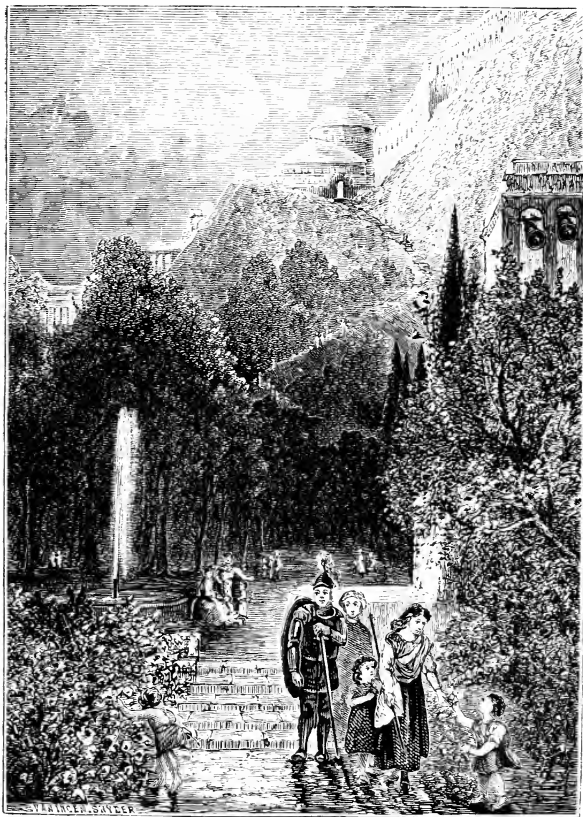
Kâmâmângo.—E ndi nonanĕ mĕtĕ ; a jaka na a ndi de okava te o ibĕ na ngudi e langwaki pĕ hohonganĕngo wa opĕl' aju.

Bwam.—Vâkâna, nandi a lĕndĕkidi opĕl' aju a pakwakiyi mâ bwam.

Ebumulema-Enĕnĕ.—Mwajo tĕkanĕ a ndi ube mĕtĕ, na mwanga tĕkam u na Iyabana na tina 'ju. Wĕhĕpi a nangakidĕ molo moaju o ebyâ-byâ aju, a te pani ka na a nangakidĕndi molo o ukâkâ tĕ mua ubâki u dĕli panamango ; na wĕhĕpi a tamwakiyĕ bwam bwaju, a ndi ndoba ya Anyambĕ.* Ekanĕ ndi mâ-a ta-

* Jems iv. 4 ; 1 Jân. ii. 14, 15.

takě o ibělě jabu tango tě e didi ndoba ja batamuwi jěhěpi. E mâ ndekaně a di himbiděngo njângwa moto oviya idiya ja batamuwi. A kalakandi bekalěkalě beyitě ; mâ na bana baju ba bajo ba duwěndi o yonganě batamuwi egombe eěhěpi ba kalaka bwam opělě ya belombo beya he těkaně. A ndi na bādě na bojija, a ka kalate na moto te moto. Egombe eěhěpi ndi eyaju e věhěkě batamuwi ba mekugě, nd' a bendakěndi ba benami. Oningě moto a na bokeli n' ipahiya ja ungumba o iboko n' ihuhu, vākāna a kalakandi bwam opěl' 'a 'ju, oviya yāně ndabo, na timba o epākŵě. A tândākāndi bebanga na masango na ngudi ; egombe eěhěpi vākāna a diyakandi o tagulu iyamu. A ndi languwango o loboko lâkâ na, a ndi anyambě ya mwajo, ovaně nd' o bâkâ ba duwě o kaliya mâ. A na loboko la bwe bwe opělě ya iyabana ; na mâ-a vākâ na, o i bě n' umbâkâ a didi a levakidě elombo e hingakě na eyaju. A yohanakiděndi o diya na mbamba na mbamba, oningě ba tâdingě mâ, na o yěně mâ jambo iněně. A ka puměndi gold oviya elandi aju pani ka ubulubulu o loboko lâkâ, na o bato bâkâ. A tândākāndi o vahwě, na o tubwě itubidi iyam, na o nangiya o ngonga ya bamo. A yonyakě n' ibendě ja belombo beyaju, na mâ-a tândākâ tango tě e yěněkě mâ jambo iněně. A yohanakěndi bâkâ na a ka vi bâ korowa, na mapangiya, pagate ba nangi-ngě ileva jaju ; ndi bayitě ndi ibaju ba di pāděngo o iwedo ja uhumu, na jom ja tâjen o hěli.

Kâmâmāngo.—E ndi bwam k' umba mbi ma těnidě na 'ju ; jambojana a ma mba lě o dula mba ove !

Ebumulema-Eněně.—Ove ! Anyambě dipâ nd' a yowudě. Mbambayě a ma mba nd' o dula âvě o bedoko beyitě beya betiketike, na be kokanakidě, be gilindânâkidě o ujilo na inyanga.* Mâ nd' a hihakidi Absâlâm a logwaka na hangwě, na Jěriboam tepě. Mâ nd' a tundwakidě Judas, na a hambakidě Upangiyyi muaju ; na Dimâs na a senjake eměná ea batamuwi. O ibě n' umbâkâ a didi a pakwaka bobo boaju bo hakě. A hakandi njuke o hanganě ya bapangiyyi na ibabu ba pangakiyě ; o hanganě ya banyangadi na bana, o hanganě ya megangano, o hanganě ya momo na mwad' aju, o hanganě ya mehoni na ilina. Ovaně,

---

* 1 Tim. vi. 9.

vākāna Paiya Kāmāmāngo, diyakate pani ka dina jāvě i didi ; o āvē o ka madě běhěpi, vākāna, tēměkě. O elāmbě těkaye e bě-kidi pa, ba diyakindi n' Upeyo latěngo na ilikima o hanganě abu ; ndi kwě ba tumbwakiděndi lembo, na ;

Emě, mahihi ma utamuwi !
 Ndoxa jaju i bwinge !
 Njeya ja bobe i ndi itě,
 Wa n' iyowě jahu.

Bākā ba waka o 'pupudu,
 Tombe o mabádá ;
 Ba kweyakě iyějudwě
 Ba sodak' o veyu.

Nandi mbi tamwakiyendi, kwanga na 'la o bâ ba pâkidi o ehiki ya Biula, o joba i panyakě bulu na mwehe. Ka bâ ba yâjâ kwě omě, ikabojana ba diyakindi nyolo vâhâ. Na jambojana ehiki tě yeně e diyakindi ya batamuwi, na bebuma na mekâdi meya'ivě be diyakidi omě, be diyakindi beya Upolo mua etomba tě yeně, ovaně nd' o bâ ba diyakidi bâbwěngo n' ināngâ ja elombo te 'lombo ya mwanga tě muně. O bâ ba diyakidi omě kwě, ka bâ ba yâdiyě ; ndi 'kabojana makelenge ma diyakindi ma kalaka, na heba i lāngâkwě n' ibělē, baa diye na ngudi e yakě, ndi ba diyakindi nyolo bokolo, hwěšě ona ba ma yandi ka mběmbě. Nandi joi ja ba tamwakidi o mehěngě i diyakite kabo na, batamuwi bapâkwě ba vakandi ! Vākāna upâkwě a yavwanaka tepě na, na tango ya kakana e jabwakidi o viho, na bâ na ngakudwě o mambě ma hika obuhwa ! Ba ka yami pě epâkwěnjjo na, ndumba ya ba panyakě e pâ tepě o mboka těkaně, ovaně nd' o hwě ho yowudě na, batamuwi bapâkwě ba tepě o njeya ; ikabojana ba vakandi ka vengâ bâ okava, na ka yâdidě bâ opělē ya ngěbě abu ! Já ndi ja batamuwi tě ja 'muwa, ka bâ ba tamuwa okava na okaoně. Nandi matâ mabu ma londakindi na moyi ma ba oba, na mihâ mabu ma yěněkě belombo be mamanankwě ! O ehiki těkaye bu yokaka elombo ka 'lombo, bu yěněkě tepě, na bâ bu nâvâkidě tombe vekaka elombo ka 'lombo e bevakě nyolo, tom-bete ilina jabu ; kabo o bâ ba vekakidi miba ma viho tě iviyabu vi ka jabuwě, ba pikilakiyi na, ba yěněki mâ ma timbakě ka jodi kwě ; nd' o bâ ba miyi mâ, ka bâ ba sulě na ma te n' usasa.

O iboko tĕkavi ba diyakindi na ejanganangobo ea mina ma ba diyakidi batamuwi oviyo, tepĕ na ilango ja belombo benĕnĕ ibeyabu be hakidi. Okava ba kalakindi opĕlĕ ya nyanga ya viho e diyakidi bokolo opĕlĕ ya bĕkĕ, na bobĕbu opĕlĕ ya bapĕkwĕ. Vi diyakindi pani ka ukĕdĕ o bĕkĕ, nandi o bapĕkwĕ, pani ka tiyi na ndiba.

O iboko tĕkavi vĕkĕna bana ba mboka tĕ ba kĕkĕndi o mwanga mwa Upolo ka yolakĕ malĕngĕ opĕlĕ ya batamuwi, na bĕ ba vanaka mĕ na kĕngĕ o bĕ ba jadi. Kamfa e tombwaka tepĕ okava, na Spaikinad, na Safrĕn, na bele beĕhĕpi beya hombo eyamu, na frankinsĕns na mĕ na aloĕs, belombo beya hombo, na kango beĕhĕpi. Ekabe be vĕkindi lolika la batamuwi hombo eyamu, ulingo muabu u diyakidi omĕ ; nyolo jabu i hiyakudwĕ tepĕ na beyĕ belombo tĕbenĕ, ikenjĕ jabu j' ijabuwa ja viho, oningĕ na egombe ea lenanidĕngo e pĕngĕ.

Nandi o bĕ ba diyakidi okava, ba vengaka iwĕla ja hohonganĕngo, ipako i diyakindi o mboka tĕ, ja na, mbando e pĕndi oviya mboka ya oba, na upako mua mala manĕnĕ o Klisiani, a didi mwada wa Klisĕni y' utamuwi. Na mĕ na vahakwĕ o iboko viyaju vi didi, na bĕ na duwaka ndabo aju e diyakidi. Ka a vanaki mbando a bweyidĕ mĕ ejanganangobo. Mepako meya omĕ me diyakindi kakana, Mwajo ngĕvĕ uyam, Mbolo ; mbi vanind, ĕvĕ mbando eyam, na, Hĕngwĕ a ndakiyand' ĕvĕ, na mĕ-a vahakand' ĕvĕ o tĕmĕkĕ o pwanja 'ju n' ulingo mua jom ja hwi, na mabĕtĕ ma ha ibĕ pĕ n' iwedo.

O mĕ-a langidi mbando tĕkanĕ o mĕ-a jadi, ka mĕ-a vĕ mĕ ndembo ya mbambayĕ, na a ndi igende ja pĕkwĕ pĕkwĕ, a ma viyandi ka languwa mĕ na a hunganake o vala. Ndembo tĕ e diyakindi ikĕngĕ ja kĕmu, na hĕkĕ volwĕngo n' itĕndĕ, i sokakudwĕ na jana o ebum' aju y' ulema, na na ovanĕ nd' o jĕ i ka haiyĕ na mĕ, ovanĕ, vĕkĕna o egombe e lenakudwĕ, na mĕ-a vala.

O Klisiani a yĕnĕki na, egombe aju e pĕndi, na na o njamba tĕ yĕnĕ, mĕ nd' a ka yalĕ n' ijabuwa, a ndakiyendi Utumbwani muabu, Paiya Ebumulema-Enĕnĕ, ka mĕ-a languwa mĕ ka mepako me diyakidi. Na mĕ na languwa mĕ na, mbi peyakandi na ngudi eyitĕ opĕlĕ ya sango tĕnĕ, mbando e jaka tepĕ okava, c

umba mbi jadi, te mbi peyakandi wa. Jâ ndi jaju ja vâ na mâ, na, a langwake mâ nyanga ya belombo beëhëpi e ka kenjwë opëlë ya ekëndâ aju. Ka mâ-a languwa mâ na, Bo ka diyandi kakana kakana, na hwë ba ka dikanë o mihâ, ho ka dikidët' âvë na 'la kângâki ya viho.

Jâ ndi jaju ja ndidë bana baju, na mâ na vëkë bâ ibâtâ jaju, na mâ na langwaka bâ na, a langindi ndembo e tøkudwë o miyoho miyabu na mbya, a peyaka tepë na o yënë bâ na 'ju kakana, na nyanga 'bu e di tatango mabâtâ mabu botano. O madikanido ka mâ-a kabiya mekuge mbëyi ya belombo beyaju be diyanakidi, na mâ na sombiyakë bana baju, babamo, na babajo, na, o ka diyaki kokëngo o igende i ka pâyë inyëri o jadi.

O mâ-a bëki ndaga tøkadi o utumbwani muaju, na bana baju kalango, ka mâ-a ndiya Paiya Evemba-opëlë-ya-Pâkwë pâkwë, ka mâ-a vâ na mâ na, Paiya o ndi levidëngo mbambayë âvë o loboko lëhëpi, diyaka moto moto-ë na 'la iwedo, vâkâna Upolo muamë a ka vënd' âvë korowa ya emënâ. Mbi hâhâlâkidë tepë âvë, na, o ka bandamakidë bana bamë, na oningë o yënëkë bâ ba vâhâmâkâ o egombe te 'gombe, o ka kalaka na bâ o bo yâdâkidë. Opëlë ya bana bamë ba bajo, ba ndi diyango ka batobato-ë, na itimë ja mohano o bâ bajadi i ka diyate ihuku jabu. Na mâ na vëkë Paiya Kâmâmângo mbonga y' upenjo.

Jâ ndi jaju ja ndiya pë utodu Bwam, ka mâ-a vâ na mâ na, "Hilakëteni nandi, wa Isreël mëtë aa ha ibë n' ukândâ." Paiya Bwam, mâ na, Mbi yombwaki âvë buhwa boeyam, o âvë o ka tângâmë na 'la o ukodi Saiân, n' umba mbi ka peyandi o âvë o ka jabuwë viho yaheyahe. Mâ timbëngo na, tombe yaheyahe, tombe bâhebâhe, mbi vahakate kabo ekëndâ amë, vâkâna mbi ka duwate egombe twëtwë umbi ka pâyë ovonë, ka diya diya, mbi yâjâkâ, na ka yahë nyolo.

Ka momo të uyam, Paiya Kokëngo-n'-ihimbama a viya ka yënë mâ. Jâ ndi jaju ja vâ na ju na, ekëndâ âvë na pâ okava, e diyendi na njuke eyitë ; ndi yenë e ka pangandi iyâjâ jâvë bwam wa. Pepwaka, na nâvë o ka diyaka kokëngo ; jambojana o iwëla jâvë i ha pikilakiya, ndi ja igende i vakë.

O mâ-a makidë, ka Paiya Hubiyango a ngiya, bâ na mwan' aju Ujâjângâ ; ka mâ-a vâ na bâ na, O lukakandi o yongidëni na

ivě ja akeva, egombe ečhěpi, ihulama janyu oviya benâ beya Eno-ngo tě, na oviya ndabo aju ekolo. Na ngudi ya ngěbě tě ndi eyâvě e pâdwěndi pâlě na 'la okava. Pepwakani, wa vęngiděni jângâ ; diyaki lumbamango, o ka pitakiděni na 'la ihuku.

Jâ ndi jaju ja vâ na, Paiya Ipikiliya-ibâbu na, o patwakudwě-ndi oviya udumbu mua Enongo Uweyi-bwam, na na ovaně nd'âvě o ka diyě o bwe ya eměná, na nâvě o ka yěněkě Upolo muâvě na mbya. Mbi levakat' âvě, kabo na ulwaka oviya o jângâ jâvě, na iboma jâvě ja bwam bwâvě penda, na mâ na taka o banda âvě : o banga wa 'la ka těmě o boho boaju n' ihâni tě, o mâ-a ka pâyě.

Nandi buhwa bwa ivala ja Klisiani bo diyakindi boa pâ. Na njeja na diyaka bo londaka ti na bato, ka yěně nyanga 'ju e hakě ekěndâ. Ndi hilakěte, o mwidi mwa viho upâkwě, o diyakindi londango ti na kabala na ndabo ja belape, be hubakidi oviya oba, ka dikidě mâ na 'la o jâmbě j' ugomba mua mboka. Ka mâ-a puma, na vamaka o viho, n' ipěpě ja enâ j' iyohaně ja tango tě e vaki ka dikidě mâ. Ndaga jaju i kalakidi ja madikanido i diyaki na, Upangiyi mbi vakandi, ka diya na nâvě, na ka bendě âvě ! Na bana baju, na mbweyi jaju na timbanakidě o mawabu, ikabojana ba ma vengaka Klisiani, ba diyakindi ba bapě mâ oviya o mihâ mabu. Ka mâ-a vala, a kěkě, a ndakiya, ka mâ-a ngiya o jâmbě, na sale j' upeyo jěhěpi ja momi aju Klisâni i pahakiyedi o ingiya jaju ja boho. Bana ba yakindi o mâ-a tângâmâkidi. Ndi, Paiya Ebumulema-Eněně, na Paiya Evemba ba bomakindi ngâmbi jabu na mbya. Ka bâ běhěpi ba timbanidě o loboko labu.

Kwě, ka igende ja lomwě pě o mboka tě, ehavu 'aju e diyakindi iyěně ja Paiya Kokěngo-n'-Ihimbama, O mâ-a duwi mâ, a vâki na 'ju na, mbi ma viyandi o Umwâvě a tândâkě, na a vitakě, tombete na metumbe, a didi ; mbando amě e ndi ilanguwa jâvě, na, A vengakiděnd' âvě o tagulu aju, ka ja na mâ o ipangiya jaju, o Isango ja Ipumbuwa, i ka bě tombango, na buhwa bâkâ ; ovaně vâkânâ kenjakě pâni opěl' 'a ekěndâ těkaye. Jâ ndi jaju ja vě mâ ndembo, ilevidě ja na a ndi igende ja pâkwě pâkwě, na, " Mbi weyindi sęngě âvě ya gold, na 'njuwango ukâdi muâvě mua hika."*

---

* Upakuwi xii. 6.

Ekaye pa, Paiya Kokěngo-n'-ihimbama a ndakiyendi batamuwi na ju, ka mâ languwa bâ, na, Mbi banduwěndi ; mbambayě Anyambě a ka lumbiya tepě inyěni. Ka mâ-a vaha na Paiya Evemba a hakete mâ ejanganangobo ea upango. Nandi, o mâ-a ha diyaki na elombo ea kabiya tango e dikanakidi ombuhwa 'ju, kabo metumbe meyaju, na mavaha maju maiyam, ovaně nd' o mâ-a vâki kakana, na, Mbi dikiyendi mwan' amě metumbe těkame, a ka pitě o matambi mamě, na iyombuwa iyitě na ngudi, na mâ-a diyakepě bwam wa na nyanga 'mě mětě e ma diya. Ka mâ-a vě Paiya Ebumulema-Eněně akeva, opěl' itumbwana na kěngâ aju, na mâ na tângâmâkâ o ekěndâ aju. O mâ-a pâkidi o kângâki ya viho, ka mâ-a vâ na, Mbi bě pě na metumbe těkame na mala epâkwě njo, jambojana ndabo ja belape, na kabala ibeyamě be ka bapamě be nd' okaoně. Ndaga jaju ja madikanido i diyaki na, "Iyě eměná ! Ka mâ-a vala ekěndâ aju."

Ekaye tombango Paiya Ipikiliya-ibâbu, a vanakudwěndi mbando, na ulomwi tě, u lângâkândi heba aju, o jâmbě j' ilika jaju. Ka mâ-a ngiya, ka mâ-a languwa mâ, na, Mbi ma viyandi ka languwa âvě na, Hângwě a na mala na nâvě, na kwě vâkâna o valindi ka hilě ipanya ja boho boaju. Nângâkâ ekaye ka ndembo ya pâkwěpâkwě ya mbando amě : "Iviti i ka vindandi o tango tě e dângâmâkidě o windě."

Jâ ndi ja Ipikiliya-ibâbu ja ndidě mbweyi jaju, na langwaka bâ mbando e ma bandwě mâ, na ndembo aju e ma pahiya opělě ya pâkwě pâkwě ya mbando tě. Mâ na, O umbi ha ibě na elombo ka 'lombo ea dikiya moto, nandi mbi bě tepě na mala m' ilěndě ja ejanganangobo ea upango. Ipikiliya jamě ibâbu nd' ijamě i ka dikě ombuhwa 'mě, jambojana mbi bě jâ na mala o iboko viyamě vi kěķě, na jâ i bě tepě weyango na mbi věķě jâ tombete o utamuwi mua kugango mětě ; ovaně, vâkâna, mbi vahakandi o umbi ka valě, na Paiya Evemba a ka tongaka jâ. Ekaye maiyango, o buhwa bwaju bo ka věngěmě bo pâkidi, ka mâ-a vama o viho pani te ka bapâkwě. Ndaga jaju ja madikanido i diyaki na, Hukaka, ikamidě na iyika ! Běngě, nandi, a jabwafe na 'la o mwidi upâkwě.

O hwi itě i běki tombango, ka Paiya Hubiyango a bandudwě ; ikabojana uloma u diyakindi mua pâ, ka mâ-a vana mâ mbando

těkaně, ávě, moto ngávě a njanjalanakě, ekabe be ndi indiya jávě, na diyaka kokěngo o buhwa bwa Upangiyi bopákwě, ka yěně boho boa Upolo, ka yama n' upeyo opěl' ihulama jávě oviya penda jávě jěhěpi. Ka a lomakudwě a vâ na, nângákâ ckaye ka tali ya na mbando amě e ndi pákwě pákwě; na mâ na věkě mâ usěběni, na u diyake jumba o mâ-a jadi.*

Nandi mwana wa Paiya Hubiyango, Ujâjângâ, o mâ-a yokaki nyanga e hamakidi, a vâki na, mbi vahakandi o vala na Paiya. Ka mâ-a vâ na mbweyi jaju na, wa dimbakiyani nyanga 'mě, na mwan' amě e ma diya na njuke eyitě na ngudi o njamba anyu, na behadi beyahu. Upango muamě mětě, na mua mwan' amě, ndi na, mavâhâmâ mahu, na mângâ mahu, bé pahakudwě na moto ka moto, oviya buhwa bua ivěngěmě jahu, na 'la o egombe ečhěpi; ikabojana mbi yowěngo na, oningě mba wa be ka vahandi o diya na bapákwě. Jambojana mbi langwakand' inyěni o bwe bwe, na, be ndi behihako ibeyahu be yokakě o hwě ho duwě o yalě ekěndâ ya batamuwi, na oviya ovaně vâkâna hwa yâlě pě o pupuwa beyâ; na beyâ be ka vahaka o duwa iboko o batamuwi bapákwě ba jadi: nandi o nyanga 'hu o ka dibaka bâ mambě. O egombe e bakamakidi ya ivala jabu, ba kěkindi o kângâki ya viho. Ndaga ja Paiya Hubiyango ja madikanido i diyakindi, na, "Bulu diyaka pâlě; iyě mwehe! Mwan'aju a jabwakindi viho a kěkě, a tumbwakidě, ndi o diye n' umbâkâ a bweyakidě ka mâ-a vâkě."

Ulingo kwě tombango, ka ulomwi upákwě u ma viyě, na uwakidě opělě ya Paiya Bwam. O mâ-a ngiyedi o ndaboaju e diyakidi, ka mâ-a bweyidě mâ ejanganangobo ya mbando, na ndaga těkadi, na; O sombudwěndi na, diyaka kokěngo n' ulingo mwa hwi hwěmbwědi, ka tēmě o boho boa Upangiyi muávě, o ndabo ya Hângwě. Na opělě ya ndembo ya na mbando-ě amě e ndi pákwě pákwě, "Babajó běhěpi ba bomakě mabeka ba ka hubudwěndi."

Jâ ndi ja Paiya Bwam ja ndiya mbweyi jaju, ka mâ-a vâ na bâ na, mbi wakandi, ndi mba dikepě upango mua lěndwě lěndwě. Opělě ya bwam bwamě, boně bo ka valate n' umba; a ka viyě

---

* Upakuwi xii. 5.

ombuhwa a langwakudwě ekaye. O buhwa bwaju bwa ekěndā bo diyakidi boa pā, ka mā-a yalě iha ja ijabuwa ja viho. Nandi o yā egombe tě yeně viho těvině vi diyakindi vi vovolaka kângâki jaju o loboko lâkâ; ndi o egombe ya Paiya Bwamu a diyakite mihâ, a kalakindi na Ipikiliya-iyam, na a ka bonganakiya mâ ovoně, nd' a hakindi nonaně, ka mâ-a hambidě tepě mâ enâ aju, na mâ na hanaka mâ n' ijabuwa. Ndaga ja Paiya Bwam ja madianido i diyakindi na, "Ehekwě e pangakiyandi! Na mâ na dikaka he."

Kwě ka yā e langwakudwě na, Paiya Evemba-ya-Pâkwě pâkwě, a ndakudwěndi na igende tě ja jâkâ; a diyakindi na ekaye opělě ya ndembo na indudwě jaju i ndi pâkwěpakwě, na "Imâgi jaju i wakindi o tongo." O mâ-a bweyakidě yâ, a ndakiyendi mbweyi jaju, ka mâ-a languwa bâ opěl' 'a yâ. Ka mâ-a vâ na, Mba 'landi o Paiya a jadi; nandi, tombete k' umba mbi pâdi okava na njuke eněně, nandi mba yěněkě pě ngěbě opělě ya njuke jěhěpi i pādě mba okava. Mbi věndi ukwala muamě mua ibâtâ o mâ-a ka vitě mba o ekěndâ amě ya utamuwi, na ngud' amě na bokeli o mâ-a didi a duwaka yâ. Mbi valanakandi mavenge mamě, idiya ja tali opěl' 'a 'mě, na mbi yanindi beduka beyaju, beya a ka diyě Uhomani muamě. O buhwa bwa ekěndâ aju bo pâkidi, bayitě ba kěkindi ka dikidě mâ uliko na 'la viho, o mâ-a diyakidi a kěkě o viho a vâki na, "Iwedo uheki muävě u lě ove?" Nandi o mâ-a diyakidi a nyângâkâ, a vâkindi na, Malonga-o ibala jâvě i le ove. Ka mâ-a jabuwa, ka heba ja lāngwě opělě 'pâkwě, opěl' 'a 'ju.

Jâ ndi ja monda ja pā opělě ya Paiya Kâmâmāngo. Mâ ndi wa batamuwi a kâbâkidě humango mabângâ maju o Mwanga mwa Iyabana. Uganda u vanaki yâ bwe o enâ aju; e diyakindi omě lěndwěngo na, a kenjakě opělě ya iluwa ja eměná, ikabojana Hangwě au diyaka pě bâbāngo na a diyake pě yavaniděngo na 'ju epâkwě njo. Nandi na ekaye, Paiya Kâmâmāngo a mamana-kindi. Jâ ndi ja Uganda tě ja vâ na, Nyawě, o bomakepě pâkwě pâkwě ya mbanda amě penda; jambojana ndembo ya pâkwě pâkwě ya omě nd' ekaně: "Elape âvě e bukiyendi o idango." Jâ ndi jaju ja ndiya Ebumulema-Eněně, a diyakidi utumbwani muabu. ka mâ-a vâ na ju na, Tombete ka yâ e ha diyedi n' umba,

o idiya ja njamba âvě eyam ulingo uyaba o ekěndâ amě, nandi oviya egombe amě e yowakidě âvě, o diyendi na mala o umba mbi jadi. O umba mbi umwakidi oviya mboka, mbi dikakindi ombuhwa 'mě mwad' amě, na betumbě betano ; mbi hâhâlâkiděndi âvě o itimba jâvě, ikabojana mbi youděte na, o kěkěndi, na nâvě wa timba o ndabo ya Hângwě, n' ipite ja na, ovaně nd' âvě o ka diyě Utumbwani mua batamuwi bapâkwě ba hole, o ka yowakidě utâkâ muamě belombo beěĥěpi be di hamango, na be ka hamě tepě n' umba. O ka langwakiya bâ opělě ya ipâ jamě iyam o iboko těkavi, na itingidi viyamě viyam viya boho, na viya kya těkaně. Langwakiya tepě bâ opělě ya Klisâni na mwad' aju Klisiani, na nyanga aju na bana baju e vitanakidě momi aju. O ka langwakiya tepě bâ opělě ya ihuku jaju iyamu, na opělě ya iboko viyaju vi di valango : mbi bě na elombo ea bandidě ikaka jamě, kabo makaliya mamě, na manyângâdiba mamě opěl' 'a 'bu ; langwakiya tepě bâ nonaně, ipě be te be haka bâ bwam. O Paiya Kâmâmângo a běki belombo kakana hohonganěngo pa, na egombe 'aju e ka valaně tepě pângo, ka mâ-a vala nandi o viho. Ka uděmbě uněně mua diya o viho o egombe těyeně ; o mâ-a běki tamuwango kwě, o viho o hanganě, ka mâ-a těmě, a ka kalaka na meganganano meyaju, ba dikakidě mâ omě. Mâ na, viho těkavi vi diyendi elombo ea mahihi o bayitě ba jadi ; e, vi ma bangakidi mba njo itě, umbi ma pikilakiya viyâ ; ndi kya těkaně, mbi yěněki na, mbi ndi těměngo hwě mětě ; matambi mamě ma ndi tědwěngo o iboko viya matambi ma prist i bapakidě aki ya panga ma těměkidi, o ba Isreěl ba jabwakidi o Jâděn. "Ka prist i bapakidě aki ya panga ya Upangiyi, ja těmě o hanganě ya Jâděn, o he ya yaheyahe, kwanga na 'la o bato běĥěpi ba tombanakidě o mwidi mwa Jâděn upâkwě, baa bâhe."* Mbambayě mětě miba ma ndi o kingâ na jodi, ndi ma jadi tââ o ihuhu ; nandi, ipikiliya ja 'pěl amě e kěkě, na njamba e vengakidě mba o mwidi upâkwě be ndi o ebumulema 'mě pani ka ikalando ja vey a i yodaka. Mbi ka yěněkěndi na mba bě ndi o ihuku ja ekěndâ amě, hwi jamě ja njuke i hukiyendi. Mba landi ka yěně molo tě u bâtâkudwě korowa ya mayâ, na boho tě bo tuwakudwě malě

* Jâsuwa iii. 17.

opěl' 'a 'mě. Mbi ma diyandi o boho boho na ilangudwě n' ika-
midě ; nandi mba landi kya tēkaně o umbi ka yěně bo yěněkě, n'
umbi ka diyaka na mâ, o njamba tē eyamě e tândákě. Mbi ma
tândákândi o yoka upako opěl' 'a Upangiyi muamě ; n' iboko vi-
yamě vi yěněki kâmba ya itambi jaju o he, omě tepě umbi tângi-
nakě o pita ijamě itambi tepě. Dina jaju i umbi jadi ka egala ya
kango ; e, bwam wa na meyâmbâ meěhěpi. Joyi jaju i diyendi
umbi jadi n' usasa utě ; mbi ma vahandi pwanja 'ju wa na ba
vahakě bwe ya joba. Mbi ma nângâki ndaga jaju ka beja beya-
mě, na bwanga bwa makâmbâ mamě. A ma huki mba, na mâ-a
ma tata tepě mba oviya mabe mamě ; e, matambi mamě udi
imaju ma yâdidě o njeja 'ju.

O mâ-a diyakidi a langwaka kakana, ka boho boaju boa luwa ;
moto aju wa ngudi a balamakindi ; o mâ-a běki kalango na, Nâ-
ngâkâ mba, ikabojana mbi vakandi âvě o jadi, ka mâ-a nyângiyě,
baa yěne pě mâ.

Ndi e diyakindi n' ivenda mětě, na o yěně ka iboko viya oba vi
diyakidi bo londaka ti na kabala na ndabo ja belape, na balângi
ba heba, na mabeka, na babomi ba ngâmbi, ikehaně ja batamuwi
o bâ ba diyaki ba betaka, na bâ běhěpi ba bengakiya na 'la o jâ-
mbě j' ugomba mua mboka, i weyanakě na bosâmbě.

Opělě ya bana ba Klisiani, ba bamo banayi ba Klisiani ba va-
nakidi, na bajo babu, na bana, mbu diyaka pě iboko tēvině o bâ
ba jabwakidi. Tepě, mbi yokakindi umbâkâ a vâkâ na, ba diya-
kite ba ngite mihâ, na ba ka diyě opělě ya ivuhě ja tyâtyi e diya-
kidi o iboko tēvině o egombe tēyeně.

Oningě ya diya, na mbi kěke pě o njeja tē yâně epâkwě njo,
vâkâna mbi pakuwendi tango e vahakě yâ, mepako mepâkwě
imeyamě me ha pakuwedi okava. Nandi o kya okava, mbi yo-
hanakěndi ulangi muamě, na,

DIYAKA PÂLĚ.

Princeton Theological Seminary Libraries

1 1012 01250 2318

